

Gymnázium Jozefa Gregora Tajovského, Banská Bystrica

Geografická olympiáda

Školský rok 2024/2025

Matúš Boleček

IV. C

Gymnázium Jozefa Gregora Tajovského, Banská Bystrica

Regionálne aspekty volebného správania na Slovensku:

Analýza volieb v rokoch 2023-2024

(Práca Geografickej olympiády – kategória B)

Školiteľ: Mgr. Soňa Husárová

Školský rok 2024/2025

Matúš Boleček

IV. C

Pod'akovanie

Autor by sa chcel poďakovať školiteľke a konzultantke Mgr. Soni Husárovej za pomoc a cenné rady pri vypracovaní tejto práce Geografickej olympiády.

Čestné prehlásenie o originalite práce

Práca Geografickej olympiády bola vypracovaná autorom samostatne a použitá literatúra je riadne uvedená v jej zozname. Zároveň nebola práca prihlásená alebo prezentovaná v žiadnej inej súťaži.

Matúš Boleček, 14. 2. 2024

Abstrakt

Práca sa zaoberá volebnou geografiou Slovenska v období rokov 2023-2024, počas ktorého sa uskutočnili tri významné volebné udalosti – parlamentné, prezidentské a európske voľby. Hlavným cieľom je analyzovať priestorové rozdiely vo volebnom správaní na úrovni okresov a identifikovať vzťahy medzi socio-ekonomickými charakteristikami regiónov a volebnou podporou. Metodologicky práca využíva kvantitatívne metódy vrátane Pearsonovych korelačných koeficientov, analýzy území volebnej podpory a metódy najväčšej kladnej odchýlky. Výskum sa zameriava na politické subjekty, ktoré prekročili 5% hranicu zvoliteľnosti aspoň v jedných voľbách a troch najúspešnejších prezidentských kandidátov. Výsledky práce poskytujú komplexný pohľad na regionálnu diferenciáciu volebného správania v období významných politických zmien a môžu slúžiť ako východisko pre ďalší výskum v oblasti volebnej geografie Slovenska.

Kľúčové slová: *volebná geografia, volebné správanie, regionálna diferenciácia, parlamentné voľby, prezidentské voľby, európske voľby*

Obsah

Úvod	8
1 TEORETICKÉ A METODOLOGICKÉ VÝCHODISKÁ	10
1.1 Metodologické prístupy k analýze volebných výsledkov	10
1.2 Volebná geografia a základné pojmy	13
1.3 Teória konfliktných línií v kontexte slovenského politického systému.....	19
2 PREHĽAD RELEVANTNÝCH VOLIEB V ROKOCH 2023-2024	22
2.1 Voľby do Národnej rady SR 2023	22
2.2 Voľby prezidenta Slovenskej republiky 2024	24
2.1 Voľby do Európskeho parlamentu 2024	26
3 POLITICKÉ SUBJEKTY A KANDIDÁTI VO VOĽBÁCH	30
3.1 Politické strany v parlamentných voľbách 2023 a vo voľbách do EP 2024	30
3.2 Kandidáti v prezidentských voľbách 2024	41
4 FAKTORY OVPLYVŇUJÚCE VOLEBNÚ PODPORU	45
4.1 Veková štruktúra	48
4.2 Vzdelanostná štruktúra	49
4.3 Štruktúra zamestnanosti.....	51
4.4 Štruktúra obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity	54
4.5 Miera urbanizácie	55
4.6 Socio-ekonomická úroveň regiónu	56
4.7 Náboženská štruktúra regiónu	57
4.8 Národnostná štruktúra regiónu.....	59
5 ANALÝZA REGIONÁLNEJ DIFERENCIÁCIE VOLEBNEJ PODPORY V STRANÍCKEJ POLITIKE	61
5.1 SMER-SD	62
5.2 Progresívne Slovensko.....	66

5.3 HLAS-SD	70
5.4 Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti	75
5.5 Kresťanskodemokratické hnutie	78
5.6 Sloboda a Solidarita	81
5.7 Slovenská národná strana.....	85
5.8 Hnutie Republika	88
6 ANALÝZA REGIONÁLNEJ DIFERENCIÁCIE PODPORY PREZIDENTSKÝCH KANDIDÁTOV.....	92
6.1 Analýza prvého kola prezidentských volieb 2024	92
6.2 Analýza druhého kola prezidentských volieb 2024	96
6.3 Zmeny v regionálnej podpore finálnych kandidátov	97
6.4 Analýza súvislostí medzi straníckymi a prezidentskými voľbami	101
7 DIFERENCIÁCIA REGIONÁLNYCH VZORCOV VOLEBNÉHO SPRÁVANIA	104
7.1 Priestorová distribúcia volebnej účasti	104
7.2 Komparatívna analýza volebnej účasti	107
7.3 Klasifikácia okresov podľa príslušnosti k ÚVP.....	110
7.4 Priestorová komparácia koaličných a opozičných síl	112
Záver	114
Zoznam použitej literatúry.....	123
Prílohy.....	139
Zoznam skratiek.....	148
Zoznam máp	151
Zoznam tabuliek a grafov	153

Úvod

Rok 2024 bol v kontexte mnohých vedných disciplín významným a z dôvodu niekoľkých volebných udalostí bol na Slovensku označovaný aj ako „supervolebný“. Občania si vyberali svojich zástupcov v NR SR, hlavu štátu a taktiež reprezentantov Slovenska v Európskom parlamente, čím ovplyvňovali smerovanie krajiny na ďalšie 4 roky, respektíve 5 rokov. Po páde vlády Eduarda Hegera, po ktorom nasledovalo obdobie úradníckej vlády, sa parlamentné voľby, plánované na rok 2024, presunuli na predčasný termín v septembri 2023. Z tohto dôvodu táto práca analyzuje rozmedzie medzi rokmi 2023 a 2024.

Práca sa zameriava na volebnú geografiu, ktorá sa ako vedná subdisciplína politickej geografie opiera o interdisciplinárny rámec spájajúci poznatky z geografie, politológie, sociológie a iných spoločenských vied. Cieľom tejto práce je porovnanie správania voličov v rámci okresov Slovenskej republiky navzájom, ako aj s predošlými, častokrát už spracovanými, výskumami. Analýza sa zameriava na identifikáciu priestorových rozdielov vo volebnom správaní počas troch významných volebných udalostí. Osobitná pozornosť je venovaná komparatívnej analýze medzi jednotlivými typmi volieb, regionálnej diferenciácii volebnej účasti a vzťahu medzi sociálno-ekonomickými charakteristikami okresov a volebnou podporou. Práca operuje so zaužívanými metódami, ktoré aplikuje na aktuálny časový rámec volieb. Takto nadväzuje na existujúci výskum v oblasti volebnej geografie Slovenska s prínosom nových poznatkov o priestorových aspektoch volebného správania v období významných politických zmien. Výstupom práce je komplexný viacsmerový prístup k skúmaniu volebného správania, vrátane analýzy jednotlivých tém a teoretických základov spojených so skúmanými udalosťami. Zároveň môže byť práca základom pre ďalšie skúmanie volebného správania v kontexte Slovenskej republiky.

Štruktúrne sa práca delí na sedem hlavných kapitol: v prvej kapitole sú predstavené teoretické a metodologické východiská, ktoré tvoria základ pre následnú analýzu. Druhá kapitola sa venuje kontextu volebných udalostí rokov 2023-2024, kde charakterizujeme parlamentné, prezidentské a európske voľby, vrátane teórie druhoradých volieb v prípade volieb do Európskeho parlamentu. Tretia kapitola analyzuje vybraných politických aktérov – politické strany a prezidentských kandidátov, ich pozadie, programy, kampane a predošlé výsledky. Štvrtá kapitola pomocou Pearsonových

korelačných koeficientov skúma sociálno-demografické, ekonomické a etnické faktory vo vzťahu s volebným správaním na úrovni okresov. Piata kapitola sa zameriava na regionálne aspekty volebnej podpory strán, ich územnú koncentráciu a stabilitu medzi voľbami. Šiesta kapitola analyzuje prezidentské voľby v oboch kolách a ich vzťah s parlamentnými voľbami. Záverečná siedma kapitola sa venuje volebnej účasti a regionálnej diferenciacii, pričom analyzuje aj teritoriálnu koncentráciu podpory a rozdelenie na koaličný a opozičný blok.

1 TEORETICKÉ A METODOLOGICKÉ VÝCHODISKÁ

1.1 Metodologické prístupy k analýze volebných výsledkov

Táto kapitola popisuje kľúčové metodologické východiská, ktoré tvoria základ analýzy volebných výsledkov v tejto práci. Zvolený prístup sa opiera o interdisciplinárny rámec, ktorý syntetizuje poznatky z geografie, politológie a štatistiky, čím umožňuje komplexné uchopenie vzťahov medzi volebnými preferenciami a regionálnymi špecifikami Slovenska. Táto časť práce objasňuje teoretické východiská a základy použitých metód, zdôvodňuje ich výber a diskutuje ich vhodnosť pre skúmanie priestorových aspektov volebného správania. Kapitola v niektorých prípadoch poskytuje len úvod do metodológie, ktorý je v zodpovedajúcich kapitolách priblížený a rozšírený o relevantné postupy.

Predmetom našej analýzy je trojica signifikantných volebných udalostí, ktoré boli realizované na Slovensku v relatívne krátkom časovom horizonte rokov 2023-2024: predčasné parlamentné voľby (2023), prezidentské voľby (2024) a voľby do Európskeho parlamentu (2024). Zatiaľ čo tradičné prístupy vo volebnej geografii sa často zameriavajú na dlhodobú analýzu jedného typu volieb (napr. Johnston a Pattie 2006; Madleňák 2012; Plešivčák 2011; Szöllös 2000), naša metodológia sa odlišuje snahou o identifikáciu potenciálnych prienikov voličských preferencií naprieč rôznymi typmi volieb v komprimovanom časovom rámci. Tento prístup umožňuje viacrozmernú analýzu voličských preferencií a faktorov ovplyvňujúcich výber reprezentantov na rozdielnych úrovniach politickej reprezentácie. Vzhľadom na krátky časový interval medzi skúmanými volebnými udalosťami predpokladáme istú mieru konzistencie vo volebných preferenciách občanov, čo poskytuje jedinečnú príležitosť pre komparatívnu analýzu volebného správania v rôznych kontextoch politickej participácie.

Za hlavnú jednotku analýzy boli stanovené okresy, ktoré predstavujú optimálny kompromis medzi podrobnosťou územného členenia a štatistickou spoľahlivosťou. Ako uvádza Madleňák (2012), v krajinách s pomerným volebným systémom je využívanie jednotiek územno-správneho členenia na analýzu vhodným a zároveň najčastejším prístupom. Okrem dostupnosti štatistických dát agregovaných na úrovni okresov je možné pri analýze na úrovni okresov, ktoré sú našou vybranou jednotkou územno-správneho členenia, porovnanie výsledkov s inými odbornými publikáciami, keďže táto metóda je v oblasti volebných štúdií často využívaná.

Okrem zvolenej analýzy na úrovni okresov existujú aj alternatívne prístupy. Jednou z možností je analýza na úrovni obcí (napr. Kevický 2020; Béber 2024) alebo na úrovni územných obvodov¹. Tieto metódy však majú svoje obmedzenia: pri analýze na úrovni obcí by vznikol nepomer, keďže by sa porovnávali obce s menej ako 100 obyvateľmi s obcami s niekoľkými tisíckami obyvateľov a analýza na úrovni obvodov by zase zlúčila okresy s odlišnými volebnými preferenciami, ako napríklad Zvolen, Detva a Krupina.

Pre plynulosť textu sú v niektorých častiach používané aj názvy tzv. prirodzených regiónov, ktoré vychádzajú z historických tradícií (Liptov, Orava, Turiec atď.) alebo z názvov odvodených z ich polohy (Záhorie, Považie...). Tieto pomenovania majú iba orientačný charakter a len v ojedinelých prípadoch sú v jednotlivých okresoch preferencie nediferencované. Zároveň historické hranice týchto regiónov často nezodpovedajú dnešnému vymedzeniu okresov, no pre informačné účely bolo toto členenie spracované do Tabuľky 20.

S cieľom identifikovať kľúčové okresy volebnej podpory konkrétnej politickej strany sme aplikovali metódu analýzy území volebnej podpory (Madleňák 2012; Szöllös 2000). Tento postup sa realizuje nasledujúcim spôsobom: výsledky danej politickej strany zo všetkých okresov sa zoradia zostupne do tabuľky, pričom sa kumulatívne sčítavajú absolútne počty hlasov podľa tohto poradia. Územia volebnej podpory (ÚVP) konkrétnej politickej strany sú následne definované ako súbor okresov, v ktorých strana dosiahla kumulatívne 50 % z celkového počtu platných hlasov. V rámci ÚVP sa ďalej vyčleňujú tzv. jadrá ÚVP, ktoré predstavujú okresy s najvýraznejšou podporou. Tieto jadrá sú kvantifikované ako oblasti, v ktorých strana získala prvých 25 % z celkového počtu hlasov (pozri Tabuľka 18).

Charakteristické politické preferencie v regiónoch sú identifikované pomocou metódy najväčšej kladnej odchýlky² (pozri Tabuľka 19, Tabuľka 20), ktorá pomáha odhaliť špecifické politické trendy jednotlivých regiónov (Madleňák 2012; Krivý 2003). Pri mapách zobrazujúcich podiel hlasov strán v jednotlivých okresoch (napr. Mapa 7) sa na vytvorenie kategórií využíva Jenksova metóda (Jenks a Caspall 1971) – jednotlivé

¹ Vznikli ako reakcia na vysoký počet okresov a ich rozdelenie upravuje zákon č. 515/2003 o krajských úradoch a obvodných úradoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Pre konkrétne rozdelenie pozri Príloha č. 1 k zákonu č. 515/2003 Z. z. (NR SR 2003, s. 13–14).

² V práci je uvádzané aj pomenovanie najväčšia *pozitívna* odchýlka.

kategórie sú vytvorené na základe prirodzených zoskupení, ktoré vyplývajú z údajov a hranice sú nastavené tak, aby čo najlepšie zoskupovali podobné hodnoty a zároveň maximalizovali rozdiely medzi triedami. (De Smith et al. 2018).

Na kvantifikáciu vzájomných vzťahov medzi regionálnymi charakteristikami a ich dopadmi na politické preferencie boli aplikované Pearsonove korelačné koeficienty. Tieto koeficienty predstavujú štatistický ukazovateľ vyjadrujúci intenzitu lineárnej závislosti medzi dvoma kontinuálnymi premennými. Ich hodnoty sa pohybujú v intervale od -1 do +1, pričom hodnota blízka 0 signalizuje slabú alebo absentujúcu lineárnu závislosť, zatiaľ čo hodnoty dosahujúce -1 alebo +1 indikujú silnú negatívnu, respektíve pozitívnu lineárnu koreláciu (Tomšík 2017). Táto metóda nachádza široké uplatnenie vo volebnej geografii pri identifikácii potenciálnych korelácií medzi premennými (napr. Plešivčák 2012; Madleňák 2012). Vypočítané korelácie sú významné od hladiny 0,01 a interpretované budú podľa nasledovnej škály (Hendl 2006):

- 0 – 0,3 – slabá korelácia,
- 0,3 – 0,7 – mierna korelácia,
- 0,7 – 1,0 – silná korelácia.

Pri selekcii politických subjektov pre analýzu volebných preferencií boli do výskumnej vzorky zaradené tie strany, ktoré v minimálne jedných z dvoch realizovaných volieb prekročili hranicu zvoliteľnosti (5 %). Napriek logickej opodstatnenosti analýzy výlučne tých strán, ktoré dosiahli úspech v oboch skúmaných voľbách, zvolený prístup umožňuje precíznejšiu vizualizáciu potenciálnych volebných ziskov či strát. V našom prípade to sú strany SNS, SaS³ a Republika⁴. V kontexte prezidentských volieb sme sa zamerali na oboch kandidátov postupujúcich do druhého kola, a to v rámci oboch volebných kôl. Okrem zvoleného prezidenta Petra Pellegriniho a jeho protikandidáta Ivana Korčoka bol do analýzy prvého kola zahrnutý aj Štefan Harabin. Inklúzia tohto kandidáta (a exklúzia ostatných) je odôvodnená jeho významným ziskom hlasov v prvom kole volieb (a podstatne menšími ziskmi zvyšných kandidátov) – voličská základňa Štefana Harabina mohla potenciálne ovplyvniť aj výsledky druhého kola volieb (Hřích in Hopková 2024; Pudmarčík in Barborák 2024).

3 Strany neúspešné vo voľbách do EP, ale úspešné vo voľbách do NR SR

4 Strana úspešná vo voľbách do EP ale neúspešná vo voľbách do NR SR

Na označenie politickej strany v texte je používané označenie, prípadne skratka, aktuálne pre zodpovedajúce voľby a v prípade, že to nie je možné, je využívané dlhšie zaužívané označenie.⁵ Pre zjednodušenie textu je v práci využité pomenovanie „strana“, aj keď má subjekt v názve „hnutie“, „koalícia“ alebo iné pomenovanie.

Pri výbere faktorov vplyvujúcich na volebné preferencie sme čerpali z monografie Tibora Madleňáka *Regionálna diferenciácia volebného správania na Slovensku (1998-2010)*. Súbor identifikovaných faktorov bol rozšírený o premenné ekonomickej aktivity a komplexný ukazovateľ socioekonomickej úrovne regiónu bol v našej analýze nahradený aktuálnejším indexom regionálneho rozvoja (Holičková 2023).

Sledované premenné je možné zaradiť do Kolumbijskej sociologickej školy, ktorej myšlienkou je členenie voličov do sociálnych skupín, v ktorých vzniká volebné rozhodnutie a toto rozhodnutie je voličom vo voľbách nasledované. „Volič sa síce rozhoduje individuálne, ale jeho rozhodnutie je výrazne ovplyvnené sociálnymi väzbami a kontaktmi. V modernom jazyku by sme hovorili, že volič je ovplyvnený svojou sociálnou bublinou.“ (Kerekeš 2020, s. 56).

1.2 Volebná geografia a základné pojmy

Gregory a Johnston (2010, s. 187) definujú volebnú geografiu ako „štúdium geografických aspektov organizácie, priebehu a výsledkov volieb.“ Spoločne so súvisiacimi otázkami demokracie a zastúpenia (reprezentácie), je volebná geografia považovaná za jednu z hlavných subdisciplín politickej geografie (Buček 2006). Podľa Fňukala (2013) je najčastejším predmetom volebnej geografie skúmanie územnej diferenciácie volebného správania a jeho súvislosť s ostatnými geografickými javmi, napr. vzdelanosťou, religiozitou, jazykom, príjmami a pod. Skúma spravidla väčšie územia, najčastejšie na úrovni celého štátu. Madleňák (2012) popisuje 5 hlavných oblastí záujmu volebnej geografie:

1. Priestorová organizácia volieb – zahŕňa najmä otázky vymedzenia jednotlivých volebných obvodov v rámci volebného systému s cieľom zabrániť možným nerovnostiam (zvýhodnenie alebo znevýhodnenie určitých kandidátov)

⁵ V praxi ide najmä o zmenu názvu strany OĽaNO na „hnutie SLOVENSKO“ – názov, ktorý strana následne použila vo voľbách do európskeho parlamentu v roku 2024.

2. Priestorová diferenciácia volebných výsledkov – analyzuje faktory vplývajúce na volebné výsledky, berúc do úvahy hlavné konfliktné línie v spoločnosti a regionálne podmienené rozdielnosti vo volebnom správaní.
3. Vplyv miestnych (geografických) faktorov na politické postoje a názory, ktoré ovplyvňujú rozhodovanie voličov, ako napríklad tzv. susedský efekt alebo efekt kampane reflektujúci priestorovo diferencovaný vplyv lokálnej volebnej kampane, či efekt priestorovej difúzie informácie, ktorá dokáže ovplyvniť volebné rozhodnutie.
4. Priestorová diferenciácia volebných výsledkov a jej vplyv na vytváranie zastupiteľských zborov – zameriava sa na rovnosť volebného systému z dvoch aspektov: váha jednotlivých hlasov a nestrannosť volebných obvodov voči kandidátom rôznych politických strán.
5. Priestorová variabilita uplatňovania moci a realizácie politiky smerujúcej k ovplyvneniu volebných výsledkov vo vybraných regiónoch a prostrediach – skúma strategické rozdeľovanie verejných zdrojov a investícií s cieľom získať alebo posilniť voličskú podporu pre určité politické strany alebo kandidátov.

Volebná geografia sa vyvíja od začiatku 20. storočia, kedy André Siegfried publikoval jeho dielo *Tableau Politique de la France de l'Ouest sous la Troisième République*⁶ z roku 1913, kde predmetom diela bolo porovnávanie máp volebných výsledkov vo Francúzsku. V dôsledku totalitného zriadenia a absencie slobodných volieb sa volebná geografia na Slovensku, ako aj v iných postkomunistických krajinách, vyvíjala pomalšie v porovnaní s demokratickými štátmi. Toto viedlo k rozdielom v rozsahu a hĺbke výskumov v tejto oblasti medzi jednotlivými krajinami. Madleňák (2012) poukazuje na tieto rozdiely nasledovne:

- V západnom svete je volebná geografia dobre rozvinutá, čo sa prejavuje v množstve realizovaných štúdií a výskumov. V tomto prostredí boli sformulované základné teórie a modely volebného správania a zároveň sa môže venovať aj špecifickým problémom, napríklad otázkam volebnej participácie či politickej reprezentácie rôznych, často marginalizovaných spoločenských skupín.

⁶ V preklade z francúzštiny „Politický obraz západného Francúzska počas Tretej republiky“

- V transformujúcich sa štátoch, ktoré prešli dlhým obdobím bez demokratických volieb, sa volebná geografia zameriava na analýzu procesov spoločenskej transformácie a konsolidácie demokratického zriadenia.

Pri skúmaní regionálnej diferenciácie volebného správania vo volebnej geografii sa stretávame s tromi prístupmi:

Prvým prístupom je kompozičný prístup, ktorý je úzko prepojený s teóriou konfliktných línií a vychádza z predpokladu, že k vysvetleniu volebných preferencií najviac prispievajú štrukturálne vlastnosti skúmaných javov – v prípade jednotlivca ide o jeho priradenie k nejakej politicky jasne orientovanej skupine a priestorová diferenciácia je už len odvodená a závisí od zloženia obyvateľstva (Kostecký 1993).

Druhým prístupom k vysvetleniu priestorovej diferenciácie volebného správania je kontextuálny prístup, ktorý určuje, že prostredie, v ktorom človek žije, predstavuje so všetkými svojimi charakteristikami pre jednotlivca priestorový kontext, v rámci ktorého sa formujú a vyvíjajú názory, postoje a volebné rozhodnutia (Books a Prysby 1991; Johnston a Pattie 2006). Bernard a Kostecký (2014) uvádzajú, že nehomogenita prostredia vedie k priestorovým rozdielom v potrebách a záujmoch voličov, ako aj v spôsoboch získavania politicky relevantných informácií a ich obsahu.

Tretím prístupom k vysvetleniu regionálnych odlišností vo volebnom správaní je interakčný prístup, ktorý je kombináciou oboch vyššie spomenutých prístupov. Interakčný prístup zdôrazňuje, že kontext ovplyvňuje rôzne skupiny voličov odlišne, pričom jeho vplyv interaguje s vplyvom individuálnych charakteristík voličov (Bernard et al. 2014). Pri analýze tohto prístupu je však okrem charakteristík kontextu nevyhnutné pracovať aj s individuálnymi údajmi. Príkladom môže byť efekt regionálnej kampane, ktorá nezasahuje všetkých voličov v regióne rovnako, ale jej vplyv sa môže líšiť v závislosti od rôznych sociálnych skupín (pozri Gorecki a Marsh 2009).

Cieľovým zameraním volebnej geografie je podľa mnohých publikácií skúmanie voličského správania v priestorovom kontexte. Gregory a Johnston (2010) konštatujú, že mnohé sociálne vedy sa zameriavajú na kompozičné efekty, pri ktorých negeografická pozícia jednotlivcov v spoločnosti formuje ich postoje a správanie, avšak zároveň poukazujú na význam kontextuálneho efektu. Taylor a Johnston (1979) pomenúvajú 4 javy, pri ktorých má priestorový kontext vplyv na voliča:

Susedský efekt⁷ (angl. *friends and neighbors effect*⁸) je podľa definície Gregoryho a Johnstona (2010) uprednostňovanie miestnych kandidátov voličmi, aj keď to znamená opustenie ich tradičných straníckych preferencií, pretože buď osobne poznajú kandidáta, alebo veria, že jeho zvolenie podporí miestne záujmy. Tento jav sa výraznejším spôsobom prejavuje v prípade väčšinového volebného systému, pri ktorom sú kandidáti vnímaní v prvom rade ako individuálni jednotlivci a osobnosti než ako predstavitelia konkrétnych politických subjektov (Buček et al. 2017). Ako jeden z prvých na susedský efekt poukazoval Key (1949), ktorý identifikoval, že kandidáti často získavajú najsilnejšiu podporu práve vo svojom domovskom regióne, čo vytváralo vo výsledkoch volieb geografickú závislosť a vzorce. Existuje viacero vysvetlení, ktoré by susedský efekt podporovali. Podľa Johnstona (1974) kandidát získa podporu voliča, pretože miestny reprezentant je považovaný za žiadúceho bez ohľadu na stranu. Dôvodom je, že by bojoval za miestne záujmy, alebo kvôli hrdosti voliča na „miestneho rodáka“ a jeho nádeje na podiel na jeho úspechu (Key 1949; Johnston 1974). Lokálni kandidáti sú zvyčajne predmetom väčšej dôvery a dobrej vôle vo svojich domovských oblastiach než v miestach, kde sú menej známi (Gimpel et al. 2008; Bowler et al. 1993). Iným vysvetlením môže byť rozdielna informovanosť voličov: Key (1949) považuje tento „lokalizmus“ vo voľbách za následok obmedzeného, nedostatočne informovaného voličstva s malým záujmom o verejné záležitosti. Informácie tým pádom voliči získavajú primárne od ľudí s ktorými sa stýkajú – od priateľov a susedov, čo má za následok, že ich informačný horizont je limitovaný výlučne na miestne prostredie. Toto sa následne premieta aj do ich volebného správania (Šmál 2017).

Hlasovanie o spornom bode (angl. *issue voting*) je koncept, že rozhodnutia voličov sú z veľkej časti určované problémami, ktoré sú predmetom daných volieb (McLean 2009). Prejavovať sa môže na základe rozdielnej dôležitosti otázok v čase predvolebnej kampane v jednotlivých regiónoch. Tento faktor pôsobí markantnejším spôsobom v krajinách aplikujúcich volebný systém pomerného zastúpenia, ktorý tým pádom umožňuje uspieť i stranám, ktoré sa sústredia na minimálny počet tematických

⁷ Šmál (2017) poukazuje na to, že pojmy *neighborhood effect* a *friends and neighbors effect* sa oba v niektorých prípadoch prekládajú rovnakým termínom ako „susedský efekt“ a v závislosti od toho, ktorý z nich použijeme, sa odvíja aj pomenovanie druhého. V kontexte tejto práce sa používajú ekvivalenty uvedené v tejto kapitole.

⁸ Britská a americká angličtina sa líšia v pravopise slova označujúceho suseda – *neighbour* v britskej a *neighbor* v americkej variante. Táto práca operuje s americkým variantom v súlade s Key (1949)

okruhov, napríklad radikálne, nacionalistické, separatistické alebo autonomistické strany (Kostecký 1993).

Efekt kampane (angl. *campaign effect*) vyzdvihuje význam lokálneho kontextu vo volebnej súťaži na miestnej úrovni. Jeho úloha je zjavná najmä v prípade krajín uplatňujúcich väčšinový volebný systém, pri ktorom pre politickú stranu nie je rozhodujúci celkový počet hlasov za všetky volebné obvody, ale jej schopnosť víťaziť v parciálnych územiach (Buček et al. 2017). Lokálna kampaň nadobúda osobitný význam v obvodoch s vyrovnanými preferenciami dvoch najsilnejších politických strán. Podobná situácia nastáva aj v celoštátnom kontexte, keď je krajina rozdelená na volebné regióny s vyrovnanou podporou opozičných politických strán. Generálne však platí, že s nárastom vplyvu masmédií a ich orientáciou na kampaň na celoštátnej úrovni upadá význam lokálnej predvolebnej aktivity, s výnimkou príkladov z USA a Veľkej Británie (Buček et al. 2017).

Efekt nákazy (angl. *contagion effect, neighbourhood effect*) opisuje jav, pri ktorom „proces volebného rozhodovania sa jednotlivca nie je izolovaný od súvisiacich kontextov a pôsobiacich faktorov, a podlieha tak vplyvu politických názorov osôb, s ktorými sa na dennej, ale i menej frekventovanej báze stretáva“ (Buček et al. 2017, s. 189). Tento koncept prvýkrát predstavil Cox (1969) vo svojej eseji *The Voting Decision in a Spatial Context*, kde zdôrazňuje, že zásadné volebno-politické informácie sa predávajú v rámci sociálnej interakcie. Ak informácie, ktoré sa dostávajú k jedincovi prostredníctvom konverzácie s ďalšími ľuďmi, výrazne favorizujú jeden politický subjekt, je pravdepodobnejšie, že ho daný jedinec začne tiež uprednostňovať bez ohľadu na jeho predchádzajúce predispozície (Cox 1969). Vo volebnej realite možno efekt nákazy pozorovať ako vyššiu volebnú podporu v geograficky vymedzenej oblasti pre konkrétny politický subjekt, než aká by sa v tejto oblasti očakávala na základe jej socioekonomickej vyspelosti alebo spoločenského rozvrstvenia (Taylor 1989).

Vplyv tohto efektu je ale diskutabilný. Niektoré výskumy dokazujú, že len časť elektorátu konfrontujúca svoje politické postoje s ľuďmi zo svojho okolia prijíma argumenty, ktoré by mohli vplývať na ich hodnotový profil, a v konečnom dôsledku tak ich volebné rozhodnutie (Rose a McAllister 1990). Napriek tomuto existujú ďalšie mechanizmy, pomocou ktorých sa môže efekt nákazy prejavovať. Books a Prysby (1991) prišli s návrhom viac separovať kontextuálne efekty, čo by viedlo k rozdeleniu efektu nákazy na štyri podkategórie. Prvá z nich by sa zaoberala len sledovaním jedincov a ich

ovplyvnením udalosťami a situáciami, ktoré sa odohrávajú v ich okolí. Druhá sa venuje neformálnej interakcii medzi ľuďmi, ktorá má ovplyvniť volebné správanie. Tretia pojednáva naopak o organizovaných interakciách v kostoloch, na pracoviskách, v odboroch a pod., ktoré spravidla fungujú lokálne a ponúkajú priestor pre vzájomnú komunikáciu s inými ľuďmi v danej lokalite. Posledný štvrtý faktor spomína vplyv lokálnych médií na rozhodovanie jedincov, keďže sa zaoberajú problémami a témami relevantnými pre danú oblasť.

Volebná geografia, rovnako ako táto práca, využíva mnohé teórie, ktoré opisujú vplyv na voličské rozhodnutie a je možné tvrdiť, že pôsobia v kombinácii. Niektoré z často využívaných teórií aspoň stručne charakterizujeme. Populárnou je teória konfliktných línií (Lipset a Rokkan 1967), ktorej sme venovali samostatnú podkapitolu. Okrem tejto teórie volebná geografia operuje s teóriou triedne podmieneného hlasovania (angl. *class voting*), vyjadrujúcou podstatu, že triedna štruktúra spoločnosti sa odráža v stabilných vzorcoch voličskej podpory, pričom vyššie triedy podporujú pravicové strany a nižšie triedy strany ľavicové (Lazarsfeld et al. 1968). Viaceré štúdie ukazujú, že sa význam triednej príslušnosti pre volebné správanie znižuje, hoci jej vplyv zostáva stále podstatný (Evans 2000). Podľa Bernarda (2015) sa tento klesajúci význam prejavuje vyššou mierou voličskej volatility, posilňovaním vplyvu politických strán typu catch-all⁹ a celkovým poklesom vnímaného významu ekonomicky chápanej pravo-ľavej dimenzie v politickom priestore.

Ďalším aplikovaným konceptom vo volebnej geografii je Teória ekonomického hlasovania, ktorej sa bližšie venuje Kostelecký et al. (2015). Jej hlavný princíp je založený na teórii racionálnej voľby a vychádza z predpokladu, že volič sa pri voľbách správa „egoisticky“ a prispôsobuje svoje volebné správanie svojmu osobnému úžitku (Downs 1957). Volebné výsledky sú teda ovplyvnené výkonom ekonomiky, najmä vnímaním a hodnotením ekonomickej situácie z pohľadu voliča (Evans a Anderson 2004).

Populárnou teóriou je aj teória rozhorčenia (z angl. *grievance*) a jej základná myšlienka je, že osobná nespokojnosť stimuluje u voličov politickú participáciu

⁹ Vo všeobecnosti je možné hovoriť o koncepte strany, ktorá sa snaží osloviť čo možno najširšie spektrum voličov. Na Slovensku ustálený názov pre tento typ politických strán neexistuje – slovné spojenie sa používa buď v nepreloženej forme ako *catch-all-party* alebo prekladá ako všeludová, ľudová alebo univerzálna strana (Štefančík 2012).

a protestnú voľbu počas volieb (Kern et al. 2015). Toto „rozhorčenie“ vzniká z reálnych zmien, subjektívnych pocitov a očakávaných problémov, ktoré môžu viesť k relatívnej deprivácii. Ivarsflaten (2008) identifikuje tri typy rozhorčenia, ktoré využívajú pre svoj zisk populisticko-radikálne pravicové strany: (1) ekonomické rozhorčenie – nespokojnosť s ekonomickou situáciou a nezamestnanosťou (bližšie pozri Kern et al. 2015), (2) rozhorčenie z vlády – spojené najmä s korupciou politikov, (3) rozhorčenie z imigrácie.

Príkladom tohto správania je víťazstvo strany OĽaNO vo voľbách do NR SR v roku 2020, kde strana mohla benefitovať z rozhorčenia z vlády a korupcie politikov, na ktorú dlhé roky poukazovala a zakladala na tomto svoju kampaň.

1.3 Teória konfliktných línií v kontexte slovenského politického systému

K tradičným teóriám, ktoré sú vo viacerých vedných odboroch využívané na vysvetľovanie politického správania, patrí teória konfliktných línií¹⁰ (angl. *cleavages*). Autormi teórie sú Lipset a Rokkan (1967) a v ich spoločnej publikácii popisujú vznik politických strán v západnej Európe v 19. storočí.

Obaja autori zdôrazňovali, že dlhotrvajúce závažné spoločenské, politické, ekonomické, kultúrne a náboženské, civilizačné problémy delia spoločnosť na veľké tábory, čím sa vytvára priestor na pochopenie, artikuláciu a reprezentáciu konkrétnych záujmov. Objektívne spoločenské podmienky vytvárajú predpoklady a ďalej závisí od organizovanosti, teoretickej pripravenosti, schopnosti artikulovať a výberu osobností, s akým efektom sa politické subjekty tejto možnosti zhostia (Krno 2012). Najprv teda vznikajú konfliktné línie rozdeľujúce spoločnosť do niekoľkých skupín a následne vznikajú politické strany zdôrazňujúce požiadavky danej skupiny. V kontexte väčšiny Európskych štátov v 19. storočí vznikli štyri základné konfliktné línie. Ide o dvojice:¹¹

1. centrum – periféria,
2. cirkev – štát,
3. mesto – dedina,
4. práca – kapitál.

¹⁰ Je dôležité poznamenať, že sa tento pojem z angličtiny neprekladá jednotne a existuje viacero prekladov, ktoré sú v literatúre využívané – napr. štiepenie, trieštenie, konflikt, konfliktná línia, rozpor, protirečenie (Krno 2012). Práca operuje s pomenovaním „konfliktné línie“ (v súlade s Madleňák 2012; Kevický 2021).

¹¹ preklad podľa (Krno 2012)

Zatiaľ čo konfliktné línie vzniknuté dôsledkom tvorby moderných národných vlád mali svoj základ v kultúrnych a náboženských aspektoch, tak konfliktné línie vzniknuté dôsledkom industriálnej revolúcie mali primárne ekonomický aspekt (Kevický 2021). Prvou takouto líniou je konflikt mesto – dedina a v 19. storočí ju bolo možné chápať aj v kontexte súboja medzi vlastníkami pôd a majiteľmi tovární a obchodníkmi, čiže ako konflikt primárneho a sekundárneho sektoru ekonomiky. Druhá konfliktná línia je robotníci-zamestnávateľi, ktorá býva označovaná aj ako konflikt medzi pravícou a ľavicou a zároveň určuje základnú os politických strán. Ľavicové socialistické a sociáldemokratické strany vo väčšej miere podporujú záujmy robotníkov, zatiaľ čo na strany zamestnávateľov, obchodníkov a živnostníkov sa viac stávajú občianske pravicové strany (Hloušek a Kopeček 2004).

V transformujúcej sa spoločnosti 20. storočia hodnotových postojov obyvateľov západnej Európy, pričom dôležitú úlohu zohrávala rastúca kvalita života a nárast podielu vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov. Tieto zmeny viedli k tomu, že sa začali dostávať do popredia viac postmaterialistické hodnoty a postoje pri rozhodovaní voličov o výbere politickej strany (Hloušek a Kopeček 2004).

Tento proces transformácie viedol k vzniku nových politických skupín, ako sú napríklad nová ľavica, strany zelených alebo nová pravica, pre ktoré tradičná teória konfliktných línií nebola úplne použiteľná (Kevický 2021). Vznik nových politických skupín viedol aj k ich súboju so „starými“ stranami, ktorý vytváral novú konfliktnú líniu materializmus-postmaterializmus (Hloušek a Kopeček 2004). Lijphart (1981) vo svojej práci analyzujúcej 20. storočie pridal k spomínaným štyrom konfliktným líniám tri ďalšie, a to:

5. podpora režimu,
6. zahraničná politika,
7. postmaterializmus.

Prvou novou konfliktnou líniou je podpora režimu, ktorá popisuje konflikt medzi stranami podporujúcimi súčasný politický režim a stranami, ktoré požadujú zmenu režimu. Lijphart považoval za typický príklad „protirežimových“ strán západoeurópske komunistické strany, avšak v súčasnosti by sa takto dali označiť i niektoré populisticko-radikálne pravicové strany (Kevický 2021). Druhou konfliktnou líniou je zahraničná politika, ktorá zahŕňa najmä otázky Európskej integrácie a popisuje konflikt

eurooptimistické strany – euroskeptické strany. Treťou novou konfliktnou líniou je už vyššie spomínaný konflikt medzi materializmus-postmaterializmus.

Vplyvom ekonomickej a migračnej krízy v Európe došlo podľa Hoogheho a Marksa (2018) k vyprofilovaniu ďalšej konfliktnéj línie, ktorú označili ako transnacionálnu konfliktnú líniu. Tento rozpor v spoločnosti sa prejavuje medzi dvoma skupinami: na jednej strane sú tí, ktorí podporujú hlbšiu európsku spoluprácu a otvorený prístup k migrácii, a na druhej strane odporcovia prisťahovalectva a euroskeptici. Zaujímavosťou je, že etablované hlavné politické strany majú problém sa k tejto téme jasne vymedziť – v tomto spore sa proti sebe stavajú najmä proeurópski strany zelených alebo liberálov oproti pravicovo-populistickým stranám, ktoré odmietajú európsku integráciu.

Pri aplikácii teórie konfliktných línií na Slovensko, ktoré prešlo postkomunistickou transformáciou, sú v literatúre rozdielne prístupy jednotlivých autorov. Roskin (1992) ju z dôvodu nestabilnej a neustále sa meniacej dynamiky týchto štátov považoval za neaplikovateľnú, no Evans a Whitefield (1995) ju naopak aplikovali bez úprav. Tretia skupina autorov, vrátane Kitschelta (1995) a Evansa a Whitefielda (1998), používala modifikovanú verziu. Hloušek a Kopeček (2004) predstavili koncept konfliktných línií transformácie pre postsocialistické krajiny. Identifikovali tri hlavné línie:

1. Spor o podobu režimu – konflikt medzi komunistickým režimom a opozíciou, neskôr transformovaný napríklad na konflikt mečiarizmus-antimečiarizmus na Slovensku (Madleňák 2012).
2. Socioekonomická línia – vznikla z ekonomickej transformácie, deliac spoločnosť na „prosperujúcich“ a „strádajúcich“ (Kevický 2021). Postupne sa vyvinula do klasického konfliktu ľavica – pravica.
3. Nacionalistická línia – súvisí najmä s konfliktom centrum-periféria, pričom predstavuje napätie medzi majoritou a menšinami.

Hloušek a Kopeček (2004) poznamenávajú, že okrem popísaných konfliktných línií sú v postsocialistických krajinách zreteľné konfliktné línie cirkev verzus štát, mesto verzus vidiek a materializmus verzus postmaterializmus. Pri konfliktnéj línii mesto verzus vidiek je otázne, či je možné ju chápať v pôvodnom význame Lipseta a Rokkana, alebo či v súčasnosti skôr viac nereflektuje konzervatívno-liberálnu konfliktnú líniu (Kevický 2021).

2 PREHĽAD RELEVANTNÝCH VOLIEB V ROKOCH 2023-2024

Cieľom tejto kapitoly je stručne zhrnúť jednotlivé volebné udalosti, ktoré budú v práci analyzované. Táto kapitola je zameraná primárne na súhrnné výsledky volieb, kandidujúce subjekty alebo kandidátov a stručný kontext alebo nosné témy daných volieb. Regionálne aspekty volieb alebo výsledky jednotlivých strán budú analyzované v zodpovedajúcich kapitolách.

2.1 Voľby do Národnej rady SR 2023

Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2023 predstavovali v poradí deviate voľby poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zároveň štvrté predčasné voľby v dejinách Slovenskej republiky. Pôvodný termín riadnych volieb bol plánovaný na február alebo marec 2024, avšak v dôsledku sporov medzi koalíčnými stranami a následného vyslovenia nedôvery vláde v roku 2022 vznikla potreba vyhlásiť predčasné voľby. Na základe dohody predstaviteľov bývalej koalície o zmene Ústavy Slovenskej republiky v súvislosti s predčasnými voľbami a po schválení tejto ústavnej zmeny Národnou radou Slovenskej republiky dňa 31. januára 2023 bolo možné stanoviť termín predčasných parlamentných volieb na 30. september 2023 (TASR 2023a).

Nosnými témami týchto volieb boli inflácia, energetická kríza a zahraničnopolitické otázky, najmä členstvo Slovenska v medzinárodných inštitúciách a vojna na Ukrajine (Šodor 2023). Pomoc Ukrajine, ktorá je na víťazovi volieb závislá, bola zároveň považovaná za dôležitú aj z medzinárodného hľadiska: či sa odmietnutie pomoci Ukrajine stane dominantnou politickou líniou v Európe (Csányi 2023a). Často spomínanou témou bol aj „silný štát“, ktorý by podľa niektorých strán mal za následok lepšie riešenie ekonomických a energetických problémov (napr. TASR 2023d; 2023e; 2023b).

Do volieb sa zaregistrovalo 25 politických subjektov, z toho jedna trojčlenná koalícia (OLANO A PRIATELIA a Kresťanská únia a ZA ĽUDÍ). Podľa údajov ŠÚ SR (2023) sa volieb zúčastnilo 3 007 123 voličov, čo predstavovalo 68,51 % účasť – najvyššia účasť vo voľbách do NR SR od roku 2002. V týchto voľbách bola umožnená aj voľba poštou, ktorú využilo 58 779 voličov.

Tabuľka 1: Výsledky volieb do NR SR 2023

Názov strany	Počet hlasov	% hlasov	Počet mandátov
SMER – sociálna demokracia	681 017	22,94 %	42
Progresívne Slovensko	533 136	17,96 %	32
HLAS – sociálna demokracia	436 415	14,70 %	27
OLANO A PRIATELIA ¹²	264 137	8,89 %	16
KDH	202 515	6,82 %	12
Sloboda a Solidarita	187 645	6,32 %	11
Slovenská národná strana	166 995	5,62 %	10
REPUBLIKA	141 099	4,75 %	
ALIANCIA – Maďari. Národnosti. Regióny ¹³	130 183	4,38 %	
Demokrati	87 006	2,93 %	
SME RODINA	65 673	2,21 %	

Pozn. Zobrazené sú len politické strany, ktoré získali nad 2 % hlasov, čo predstavuje hranicu vrátenia volebnej kaucie.

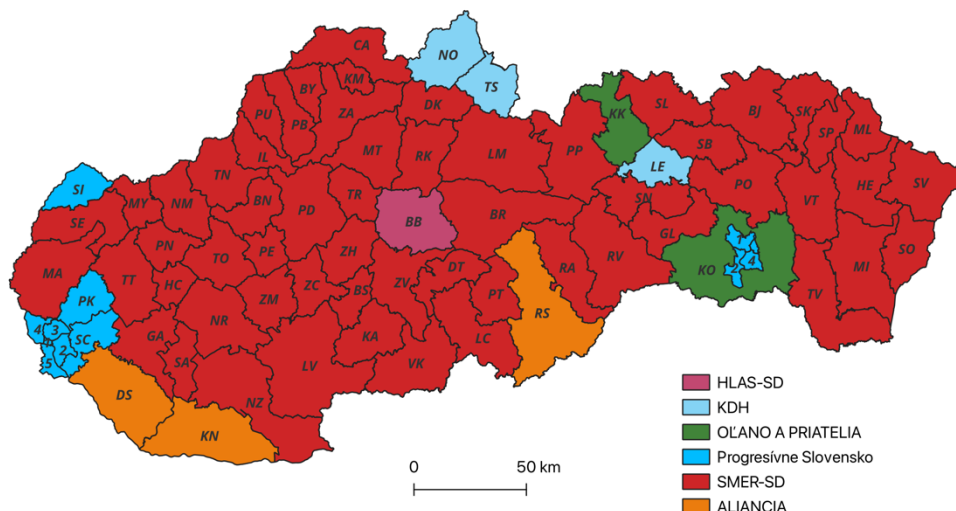
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Dominantné postavenie získala politická strana SMER-SD, ktorá s volebným ziskom 22,94 % hlasov obsadila 42 poslaneckých kresiel. V poradí druhým najsilnejším politickým subjektom sa stalo Progresívne Slovensko s 32 mandátmi, nasledované stranou HLAS-SD disponujúcou 27 mandátmi. Do parlamentu sa ďalej dostala koalícia OLANO A PRIATELIA (16 mandátov), Kresťanskodemokratické hnutie (12 mandátov), Sloboda a Solidarita (11 mandátov) a Slovenská národná strana (10 mandátov). Medzi relevantnými mimoparlamentnými subjektmi, ktoré dosiahli zákonom stanovenú hranicu pre získanie štátneho príspevku, figurovali politické strany REPUBLIKA (4,75 %) a ALIANCIA (4,38 %).

¹² Celý názov strany je OLANO A PRIATELIA: OBYČAJNÍ ĽUDIA (OLANO), NEZÁVISLÍ KANDIDÁTI (NEKA), NOVA, SLOBODNÍ A ZODPOVEDNÍ, PAČIVALE ROMA, MAGYAR SZÍVEK a Kresťanská únia a ZA ĽUDÍ.

¹³ Uvádza sa aj maďarský názov strany: SZÖVETSÉG – Magyarok. Nemzetiségek. Regiók

Mapa 1: Víťazi volieb do NR SR 2023 v jednotlivých okresoch

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Výsledná konfigurácia parlamentných síl vytvorila priestor pre viaceré potenciálne koaličné zoskupenia. Na základe politologických analýz (Vančo 2023; Csányi 2023b) sa ako najpravdepodobnejší scenár javila koalícia strán SMER-SD, HLAS-SD a SNS (79 mandátov), ktorá sa následne aj ustanovila. Alternatívnou možnosťou bolo vytvorenie štvorkoalície SMER-SD, HLAS-SD, SNS a KDH, ktorá by disponovala ústavnou väčšinou (91 mandátov) a v prípade neúspechu zostavovateľských pokusov predsedu strany SMER-SD existovala teoretická možnosť vytvorenia koalície v zložení Progresívne Slovensko, HLAS-SD, KDH a SaS (82 mandátov). Realizácia tejto koalície ale závisela predovšetkým od rozhodnutia strany HLAS-SD (Nicholson 2023; Reuters 2023), no predseda strany HLAS-SD Peter Pellegrini odmietol ponuku Progresívneho Slovenska na zostavenie koalície, v ktorej by zastával pozíciu predsedu vlády (Reuters 2023).

2.2 Voľby prezidenta Slovenskej republiky 2024

Voľby prezidenta SR v roku 2024 boli šiestymi priamymi voľbami prezidenta v histórii SR. Prvé kolo volieb sa uskutočnilo 23. marca 2024 a kandidovalo v ňom 11 kandidátov: Ján Kubiš, Ivan Korčok, Krisztián Forró, Marian Kotleba, Peter Pellegrini, Patrik Dubovský, Štefan Harabin, Milan Náhlík a Igor Matovič. Dvaja kandidáti, Andrej Danko a Róbert Švec, sa kandidatúry vzdali. V týchto voľbách sa o mandát neuchádzala úradujúca prezidentka Zuzana Čaputová, aj napriek možnosti opätovnej kandidatúry.

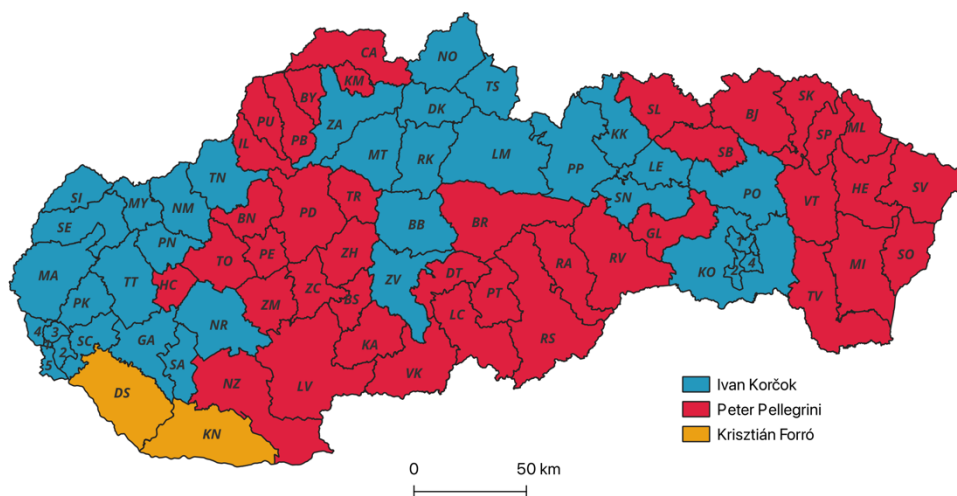
Tabuľka 2: Výsledky 1. kola prezidentských volieb 2024

Meno kandidáta	Počet hlasov	% hlasov
Ivan Korčok	958393	42,51 %
Peter Pellegrini	834718	37,02 %
Štefan Harabin	264579	11,73 %
Krisztián Forró	65588	2,9 %
Igor Matovič	49201	2,18 %
Ján Kubiš	45957	2,03 %
Patrik Dubovský	16107	0,71 %
Marian Kotleba	12771	0,56 %
Milan Náhlík	3111	0,13 %

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

1. kola prezidentských volieb sa zúčastnilo 2 265 656 voličov, čo predstavovalo volebnú účasť 51,9 % – najviac od prvého kola prezidentských volieb v roku 1999. Víťazom 1. kola volieb sa stal Ivan Korčok so ziskom 42,51 % hlasov. Do druhého kola postúpil spoločne s Petrom Pellegrinim (37,02 %) a 3. najvyšší zisk hlasov dosiahol Štefan Harabin (11,73 %). Po ňom nasledovali Krisztián Forró (2,9 %), Igor Matovič (2,18 %) a Ján Kubiš (2,03 %). Zvyšní kandidáti nezískali ani 1 % hlasov.

Mapa 2: Víťazi 1. kola volieb prezidenta 2024 v jednotlivých okresoch

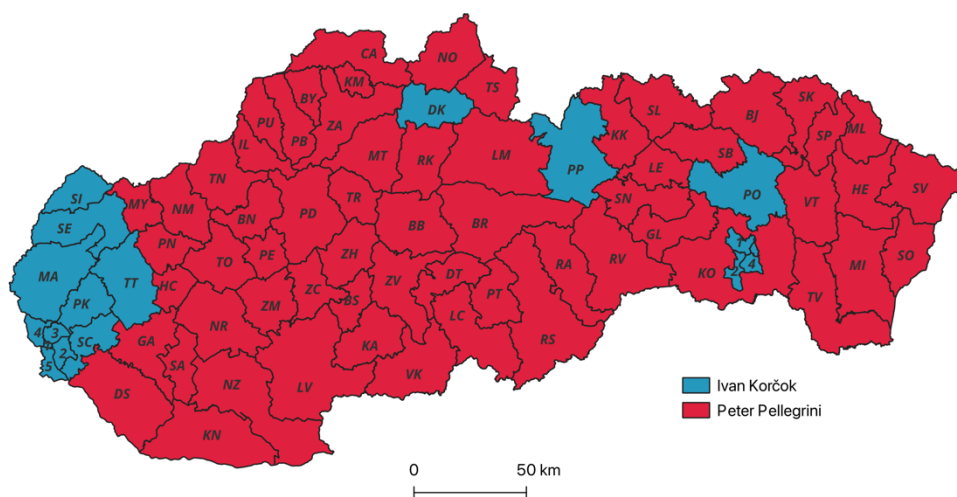

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

Po výsledku 1. kola volieb prezidenta tvrdili mnohí odborníci a analytici, že kľúčovú úlohu pri rozhodovaní o budúcom prezidentovi SR budú mať voliči Štefana Harabina (Hřích in Hopková 2024; Pudmarčík in Barborák 2024; Hankovský 2024) a prípadne voliči Krisztiána Forróa. Hoci Štefan Harabin priamo nepodporil žiadneho z kandidátov, na jeho voličov mohla vplývať medializovaná správa o odporúčení hlasovania za Petra Pellegriniho v druhom kole prezidentských volieb, ktorú Štefan Harabin označil iba za iniciatívu šéfa jeho volebného štábu Miroslava Jureňu a túto podporu odmietol (SITA 2024; Kysel 2024). Zo zvyšných troch kandidátov s nezanedbateľným ziskom hlasov podporili Krisztián Forró a Ján Kubiš v 2. kole Petra Pellegriniho (Dedinský 2024; TASR 2024a) a Igor Matovič podporil Ivana Korčoka (TASR a SITA 2024).

Vítazom 2. kola volieb sa stal Peter Pellegrini so ziskom 1 409 255 hlasov (53,12 %). Ivan Korčok získal 1 243 709 hlasov, čo predstavovalo 46,87 %. Napriek konečnému rozdielu vyše 165 tisíc hlasov medzi kandidátmi ide o najtesnejší výsledok prezidentských volieb v novodobej histórii Slovenska a v mnohých okresoch boli rozdiely veľmi tesné – niekedy na úrovni tisícok či stoviek hlasov (Rác 2024).

Mapa 3: Víťazi 1. kola volieb prezidenta 2024 v jednotlivých okresoch

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

2.1 Voľby do Európskeho parlamentu 2024

Voľby do Európskeho parlamentu v roku 2024 sa uskutočnili v členských štátoch Európskej únie v termíne 6. – 9. júna 2024, pričom v Slovenskej republike prebehlo hlasovanie dňa 8. júna 2024. V porovnaní s predchádzajúcim volebným obdobím došlo

k navýšeniu počtu mandátov prislúchajúcich Slovenskej republike z 13 na 15 europoslancov. Dôvodom tohto navýšenia boli dve štruktúrne zmeny EP: redistribúcia mandátov po vystúpení Spojeného kráľovstva z Európskej únie, ktorá viedla k získaniu jedného dodatočného mandátu (Európa 2020), a celkové rozšírenie počtu členov Európskeho parlamentu zo 705 na 720, ktoré prinieslo druhý dodatočný mandát (Európa 2023).

Do volieb bolo zaregistrovaných 23 kandidátnych listín politických strán a 1 koalícia (SLOVENSKO, ZA ĽUDÍ). Volieb sa zúčastnilo 1 505 176 voličov, čo predstavuje 34,38 % účasť.

Tabuľka 3: Výsledky volieb do EP 2024

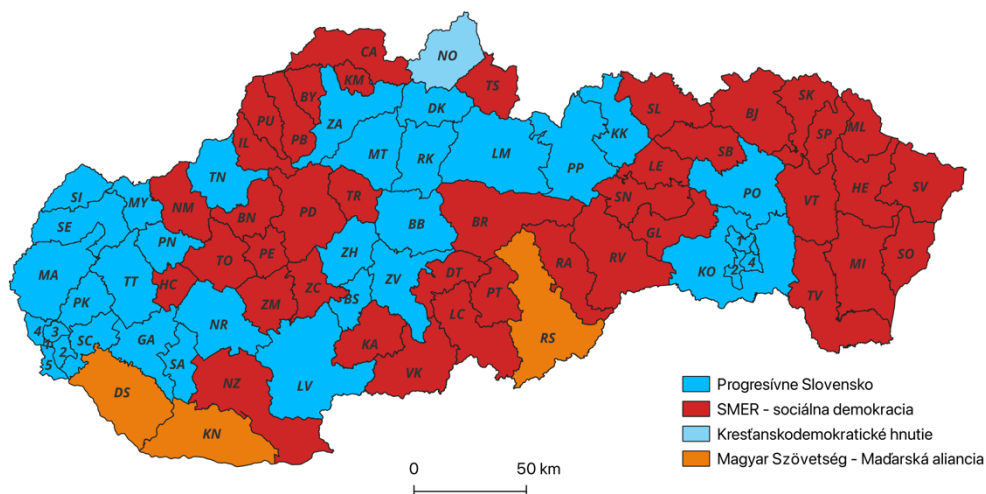
Názov strany	Počet hlasov	% hlasov	Počet mandátov
Progresívne Slovensko	410 844	27,81	6
SMER – sociálna demokracia	365 794	24,76	5
REPUBLIKA	185 137	12,53	2
HLAS – sociálna demokracia	106 076	7,18	1
KDH	105 602	7,14	1
Sloboda a Solidarita	72 703	4,92	
Demokrati	69 204	4,68	
Magyar Szövetség – Maďarská aliancia	57 350	3,88	
SLOVENSKO, ZA ĽUDÍ	29 385	1,98	
Slovenská národná strana	28 102	1,90	

Pozn. V tabuľke sú zobrazené politické strany, ktoré získali nad 2 % hlasov (hranica vrátenia volebnej kaucie), ako aj vybrané strany pod touto hranicou, ktoré sú súčasťou ďalšieho výskumu.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

Vítazom týchto volieb sa stala strana Progresívne Slovensko, ktorej bolo po zisku 27,81 % hlasov pridelených 6 mandátov. Strana SMER-SD získala o jeden mandát menej so ziskom 24,76 % hlasov. Hnutie Republika, s 12,53 % hlasov, získalo 2 mandáty a strany HLAS-SD a KDH získali 1 mandát v Európskom parlamente. Zvyšné strany 5 percentnú hranicu pre vstup do EP nedosiahli.

Mapa 4: Víťazi volieb do Európskeho parlamentu 2024 v jednotlivých okresoch

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

V kontexte Európskych volieb je často spomínanou otázkou aj nižšia účasť. Pre mnohých voličov sú tieto voľby „druhoradé“: prakticky hneď po konaní prvých priamych volieb do EP ich Reif a Schmitt (1980) označili ako „národné voľby druhého rádu“. Charakteristickými črtami druhoradých volieb sú: (1) nižšia závažnosť z hľadiska politických dôsledkov, keďže ich výsledok priamo neovplyvňuje formovanie vlády a táto skutočnosť sa následne odzrkadľuje v odlišnom voličskom správaní v porovnaní s voľbami prvého rádu (2) priebeh a výsledky volieb druhého rádu sú signifikantne ovplyvnené aktuálnou politickou situáciou v národnej „prvoradej“ politickej sfére (Reif a Schmitt 1980). V týchto voľbách dominujú politické témy, ktoré primárne súvisia s prvoradou politickou súťažou (Van der Brug et al. 2008).¹⁴ Z teoretického hľadiska je možné konštatovať, že základným princípom teórie volieb druhého rádu je skutočnosť, že v priebehu týchto volieb sa diskutujú domáce politické témy v obdobnej miere ako vo voľbách prvého rádu (Siaroff 2001; Auers 2005). Z pohľadu volieb do EP a europeizačnej literatúry sa dá povedať, že voľby do EP sú do značnej miery skôr domestikované než europeizované, zatiaľ čo normatívne by mali byť o európskej politike a otázkach Európy ako takej (Mair 2000).

¹⁴ Teória volieb druhého radu nevylučuje potenciálny vplyv tém spojených s Európskou úniou na národné parlamentné voľby, avšak zároveň nepredpokladá silnú rolu pre témy spojené s Európskou integráciou v parlamentných voľbách (Kovář 2014).

Teóriou druhotných volieb sa zaoberali mnohé štúdie, ktoré prichádzajú so závermi, že správanie politických strán a informačných médií je dôležité pre formovanie povahy výberu voličov i pre mieru volebnej účasti (Hobolt a Spoon 2012). Kovár (2014) uvádza 3 hlavné závery týchto štúdií:

1. kampaň pre eurovoľby má druhoradý charakter a je vysoko domestikovaná z pohľadu politických tém (De Vreese 2009; Tenscher a Maier 2009),
2. politické strany investujú menej finančných prostriedkov do eurovolieb než do národných volieb prvého rádu (Tenscher a Maier 2009),
3. médiá sa venujú voľbám do EP menej než prvoradým národným voľbám a pokrytie týchto volieb je rámcované v zmysle konkrétneho národného štátu (Kovár 2010; De Vreese et al. 2006).

Sumarizujúc poznatky o teórii druhoradých volieb možno konštatovať, že zatiaľ čo význam Európskeho parlamentu v posledných dekádach významne vzrástol, charakter volieb do tejto inštitúcie zostáva závislý najmä od národnej politickej dynamiky. V prípade slovenských politických strán, ktoré sa primárne sústreďujú na sociálnu agendu, možno predpokladať nižšiu volebnú podporu v eurovoľbách než v parlamentných voľbách.

3 POLITICKÉ SUBJEKTY A KANDIDÁTI VO VOĽBÁCH

V tejto kapitole budú stručne opísané politické strany (podkapitola 3.1) a kandidáti v prezidentských voľbách (podkapitola 3.2). Cieľom tejto kapitoly je poskytnúť teoretický základ o jednotlivých aktéroch, ktorý je kľúčovým pri následnej analýze regionálnych faktorov volieb. Pri každej z politických strán bude opísaná jej história a vývoj volebných preferencií s kľúčovým zameraním na predošlé volebné obdobie (NR SR 2020 a EP 2019). Zároveň bude opísané politické zameranie a hlavné témy, ktorým sa strana venuje. V prípade prezidentských kandidátov bude opísané ich predošlé politické pôsobenie a taktiež analýza ich zamerania a tém, na ktoré v kampani sústredovali svoju pozornosť.

3.1 Politické strany v parlamentných voľbách 2023 a vo voľbách do EP 2024

V tejto podkapitole bude analyzovaných 8 politických strán: SMER-SD, Progresívne Slovensko, HLAS-SD, Hnutie Slovensko (OLANO), Kresťanskodemokratické hnutie, Sloboda a solidarita, Slovenská národná strana a Republika.

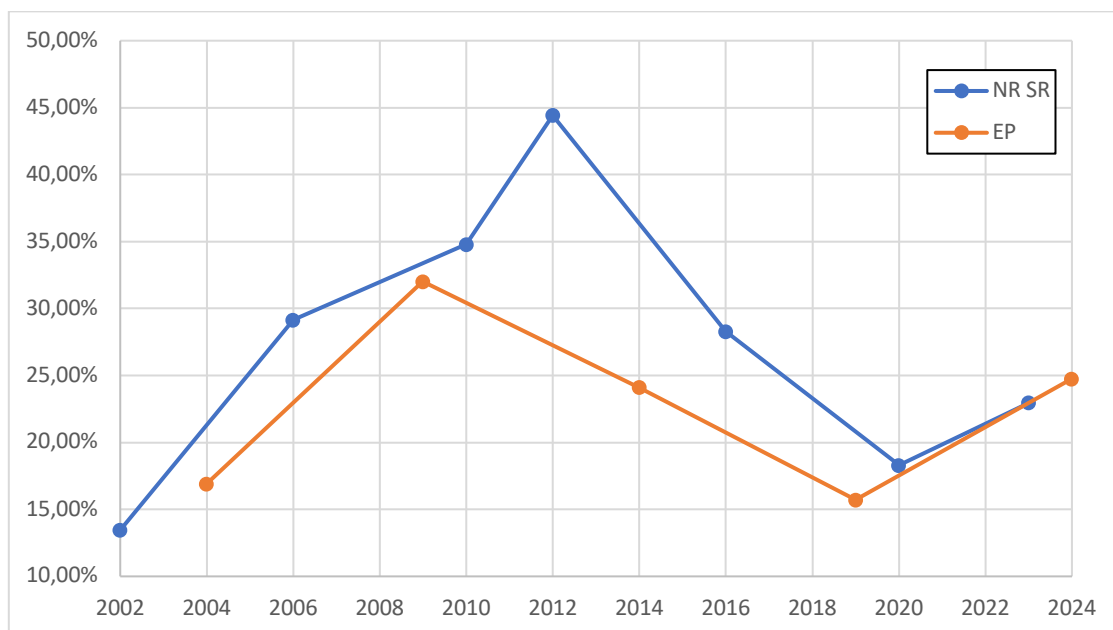
SMER-SD

Stranu Smer – sociálna demokracia možno spomedzi vybraných strán považovať za politicky najúspešnejšiu v priebehu rokov od roku 2006. Jej zakladateľom je momentálny predseda strany, Robert Fico. Vzniku strany v roku 1999 predchádzali konflikty R. Fica s jeho vtedajšou stranou, SDL, ktorej bol zároveň podpredsedom a vo voľbách v roku 1998 získal najviac preferenčných hlasov zo všetkých kandidátov SDL. Po jeho vystúpení zo strany založil novú stranu SMER. Z programu strany vyplynulo, že strana chcela byť alternatívou politiky vtedy vládnucejších strán (SDK, KDH, SMK a SDL) a za svoje ciele si vytýčila nastolenie poriadku, spravodlivosti a stability. Za mimoriadne dôležitú otázku považovali aj integráciu Slovenska do Európskej únie a členstvo založené na princípe rovnoprávnosti a národnej suverenity (TASR 2006).

Vo februári 2002 začala strana SMER používať prívlastok „Tretia cesta“, čím sa zadefinovala ako strana moderného progresívneho stredolávého politického prúdu typu britskej Labour Party alebo nemeckej SPD (pozri Gbúrová 2012).

Strana SMER-SD dosiahla vo svojich prvých voľbách v roku 2002 volebný zisk 13,46 % hlasov, čo znamenalo 25 mandátov v Národnej rade. Po páde vlády Ivety Radičovej získala strana v predčasných voľbách v roku 2012 historické maximum – 44,42 % hlasov (83 mandátov), čo jej umožnilo vládnuť bez koaličného partnera. Od roku 2012 mali volebné výsledky SMERu klesajúcu tendenciu: v roku 2016 získala 28,28 % hlasov (49 mandátov) a zostala vládnu stranou. Po vražde Jána Kuciaka a Marty Kušnírovej v roku 2018 podala vláda demisiu. Novú vládu zostavila opäť strana SMER, no tentokrát pod vedením Petra Pellegriniho. Vo voľbách v roku 2020 získala strana 18,29 % hlasov. Počas tohto obdobia došlo k vnútornému rozdeleniu strany SMER, kde po vnútorných nezhodách medzi P. Pellegrinim a R. Ficom (bližšie pozri TASR 2020; Pravda 2020) založili bývalí poslanci strany SMER-SD, pod vedením P. Pellegriniho, novú politickú stranu, HLAS – sociálna demokracia. V roku 2023 získala strana SMER, opäť na čele s R. Ficom, v predčasných parlamentných voľbách 22,95 % hlasov a R. Fico bol po víťazstve vo voľbách poverený zostaviť vládu.

Graf 1: Súhrn výsledkov strany SMER-SD vo voľbách do NR SR a do EP (2002 – 2024)

Pozn. Body v grafe sú spojené čiarou pre lepšiu vizuálnu orientáciu, no nezobrazujú kontinuálny vývoj preferencií strany medzi voľbami.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR

V kontexte volieb do Európskeho parlamentu je SMER-SD taktiež pomerne úspešnou stranou – Európske voľby vyhral v rokoch 2009 a 2014 a nikdy sa táto strana neumiestnila horšie ako na 3. mieste v celkovom poradí. V Európskom parlamente bola strana SMER-SD dlhodobo súčasťou strany PES – Strana európskych socialistov (*Party of European Socialists*), ktorá je súčasťou frakcie S&D – Progresívna aliancia socialistov a demokratov.¹⁵ V roku 2023 bolo tejto strane pozastavené členstvo vo frakcii S&D z dôvodov odklonu strany Smer-SD od hodnôt Strany európskych socialistov a z obáv vyplývajúcich z vytvorenia vládnej koalície medzi stranami Smer-SD, Hlas-SD a krajne pravicovou stranou (PES 2023).

Strana SMER-SD prešla výraznou programovou profiláciou. Pri jej vzniku bolo možné hovoriť skôr o centristickej populistickej strane s charizmatickým lídrom – Robertom Ficom (Ramet 2010). Po páde SDL strana vyplnila prázdne miesto na ľavej strane politického kompasu a presunula sa skôr k štandardnej európskej sociálnej demokracii. V súčasnosti je strana považovaná za ľavicovo-populistickú stranu (Spac a Havlík 2015) s prvkami pravicového sociálneho konzervativizmu (Sekerák 2019). Napriek tomu, že strana považovala proeurópske témy za kľúčové v čase jej vzniku, v poslednej dobe (najmä od roku 2020) je možné pozorovať istý odklon od týchto tém a niektoré zahraničné médiá (napr. Cameron a Goksedef 2023; AP 2023) túto stranu dnes označujú ako proruskú.

Progresívne Slovensko

Progresívne Slovensko sa charakterizuje ako „politické hnutie, ktorého cieľom je ponúkať progresívne riešenia spoločenských problémov“ (PS 2025). Jeho základom bolo občianske združenie, ktoré založil Ivan Štefunko v septembri 2016 (Mikušovič 2016) a už v priebehu úvodného mesiaca sa k nemu pripojil Michal Truban, ktorý sa neskôr stal predsedom a volebným lídrom hnutia. 20. januára 2018 sa v Žiline konal zakladajúci snem, ktorým sa toto občianske združenie transformovalo na politickú stranu. Jediným zástupcom strany v NR SR bol vo volebnom období 2016 – 2020 Martin Poliačik, ktorý v roku 2017 vystúpil z klubu SaS.

Prvých volieb do NR SR sa strana zúčastnila v roku 2020, keď mala za sebou úspech v eurovoľbách so ziskom 20,11 %. Strana vytvorila koalíciu so stranou SPOLU,

¹⁵ K systému strán a frakcií v EP pozri Peterson a Shackleton (2012, s. 340)

vedenou Miroslavom Beblavým, a tým pádom musela dosiahnuť 7 % hranicu pre vstup do parlamentu. Koalícia ale vo väčšine prieskumov túto hranicu presahovala a pohybovala sa v rozmedzí 10 – 15 % (pozri Ondrejovičová 2019). Mikušovič (2019) ale poukazoval na klesajúci trend preferencií tejto strany, ktorý sa napokon odrazil na volebnom neúspechu – strana získala 6,97 % a na vstup do parlamentu jej chýbalo menej ako tisíc hlasov. V predčasných voľbách v roku 2023 získalo Progresívne Slovensko pod vedením Michala Šimečku 17,96 % hlasov, čo prinieslo v parlamente 32 mandátov. Po vzniku koalície SMER, HLAS, SNS sa PS stalo najsilnejšou opozičnou stranou.

V kontexte Európskych volieb sa strana zúčastnila volieb do Európskeho Parlamentu v roku 2019, spoločne ako koalícia so stranou SPOLU, a získali 20,11 %. Týmto sa koalícia stala víťazom volieb a získala spoločne 4 mandáty, ktoré sa medzi stranami rozdelili. Progresívne Slovensko malo v Európskom parlamente dvoch zástupcov – Michala Šimečku (81 735 preferenčných hlasov) a Martina Hojsíka (27 549 preferenčných hlasov). V roku 2024 sa strana zúčastnila Európskych volieb pod vedením bývalého premiéra SR, Ľudovíta Ódora. Podobne ako v roku 2019, strana voľby vyhrala, tentokrát so ziskom 27,82 %, čo jej zabezpečilo 6 mandátov.

Stranu je možné považovať za centristickú a liberálnu stranu s prvkami ľavicovej politiky v kultúrno-etických a ekonomických otázkach (Cirner in. Sviták 2020; Mrvová 2018), no zároveň program strany obsahoval aj pravicové návrhy (porov. Košč 2021). Hlavnou ideológiou, ku ktorej sa strana hlási, je progresivizmus.

HLAS-SD

Strana Hlas – Sociálna demokracia bola na Ministerstve vnútra SR zaregistrovaná 11. septembra 2020. Jej zakladateľom je dnešný prezident SR, Peter Pellegrini a po jeho výhre v prezidentských voľbách sa stal predsedom strany Matúš Šutaj Eštok.

Vznik strany bol spojený s odchodom poslancov SMERu-SD z poslaneckého klubu a založením novej strany, čím táto strana získala v období 2020 – 2023 11 poslancov. Zúčastnila sa iba jedných volieb do NR SR – v roku 2023, kedy získala 14,70 % hlasov, čo znamenalo 3. miesto v celkovom poradí a 27 mandátov. Strana sa stala súčasťou vládnej koalície. Nosnou témou kampane tejto strany bol „silný štát“ (bližšie pozri kapitola 2.1; TASR 2023c) a sústredila sa na napríklad na témy zdražovania potravín a energií.

V roku 2024 kandidovala strana do volieb do Európskeho parlamentu, v ktorých po zisku 106 076 hlasov (7,18 %) získala 1 mandát. Rovnako ako v prípade strany SMER-SD, bolo tejto strane pozastavené členstvo v Strane európskych socialistov.

Strana HLAS-SD sa svojím názvom profiluje ako sociálno-demokratická strana a jej agenda je založená na tradičných sociálno-demokratických témach – okrem spomínaných cien energií sa strana vo svojom programe na stránke *silnystat.sk* venovala „pomoci všetkým, ktorí to potrebujú“ – bod, ktorý zahŕňal sociálne istoty a aj 13. dôchodky, ďalej kvalitnému zdravotníctvu a odstraňovaniu regionálnych rozdielov.

Hnutie Slovensko (OĽaNO)

Hnutie SLOVENSKO, predošlým názvom OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti, bolo založené Igorom Matovičom v roku 2010 ako občianske združenie. Podľa blogu I. Matoviča (2010) bolo dôvodom k založeniu hnutia možné spojenie Roberta Fica a Jána Slotu do ústavnej väčšiny. Hlavnou témou, ktorej sa hnutie venovalo, bol boj s korupciou a klientelizmom. Do Parlamentu sa hnutie OĽaNO dostalo prvýkrát vo voľbách v roku 2012, kedy štvorica J. Viskupič, M. Fecko, E. Jurinová a I. Matovič kandidovala do Národnej rady na kandidátnej listine strany SaS, kde obsadili posledné 4 miesta, z ktorých sa vďaka preferenčným hlasom dostali na 4. až 7. miesto. V parlamente následne pôsobili ako platforma v rámci SaS vo vládnej koalícii.

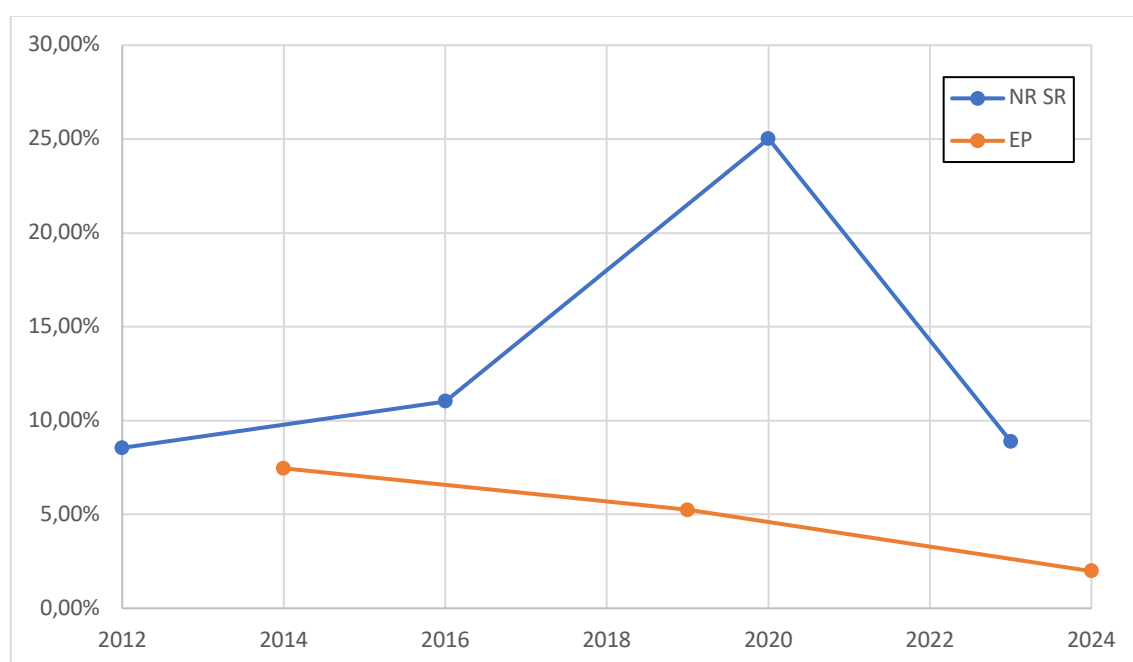
11. novembra 2011, presne jeden mesiac po páde vlády, vzniklo registráciou na MV SR hnutie OĽaNO, čo predstavovalo transformáciu pôvodného občianskeho združenia na politický subjekt schopný uchádzať sa o miesta v NR SR.

Vo svojich prvých voľbách – do NR SR v roku 2012, získala strana OĽaNO 8,55 % hlasov, čo jej zabezpečilo 16 mandátov. Od týchto volieb preferencie strany stúpali a v roku 2020 sa strana stala víťaznou pri zisku 25,02 % hlasov. I. Matovič bol poverený zostavením vlády a sformoval koalíciu so stranami SaS, SME RODINA a ZA ĽUDÍ. Táto vládna koalícia sa ukázala ako nestabilná, čoho dôsledkom bol odchod SaS z koalície, výmena pozícií medzi premiérom I. Matovičom a ministrom financií Eduardom Hegerom a neskôr aj vyslovenie nedôvery vláde 15. decembra 2022. V marci 2023 sa od tejto strany odpojila skupina poslancov okolo E. Hegera, ktorý založil novú stranu Demokrati. V máji 2023 požiadal premiér Heger prezidentku o zbavenie poverenia viesť vládu, čo neskôr znamenalo, že prezidentka vymenovala dočasnú vládu odborníkov

vedenú Ľudovítom Ódorom. V roku 2023 kandidovala strana OĽaNO ako koalícia pod názvom OĽANO A PRIATELIA¹⁶ a získala 8,89 % hlasov, čo strane prinieslo 16 mandátov. Strana sa stala opozičnou a po voľbách sa názov strany zmenil na SLOVENSKO.

Strana OĽaNO kandidovala do volieb do Európskeho parlamentu trikrát – v roku 2014, kedy získala 1 mandát (7,46 %), 2019, kedy taktiež získala 1 mandát (5,25 %) a v roku 2024, kedy získala iba 1,98 % hlasov.

Graf 1: Súhrn výsledkov strany OĽaNO vo voľbách do NR SR a do EP (2012 – 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR

Pri porovnaní výsledkov tohto politického hnutia vo voľbách do EP a do NR SR je možné pozorovať istý nepomer medzi podielom hlasov. Na rozdiel od strán ako SMER-SD (porov. Graf 1), vývoj preferencií v národných voľbách nezodpovedá vývoju v európskych. Tento nepomer považujeme najmä za dôsledok výberu tém, ktorým sa strana OĽaNO venuje – najmä boj proti korupcií a rôzne sociálne témy, ktoré absentujú v prípade európskych volieb. Zároveň, podobne ako v prípade iných strán, sú Európske voľby pre stranu OĽaNO skôr druhotnými (pozri kapitola 2.3).

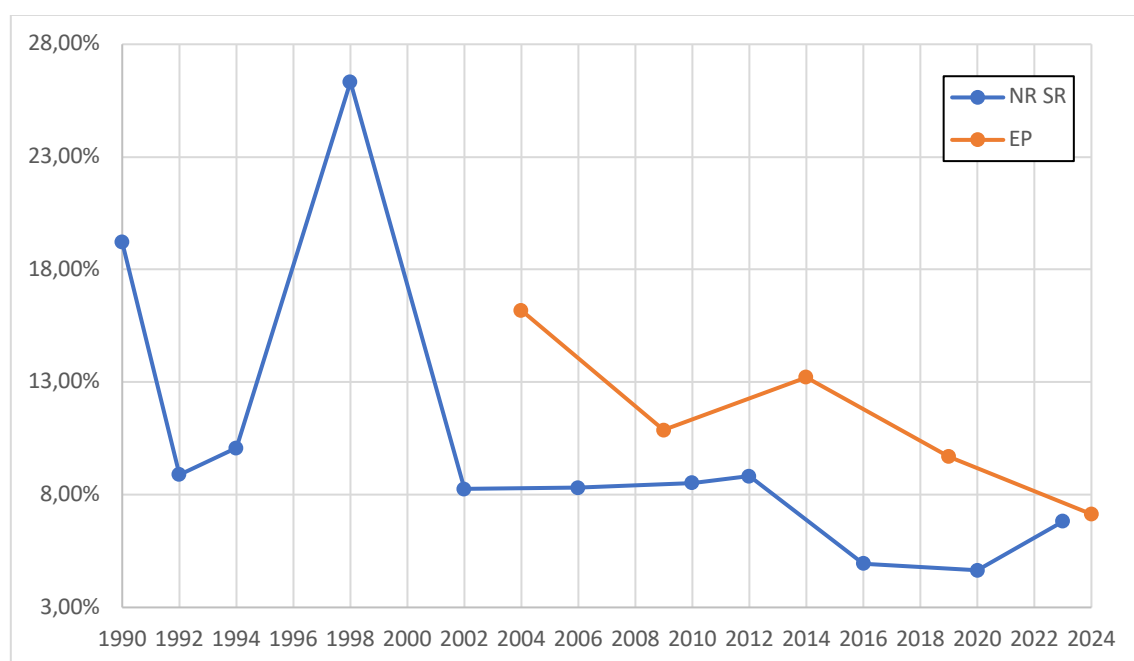
¹⁶ Celý názov koalície bol OĽANO A PRIATELIA: OBYČAJNÍ ĽUDIA (OĽANO), NEZÁVISLÍ KANDIDÁTI (NEKA), NOVA, SLOBODNÍ A ZODPOVEDNÍ, PAČIVALE ROMA, MAGYAR SZÍVEK.

Strana OĽaNO je považovaná za centristickú alebo stredopravú konzervatívnu stranu so znakmi populizmu. Agenda a vystupovanie tejto strany zároveň spĺňa mnohé zo znakov populistických strán, ktoré Schedler (1996) označuje ako „strany odporujúce politickému establishmentu“¹⁷.

Kresťanskodemokratické hnutie (KDH)

Vznik strany KDH je možné spájať už s novembrom 1989, kedy vznik tejto strany podnietila výzva na zakladanie kresťanskodemokratických klubov. Na čele strany bol od vzniku do roku 2000 Ján Čarnogurský, ktorý bol zároveň aj lídrom kandidátky vo voľbách v priebehu týchto rokov. Z historického hľadiska plyní aj názov tejto strany – KDH sa stalo hnutím, a nie stranou (KDS), z dôvodu zlého vnímania slova „strana“ verejnosťou po rokoch vlády komunistickej strany (Kern 2015).

Graf 3: Súhrn výsledkov strany KDH vo voľbách do NR SR a do EP (1990 – 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR

Strana od vzniku vystriedala viacerých predsedov a pozície v opozícii aj koalícii. Najlepší výsledok strany v národných voľbách dosiahla v roku 1998, kedy dosiahla strana 26,33 % hlasov, čo jej zabezpečilo 42 mandátov. Nasledujúce 4 volebné obdobia

¹⁷ Z angl. *anti-political-establishment parties*

oscilovali preferencie strany okolo 8,5 %, až do volieb v roku 2016, kedy sa strane nepodarilo získať potrebných 5 % pre vstup do parlamentu. Podobný scenár sa opakoval aj v roku 2020 a do parlamentu sa strana dostala až v roku 2023, kedy získala 6,65 % hlasov.

Strana KDH je zároveň úspešnou v európskych voľbách a zastúpenie v EP má od prvých volieb v roku 2004. Jej preferencie majú od týchto volieb klesajúci charakter a najslabší výsledok získala v posledných voľbách – v roku 2024.

Za hlavnú politickú ideológiu strany KDH je považovaná kresťanská demokracia, ku ktorej sa strana hlási na svojich stránkach a Ramet (2010) ju prirovnáva znakmi najmä k českej KDU-ČSL a zároveň uvádza, že tieto strany sú malé alebo stredne veľké a ako skupina boli silnejšie na začiatku 90. rokov než dnes. Strana od jej vzniku kladie dôraz na vysoký stupeň antikomunizmu, dôraz na rodinu a konzervatívne morálno-etické hodnoty prejavujúce sa odmietaním inštitútu registrovaného partnerstva, sprísnením právnych úprav v otázke interrupcií či presadzovaním zmluvy o výhre vo svedomí (Madleňák 2012). Strana je považovaná za stredopravú a v ekonomickej oblasti sa hlási k trhovému hospodárstvu a venuje sa jeho liberalizácii.

Sloboda a Solidarita

Strana Sloboda a Solidarita bola založená v roku 2009 Richardom Sulíkom, ktorý je považovaný za jej zakladateľa a dlhoročného volebného lídra. Vznik strany bol motivovaný nedostatkom politického subjektu, ktorý by v slovenskej politike presadzoval liberálne ekonomické reformy a individuálne slobody, čo avizoval v roku 2008 na svojom blogu (Sulík 2008).

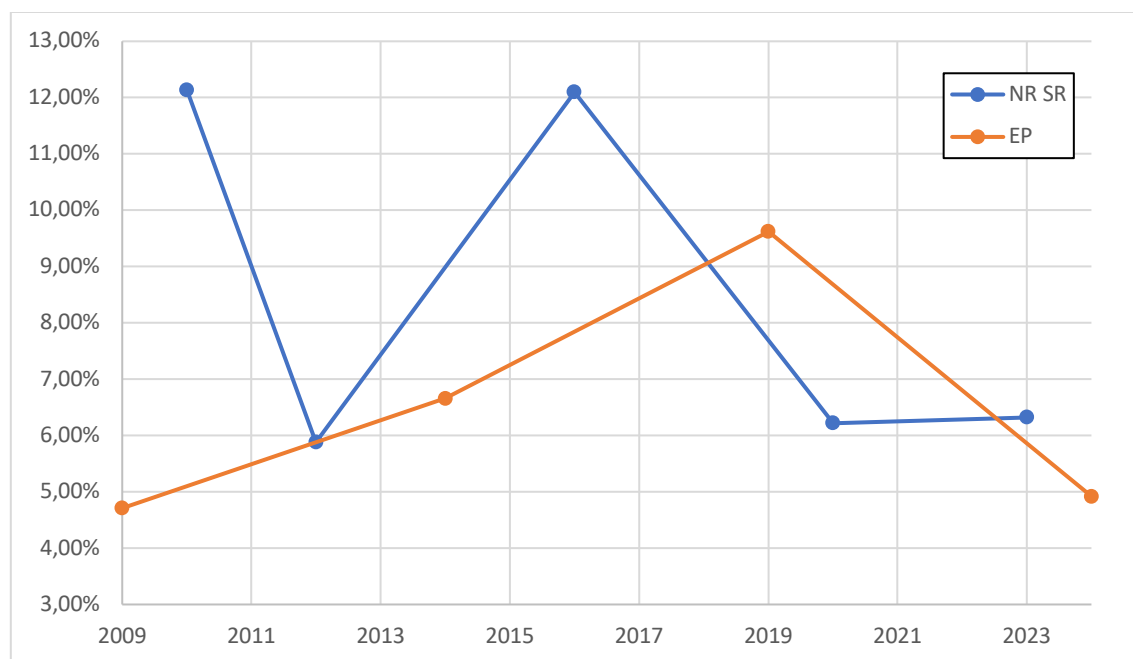
V jej prvých voľbách do NR SR, v roku 2010, dosiahla doposiaľ najlepší výsledok, keď strana získala 12,14 % a 22 mandátov. Strana sa následne stala súčasťou vládnej koalície a po páde vlády v roku 2012 získala podstatne menej hlasov – 5,88 %. O 4 roky bola ale opäť úspešná, s výsledkom 12,1 % vo voľbách do NR SR v roku 2016.

Strana sa od svojho počiatku zameriava aj na európske témy, čo považujeme za jeden z dôvodov jej priaznivých výsledkov v Európskych voľbách. K mnohým témam je strana kritická, no zároveň odmieta pojem euroskepticizmus – na svojich stránkach použili pomenovanie „eurorealisti“¹⁸ (SaS 2011). Strana dlhodobo žiada reformu EÚ

¹⁸ Tomuto pomenovaniu sa bližšie venuje Steven (2025) – nejde o akademicky etablovaný pojem a najčastejšie ide iba o alternatívne pomenovanie „mäkkého“ euroskepticizmu.

a zameriava sa na prinavrátenie kompetencií štátom a na hospodársku politiku EÚ (bližšie pozri SaS 2020, s. 139–140). V literatúre v kontexte strany SaS prevažuje pomenovanie euroskepticizmus, prípadne „mäkký“ euroskepticizmus (Algan et al. 2017).

Graf 4: Súhrn výsledkov strany SaS vo voľbách do NR SR a do EP (2009 – 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR

V kontexte slovenskej politickej scény začínala táto strana ako typická liberálna so zameraním na témy ako legalizácia marihuany a registrované partnerstvá rovnakého pohlavia. Okrem konfliktnej línie konzervatívno-liberálnej sa strana profiluje aj na socio-ekonomickej konfliktnej línii ako strana pravicová – toto je možné pozorovať aj v prípade už uvedeného úvodného blogu R. Sulíka, kde ľavicovú politiku otvorene kritizuje.

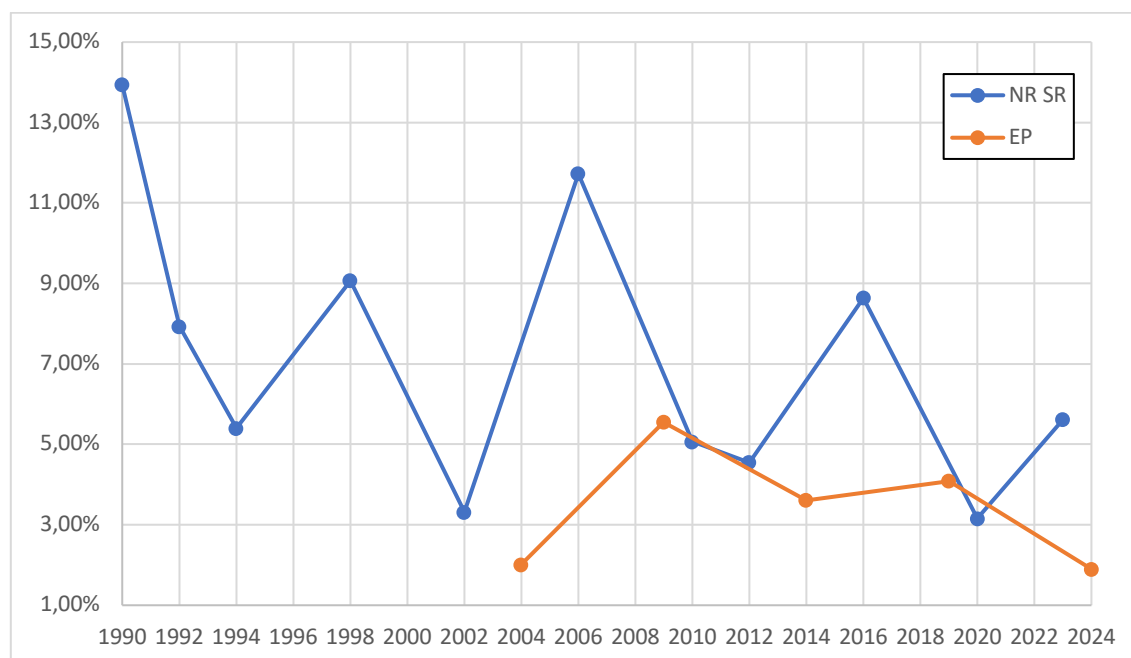
Slovenská Národná Strana

SNS je jednou z najstarších politických strán v dnešnej politickej súťaži – moderná SNS bola založená v marci 1990 a hlási sa k odkazu historickej SNS pôsobiacej v rokoch 1871 – 1938. Podľa Kopečka (2007) je ale pokračovanie tohto odkazu v modernej SNS značne diskutabilné. Súčasným predsedom a volebným lídrom strany je Andrej Danko, ktorý bol zvolený za predsedu po odchode J. Slotu v roku 2012.

Strana dosiahla svoj najlepší volebný výsledok v úvodných voľbách v roku 1990, kedy získala 13,94 % hlasov. Hranicu 10 % presiahla ešte raz, v roku 2006, kedy získala

11,73 % hlasov. V kontexte Európskych volieb dosiahla strana 5 percentnú hranicu iba raz – v roku 2009.

Graf 5: Súhrn výsledkov strany SNS vo voľbách do NR SR a do EP (1990 – 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR

Stranu SNS z hľadiska jej štruktúry a politického postavenia je pomerne náročné zaradiť a charakterizovať. Rybář (2011) SNS charakterizoval ako formálne najcentralizovanejšiu a najmenej demokratickú slovenskú etablovanú politickú stranu, ktorá slúži v prvom rade ako nástroj dosahovania osobných a politických cieľov svojho predsedu. Od odchodu Jána Slotu došlo k určitým vnútorným zmenám a v dnešnej dobe môžeme hovoriť o štandardnej krajno-pravicovej nacionalistickej strane, ktorá sa zameriava na ochranu „tradičných hodnôt“ a boj proti „liberalizmu“, LGBT a podobným témam (pozri napr. Mihalková 2024; Reuters 2024).

Do volieb v roku 2023 strana vstupovala s kandidátkou, ktorá spojila niekoľko malých národných strán – krok, ktorý mohol byť v konečnom dôsledku rozhodujúcim pri úspechu strany vo voľbách do NR SR. Zároveň je ale vhodné odhadovať, že týmto spôsobom elektorát SNS môže popierať etablované regionálne vzorce. Podľa Rybára (2011) ale ide už dlhodobé špecifikum tejto strany – voličov SNS charakterizuje významná absencia demografických a socioštruktúrnych špecifik konvenčne považovaných za dôležité pre výber politickej strany.

V kontexte Európskych volieb je strana považovaná za euroskeptickú pravicovú, prípadne krajne pravicovú, stranu (Algan et al. 2017). Tu ide o časť politického kompasu s pomerne vysokou konkurenciou – o euroskeptického voliča bojovali v minulosti aj strany ako ĽSNS, ktoré boli strane SNS podobné programovo (pozri Kluknavská 2012), no často úspešnejšie. Vo voľbách v roku 2024 bola hlavnou konkurenciou strany SNS v súťaži o euroskeptického voliča strana Republika, no podobnú rétoriku zvolili aj strany SMER-SD a HLAS.

Republika

Hnutie Republika je politickou stranou, ktorá vznikla transformáciou existujúcej politickej strany HLAS ĽUDU v marci 2021, keď poslanecký klub ĽSNS opustili viacerí poslanci a vytvorili nový politický projekt. Novým predsedom strany sa stal Milan Uhrík, ktorý bol zároveň volebným lídrom v oboch voľbách. Uhrík podľa medializovaných informácií ĽSNS opustil z dôvodu vnútorných nezhôd – nie z ideologických dôvodov – no novovzniknutá strana nemala byť „klonom“ ĽSNS (Kyseľ 2021; TASR 2021).

Strana sa zúčastnila dvoch volieb – obe sú v tejto práci bližšie analyzované. V jej prvých voľbách, voľbách do NR SR v roku 2023, bola strana neúspešná a získala 4,75 % hlasov, čo ju nedostalo do parlamentu, napriek tomu, že v prieskumoch agentúry Focus (2023b; 2023c; 2023d) v predvolebných mesiacoch strana dosahovala 8 – 10 % hlasov rozhodnutých voličov. Za dôvod neúspechu považoval predseda strany podporu konkurencie – voliči sa rozhodli zachraňovať SNS a voliť Smer-SSD, aby zabránili výhre Progresívneho Slovenska (Uhrík in TA3 2023). Vo voľbách do Európskeho parlamentu získala strana 12,53 % hlasov a v dôsledku čoho získala 2 miesta v Európskom parlamente.

Hnutie Republika je všeobecne možné označiť za krajne pravicovú stranu (Nociar in. Osvaldová 2023b; Stradiotová 2023). Viditeľné to je na rétorike politikov strany a kľúčových témach – boj proti LGBT, migrantom a podobné. V médiách je strana označovaná aj za extrémistickú (napr. Mareš in. Osvaldová 2023a; Osvaldová et al. 2023), no tomuto označeniu je možné oponovať – spravidla totiž označuje snahu o odstránenie existujúceho demokratického poriadku a nastolenie nového typu režimu (Štefancík 2013), čo je charakteristika, ktorou sa Republika neprezentuje. Zároveň je možné pozorovať istú zmenu rétoriky predstaviteľov tejto strany – v kontraste s radikálnym vyjadrovaním sa počas ich pôsobenia v ĽSNS začali politici Republiky používať miernejší jazyk, ktorý

by bolo možné v určitých prípadoch asociovať k umiernenému strediu (bližšie pozri Stradiotová 2023). Zároveň je prípustným variantom, že práve táto zmena rétoriky stranu priblížila k Smeru, ktorý sa už dlhodobo rétoricky podobá krajne pravicovým stranám (Štefančík 2022), a toto v konečnom dôsledku prispelo k ich neúspechu v parlamentných voľbách (Stradiotová 2023).

V kontexte Európskych volieb ide o euroskeptickú stranu, čo je viditeľné na volebnom programe – strana presadzuje „zásadnú reformu EÚ a jej návrat k výlučne hospodárskemu združeniu suverénnych národných štátov“ a referendum o vystúpení Slovenska z EÚ v prípade neúspechu tejto reformy (Republika 2023).

3.2 Kandidáti v prezidentských voľbách 2024

V tejto kapitole budú analyzovaní traja kandidáti do prezidentských volieb v roku 2024 – Peter Pellegrini, Ivan Korčok a Štefan Harabin. Ostatní kandidáti získali v prvom kole počty hlasov, ktoré nepovažujeme za významné.

Peter Pellegrini

P. Pellegrini bol pred jeho kandidatúrou na prezidenta SR politicky aktívny už 22 rokov a vystriedal niekoľko pozícií. Začínal ako kandidát do NR SR v roku 2002 za stranu SMER, no po neúspechu pôsobil ako asistent poslanca Ľubomíra Vážneho. Vo voľbách 2006 bol zvolený do NR SR a bol zároveň členom zdravotníckeho výboru. Úspešný bol aj vo voľbách v rokoch 2010 a 2012 – v období 2012-2016 zastával funkciu štátneho tajomníka Ministerstva financií SR a počas tohto obdobia bol zvolený za podpredsedu strany SMER. V roku 2014 sa po demisii Dušana Čaploviča stal ministrom školstva a následne nahradil odstupujúceho Pavla Pašku vo funkcii predsedu NR SR.

Vo voľbách v roku 2016 kandidoval z 3. miesta na kandidátnej listine strany SMER-SD a bol opäť úspešný. Počas 3. vlády Roberta Fica bol zároveň podpredsedom vlády pre investície a informatizáciu. V marci 2018, po demisii vlády R. Fica, prezident Andrej Kiska poveril Pellegriniho zostavením vlády. Vláda Petra Pellegriniho o 4 dni získala dôveru a Pellegrini bol predsedom vlády až do demisie po voľbách vo februári 2020.

Vo voľbách v roku 2020 sa Pellegrini, ktorý bol zároveň lídrom kandidátky strany SMER, opäť stal poslancom NR SR a neskôr zo strany odišiel. Po odchode, spolu

s ďalšími poslancami, ktorí opustili SMER-SD, založil stranu HLAS-SD. V predčasných parlamentných voľbách, ktoré sa konali 30. septembra 2023, kandidoval ako jej líder a strana sa stala súčasťou vládnej koalície. Pellegrini získal miesto predsedu parlamentu.

Svoju kandidatúru na prezidenta Pellegrini oficiálne oznámil 19. januára 2024 (TASR 2024c) a zároveň bol podľa viacerých prieskumov favoritom (napr. TA3 2024; Marcišiak 2024; Focus 2024). Podľa prieskumu agentúry Focus (2023a), takmer rok pred prezidentskými voľbami, bol Peter Pellegrini kandidát, ktorého voľbu zvažovalo najviac respondentov, hoci jeho kandidatúra ešte nebola oficiálne oznámená. Jeho prezidentská kampan v 1. kole bola označovaná za tematicky prázdnu (Majerčinová 2024b) a v kampani do 2. kola sa zamerával na aktuálne témy ako mier a vojna na Ukrajine (Biró 2024).

Peter Pellegrini kandidoval v prezidentských voľbách ako nominant strany HLAS-SD. Okrem toho mal v 1. kole podporu strany SMER-SD (RTVS 2024). V 2. kole podporili Pellegriniho všetky koalíčné strany, vrátane mimoparlamentného hnutia Sme rodina a Maďarskej aliancie. Z neúspešných kandidátov odporučil Petra Pellegriniho Andrej Danko, a Ján Kubiš priamo neodporučil jedného z kandidátov, ale zároveň oznámil, že bude hlasovať za P. Pellegriniho (TASR 2024b).

Ivan Korčok

Ivan Korčok je slovenský diplomat s rozsiahlou kariérou v diplomatických službách a politik. Od roku 1992 pôsobil na Ministerstve medzinárodných vzťahov SR, odkiaľ sa vypracoval na viaceré významné diplomatické pozície. V rokoch 2002-2005 zastával post štátneho tajomníka Ministerstva zahraničných vecí a viedol delegáciu pre prístupové rokovania do NATO. Následne pôsobil ako veľvyslanec v Nemecku (2005-2009) a stály predstaviteľ Slovenska pri EÚ (2009-2015). V rokoch 2015-2018 bol opäť štátnym tajomníkom na Ministerstve zahraničných vecí a európskych záležitostí a viedol slovenské predsedníctvo v Rade EÚ. V roku 2018 bol vymenovaný za veľvyslanca v USA, odkiaľ sa v roku 2020 vrátil, aby sa ako nominant strany SaS stal ministrom zahraničných vecí SR. Túto funkciu zastával do septembra 2022, kedy podal demisiu v súvislosti s odchodom SaS z vládnej koalície.

Svoju kandidatúru na prezidenta oznámil 30. augusta 2023 – dva mesiace po tom, čo vtedajšia prezidentka SR, Zuzana Čaputová, oznámila, že v nasledujúcich voľbách nebude kandidovať.

Hlavným aspektom kampane Ivana Korčoka bola v prezidentských voľbách „slušnosť“, čo dokazujú aj slogany na billboardoch a iných propagačných materiáloch – napríklad „*slušne, ale rázne*“. Odborník na marketing Pavol Minár (in Ševčíková 2024) hodnotí kampan Ivana Korčoka v mnohých oblastiach nedostatočne: v kampani sa príliš zameriaval na negatívne vymedzovanie voči Pellegrinimu a hoci sa stretával s občanmi ešte častejšie ako Zuzana Čaputová, nedarilo sa mu tieto stretnutia dostatočne využiť na sociálnych sieťach. Ivan Korčok do volieb vstupoval aj s nevýhodou nižšej publicity v porovnaní s verejne známym Petrom Pellegrinim.

Korčok kandidoval ako občiansky kandidát s podporou strán PS, SaS, KDH, Demokrati, Modrí Most-Híd a viacerých menších strán (TASR 2023c; Sulík 2024; Vražda 2024; TASR 2024d). Z neúspešných kandidátov v 1. kole podporili Ivana Korčoka Patrik Dubovský a Igor Matovič (TASR 2024e; TASR a SITA 2024). Pri stranách, ktoré kandidáta podporili, je pochopiteľné aj pomenovanie „kandidát opozície“ (pozri napr. Mikušovič 2024). V tomto kontexte možno očakávať isté prieniky volebných preferencií na regionálnej úrovni naprieč rôznymi typmi volieb.

Štefan Harabin

Štefan Harabin je slovenský právnik a bývalý sudca, ktorý začínal svoju kariéru v roku 1980 ako justičný čakať na Krajskom súde v Košiciach. Do roku 1989 pôsobil ako sudca a člen KSČ na Okresnom súde v Poprade. Po Nežnej revolúcii sa stal sudcom Najvyššieho súdu SR (1991), kde neskôr zastával pozíciu predsedu v dvoch obdobiach (1998-2003 a 2009-2014). V rokoch 2006-2009 pôsobil ako minister spravodlivosti SR, nominovaný ĽS-HZDS, počas ktorého sa snažil o zrušenie Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry a odvolal viacerých predsedov krajských a okresných súdov. V roku 2014 sa neúspešne uchádzal o znovuzvolenie do funkcie predsedu Najvyššieho súdu SR.

V jeho politickej kariére sa Štefan Harabin zúčastnil volieb prezidenta v roku 2019, kde sa označoval ako „*jediný kresťanský a národný kandidát*“ a uchádzal sa o podobnú voličskú základňu ako líder ĽSNS Marian Kotleba. Pred voľbami medzi týmito kandidátmi k dohode nedošlo (pozri Šnidl 2019) a do volieb išli kandidáti individuálne. Štefan Harabin získal 14,34 % hlasov v 1. kole a do 2. kola nepostúpil – chýbalo mu približne 4,3 % (ŠÚ SR 2019). Po jeho volebnom neúspechu podal ústavnú sťažnosť, kde napádal potenciálne obchádzanie zákona o financovaní, ktorého sa mala

dopustiť Zuzana Čaputová. Podľa rozhodnutia ústavného súdu boli ale tieto návrhy „zjavne neopodstatnené“ (JOJ 2020).

Vo voľbách v roku 2020 kandidoval v straníckej politike za stranu VLASTĽ, ktorej bol zároveň volebným lídrom.¹⁹ Podobne ako v prípade hnutia Republika bola táto strana pretransformovaná z už existujúcej strany, v tomto prípade z neaktívnej Strany občianskej ľavice. Sloganom strany bolo „*Ukradli našu vlasť. Vráťme ju ľuďom!*“ a strana sa zameriavala na témy spravodlivosti a práva pre každého (Hajčáková 2019). Strana získala v týchto voľbách 2,93 % (ŠÚ SR 2020).

V prezidentských voľbách v roku 2024 kandidoval Štefan Harabin ako nezávislý kandidát s podporou strán SNS a Republika (SNS 2024; Uhrík 2024). Podporili ho ale aj ďalšie, relatívne malé strany. Podobne ako vo voľbách v roku 2019 sa snažil Štefan Harabin získať hlasy „národného voliča“ a v kampani využíval radikálnu rétoriku, špecifickú najmä pre krajne pravicovú politiku (pozri Popluhár 2024).

¹⁹ Nebol ale predsedom strany – predsedníčkou sa stala Anna Žatková.

4 FAKTORY OVPLYVŇUJÚCE VOLEBNÚ PODPORU

V tejto kapitole sú analyzované teoretické základy k jednotlivým faktorom ovplyvňujúcim volebné správanie a následne interpretované závislosti podľa metód popísaných v kapitole 1.1. V kontexte prezidentských kandidátov je v prvom a druhom kole možné vidieť podobné korelácie medzi kandidátmi a stranami, ktoré ich podporili. Z tohto dôvodu nie je kladený dôraz na ich analýzu – jednotlivé podkapitoly sú najmä analýzou korelácií v kontexte странíckej súťaže.

Vychádzajúc z kontextuálneho prístupu je región ponímaný ako isté prostredie, ktoré dokáže ovplyvňovať volebné správanie obyvateľov v ňom žijúcich. Toto prostredie sa okrem iného vyznačuje istými socioštruktúrnymi charakteristikami, z ktorých sa práca niektoré pokúša vložiť do volebnogeografického kontextu. Predkladané analýzy teda nehľadajú kauzálne súvislosti, skôr chcú upozorniť na existenciu vzťahov medzi vybranými charakteristikami regiónov na jednej strane a výškou volebnej podpory relevantných politických strán na strane druhej. Ako príklad možno uviesť zistený vzťah medzi podielom ekonomicky aktívnych obyvateľov v regióne a výsledkami strany PS (0,751). Z tohto zistenia nemožno vyvodzovať záver, že ekonomicky aktívni obyvatelia vo zvýšenej miere volili PS – možno však predpokladať, že zvýšený podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v regióne sa spolupodieľa (spolu s pôsobením ďalších faktorov, resp. socioštruktúrnych charakteristík) na vytvorení istého „prostredia“, ktoré môže vplývať na volebné správanie a politické preferencie obyvateľov (Madleňák 2012).

Na zistenie vplyvu jednotlivých charakteristík a ich volebných preferencií je vhodnejším prístupom porovnať identifikované volebné vzorce a špecifiká okresov s najvyšším podielom skúmanej charakteristiky, čo si ale vyžaduje rozsiahlejšie analýzy a nie je vhodným prístupom pre túto prácu. Aplikujúc tento postup navrhovaný Madleňákom (2012, s. 20) na náš príklad by na podporenie súvislosti medzi ekonomickou aktivitou a voľbou PS bolo možné porovnať volebné výsledky a regióny s najvyšším podielom ekonomicky aktívnych obyvateľov na Slovensku.

Príkladom, ktorý môže demonštrovať rozdiely v týchto prístupoch, môže byť naše skúmanie volebného správania Rusínskej komunity – analýza v podkapitole 4.8 vykazuje jedinou pozitívnu koreláciu pri strane HLAS-SD (0,398), no pri hlbšom skúmaní na úrovni menšinových obcí sa ukáže, že v tejto komunite je dominantnou strana SMER-SD a po nej nasleduje strana Republika (Adamová a Ravasz 2024).

Na výpočet korelácií s jednotlivými charakteristikami regiónov boli použité 2 súbory dát – jeden, ktorý sa skladal zo súboru 79 okresov (všetky slovenské okresy) a druhý, ktorý bol používaný vo väčšine prípadov, sa skladal zo súboru 68 okresov. Druhý, redukovaný súbor vznikol vylúčením okresov, v ktorých presahovala populácia maďarskej národnosti 20 %. Toto kritérium bolo využité v podobných analýzach viacerými autormi (Krivý et al. 1996; Kyloušek a Pink 2009; Madleňák 2012). Zdôvodnením tejto redukcie je skutočnosť, že „okresy so zvýšeným podielom obyvateľov maďarskej národnosti značne deformujú vplyv jednotlivých determinantov na volebné preferencie, keďže maďarské obyvateľstvo bez ohľadu na rôzne demografické a socio-ekonomické charakteristiky volí maďarské etnické strany výhradne na základe etnickej konfliktnej línie“ (Madleňák 2012, s. 61). V našom prípade to je strana Maďarská aliancia, ktorá ale nie je predmetom našej analýzy z dôvodu jej nedostatočného výsledku vo voľbách.

Z dôvodu zlepšenia prehľadnosti sú politické strany rozdelené podľa dominantných konfliktných línií strany. Pri tomto rozdelení je, samozrejme, potrebné zohľadniť určitú mieru generalizácie. Mnohé zo strán by bolo možné zaradiť do niekoľkých konfliktných línií – príkladom je napríklad Sloboda a Solidarita, ktorú sme zaradili do konfliktnej línie pravica-ľavica, hoci by bolo možné túto stranu postaviť aj na liberálno-konzervatívnu konfliktnú líniu (pozri napr. Madleňák 2012). V prípade prezidentských volieb tento postup zvolený nebol.

Údaje v tabuľke sú spracované podľa údajov zo Štatistického úradu SR (2023; 2024b; 2024a), Sčítania obyvateľov bytov a domov (SODB 2021) a doplnkových údajov zo ŠÚ SR, ktoré sú uvedené v konkrétnych kapitolách. Externým ukazovateľom je index regionálneho rozvoja – IRR (Holičková 2023), použitý v podkapitole 4.6.

Tabuľka 4: Zavislosť ziskov strán a kandidátov s vybratými charakteristikami regiónov vo voľbách do NR SR, EP a prezidentských voľbách (2023, 2024)

Konfliktná línia	Pozícia	Politická strana	Voľby	Vek			Vzdelanie			Zamestnanie			Ekonomická aktivity		
				Priemerný	Predprodukt.	Poprodukt.	ZŠ	SŠ	VŠ	I. sektor	II. sektor	III. Sektor	Aktivní	Neaktivní	Štud. a deti
Sociálno-ekonomická	Ľavica	SMEĽ-SD	NR SR 2023	0,311	-0,468	-	-	0,521	-0,491	-	0,471	-0,43	-	0,383	-0,411
		SMEĽ-SD	EP 2024	-	-0,401	-	-	0,493	-0,629	0,504	0,436	-0,572	-0,333	0,643	-0,341
		HĽAS-SD	NR SR 2023	-	-0,338	-	0,359	0,575	-0,65	0,632	-	-0,572	-0,418	0,691	-
		HĽAS-SD	EP 2024	-	-	-	0,446	0,387	-0,593	0,637	-	-0,626	-0,549	0,748	-
		SaS	NR SR 2023	-	-	0,365	-0,743	-	0,926	-0,695	-0,657	0,884	0,709	-0,667	-
Národno-etničná	Slovenskí nacionalisti	SaS	EP 2024	-	-	-	-0,646	-	0,85	-0,695	-0,615	0,828	0,638	-0,672	-
		Republika	NR SR 2023	-	-	-	0,594	-	-0,831	0,675	0,63	-0,623	-0,455	0,45	-
		Republika	EP 2024	-	-	-	0,497	0,384	-0,829	0,616	0,726	-0,695	-0,387	0,443	-
		SNS	NR SR 2023	-	-0,326	-	-	0,609	-0,454	0,432	0,558	-0,415	-	-	-
		SNS	EP 2024	-	-	-0,332	0,529	-	-0,696	0,631	0,606	-0,748	-0,43	0,357	-
Liberalno-konzervatívna	Liberali	PS	NR SR 2023	0,373	-	0,439	-0,759	-	0,893	-0,673	-0,592	0,862	0,751	-0,666	-
		PS	EP 2024	-	-	0,37	-0,714	-	0,864	-0,678	-0,593	0,872	0,723	-0,687	-
		KDH	NR SR 2023	-0,65	0,548	-0,617	0,372	-	-	-	-	-0,424	-0,332	-	0,667
		KDH	EP 2024	-0,683	0,594	-0,634	0,414	-	-0,382	-	-	-0,413	-0,357	-	0,702
		OLaNO	NR SR 2023	-0,732	0,734	-0,637	0,785	-0,541	-0,382	-	-	-	-0,777	0,373	-
Anti-establishmentarizmus	Anti-establishment	Slovensko	EP 2024	-0,682	0,685	-0,58	0,689	-0,438	-0,391	-	-	-0,388	-0,709	0,326	0,686
		Ivan Körtöck	1. Kolo PV	-	-	-	-0,601	-0,374	0,824	-0,692	-0,537	0,791	0,626	-0,746	-
			2. Kolo PV	-	-	-	-0,58	-0,382	0,807	-0,69	-0,513	0,764	0,607	-0,745	-
		Peter Pellegrini	1. Kolo PV	-	-	-	0,485	0,434	-0,747	0,662	0,478	-0,72	-0,529	0,724	-
			2. Kolo PV	-	-	-	0,58	0,382	-0,807	0,69	0,513	-0,764	-0,607	0,745	-
		Štefan Harabin	1. Kolo PV	-	-	-	0,583	0,312	-0,823	0,61	0,667	-0,796	-0,53	0,521	-

Konfliktná línia	Pozícia	Politická strana	Voľby	Urb.	Socio-ekonomická úroveň regiónu	Náboženská	Národnostná štruktúra regiónu								
			Urbánizácia	Nezamest.	Pr. mzda	IRR	Bez vyznania	Katolíci	Evanjelici	Slováci	Maďari	Rómovia	Rusíni		
Sociálno-ekonomická	Ľavica	SMEĽ-SD	NR SR 2023	-0,363	-	-0,324	-	-0,376	-	-	-	-0,374	-		
		SMEĽ-SD	EP 2024	-0,432	-	-0,502	-	-0,424	-	-	-	-	-		
		HĽAS-SD	NR SR 2023	-0,431	0,375	-0,656	-0,414	-0,344	-	-	-	-	0,338		
		HĽAS-SD	EP 2024	-0,414	0,548	-0,696	-0,557	-0,467	-	-	-	-	0,398		
		SaS	NR SR 2023	0,73	-0,593	0,857	0,661	0,768	-0,35	-	-	-	-0,38		
Národno-etnická	Slovenskí nacionalisti	SaS	EP 2024	0,666	-0,537	0,773	0,59	0,703	-0,344	-	-	-0,344	-0,201		
		Republika	NR SR 2023	-0,64	-	-0,612	-0,401	-0,445	0,455	-	0,414	-0,437	-		
		Republika	EP 2024	-0,643	-	-0,62	-0,335	-0,609	0,493	-	0,358	-	-		
		SNS	NR SR 2023	-0,314	-	-0,341	-	-0,343	0,384	-	0,502	-0,62	-		
		SNS	EP 2024	-0,558	0,412	-0,659	-0,408	-0,685	0,374	-	-	-0,47	-		
Liberalno-konzervatívna	Liberali	PS	NR SR 2023	0,719	-0,637	0,849	0,708	0,827	-0,339	-	-	-0,439	-		
		PS	EP 2024	0,687	-0,616	0,821	0,677	0,812	-0,31	-	-	-0,396	-		
		KDH	NR SR 2023	-	-	-0,335	-	-0,621	0,468	-	-	-0,399	-		
		KDH	EP 2024	-	-	-0,335	-0,311	-0,613	0,521	-0,311	-	-0,426	0,355		
		OLaNO	NR SR 2023	-0,348	0,771	-0,427	-0,779	-0,418	-	-	-0,399	-	0,856		
Anti-establishmentarizmus	Anti-establishment	Slovensko	EP 2024	-0,355	0,644	-0,422	-0,697	-0,488	-	-	-	0,811	-		
		Ivan K.ortök	1. Kolo PV	0,63	-0,55	0,752	0,595	0,655	-	-	-	-	-	-0,321	
			2. Kolo PV	0,611	-0,537	0,732	0,581	0,624	-	-	-	-	-	-0,32	
			Peter Pellegrini	1. Kolo PV	-0,567	0,463	-0,675	-0,507	-0,581	-	-	-	-	-	0,321
			2. Kolo PV	-0,611	0,537	-0,732	-0,581	-0,624	-	-	-	-	-	0,32	
			Štefan Harabin	1. Kolo PV	-0,608	0,452	-0,753	-0,49	-0,721	0,359	-	-	-0,489	-	-

4.1 Veková štruktúra

V rámci skúmania závislosti veku a voličských preferencií boli sledované nasledovné 3 premenné:

- Priemerný vek v okrese (ŠÚ SR, om7005rr, 2021)
- Podiel obyvateľov v predproduktívnom veku²⁰ (SODB 2021)
- Podiel obyvateľov v poproduktívnom veku²¹ (SODB 2021)

Pri sledovaní vplyvu veku na volebné preferencie je možné očakávať, že mladí voliči budú otvorenejší zmene a budú voliť nové strany. Z výskumu Baboša a Malovej (2013) vyplýva, že pri mladších voličoch existuje vyššia pravdepodobnosť zmeny voličskej preferencie, či už ide o zmenu strany v rámci blokov alebo medzi blokmi. Z predošlých analýz volebného správania (napr. Velšic a Mesežnikov 2017) taktiež vyplýva, že mladá časť elektorátu inklinuje najmä k dvom politickým táborom – k „liberálnym demokratom“ a k „radikálom“.

Zároveň je etablovaným naratívom, že vek (spoločne so vzdelaním a pohlavím) značne prispieva k podpore progresívnych hodnôt (Inglehart a Norris 2016). Inglehart (2020) vysvetľuje tento jav generačnou obmenou – vyrastanie s vysokou úrovňou existenčnej istoty podporuje otvorenosť, sociálnu toleranciu a dôveru, sekularizáciu a akceptáciu rozmanitosti. Týmto témam sa na Slovensku venujú najmä strany ako PS či SaS a z tohto dôvodu je možné očakávať určité úrovne korelácie medzi premennými veku a podporou týchto strán. Zo zistení predvolebného prieskumu MEDIAN SK (2023) ale naopak vyplýva, že sa strane PS darí oslovovať aj starších vo veku 60 a viac rokov.

V rámci analýzy jednotlivých premenných sa podarilo identifikovať pozitívnu závislosť priemerného veku voličov v prípade preferencií strany Smer-SD (NR SR 2023, 0,311) a v prípade strany Progresívne Slovensko (NR SR 2023, 0,373). Naopak, veľmi silná negatívna závislosť bola zaznamenaná pri KDH (-0,650 a -0,683)²² a pri hnutí Slovensko (-0,732 a -0,682).

Pozitívna závislosť predproduktívneho veku a volebných preferencií je viditeľná pri stranách KDH (-0,548 a -0,594) a pri hnutí Slovensko (-0,734 a -0,685). Negatívnu

²⁰ Premenná vyjadruje podiel obyvateľov veku 0-14 rokov v okrese.

²¹ Premenná vyjadruje podiel obyvateľov veku 65 a viac rokov v okrese.

²² Pri zápise korelačných koeficientov vyjadrujúcich preferencie konkrétnej politickej strany, ak sú uvedené vo forme dvoch číselných hodnôt bez bližšej špecifikácie, sa prvý údaj vzťahuje na voľby do Národnej rady Slovenskej republiky 2023 a druhý na voľby do Európskeho parlamentu 2024.

závislosť vykazujú strany Smer-SD (-0,468 a -0,401), Hlas-SD (-0,338 vo voľbách do NR SR) a SNS (-0,326 vo voľbách do NR SR).

Pozitívnu závislosť poproduktívneho veku je možné pozorovať pri SaS (0,365 – NR SR) a pri Progresívnom Slovensku (0,439 a 0,37). Negatívnu závislosť možno naopak pozorovať pri SNS (-0,352 vo voľbách do EP), KDH (-0,617 a -0,634) a pri hnutí Slovensko (-0,637 a -0,58).

Z analýzy vzťahu medzi vekom voličov a volebnými preferenciami nevyplýva jednoznačný záver, že by mladší vek voličov súvisel s preferenciami liberálnych strán. Hoci bola identifikovaná mierna korelácia medzi priemerným vekom a volebnými preferenciami pre etablovanú stranu Smer-SD, ešte vyššia závislosť sa preukázala pri strane Progresívne Slovensko, ktorá je stále novou stranou a prvýkrát bola súčasťou NR SR až po voľbách v roku 2023. Zároveň možno pozorovať istú popularitu strán KDH a hnutia Slovensko v regiónoch s mladšou populáciou, čo sa prejavilo vo všetkých troch analyzovaných premenných. V prípade prezidentských volieb sa nepreukázala žiadna signifikantná závislosť medzi vekom voličov a preferenciami jednotlivých kandidátov.

4.2 Vzdelanostná štruktúra

V rámci skúmania závislosti najvyššieho dosiahnutého vzdelania a voličských preferencií boli sledované nasledovné 3 premenné (SODB 2021):

- Podiel obyvateľov so základným vzdelaním²³
- Podiel obyvateľov s úplným stredným vzdelaním
- Podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním²⁴

Dopad úrovne vzdelania na voličské správanie je častým predmetom výskumu v spoločenských vedách zaoberajúcich sa voľbami. Marshall (2016) sa venoval prípadu Veľkej Británie a dokázal, že vzdelávanie zvyšuje podporu pravicovej hospodárskej politiky a v konečnom dôsledku aj podporu Konzervatívnej strany. Zároveň má vzdelanie vplyv na volebnú účasť – priamo cez zvyšovanie záujmu a angažovanosti jednotlivca v politike prostredníctvom sociálnych sietí alebo akumulácie ľudského kapitálu

²³ Skupina „so základným vzdelaním“ predstavuje obyvateľov s ukončeným 1. alebo 2. stupňom základnej školy (SODB 2021).

²⁴ Skupina „s vysokoškolským vzdelaním“ predstavuje obyvateľov s ukončeným 1. alebo 2. alebo 3. stupňom vysokej školy (SODB 2021).

a nepriamo cez zvýšenie sociálno-ekonomického postavenia, čím sa uľahčí politická účasť (Ahearn et al. 2023). Vzdelanie typicky vplyva aj na preferencie pre progresívne strany – formálne učenie a kognitívne zručnosti zvyčajne posilňujú sociálnu toleranciu a progresívne hodnoty (Inglehart a Norris 2016).

Na Slovensku je možné pozorovať trend nárastu preferencií so stúpajúcim vzdelaním pri stranách ako Progresívne Slovensko a pri stranách ako SMER-SD prichádza podpora častejšie od ľudí so stredným vzdelaním (pozri MEDIAN SK 2023).

Podiel obyvateľov okresu so základškým vzdelaním pozitívne koreloval s preferenciami strany HLAS-SD (0,359 a 0,446), Republika (0,594 a 0,497), SNS (0,529 vo voľbách do EP), KDH (0,372 a 0,414) a SLOVENSKO (0,785 a 0,689). Negatívna závislosť základškého vzdelania je viditeľná pri stranách SaS (-0,743 a -0,646) a PS (-0,759 a -0,714). V prípade prezidentských volieb bola zaznamenaná signifikantná korelácia v prípade všetkých troch vybraných kandidátov – pozitívnu koreláciu vykazuje podpora Petra Pellegriniho (0,485, 0,58) a Štefana Harabina (0,583). Negatívnu koreláciu môžeme zaznamenať pri preferenciách Ivana Korčoka (-0,601 a -0,58)²⁵.

Podiel obyvateľov okresu so stredoškým vzdelaním pozitívne koreloval s preferenciami strán SMER-SD (0,521 a 0,49), HLAS-SD (0,575 a 0,387), SNS (0,609 v NR SR 2023) a Republika (0,384 v EP 2024). Negatívna závislosť stredoškého vzdelania je viditeľná pri hnutí Slovensko (-0,541 a -0,438). V kontexte prezidentských volieb je opäť viditeľná pozitívna korelácia s podporou Petra Pellegriniho (0,434, 0,382), Štefana Harabina (0,312) a negatívna korelácia s podporou Ivana Korčoka (-0,374, -0,382).

Podiel obyvateľov okresu s vysokoškým vzdelaním negatívne koreloval s preferenciami strán SMER-SD (-0,491 a -0,629), HLAS-SD (-0,65, -0,593), SNS (-0,454 a -0,696), Republika (-0,831 a -0,829) a hnutí Slovensko (-0,382 a -0,391). Pozitívna závislosť vysokoškého vzdelania je viditeľná pri stranách SaS (0,926 a 0,85) a PS (0,893 a 0,864). V prípade prezidentských volieb bola pozitívna korelácia viditeľná pri Ivanovi Korčokovi (0,824 a 0,807) a negatívna pri Petrovi Pellegrinim (-0,747 a -0,807) a Štefanovi Harabinovi (-0,823).

²⁵ V prípade prezidentských volieb uvádza takýto zápis korelačných koeficientov závislosť v prvom kole ako prvý údaj a závislosť v druhom kole ako druhý údaj.

Negatívne korelácie vzdelania a strán ako SMER-SD, HLAS-SD, SNS, Republika a OĽaNO sú v tomto prípade očakávaným výsledkom, lebo strany s populistickým alebo národne orientovaným programom (respektíve programom, ktorý odopiera progresívne hodnoty) často oslovujú voličov s nižším vzdelaním (Inglehart a Norris 2016). Títo voliči môžu byť ovplyvnení jednoduchšími sloganmi, ktoré sa zameriavajú na problémy ako sociálna pomoc, národná suverenita a ochrana tradičných hodnôt. Nižšie vzdelanie býva zároveň spojené s nižším socioekonomickým statusom, čo môže viesť k väčšej podpore strán, ktoré sľubujú určitú formu ekonomickej redistribúcie (Western 1997). Tieto vysvetlenia sú v súlade s kampaňou a programovými vyhláseniami vyššie spomínaných strán (porov. SME 2023; Majerčinová 2023). Pozitívne korelácie vzdelania a podpory strán SaS a PS sú spojené práve s liberálnou, proreformnou alebo progresívnou agendou týchto strán, vďaka ktorej majú tendenciu oslovovať vysokoškolsky vzdelaných voličov (Dalton 2017).

Veľmi silnú závislosť preferencií Hnutia SLOVENSKO v okrese od základného vzdelania a negatívnu závislosť od stredoškolského a vysokoškolského vzdelania možno odôvodniť aj štruktúrou elektorátu tejto strany. Výskumy, vrátane nášho sledovania národnostnej štruktúry (pozri Kapitola 4.8), naznačujú, že táto strana benefitovala z veľkej časti z hlasov Rómov, bez ktorých by sa strana nedostala do parlamentu (pozri Vančo a Kozinková 2023). Z analýzy vzdelania občanov Rómskej národnosti zároveň vyplýva, že ich vzdelanie je v mnohých prípadoch na nižšej úrovni – výskum Vašečku (2002), poukazuje na fakt, že tri štvrtiny Rómov disponujú len základným vzdelaním.

4.3 Štruktúra zamestnanosti

V rámci skúmania závislosti ekonomickej aktivity a voličských preferencií boli sledované nasledovné 3 premenné (SODB 2021):

- Podiel obyvateľov pracujúcich v poľnohospodárstve, lesníctve, rybolove, ťažbe a dobývaní
- Podiel obyvateľov pracujúcich v priemyselnej výrobe a stavebníctve
- Podiel obyvateľov pracujúcich v službách²⁶

²⁶ Z delenia SODB (2021) ide o kategórie ubytovacie a stravovacie služby, finančné a poisťovacie činnosti, činnosti v oblasti nehnuteľností, doprava a skladovanie, veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových

Tieto kategórie sú v Tabuľke 4 označované aj ako I. II. A III. sektor, čoho dôvodom je najmä stručnosť a využitie súhrnného označenia. Je ale potrebné poznamenať, že niektoré odvetvia je náročné charakterizovať – napríklad, odvetvie dodávka vody, čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov je možné zaradiť do prvého (primárneho) sektora, no Hoekstra (2015) uvádza, že je celkom bežné zaradiť celý sektor vodárenských spoločností do sekundárneho sektora.

V kontexte závislosti volebných preferencií a podielu obyvateľov zamestnaných v I. sektore je, bez ohľadu na predchádzajúce analýzy podobného charakteru, náročné predpokladať podporu konkrétnych strán. Vo väčšine prípadov zahŕňa táto premenná predominantne poľnohospodárstvo (výnimkou je napríklad okres Prievidza), kde už v dnešnej dobe nemožno hovoriť o existencii poľnohospodársky zameraných agrárnych stranách (bližšie pozri Hanula 2011). Analýzy volebných programov a kľúčových tém strán vo všeobecnosti ukazujú, že strany týmto témam nevenujú výraznú pozornosť (Koreň 2023; 2024) a v mnohých prípadoch sú riešenia nesystematické, alebo v programoch absentujú úplne (INESS 2023a).

Na základe literatúry zaoberajúcej sa sociálnodemokratickými stranami (v tomto prípade v západnej Európe) je možné očakávať istú súvislosť volebných preferencií týchto strán s obyvateľmi zamestnanými v priemysle (Lipset a Rokkan 1967).

V prípade zamestnanosti v službách je možné očakávať koreláciu najmä so stranami, ktoré sa venujú rozvoju tohto sektora, menovite Progresívne Slovensko a Sloboda a Solidarita.

Zamestnanosť v poľnohospodárstve, lesníctve, rybolove, ťažbe a dobývaní (I. sektor) pozitívne korelovala s preferenciami strán SMER-SD (0,504 v EP 2024), HLAS-SD (0,632 a 0,637), Republika (0,675 a 0,616) a SNS (0,432 a 0,631). Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách SaS (-0,695 v oboch voľbách) a PS (-0,673 a -0,678). V prípade prezidentských volieb bola pozitívna korelácia s touto premennou viditeľná pri Petrovi Pellegrinim (0,662 a 0,69) a Štefanovi Harabinovi (0,61), zatiaľ čo negatívna korelácia je pri Ivanovi Korčokovi (-0,692 a -0,69).

Zamestnanosť v priemyselnej výrobe a stavebníctve (II. sektor) pozitívne korelovala s preferenciami strán SMER-SD (0,471 a 0,436), Republika (0,63 a 0,726) a SNS (0,558 a 0,606). Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách SaS (-0,657 a -0,615)

vozidiel a motocyklov, informácie a komunikácia, administratívne a podporné služby, umenie, zábava a rekreácia.

a PS (-0,592 a -0,593). V prípade prezidentských kandidátov bola pozitívna korelácia pri Petrovi Pellegrinim (0,478 a 0,51) a Štefanovi Harabinovi (0,667), zatiaľ čo negatívna bola, podobne ako v prípade I. sektoru, pri Ivanovi Korčokovi (-0,537 a -0,513).

Zamestnanosť v službách (III. sektor) pozitívne korelovala s preferenciami strán SaS (0,828 v EP 2024) a PS (0,862-0,872). Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách SMER-SD (-0,43 až -0,572), HLAS-SD (-0,572 až -0,626), Republika (-0,623 až -0,695), SNS (-0,748 v EP 2024) a KDH (-0,424 až -0,413). V prípade prezidentov bola pozitívna korelácia pri Ivanovi Korčokovi (0,791 a 0,764) a negatívna pri Petrovi Pellegrinim (-0,72 a -0,764) a Štefanovi Harabinovi (-0,796).

Tému volebných preferencií medzi jednotlivými skupinami obyvateľstva podľa ich zamestnania považujeme stále za nepreskúmanú a teoretické východiská, ktoré by nám umožňovali naše výsledky vzájomne porovnať, stále chýbajú. Pri porovnaní výsledných korelácií a pôvodných východísk kvantifikujúce úroveň volebných programov v určitých oblastiach je možné konštatovať, že sú viditeľné súvislosti iba v niektorých prípadoch. V prípade II. sektora sa čiastočne potvrdil odhad, že podiel obyvateľov zamestnaných v priemyselnej výrobe pozitívne koreluje so sociálnodemokratickými stranami – toto sa potvrdilo v prípade strany SMER-SD, no významná korelácia nebola zaznamenaná pri strane HLAS-SD.

Pri analýze I. a III. sektora bola zjavná absencia literárnych východísk a z tohto dôvodu porovnávame hodnotenia jednotlivých programov strán a korelácie. V prípade oblasti pôdohospodárstva v programoch politických strán považuje inštitút INESS (2023a) za najsilnejší program strany SaS (8 bodov z 10)²⁷ a po ňom nasledujú KDH a PS (6/10). Dve zo strán (PS a SaS) ale korelujú s podielom obyvateľov zamestnaných v tejto oblasti (spoločne s ťažbou, ktorá je ale vo väčšine prípadov menšinovou) negatívne a v prípade strany KDH nebola zistená významná korelácia. Podobným porovnaním, tentokrát v prípade zamestnanosti a hodnotenia programu strán so zameraním na podnikateľské prostredie (INESS 2023b), môžeme prísť k záveru, že najvyššie hodnotenie majú opäť strany SaS (9/10), PS (7/10) a KDH (6/10) – z týchto strán SaS a PS korelujú s podielom obyvateľov zamestnaných v službách pozitívne, no KDH koreluje negatívne. Na základe uvedených príkladov je možné konštatovať, že úroveň

²⁷ Metodika hodnotenia a následnej kvantifikácie je bližšie vysvetlená pri jednotlivých záznamoch (pozri INESS 2023a; 2023b)

volebných programov strán v kontexte určitých tém ako aj ich celkové obsiahnutie v týchto programoch pravdepodobne zásadne nesúvisí s volebnou preferenciou strán.

4.4 Štruktúra obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity

V rámci skúmania závislosti ekonomickej aktivity a voličských preferencií boli sledované nasledovné 3 premenné (SODB 2021):

- Podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v okrese²⁸
- Podiel ekonomicky neaktívnych obyvateľov v okrese²⁹
- Podiel študentov a detí v okrese³⁰

Očakávaným výsledkom je, že podiel ekonomicky aktívnych občanov v okrese bude pozitívne korelovať s preferenciami strán ako SaS a PS a negatívne bude korelovať so stranami SMER-SD a HLAS, a opačný trend bude viditeľný pri premennej podielu ekonomicky neaktívnych občanov v okrese. Z hľadiska programovej orientácie možno identifikovať viaceré faktory, ktoré prispievajú k tomuto stavu: Progresívne Slovensko a Sloboda a Solidarita vo svojich programových dokumentoch a iných strategických vyhláseniach primárne zdôrazňujú podporu ekonomicky aktívneho obyvateľstva a stimuláciu podnikateľského prostredia. Naproti tomu, strany so sociálnym alebo populistickým charakterom predominantne orientujú svoju politiku na podporu seniorov a ďalších sociálne závislých skupín obyvateľstva. Ďalším vysvetlením môže byť aj teória postmaterializmu od Ronalda Ingleharta (1977), ktorá zdôrazňuje posun od materiálnych hodnôt k postmateriálnym hodnotám ako sebavyjadrenie, kvalita života alebo environmentálne povedomie. Tento posun nastáva primárne v ekonomicky rozvinutých spoločnostiach, kde sú základné materiálne potreby zabezpečené. Naopak, ľavicové alebo populistické strany, často sústrediac sa na ekonomickú redistribúciu, sa môžu zameriavať na skupiny obyvateľstva, ktoré sú na štáte závislé.

Zároveň existuje potenciál korelácie počtu detí a študentov v okrese s preferenciami Kresťanskodemokratického hnutia – predominantne kresťanské okresy,

²⁸ Z kategórií vyplývajúcich z SODB (2021) zaraďujeme do tejto kategórie pracujúcich (okrem dôchodcov), pracujúcich dôchodcov, osoby na materskej dovolenke, osoby na rodičovskej dovolenke a príjemcov kapitálových príjmov.

²⁹ Osoby v domácnosti, dôchodcovia a nezamestnaní

³⁰ Žiak základnej školy, žiak strednej školy, študent vysokej školy, dieťa do začatia povinnej školskej dochádzky

katolíckej (Hackett et al. 2017) alebo protestantskej (Kolk a Saarela 2024), disponujú vyššou pôrodnosťou.

Podiel obyvateľov okresu ekonomicky aktívnych pozitívne koreloval s preferenciami strán SaS (0,709 a 0,638) a PS (0,751 a 0,723). Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách SMER-SD (-0,333 v EP 2024), HLAS-SD (-0,418 a -0,549), Republika (-0,455 a -0,387), SNS (-0,43 v EP 2024), KDH (-0,332 a -0,357) a hnutí Slovensko (-0,777 a -0,709).

Podiel ekonomicky neaktívnych obyvateľov okresu pozitívne koreloval s preferenciami strán SMER-SD (0,383 a 0,643), HLAS-SD (0,691 a 0,748), Republika (0,45 a 0,443) a SNS (0,357 v EP 2024). Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách SaS (-0,667 a -0,672) a PS (-0,666 a -0,687).

Podiel študentov a detí v okrese pozitívne koreloval s preferenciami KDH (0,667 a 0,702) a hnutia Slovensko (0,729 a 0,686). Negatívna závislosť je viditeľná pri strane SMER-SD (-0,411 a -0,341).

V prípade prezidentských volieb pozitívne koreloval podiel ekonomicky aktívnych s preferenciami Ivana Korčoka (0,626 a 0,607), zatiaľ čo negatívne koreloval s preferenciami Petra Pellegriniho (-0,529 a -0,607) a Štefana Harabina (-0,53 v 1. kole). Pri ekonomicky neaktívnych je vzťah opačný – pozitívne korelovali preferencie Petra Pellegriniho (0,724 a 0,745) a Štefana Harabina (0,521 v 1. kole), zatiaľ čo negatívne korelovali preferencie Ivana Korčoka (-0,746 a -0,745).

4.5 Miera urbanizácie

Za sledovanú premennú bol v tomto prípade vybraný podiel obyvateľov žijúcich v meste (SODB 2021).

Vplyv urbanizácie na volebné preferencie skúmal Lipset (1959), ktorý dospel k záveru, že aspekty ekonomického rozvoja, ako urbanizácia a aj industrializácia či bohatstvo, sú medzi sebou prepojené a spoločne tvoria hlavný faktor ovplyvňujúci demokratické výstupy v krajine. Je dôležité poznamenať, že odlišnosti na línii mestovidiek sú súčasťou iných kľúčových politických štiepení, napríklad nacionálne štiepenie alebo konzervatívno-liberálne štiepenie. Táto priestorová diferenciácia je identifikovateľná a prejavuje sa v odlišnej výške volebnej podpory jednotlivých politických strán medzi vidiekom a mestom, prípadne výškou podpory v sídlach rôznej veľkostnej kategórie (Krivý 2005; Kostecký a Krivý 2015). Šuška et al. (2018) uvádza,

že je vo všeobecnosti v kontexte miest možné hovoriť o dominancii stredo-pravých, občianskych a liberálnych strán – od roku 1987 najvýraznejšie reprezentovanými SDKÚ a neskôr SaS.

Miera urbanizácie v okresoch pozitívne korelovala s preferenciami strán SaS (0,73 a 0,666) a PS (0,719 a 0,687). Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách SMER-SD (-0,363 a -0,432), HLAS-SD (-0,431 a -0,414), Republika (-0,64 a -0,643), SNS (-0,314 a -0,558) a hnutí Slovensko (-0,348 a -0,355).

V prípade prezidentských volieb pozitívne korelovala miera urbanizácie s preferenciami Ivana Korčoka (0,63 a 0,611), zatiaľ čo negatívne korelovala s preferenciami Petra Pellegriniho (-0,567 a -0,611) a Štefana Harabina (-0,608 v 1. kole).

Z výsledných korelácií vyplýva, že s rastúcou urbanizáciou podľa očakávaní rástla podpora strán SaS a PS a naopak klesala podpora strán SMER, HLAS, SNS, Republika a Slovensko. Pri strane KDH nebola zistená žiadna podstatná korelácia.

4.6 Socio-ekonomická úroveň regiónu

V rámci skúmania závislosti ekonomickej aktivity a voličských preferencií boli sledované nasledovné 3 premenné:

- Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese (ŠÚ SR, pr3108rr, 2022)
- Priemerná mzda v okresoch (ŠÚ SR, np3110rr, 2022)
- Index regionálneho rozvoja (Holičková 2023)

Z dôvodov vysvetlených v kapitole 4.4 je možné očakávať, že s rastúcou priemernou mzdou a indexom regionálneho rozvoja, ako aj s klesajúcou nezamestnanosťou, bude rásť podpora strán SaS a PS, zatiaľ čo bude klesať podpora sociálne alebo populisticky zameraných strán.

Miera nezamestnanosti v okrese pozitívne korelovala s preferenciami strán HLAS-SD (0,375 a 0,548), SNS (0,412 v EP 2024) a hnutia Slovensko (0,771 a 0,644). Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách SaS (-0,593 a -0,537) a PS (-0,637 a -0,616).

Priemerná mzda v okrese pozitívne korelovala s preferenciami strán SaS (0,857 a 0,773) a PS (0,849 a 0,821). Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách SMER-SD (-0,324 a -0,502), HLAS-SD (-0,656 a -0,696), Republika (-0,612 a -0,62), SNS (-0,341 a -0,659), KDH (-0,355 a -0,335) a hnutí Slovensko (-0,427 a -0,422).

Index regionálneho rozvoja (IRR) pozitívne koreloval s preferenciami strán SaS (0,661 a 0,59) a PS (0,708 a 0,677). Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách HLAS-SD (-0,414 a -0,557 -), Republika (-0,401 a -0,335), SNS (-0,408 v EP 2024), KDH (-0,311 v EP 2024) a hnutí Slovensko (-0,779 a -0,697).

V prípade prezidentských volieb pozitívne korelovali miera nezamestnanosti s preferenciami Petra Pellegriniho (0,463 a 0,537) a Štefana Harabina (0,452 v 1. kole), zatiaľ čo negatívne korelovala s preferenciami Ivana Korčoka (-0,55 a -0,537). Pri priemernej mzde a IRR je vzťah opačný – pozitívne korelovali s preferenciami Ivana Korčoka (mzda: 0,752 a 0,732; IRR: 0,595 v 1. kole), zatiaľ čo negatívne korelovali s preferenciami Petra Pellegriniho (priem. mzda: -0,675 a -0,732; IRR: -0,507 a -0,581) a Štefana Harabina (priem. mzda: -0,753; IRR: -0,49).

Na základe uvedených dát môžeme potvrdiť, že predpoklady z úvodného odseku sa potvrdili – ekonomicky silnejšie regióny (s vyššou priemernou mzdou, vyšším indexom regionálneho rozvoja a nižšou nezamestnanosťou) vykazovali vyššiu podporu pre strany SaS a PS, čo dokazujú silné pozitívne korelácie (od 0,590 do 0,857) s priemernou mzdou a IRR, ako aj silné negatívne korelácie (od -0,537 do -0,637) s mierou nezamestnanosti. Naopak, v regiónoch s horšími ekonomickými ukazovateľmi dominovala podpora sociálne a populisticky orientovaných strán ako SMER-SD, HLAS-SD, SNS či hnutie Slovensko, čo potvrdzujú ich pozitívne korelácie s nezamestnanosťou (až do 0,771) a negatívne korelácie s priemernou mzdou (až do -0,696) a IRR (až do -0,779).

4.7 Náboženská štruktúra regiónu

V rámci skúmania závislosti náboženskej štruktúry regiónu a voličských preferencií boli zvolené nasledovné 3 premenné (SODB 2021):

- Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania
- Podiel obyvateľov Rímskokatolíckej cirkvi
- Podiel obyvateľov Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania

Z výskumu Rončákovej a Sekeráka (2017) považujeme dôležité pre našu analýzu nasledovné závery: (1) kresťanstvo, a najmä katolicizmus, sa vo verejnom diskurze javí byť stotožňované s politickým konzervatizmom, (2) verejne angažovaní veriaci majú všeobecne kritický prístup k (katolíckej) cirkevnej hierarchii, (3) v spoločnosti ako celku

výrazne chýba silné zastúpenie kresťanov s liberálnym politickým svetonázorom, (4) verejne angažovaní kresťania a cirkevní predstavitelia majú schopnosť otvorene vystúpiť proti stotožňovaniu kresťanskej viery s nacionalistickými, rasistickými a xenofóbnymi politikami.

Významnou konfliktnou líniou je v tomto prípade liberálno-konzervatívna konfliktná línia, ktorá sa prejavuje najmä v chápaní úlohy náboženstva v spoločnosti, t. j. v ochrane tradičných náboženských hodnôt v spoločenskom živote a verejných inštitúciách. Vplyv na preferencie má aj agenda jednotlivých strán, respektíve ich postoj k fungovaniu cirkvi. Napríklad, v prípade Progresívneho Slovenska boli súčasťou programu strany body ako „nábožensky neutrálna legislatíva“ a „nábožensky neutrálne vzdelávanie“ (PS 2023a), čo môže negatívne vplývať na preferencie u veriaceho obyvateľstva, no naopak, pozitívny vplyv na obyvateľov bez vyznania.

Podiel obyvateľov okresu bez vyznania pozitívne koreloval s preferenciami strán SaS (0,768 a 0,703) a PS (0,827 a 0,812). Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách SMER-SD (-0,376 a -0,424), HLAS-SD (-0,344 a -0,467), Republika (-0,445 a -0,609), SNS (-0,343 a -0,685), KDH (-0,621 a -0,613) a hnutí Slovensko (-0,418 a -0,488).

Podiel obyvateľov katolíckeho vyznania v okrese pozitívne koreloval s preferenciami strán Republika (0,455 a 0,493), SNS (0,384 a 0,374) a KDH (0,468 a 0,521). Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách SaS (-0,35 a -0,344) a PS (-0,339 a -0,31).

Pri obyvateľoch evanjelického vyznania je zaznamenaná len jedna korelácia, a to negatívna závislosť s preferenciami KDH (-0,311 v EP 2024).

V prípade prezidentských volieb pozitívne koreloval podiel obyvateľov bez vyznania s preferenciami Ivana Korčoka (0,655 a 0,624), zatiaľ čo negatívne koreloval s preferenciami Petra Pellegriniho (-0,581 a -0,624) a Štefana Harabina (-0,721 v 1. kole). Pri katolíkoch je zaznamenaná len jedna pozitívna korelácia, a to s preferenciami Štefana Harabina (0,359 v 1. kole).

Najsilnejšia korelácia je v tomto prípade viditeľná medzi preferenciami Progresívneho Slovenska a podielom obyvateľov bez náboženského vyznania v okrese, s podobnými výsledkami aj pri liberálnej strane SaS. Zároveň je viditeľná silná korelácia medzi preferenciami KDH a podielom obyvateľov s katolíckym vierovyznaním v okrese, no zároveň negatívna korelácia s podielom obyvateľov evanjelickej cirkvi augsburského

vyznania (-0,311 v EP 2024). Taktiež sa potvrdili korelácie, mierne až silné, pri ostatných konzervatívne zameraných stranách.

4.8 Národnostná štruktúra regiónu

V rámci skúmania závislosti národnosti občanov³¹ a voličských preferencií boli zvolené nasledovné 4 premenné (SODB 2021):

- Podiel obyvateľov slovenskej národnosti
- Podiel obyvateľov maďarskej národnosti
- Podiel obyvateľov rómskej národnosti
- Podiel obyvateľov rusínskej národnosti

Odhadujeme, že jednotlivé premenné skúmania národnostnej štruktúry budú korelovať najmä so stranami, ktoré sa zameriavajú na záujmy konkrétnej skupiny. V prípade podielu Slovákov môžeme očakávať korelácie s hlasmi pre nacionalistické strany, ako SNS alebo Republika, ktoré sa zameriavajú na ochranu tradičných slovenských hodnôt. V prípade maďarskej národnosti hľadajú títo obyvatelia parlamentnú reprezentáciu, čo môže znamenať aj odklonenie od ich bežných straníckych preferencií (pozri kapitola 1.1). Očakávame, že v tomto prípade sa nájdu najmä záporné korelácie s nacionalistickými stranami ako SNS alebo Republika a veľmi silná korelácia so subjektmi, ktoré tejto skupine obyvateľstva dokážu zabezpečiť parlamentné zastúpenie.³² V prípade Rómov mohli túto reprezentáciu nájsť v koalícii OĽANO A PRIATELIA, ktorej súčasťou bola aj platforma PAČIVALE ROMA. Z tohto dôvodu očakávame v tomto prípade určitú úroveň korelácie. V poslednom rade, volebné správanie Rusínov z dlhodobého hľadiska je stále pomerne nepreskúmanou témou. Z predošlých výskumov vyplývali iba nasledovné korelácie: 0,62 v prípade strany KSS, NR SR 2002; 0,42 a 0,35 v prípade SMERu, NR SR 2006 a 2010 (Madleňák 2012); 0,37 v prípade Štefana Harabina (1. kolo) a 0,31 v prípade Maroša Šefčoviča (2. kolo)

³¹ Podľa SODB (2021) ide o sebadeklaratórny údaj, čo môže viesť k nepresnostiam – často napríklad pri počte obyvateľov rómskej národnosti (bližšie pozri Gehrerová a Kerekes 2022). Alternatívou by mohlo byť využitie publikácie *Atlas rómskych komunít na Slovensku*, ktorý je v tomto prípade považovaný za presnejší.

³² Do úvahy prichádza veľmi silná korelácia so stranu ALIANCIA, ktorá ale nie je súčasťou výskumu z dôvodu nízkeho volebného výsledku a podobne s kandidátom Krisztiánom Forróom v prezidentských voľbách, ktorý nie je súčasťou výskumu z obdobného dôvodu.

v prezidentských voľbách 2019 (Varga 2020). Z týchto výsledkov očakávame možnú koreláciu s výsledkami strán SMER-SD alebo HLAS-SD a v prípade prezidentských volieb s výsledkami P. Pellegriniho a Š. Harabina.

Podiel Slovákov v okrese pozitívne koreloval s preferenciami strán Republika (0,414 a 0,358) a SNS (0,502 v NR SR 2023). Negatívna závislosť je viditeľná pri hnutí Slovensko (-0,399 v NR SR 2023).

Podiel Maďarov v okrese negatívne koreloval s preferenciami strán SMER-SD (-0,374 a -0,333), SaS (-0,344 v EP 2024), Republika (-0,437 v NR SR 2023), SNS (-0,62 a -0,47), KDH (-0,399 a -0,426) a Štefana Harabina (-0,489 v 1. kole).

Podiel Rómov v okrese pozitívne koreloval s preferenciami KDH (0,355 v EP 2024) a hnutia Slovensko (0,856 a 0,811). Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách SaS (-0,38 v NR SR 2023) a PS (-0,439 a -0,396).

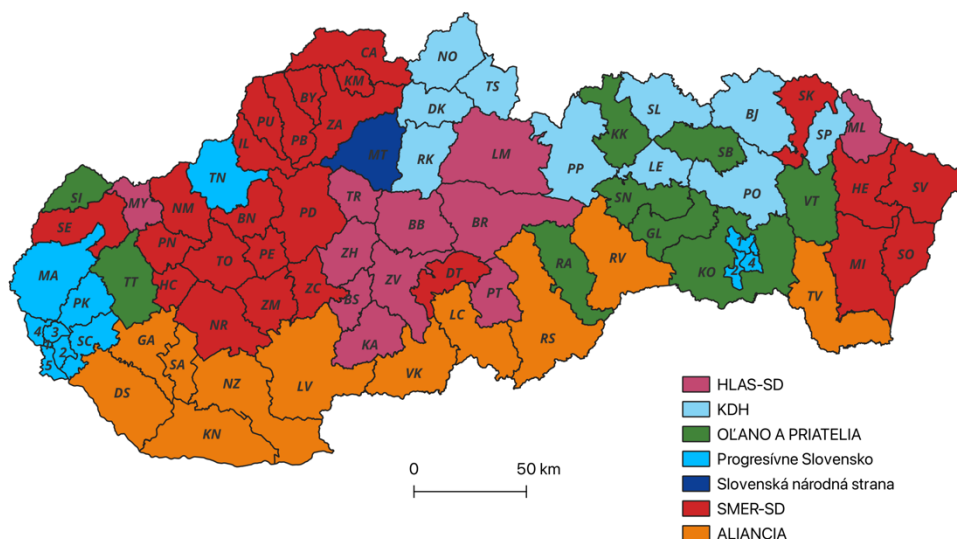
Podiel Rusínov v okrese pozitívne koreloval s preferenciami strany HLAS-SD (0,338 a 0,398) a Petra Pellegriniho (0,321 a 0,32). Negatívna závislosť je viditeľná pri strane SaS (-0,201 v EP 2024) a Ivanovi Korčokovi (-0,321 a -0,32).

Porovnanie hypotéz s výsledkami ukazuje, že väčšina predpokladov sa potvrdila – u Slovákov sa potvrdila pozitívna korelácia s nacionalistickými stranami (SNS, Republika), u Maďarov sa naopak potvrdili očakávané negatívne korelácie s nacionalistickými stranami. V prípade Rómov sa čiastočne potvrdil predpoklad korelácie s OĽANO (hnutie Slovensko), dokonca vo veľmi silnej miere (0,856 a 0,811) a u Rusínov sa potvrdili historické trendy v podobe pozitívnej korelácie so stranou HLAS-SD a s Petrom Pellegrinim, hoci v nižšej miere než v predošlých výskumoch. Tu je ale dôležité poznamenať, že pri národnostnej menšine s nižším zastúpením je vhodnejším prístupom skôr analýza na úrovni obcí, ktorá môže byť presnejšia (pozri úvod kapitoly 4; Adamová a Ravasz 2024).

5 ANALÝZA REGIONÁLNEJ DIFERENCIÁCIE VOLEBNEJ PODPORY V STRANÍCKEJ POLITIKE

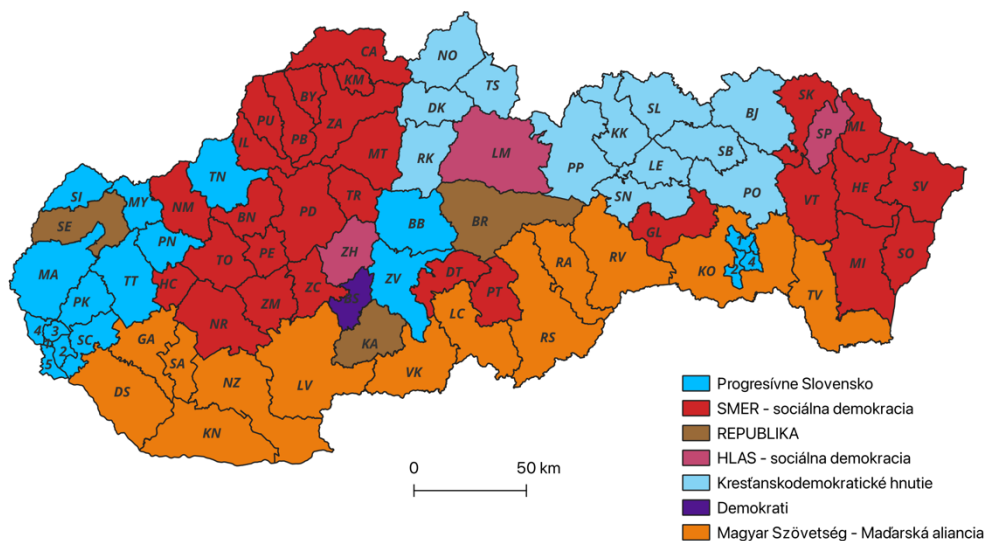
Táto kapitola sa zameriava na detailné skúmanie volebných výsledkov parlamentných volieb 2023 a volieb do Európskeho parlamentu 2024, s osobitným dôrazom na územnú distribúciu volebnej podpory jednotlivých politických subjektov. Prostredníctvom vizualizácie na úrovni okresov budeme sledovať priestorové vzorce volebnej podpory a ich zmeny medzi oboma voľbami.

Mapa 5: Špecifická politická preferencia v regiónoch vo voľbách do NR SR v roku 2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Mapa 6: Špecifická politická preferencia v regiónoch vo voľbách do EP v roku 2024

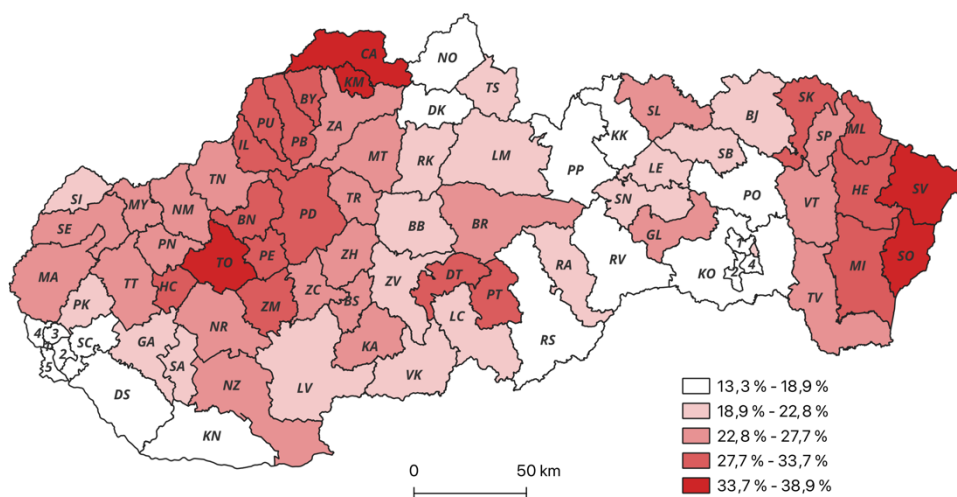
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

5.1 SMER-SD

Z Mapy 1 vyplýva, že sa strana SMER-SD stala absolútnym víťazom volieb do NR SR vo väčšine slovenských okresov. Výnimkou boli okresy Bratislava I – IV a Košice I – IV, okresy na severe Slovenska – Námestovo a Tvrdošín, okresy na juhu Slovenska – Dunajská Streda, Komárno a Rimavská Sobota, a taktiež okresy Levoča, Košice-okolie a Kežmarok.

V kontexte špecifickej politickej preferencie vo voľbách do NR SR v roku 2023 (Mapa 5) pozorujeme najväčšiu pozitívnu odchýlku v okolí okresu Topoľčany, odkiaľ líder strany, Robert Fico, pochádza. Ďalej má SMER-SD najväčšiu pozitívnu odchýlku na východe Slovenska v okresoch Humenné, Snina, Michalovce a Sobrance a na severe Slovenska v okresoch ako Čadca, Považská Bystrica, Žilina a Bytča. Izolovanými okresmi s najväčšou pozitívnou odchýlkou tejto strany sú Senica, Detva a Svidník.

Mapa 7: Podiel hlasov v okresoch pre stranu SMER-SD vo voľbách do NR SR v roku 2023

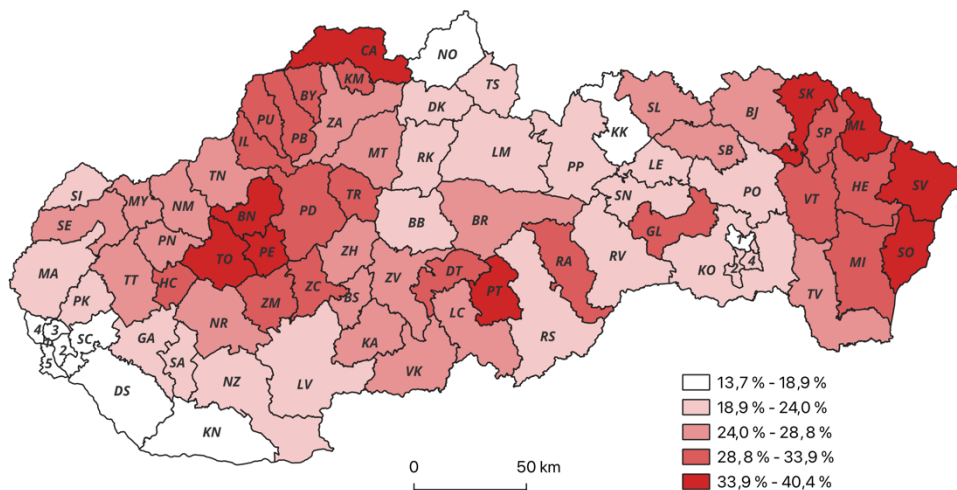
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

V kontexte podielu hlasov v okrese sú okresmi s najsilnejšou podporou strany SMER-SD Topoľčany (38,92 %), Čadca (38,21 %), Snina (36,54 %), Sobrance (35,28 %) a Kysucké Nové Mesto (34,93 %). Najnižšiu podporu má táto strana v hlasoch zo zahraničia, prevažne maďarských okresoch (Dunajská Streda, Komárno), okresoch Bratislava I, III a IV, Košice I a v okrese Kežmarok.

V Európskych voľbách získal SMER-SD absolútne víťazstvo v menšom počte okresov ako v Národných voľbách (Mapa 4). Opäť to ale boli okresy v okolí Topoľčian a na severe v okolí Považskej Bystrice, ďalej okresy na strednom Slovensku – Brezno,

Detva, Poltár, Lučenec, Veľký Krtíš a Krupina, a napokon okresy v okolí Revúcej a okresy na severe východného Slovenska – Bardejov, Stará Ľubovňa.

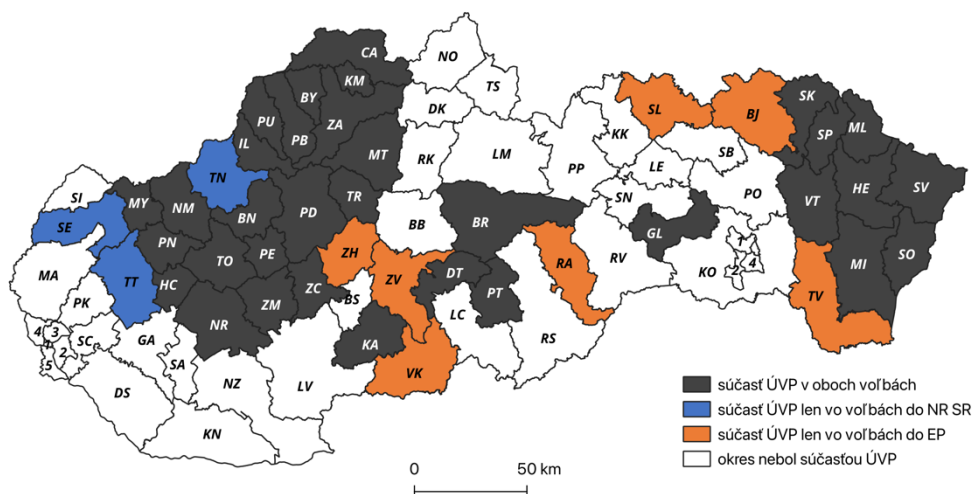
Mapa 8: Podiel hlasov v okresoch pre stranu SMER-SD vo voľbách do EP v roku 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

V kontexte špecifickej politickej preferencie (Mapa 6) vykazovali najväčšiu pozitívnu odchýlku pre stranu SMER-SD okresy v okolí Topolčian a Žiliny, okresy východne od Vranova nad Topľou a okresy Detva a Poltár. Najväčšie zisky podľa podielu hlasov v okrese zaznamenala strana SMER-SD v okresoch Sobrance (40,4 %), Medzilaborce (37,93 %), Snina (37,64 %), Topolčany (37,26 %) a Poltár (35,56 %).

Mapa 9: Územia volebnej podpory strany SMER-SD (NR SR 2023, EP 2024)

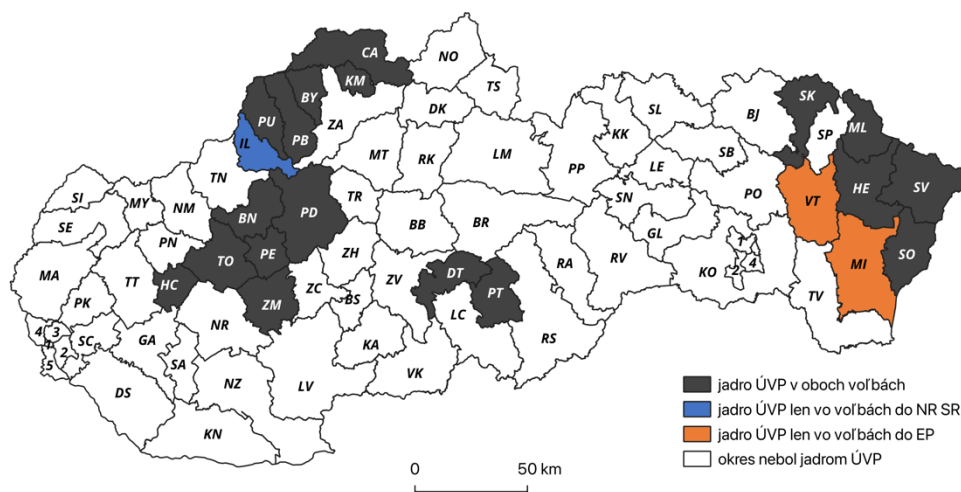

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Územie volebnej podpory strany SMER-SD sa koncentruje najmä na západnom Slovensku v okresoch, ktoré sa tiahnu od okresu Čadca na juh po okres Nitra a na západ po okres Senica. Zároveň to sú na východnom Slovensku okresy v okolí Humenného, v strede Slovenska „ostrov“ okresov Brezno, Poltár a Detva a taktiež izolované okresy Gelnica a Krupina.

Vo voľbách do EP sa udiali v území volebnej podpory strany SMER-SD menšie zmeny – k ÚVP pribudli okresy na strednom Slovensku: Veľký Krtíš, Zvolen, Žiar nad Hronom a Revúca. Na východnom Slovensku pribudli okresy Stará Ľubovňa, Bardejov a Trebišov. Na západnom Slovensku zostali mimo územia volebnej podpory tejto strany tri okresy – Trenčín, Senica a Trnava.

Mapa 10: Jadrá ÚVP strany SMER-SD (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Jadrom ÚVP boli okresy v okolí Topoľčian a Považskej Bystrice, na východnom Slovensku okresy východne od Humenného a okres Svidník, a na strednom Slovensku okresy Detva a Poltár. Jadro tejto strany bolo v kontexte dvoch volieb pomerne stabilné. Všetky okresy okrem troch – okres Ilava bol súčasťou jadra len vo voľbách do NR SR a okresy Vranov nad Topľou a Michalovce len vo voľbách do EP – boli súčasťou jadra ÚVP v oboch volebných udalostiach.

V kontexte charakteristík okresov, ktoré tvorili elektorát tejto strany, sa vraciame k analýze z kapitoly 4. Tento súhrn zobrazuje len premenné, ktoré sa ukázali ako významné v oboch voľbách. Vynechaným prípadom sa venuje kapitola 4.

Podpora strany SMER-SD pozitívne koreluje s nasledovnými charakteristikami regiónov:

- Podiel obyvateľov v okrese s úplným stredným vzdelaním
- Podiel obyvateľov pracujúcich v priemyselnej výrobe a stavebníctve
- Podiel ekonomicky neaktívnych obyvateľov v okrese

Negatívne korelovala s nasledovnými charakteristikami:

- Podiel obyvateľov v predproduktívnom veku
- Podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov
- Podiel obyvateľov pracujúcich v službách
- Podiel študentov a detí v okrese
- Miera urbanizácia
- Priemerná mzda v okrese
- Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania
- Podiel obyvateľov maďarskej národnosti

Tabuľka 5: Korelácia podpory strany SMER-SD s ostatnými stranami

Strana		SMER NR SR	SMER EP		SMER NR SR	SMER EP
HLAS	NR SR	0,582	0,744	EP	0,540	0,709
KDH		-	-		-	-
OĽaNO		-	-		-	-
PS		-0,527	-0,684		-0,597	-0,747
REPUBLIKA		-	0,457		0,706	0,734
SaS		-0,545	-0,699		-0,621	-0,761
SNS		0,500	0,473		0,432	0,507
SMER		x	0,936		0,936	x

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Z porovnania korelácií podpory strany SMER-SD a ostatných strán vo voľbách do NR SR 2023 a EP 2024 vyplýva, že podpora strany SMER-SD v okresoch pozitívne koreluje s podporou strán:

- HLAS, kde je ale korelácia výrazne silnejšia v prípade elektorátu strany SMER-SD vo voľbách do Európskeho parlamentu 2024,

- Republika, ale len v prípade porovnávania elektorátu SMERu vo voľbách do EP,
- SNS (korelácie okolo 0,5).

Podpora strany SMER-SD negatívne koreluje s podporou strán:

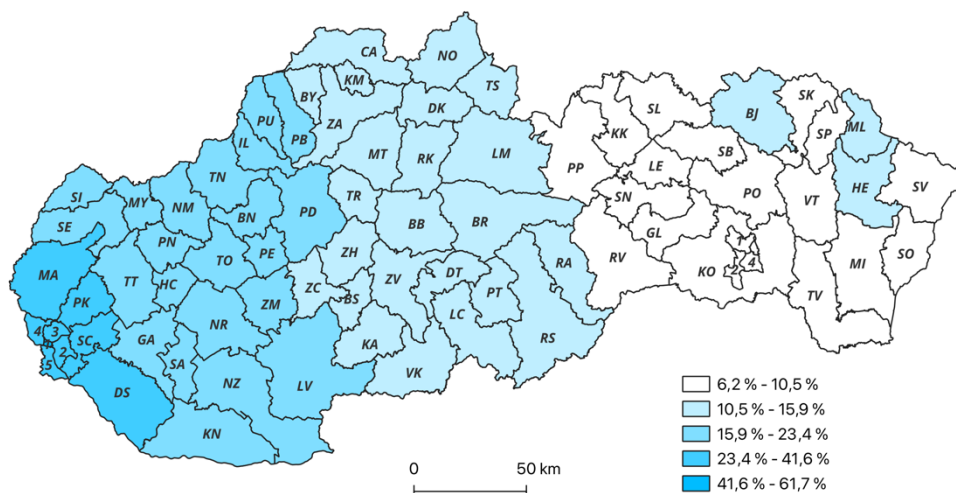
- PS, kde je najsilnejšia záporná korelácia viditeľná pri porovnávaní výsledkov vo voľbách do EP,
- SaS – najsilnejšia záporná korelácia pri voľbách do EP.

Porovnanie výsledkov SMERu vo voľbách do NR SR s výsledkami v Európskych voľbách vykazuje koreláciu 0,936, čo indikuje pomerne stabilnú voličskú základňu a malú obmenu elektorátu medzi voľbami.

5.2 Progresívne Slovensko

Strana Progresívne Slovensko bola vo voľbách do NR SR 2023 absolútnym víťazom v okresoch Bratislava I – V, Pezinok, Senec, Košice I – IV a Skalica (Mapa 1). Zároveň získala táto strana 61,7 % hlasov zo zahraničia. Na Mape 5, zobrazujúcej špecifickú politickú preferenciu v okresoch je možné vidieť, že najväčšia kladná odchýlka je v prípade Progresívneho Slovenska v okresoch Bratislava I – V a zároveň v okolitých okresoch – Pezinok, Malacky a Senec. Taktiež je to v prípade okresov Košice I – IV a okresu Trenčín.

Mapa 11: Podiel hlasov v okresoch pre stranu Progresívne Slovensko vo voľbách do NR SR v roku 2023

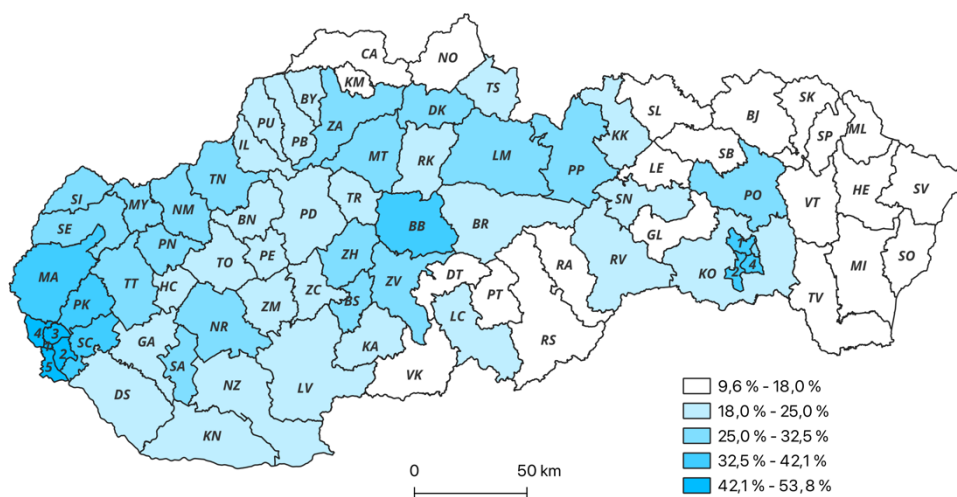

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Pri pozorovaní Mapy 11, zobrazujúcej percento hlasov strany Progresívne Slovensko v okresoch, je možné zaznamenať, že územia tvorené rovnakými skupinami okresov s podobnými preferenciami, sa približujú geografickému deleniu Slovenska na západné, stredné a východné Slovensko. Najvyššiu podporu má táto strana na západnom Slovensku, predovšetkým v Bratislave a okolitých okresoch. Na strednom Slovensku je podpora nižšia, pričom najslabšie výsledky zaznamenala strana na východe krajiny – s výnimkou okresov Bardejov, Humenné a Medzilaborce.

Najsilnejším „okresom“ Progresívneho Slovenska je podľa klasifikácie ŠÚ SR (2023) okres Cudзина, ktorý predstavuje hlasy zo zahraničia. PS v tomto „okrese“ získalo až 61,7 % hlasov, čo zároveň znamená, že ide o najsilnejší okres v kontexte podpory strany. Po ňom nasledujú okresy Bratislava I – V³³ a zaujímavosťou je, že týchto 6 okresov (Cudзина s okresmi Bratislavy) spolu tvorí takmer 25 % celkových hlasov strany. Ďalšími okresmi s vysokou podporou Progresívneho Slovenska boli Senec (27,57 %), Košice I (27,09 %), Pezinok (26,12 %), Košice IV (23,37 %) a Košice II (22,72 %). Najslabšie výsledky dosiahlo PS vo východoslovenských okresoch – Snina, Svidník, Vranov nad Topľou, Medzilaborce a Sobrance.

Mapa 12: Podiel hlasov v okresoch pre stranu Progresívne Slovensko vo voľbách do EP v roku 2024

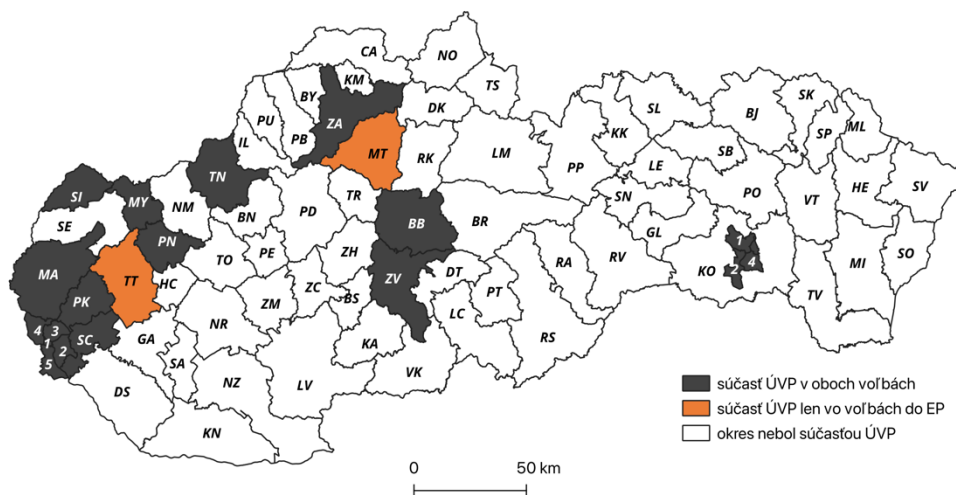

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

³³ Bratislava I – 41,59 %, Bratislava III – 35,33 %, Bratislava II – 33,78 %, Bratislava IV – 33,37 %, Bratislava V – 30,68 %

Vo voľbách do Európskeho Parlamentu dosiahla strana Progresívne Slovensko absolútne víťazstvo vo väčšom počte okresov ako vo voľbách do NR SR (pozri Mapa 4). Okrem okresov Bratislava I – V, Pezinok, Senec, Košice I – IV a Skalica zvíťazila táto strana v mnohých ďalších okresoch, najmä na západnom Slovensku. Výnimkou sú okresy horného Ponitria a severného Slovenska, kde je dominantnou stranou SMER-SD, a taktiež v okresoch na juhu Slovenska, kde bola víťaznou stranou Maďarská Aliancia. Progresívne Slovensko zvíťazilo aj v mnohých okresoch na strednom Slovensku – Banská Bystrica, Zvolen, Žiar nad Hronom, Banská Štiavnica, ale aj v okresoch Liptova či v okolí Žiliny. Na východnom Slovensku išlo o okresy Košice-okolie, Poprad a Kežmarok.

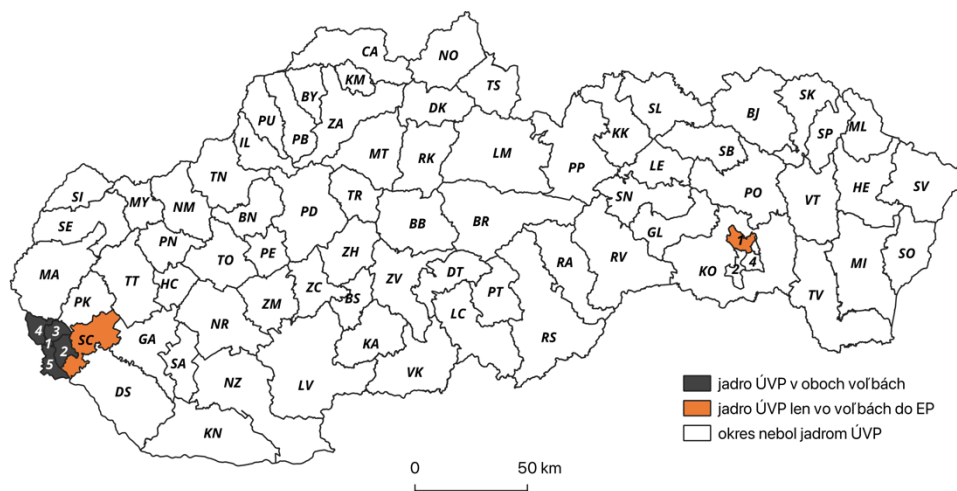
Mapa 13: Územia volebnej podpory strany Progresívne Slovensko (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

V porovnaní so stranou SMER-SD zahŕňa územie volebnej podpory strany PS pomerne malý počet okresov. Ide o okresy Bratislava I – V a okolité okresy – Malacky, Pezinok a Senec. Ďalej sú to, na západnom Slovensku, okresy Skalica, Myjava, Piešťany, na strednom Slovensku, Žilina, Banská Bystrica a Zvolen a na východnom Slovensku len okresy Košice I – IV. Dôležitú časť voličskej základne Progresívneho Slovenska tvoria hlasy zo zahraničia, na čo strana upozorňovala aj v kampani (PS 2023b; 2023c). Predpokladáme, že nemožnosť voliť poštou zo zahraničia v Európskych voľbách spôsobila rozšírenie územia volebnej podpory o okresy Trnava a Martin.

Mapa 14: Jadrá ÚVP strany Progresívne Slovensko (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Jadrom územia volebnej podpory bolo vo voľbách do NR SR len 6 okresov – Bratislava 1 – 5 a Cudzina. V prípade Európskych volieb sa z dôvodu nemožnosti voľby zo zahraničia – absencie okresu Cudzina toto jadro rozšírilo o okresy Senec a Košice I.

Podpora strany PS pozitívne koreluje s nasledovnými charakteristikami regiónov:

- Podiel obyvateľov v poproduktívnom veku
- Podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov
- Podiel obyvateľov pracujúcich v službách
- Podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v okrese
- Urbanizácia
- Priemerná mzda v okrese
- Index regionálneho rozvoja
- Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania

Negatívne korelovala s nasledovnými charakteristikami:

- Podiel obyvateľov so základným vzdelaním
- Podiel obyvateľov pracujúcich v poľnohospodárstve, lesníctve, rybolove a ťažbe
- Podiel obyvateľov pracujúcich v priemyselnej výrobe a stavebníctve
- Podiel ekonomicky neaktívnych obyvateľov v okrese
- Miera nezamestnanosti v okrese

- Podiel obyvateľov Rímskokatolíckej cirkvi
- Podiel obyvateľov rómskej národnosti

Tabuľka 6: Korelácia podpory strany Progresívne Slovensko s ostatnými stranami

Strana		PS NR SR	PS EP		PS NR SR	PS EP
HLAS	NR SR	-0,665	-0,683	EP	-0,723	-0,746
KDH		-0,383	-		-	-
OLaNO		-0,441	-		-0,444	-0,382
PS		x	0,990		0,990	x
REPUBLIKA		-0,688	-0,667		-0,797	-0,814
SaS		0,978	0,971		0,928	0,941
SNS		-0,453	-0,486		-0,770	-0,785
SMER		-0,527	-0,597		-0,684	-0,747

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

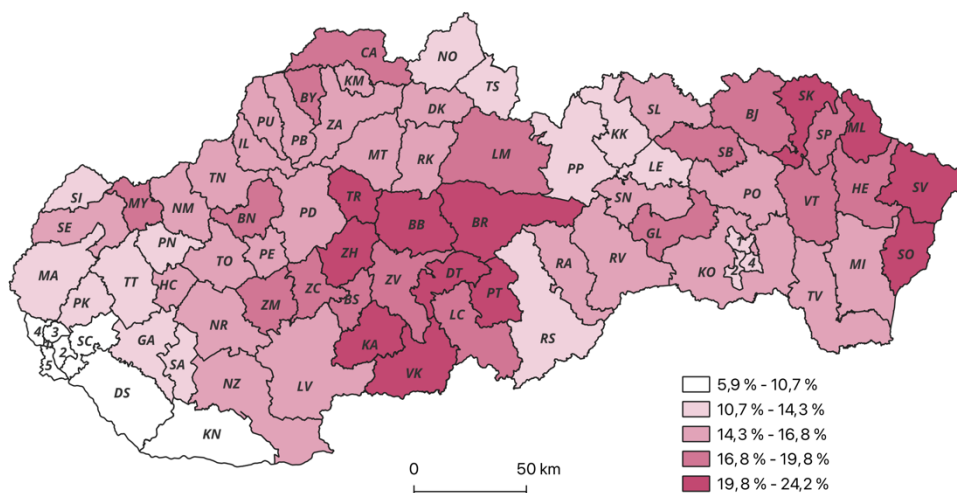
Zo porovnania korelácií podpory strany Progresívne Slovensko a ostatných strán vyplýva, že podpora strany PS v okresoch pozitívne koreluje iba s podporou strany SaS, kde sa hodnoty pohybujú medzi 0,928 a 0,978, čo predstavuje takmer perfektnú koreláciu. So zvyšnými stranami výsledky strany PS korelujú negatívne, respektíve nekorelujú na signifikantnej úrovni – výnimkou je KDH (v prípade korelácie PS NR SR x KDH NR SR) a OLaNO (pri korelácii OLaNO NR SR x PS EP).

5.3 HLAS-SD

Z Mapy 1 vyplýva, že strana HLAS-SD zvíťazila iba v okrese Banská Bystrica. Dôvodom tohto stavu je pravdepodobne pôvod Petra Pellegriniho, ktorý bol lídrom kandidátky vo voľbách do NR SR – Pellegrini pochádza z Banskej Bystrice. Hoci nešlo o najsilnejší okres tejto strany v kontexte podielu hlasov v okrese, strana tu dokázala získať 22,09 % hlasov, čo z tohto okresu robí 4. najsilnejší okres strany vo voľbách do Národnej Rady 2023.

Mapa 5, znázorňujúca špecifické politické preferencie, vyjadruje, že sa okresy s podporou strany HLAS-SD koncentrujú najmä v okolí Banskej Bystrice. Menovite ide o okresy Krupina, Zvolen, Banská Štiavnica, Žiar nad Hronom, Poltár, Brezno, Turčianske Teplice a Liptovský Mikuláš. Taktiež ide o 2 izolované okresy – na západe Slovenska okres Myjava a na východe okres Medzilaborce.

Mapa 15: Podiel hlasov v okresoch pre stranu HLAS-SD vo voľbách do NR SR v roku 2023

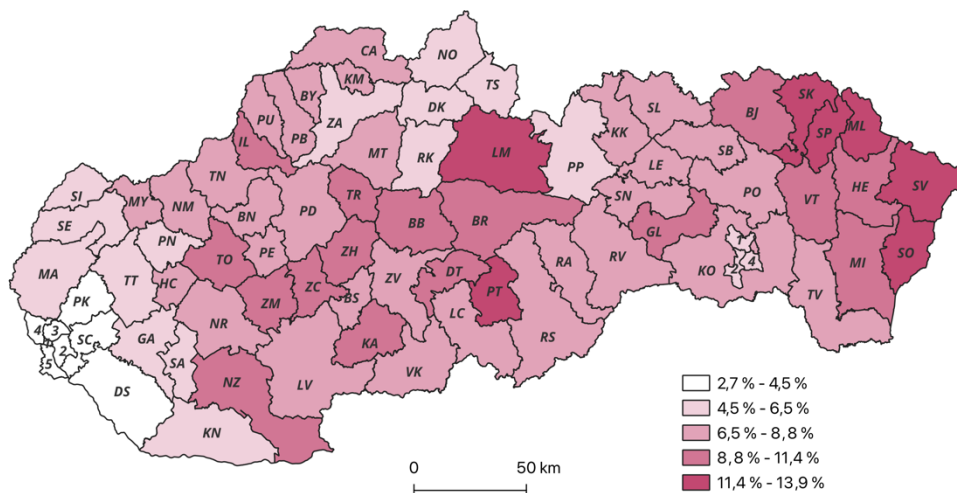

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Najsilnejším okresom strany HLAS-SD boli Medzilaborce, kde získala 24,18 % hlasov. Po ňom nasledujú Poltár (23,54 %), Brezno (22,13 %), Banská Bystrica (22,09 %) a Sobrance (21,17 %). Pri pohľade na najslabšie výsledky sa opakuje scenár strany SMER-SD – najnižšiu podporu zaznamenal HLAS-SD v zahraničí, kde získal len 2,47 % hlasov. Medzi regióny s nižším volebným ziskom patria aj bratislavské okresy, ako aj prevažne maďarské okresy Dunajská Streda a Komárno.

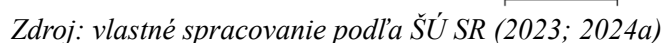
V Európskych voľbách strana HLAS-SD nezvíťazila v žiadnom okrese. Najvyššiu kladnú odchýlku dosiahla v okresoch Liptovský Mikuláš, Žiar nad Hronom a Stropkov.

Mapa 16: Podiel hlasov v okresoch pre stranu HLAS-SD vo voľbách do EP v roku 2024

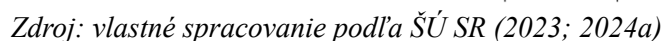

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

Mapa 17: Územia volebnej podpory strany HLAS-SD (NR SR 2023, EP 2024)

Mapa 18: Jadrá ÚVP strany HLAS-SD (NR SR 2023, EP 2024)

Pri pohľade na kartografickú vizualizáciu jadier ÚVP strany HLAS-SD možno opäť pozorovať určité rozdiely v okresoch, ktoré tvoria toto jadro, v závislosti od volieb. Jadro tvorili v oboch voľbách okresy na strednom Slovensku – Liptovský Mikuláš, Banská Bystrica, Detva, Poltár, Krupina, Turčianske Teplice a Žiar nad Hronom. Na východnom Slovensku to je pás pohraničných okresov – Bardejov, Svidník, Medzilaborce, Humenné, Snina a Sobrance. Na západnom Slovensku to bol len okres Zlaté Moravce. V Národných voľbách toto jadro dopĺňali najmä okresy na strednom Slovensku ako aj izolované okresy Myjava, Bánovce nad Bebravou, Čadca a Gelnica. V Európskych voľbách to bola trojica okresov na východe Slovenska – Stropkov, Vranov nad Topľou a Michalovce, a potom izolované okresy Ilava a Nové Zámky. Identifikujeme 3 dôvody pre tieto rozdiely:

(1) Nezaujem voličov strany o európske témy – strana HLAS-SD sa vo voľbách do NR SR zameriavala najmä na pomoc občanom a sociálne témy (pozri zodpovedajúcu časť v kapitole 3.3). Agenda strany HLAS-SD bola ale v Európskych voľbách slabá a výber stratégie euroskeptických postojov v prípade strany, ktorá je považovaná za proeurópsku umiernenú, môže spôsobiť, že im voliči neuveria. Vybrali si stranu, ktorá je v odpore proti EÚ autentickejšia a celá na ňom stojí, napríklad hnutie Republika (Behul 2024; Lenč in. Lisá 2024).

(2) Pri strane HLAS-SD bol dôležitou osobnosťou P. Pellegrini, ktorý bol lídrom kandidátky do NR SR. V prípade jeho absencie v európskych voľbách sa voliči mohli presunúť ku kandidátom, ktorí lepšie zdôrazňovali ich reálne preferencie, respektíve sa volieb vôbec nezúčastnili. Behul (2024) poukazuje na kontrast medzi kandidátnymi listinami strany HLAS-SD v porovnaní s hnutím Republika, ktoré do volieb do Európskeho parlamentu poslalo svojich „najsilnejších“ kandidátov.

(3) Nestabilita elektorátu – HLAS-SD je relatívne nová strana, ktorá si, najmä po odchode Petra Pellegriniho, stále formuje svoju identitu a buduje stabilnú voličskú základňu (Lenč in. Lisá 2024).

Podpora strany HLAS-SD pozitívne koreluje s nasledovnými charakteristikami regiónov:

- Podiel obyvateľov v okrese so základným a úplným stredným vzdelaním
- Zamestnanie v I. a II. sektore
- Podiel ekonomicky neaktívnych obyvateľov v okrese
- Miera nezamestnanosti v okrese

- Podiel obyvateľov rusínskej národnosti

Negatívne korelovala s nasledovnými charakteristikami:

- Podiel vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov v okrese
- Podiel obyvateľov pracujúcich v službách
- Podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v okrese
- Miera urbanizácie
- Priemerná mzda v okrese
- Index regionálneho rozvoja
- Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania

Tabuľka 7: Korelácia podpory strany HLAS-SD s ostatnými stranami

Strana		HLAS NR SR	HLAS EP		HLAS NR SR	HLAS EP
HLAS	NR SR	x	0,866	EP	0,866	x
KDH		-	-		-	-
OĽaNO		-	-		-	-
PS		-0,665	-0,723		-0,683	-0,746
REPUBLIKA		0,544	0,452		0,645	0,544
SaS		-0,695	-0,703		-0,708	-0,714
SNS		0,481	-		0,528	0,517
SMER		0,582	0,540		0,744	0,709

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Z porovnania korelácií podpory strany HLAS-SD a ostatných strán vo voľbách do NR SR 2023 a EP 2024 vyplýva, že podpora strany v okresoch pozitívne koreluje s podporou strán:

- SMER-SD, so silnejšou závislosťou pri porovnávaní elektorátu strany HLAS-SD z európskych volieb 2024,
- SNS, okrem porovnania HLAS-SD EP 2024 so SNS NR SR 2023,
- Republika.

Negatívna závislosť je viditeľná pri stranách

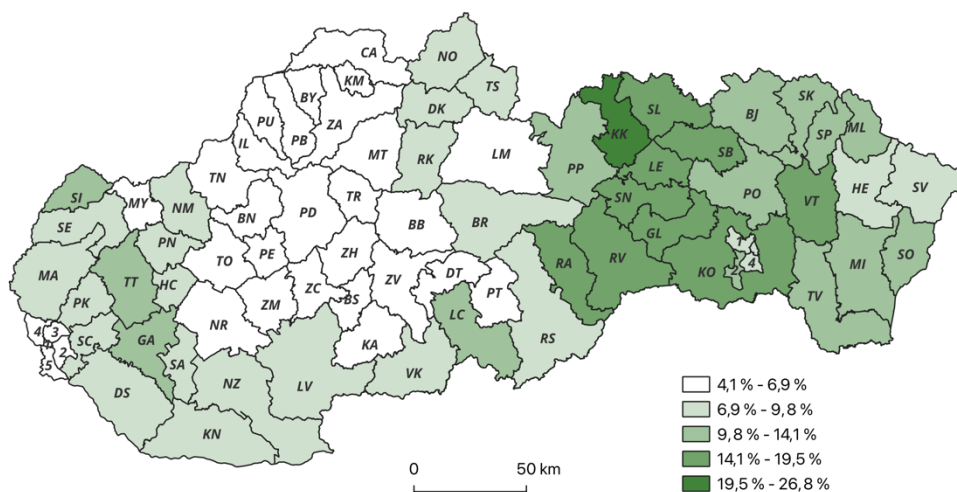
- Progresívne Slovensko (hodnoty od -0,665 do -0,746),
- Sloboda a solidarita (hodnoty od -0,695 do -0,714).

5.4 Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti

Strana OĽaNO bola vo voľbách do NR SR absolútnym víťazom v dvoch okresoch: Košice-okolie a Kežmarok.

V kontexte špecifickej volebnej preferencie v okrese išlo v prípade strany OĽaNO o dva okresy na západnom Slovensku – Trnava, čo je zároveň domáci okres lídra strany I. Matoviča, a Skalica. Na východnom Slovensku ide o okresy Kežmarok, Spišská Nová Ves, Gelnica, Košice-okolie, Sobrance a Vranov nad Topľou. Na strednom Slovensku išlo len o okres Revúca.

Mapa 19: Podiel hlasov v okresoch pre stranu OĽaNO vo voľbách do NR SR v roku 2023

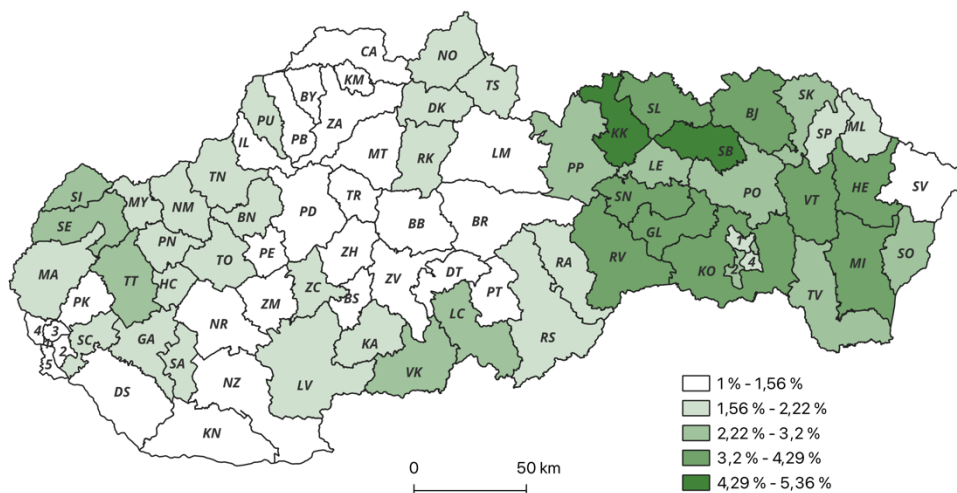

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Najsilnejšími okresmi strany podľa podielu hlasov v okrese boli Kežmarok (26,81 %), Vranov nad Topľou (19,52 %), Sabinov (18,79 %), Košice-okolie (18,77 %) a Revúca (18,24 %). Najnižšie výsledky mala strana v prípade hlasov zo zahraničia (okres „Cudzina“), v okresoch Bratislava I, III a IV, Považská Bystrica, Čadca, Detva, Banská Bystrica a Banská Štiavnica.

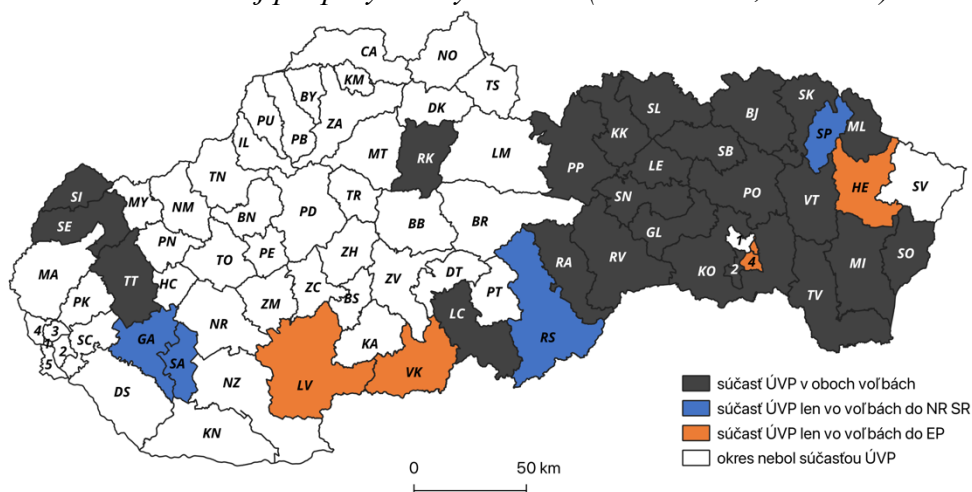
V prípade Európskych volieb nezvítazila strana OĽaNO v žiadnom okrese. Zároveň ani nezaznamenala žiadny okres s najvyššou kladnou odchýlkou. Najsilnejšími okresmi tejto strany boli vo voľbách do EP opäť okresy na východnom Slovensku – Sabinov (5,36 %), Kežmarok (5,02 %), Spišská Nová Ves (4,29 %), Gelnica (4,21 %) a Vranov nad Topľou (4,19 %). Najhoršie výsledky mala strana v okresoch Bratislava I, III a IV, Banská Štiavnica, Žiar nad Hronom a Komárno.

Mapa 20: Podiel hlasov v okresoch pre stranu OĽaNO vo voľbách do EP v roku 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

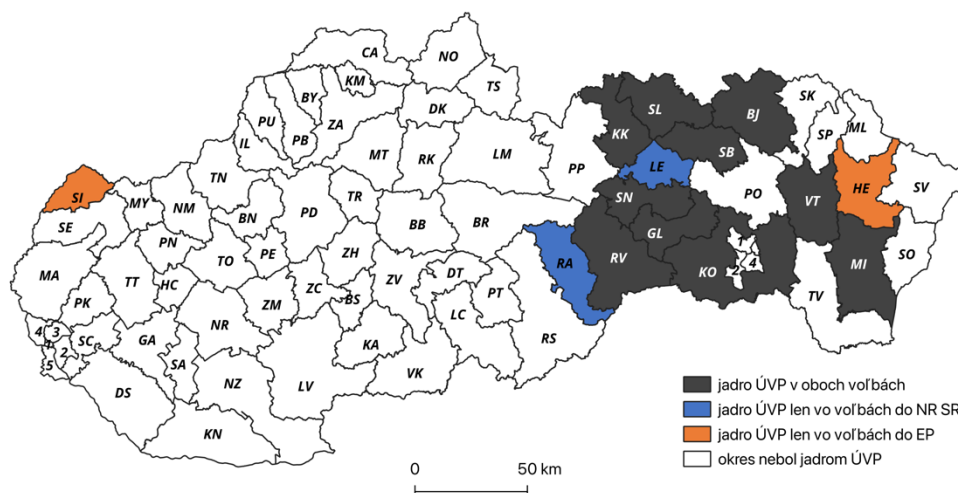
Mapa 21: Územia volebnej podpory strany OĽaNO (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Na základe mapy území volebnej podpory strany OĽaNO je možné pozorovať koncentráciu okresov, ktoré sú súčasťou ÚVP, najmä na východnom Slovensku. Jeho súčasťou tu neboli iba dva okresy – Košice I a Sabinov. Na strednom Slovensku boli súčasťou ÚVP okresy Ružomberok a Lučenec a na západe okresy Trnava, Senica a Skalica. Zároveň došlo medzi voľbami k miernym zmenám v priestorovom rozložení ÚVP strany OĽaNO. V prípade volieb do NR SR boli súčasťou ÚVP okresy Galanta, Šaľa, Rimavská Sobota a Stropkov a v prípade volieb do EP to boli okresy Levice, Veľký Krtíš, Humenné a Košice III a IV.

Mapa 22: Jadrá ÚVP strany OĽaNO (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Stále jadro ÚVP tejto strany tvorili iba okresy na východnom Slovensku. V prípade volieb do NR SR to boli aj okresy Revúca a Levoča a v prípade volieb do EP okresy Humenné a Skalica.

Podpora strany OĽaNO pozitívne korelovala s nasledovnými charakteristikami regiónov:

- Podiel obyvateľov v predproduktívnom veku
- Podiel obyvateľov v okrese so základným vzdelaním
- Podiel ekonomicky neaktívnych obyvateľov v okrese
- Podiel študentov a detí v okrese
- Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese
- Podiel obyvateľov rómskej národnosti

Negatívne korelovala s nasledovnými charakteristikami:

- Priemerný vek v okrese a podiel obyvateľov v poproduktívnom veku
- Podiel obyvateľov v okrese s úplným stredným a vysokoškolským vzdelaním
- Podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v okrese
- Miera urbanizácie
- Priemerná mzda v okrese
- Index regionálneho rozvoja
- Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania

Tabuľka 8: Korelácia podpory strany OĽaNO s ostatnými stranami

Strana		OĽaNO NR SR	OĽaNO EP		OĽaNO NR SR	OĽaNO EP
HLAS	NR SR	-	-	EP	-	-
KDH		0,407	0,442		0,468	0,492
OĽaNO		x	0,912		0,912	x
PS		-0,441	-0,444		-	-0,382
REPUBLIKA		-	-		-	-
SaS		-0,400	-0,402		-	-
SNS		-	-		-	-
SMER		-	-		-	-

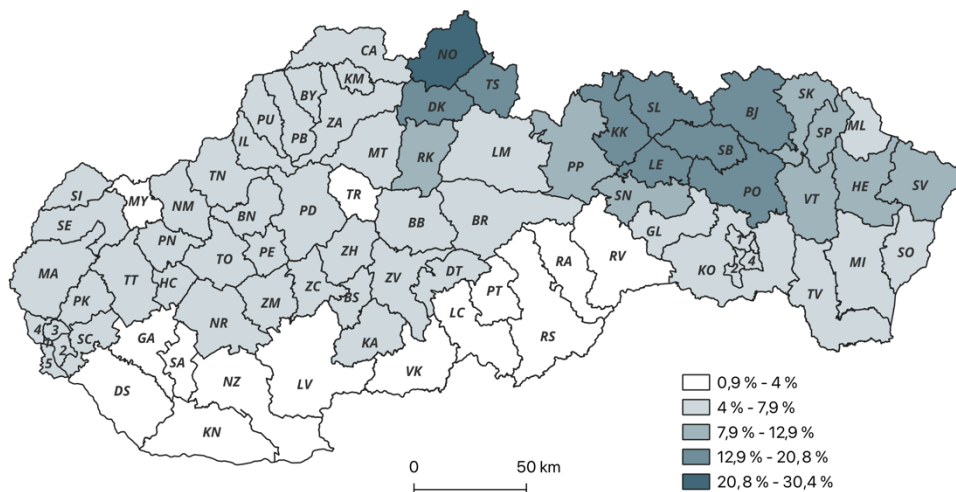
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Z tabuľky korelácií vyplýva, že podpora strany OĽaNO v okresoch pozitívne koreluje len s podporou strany KDH a negatívna závislosť je viditeľná pri liberálnych stranách – SaS a PS.

5.5 Kresťanskodemokratické hnutie

Strana KDH zvíťazila vo voľbách do NR SR 2023 v troch okresoch – Námestovo, Tvrdošín a Levoča. Najväčšiu pozitívnu odchýlku zaznamenala najmä v okresoch na severe Slovenska – vo víťazných s dodatkom okresov Dolný Kubín, Ružomberok a taktiež v severných okresoch východného Slovenska – Poprad, Stará Ľubovňa, Bardejov, Stropkov, Levoča a Prešov.

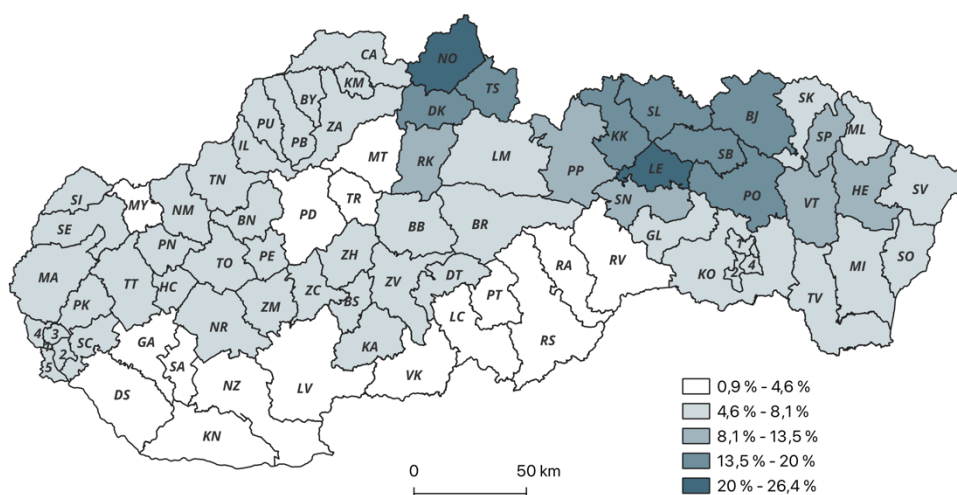
Mapa 23: Podiel hlasov v okresoch pre stranu KDH vo voľbách do NR SR v roku 2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Z hľadiska podielu hlasov strany v okrese mala strana najvyššie zisky v okresoch Námestovo (30,36 %), Tvrdošín (20,80 %), Levoča (20,56 %), Stará Ľubovňa (17,54 %) a Bardejov (17,16 %). Najnižšie zisky zaznamenala strana na juhu Slovenska, konkrétne v okresoch na juhu Slovenska (Komárno, Dunajská Streda, Rimavská Sobota a Veľký Krtíš), a taktiež v okresoch Myjava, Rožňava a Revúca.

Mapa 24: Podiel hlasov v okresoch pre stranu KDH vo voľbách do EP v roku 2024

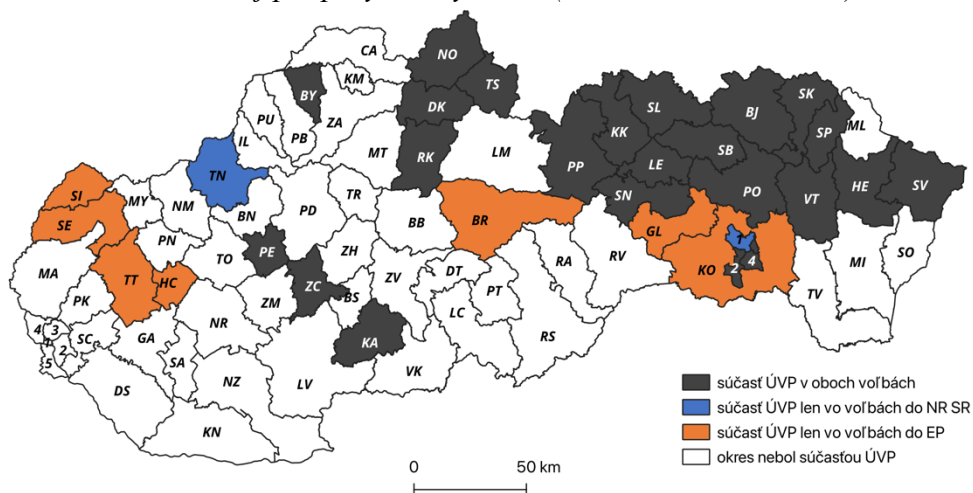
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

V prípade Európskych volieb bola strana KDH absolútnym víťazom iba v okrese Námestovo. Najväčšiu pozitívnu odchýlku zaznamenala v tých istých okresoch ako vo voľbách do NR SR, s výnimkou okresu Stropkov, ale vrátane Levoče.

Najvyšší zisk hlasov bol opäť zaznamenaný v okrese Námestovo (26,36 %). Po ňom nasledovali okresy Levoča (21,73 %), Tvrdošín (20,00 %), Sabinov (17,75 %) a Prešov (17,47 %). Najnižšie zisky mala strana opäť na juhu Slovenska.

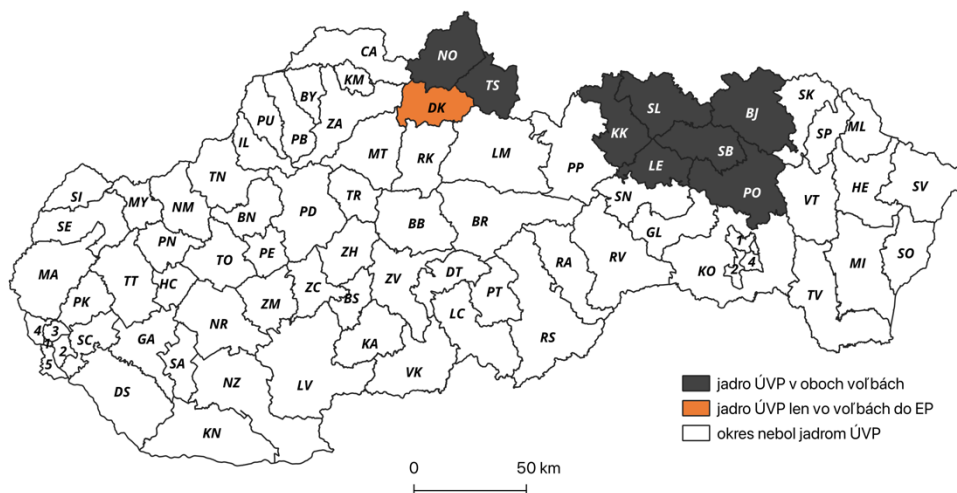
Územie volebnej podpory strany KDH v oboch voľbách tvorili okresy na severnom Slovensku, konkrétne okresy na Orave a Ružomberok, všetky okresy na severe východného Slovenska, s výnimkou okresu Medzilaborce, a taktiež izolované okresy Bytča, Piešťany, Žarnovica, Krupina, Košice II a IV. V prípade volieb do NR SR to boli aj okresy Trenčín a Košice I a v prípade volieb do EP pribudli okresy Košice-okolie, Gelnica, Brezno, Trnava, Hlohovec a okresy na Záhori.

Mapa 25: Územia volebnej podpory strany KDH (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Mapa 26: Jadrá ÚVP strany KDH (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Jadro ÚVP strany KDH bolo stabilné a medzi voľbami bola zaznamenaná iba jedna zmena – vo voľbách do EP pribudol k okresom tvoriacim jadro ÚVP okres Dolný Kubín. V oboch voľbách toto jadro tvorili okresy Námestovo, Tvrdošín, Kežmarok, Stará Ľubovňa, Levoča, Sabinov, Bardejov a Prešov.

Podpora strany KDH pozitívne korelovala s týmito charakteristikami:

- Podiel obyvateľov v predproduktívnom veku
- Podiel obyvateľov v okrese so základným vzdelaním
- Podiel študentov a detí v okrese

- Podiel obyvateľov Rímskokatolíckej cirkvi

Negatívne korelovala s nasledovnými charakteristikami

- Priemerný vek v okrese
- Podiel obyvateľov v poproduktívnom veku
- Podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v okrese
- Priemerná mzda v okrese
- Index regionálneho rozvoja
- Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania
- Podiel obyvateľov maďarskej národnosti

Tabuľka 9: Korelácia podpory strany KDH s ostatnými stranami

Strana		KDH NR SR	KDH EP		KDH NR SR	KDH EP
HLAS	NR SR	-	-	EP	-	-
KDH		x	0,977		0,977	x
OĽaNO		0,407	0,468		0,442	0,492
PS		-0,383	-		-	-
REPUBLIKA		-	-		-	-
SaS		-	-		-	-
SNS		-	-		0,409	0,387
SMER		-	-		-	-

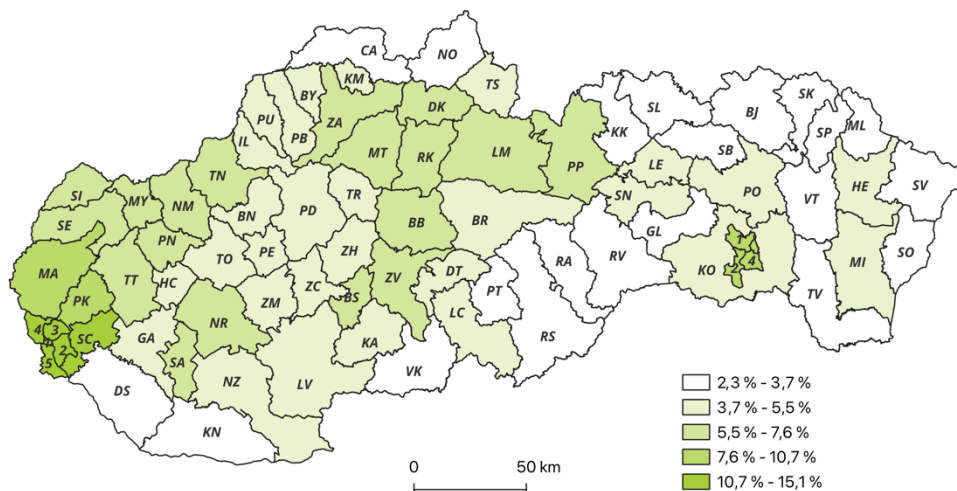
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Podpora strany KDH koreluje pozitívne so stranou OĽaNO, v prípade oboch volieb, a so stranou SNS, v prípade porovnávania elektorátu KDH v oboch voľbách a SNS vo voľbách do EP 2024. Negatívne koreluje len so stranou PS pri porovnaní výsledkov z volieb do NR SR 2023.

5.6 Sloboda a Solidarita

Strana SaS nezvíťazila v žiadnom z okresov a rovnako nemala v žiadnom z okresov najvyššiu plusovú odchýlku. Podobná situácia sa opakovala aj pri voľbách do Európskeho Parlamentu.

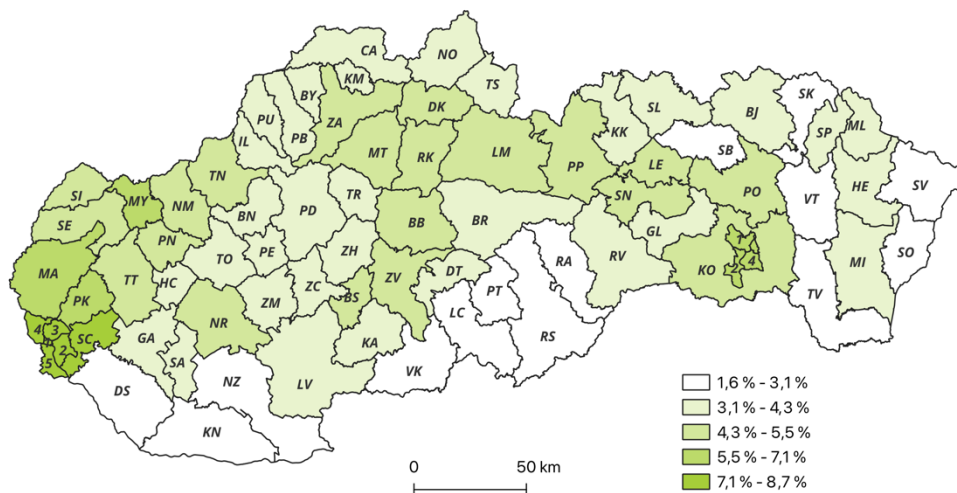
Mapa 27: Podiel hlasov v okresoch pre stranu SaS vo voľbách do NR SR v roku 2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Najsilnejšie okresy strany vo voľbách do NR SR 2023 boli Bratislava I (15,14 %), Bratislava III (14,29 %), Bratislava II (13,93 %), Bratislava IV (13,78 %), Bratislava V (12,75 %) a Senec (11,65 %). Naopak, najslabšie výsledky zaznamenala strana v okresoch Komárno (2,31 %), Revúca (2,33 %), Sobrance (2,39 %) a Trebišov (2,44 %).

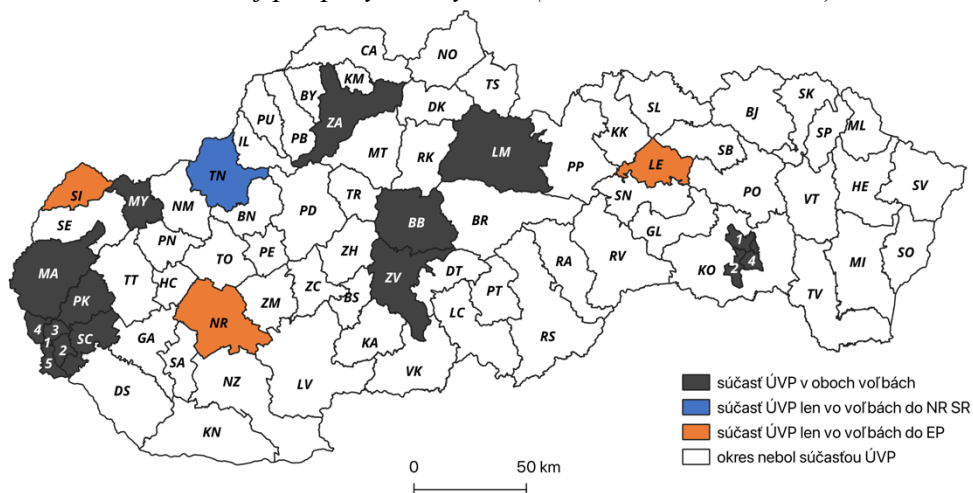
Mapa 28: Podiel hlasov v okresoch pre stranu SaS vo voľbách do EP v roku 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

Vo voľbách do Európskeho parlamentu 2023 boli najsilnejšími okresmi tejto strany Bratislava II (8,69 %), Bratislava I (8,59 %), Senec (8,49 %), Bratislava IV (8,42 %) a Bratislava III (8,25 %). Najnižšiu podporu získala strana v okresoch Komárno, Revúca, Sobrance a Trebišov.

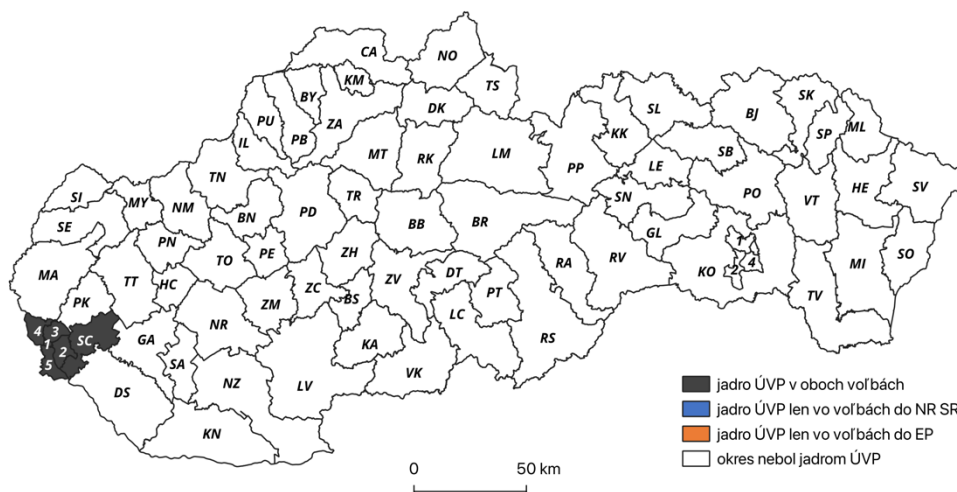
Mapa 29: Územia volebnej podpory strany SaS (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Územie volebnej podpory strany SaS tvoril malý počet okresov a zároveň pozorujeme niekoľko zmien medzi voľbami. Okresmi, ktoré patrili k ÚVP v oboch voľbách boli okresy Bratislava I – V a okolité okresy Malacky, Pezinok a Senec. Ďalej to boli okresy Košice I – IV, stredoslovenské okresy Banská Bystrica a Zvolen a izolované okresy Liptovský Mikuláš, Žilina a Myjava. Vo voľbách do NR SR to bol aj okres Trenčín a vo voľbách do EP pribudli okresy Skalica, Nitra a Levoča.

Mapa 30: Jadrá ÚVP strany SaS (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Jadro ÚVP bolo pri porovnaní volieb nemenné a tvorili ho okresy Bratislava I – V a okres Senec.

Podpora strany SaS pozitívne korelovala s týmito charakteristikami:

- Podiel obyvateľov v okrese s vysokoškolským vzdelaním
- Podiel obyvateľov pracujúcich v službách
- Podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v okrese
- Miera urbanizácie
- Priemerná mzda v okrese a index regionálneho rozvoja
- Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania

Negatívne korelovala s nasledovnými charakteristikami:

- Podiel obyvateľov v okrese so základným vzdelaním
- Podiel obyvateľov pracujúcich v I. a II. sektore
- Podiel ekonomicky neaktívnych obyvateľov v okrese
- Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese
- Podiel obyvateľov Rímskokatolíckej cirkvi

Tabuľka 10: Korelácia podpory strany SaS s ostatnými stranami

Strana		SaS NR SR	SaS EP		SaS NR SR	SaS EP
HLAS	NR SR	-0,695	-0,708	EP	-0,703	-0,714
KDH		-	-		-	-
OLaNO		-0,400	-		-0,402	-
PS		0,978	0,928		0,971	0,941
REPUBLIKA		-0,748	-0,706		-0,837	-0,842
SaS		-	0,958		0,958	-
SNS		-0,490	-0,554		-0,783	-0,766
SMER		-0,545	-0,621		-0,699	-0,761

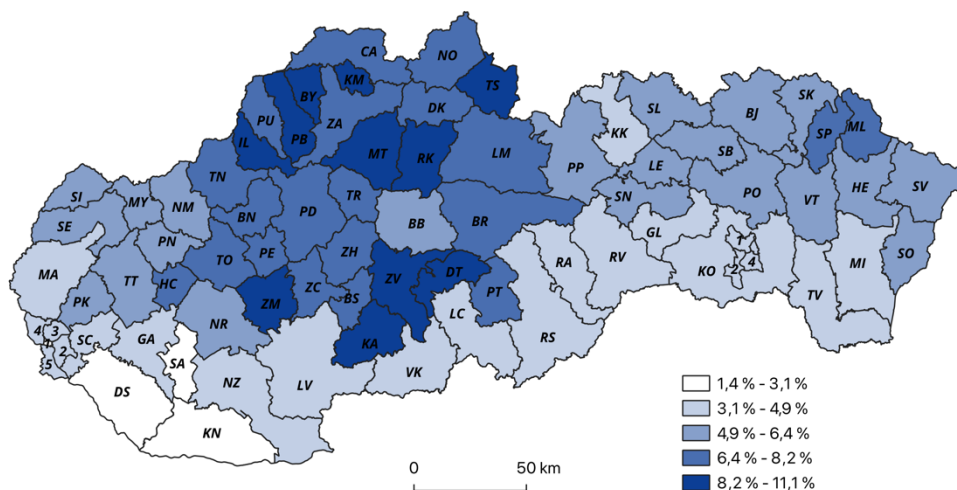
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Podpora strany SaS korelovala pozitívne jedine so stranou Progresívne Slovensko, kde bola korelácia takmer perfektná. Negatívne korelovala so všetkými ostatnými skúmanými stranami, s výnimkou KDH (bez signifikantnej korelácie) a OLaNO pri porovnávaní elektorátu SaS v európskych voľbách.

5.7 Slovenská národná strana

SNS nezvítazila vo voľbách do NR SR 2023 v žiadnom z okresov a najväčšiu kladnú odchýlku zaznamenala v jedinom okrese – Martin.

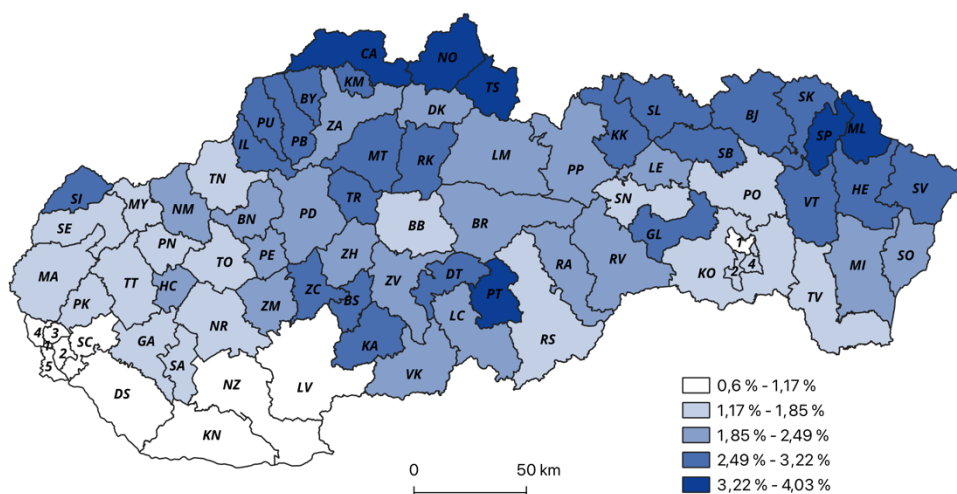
Mapa 31: Podiel hlasov v okresoch pre stranu SNS vo voľbách do NR SR v roku 2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Z hľadiska podielu hlasov v okrese mala strana najvyššie zisky v okresoch Tvrdošín (11,07 %), Kysucké Nové Mesto (10,14 %), Detva (9,44 %), Zlaté Moravce (8,96 %) a Ružomberok (8,81 %). Najnižšie zisky zaznamenala strana v južných okresoch Slovenska, konkrétne v okresoch Dunajská Streda (1,35 %), Komárno (1,62 %), Šaľa (3,03 %), Bratislava I (3,09 %) a Trebišov (3,37 %).

Mapa 32: Podiel hlasov v okresoch pre stranu SNS vo voľbách do EP v roku 2024

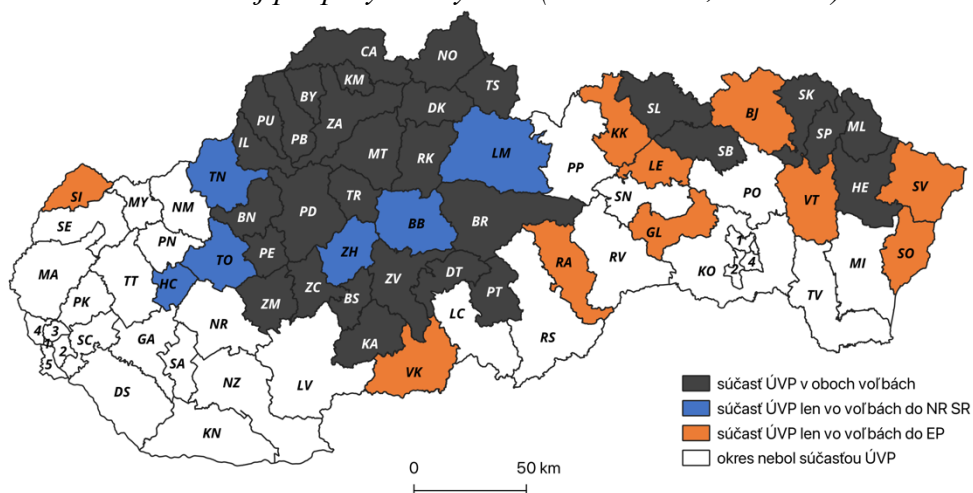

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

Vo voľbách do EP zaznamenala strana SNS výrazne horší výsledok, a podobne ako vo voľbách do NR SR nezvítazila v žiadnom okrese a nedosiahla najväčšiu kladnú odchýlku v žiadnom okrese.

Z hľadiska podielu hlasov mala strana SNS v prípade volieb do EP najvyššie zisky v okresoch Námestovo (4,03 %), Tvrdošín (3,93 %), Medzilaborce (3,68 %), Poltár (3,62 %) a Stropkov (3,50 %). Najnižšie zisky zaznamenala strana v okresoch na juhu Slovenska – Dunajská Streda (0,60 %) a Komárno (0,65 %), a potom v okresoch Bratislava II (0,88 %), Bratislava I (0,92 %) a Košice I (1,02 %).

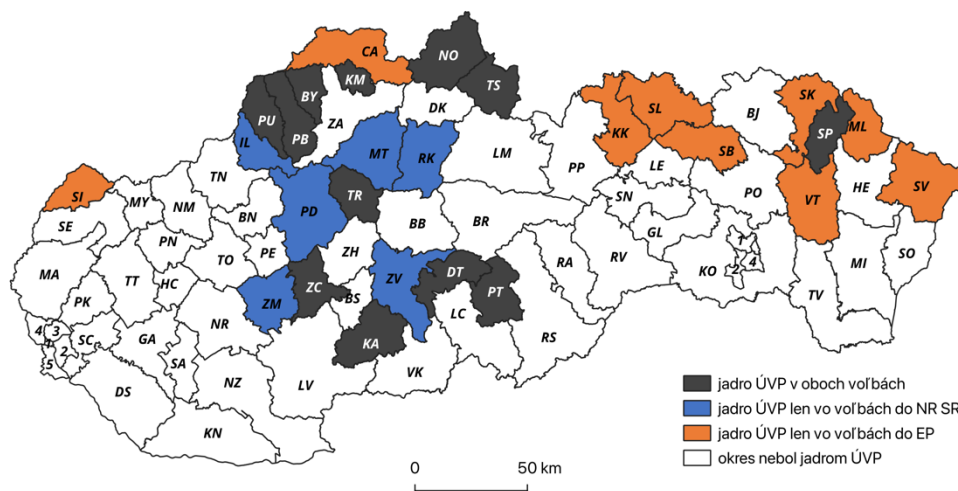
Mapa 33: Územia volebnej podpory strany SNS (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Územie volebnej podpory strany SNS zahŕňalo značný počet okresov. V oboch voľbách patrila k ÚVP najmä skupina okresov, ktorá sa tiahla od severu Slovenska cez okres Prievidza až po okres Zlaté Moravce. Zároveň k „stabilnému“ ÚVP patrili aj okresy v okolí Zvolena. Súčasťou ÚVP bolo aj niekoľko okresov na východnom Slovensku – Stará Ľubovňa a Sabinov, ako aj skupina okresov Stropkov, Svidník, Medzilaborce a Humenné. Zároveň je medzi voľbami možné pozorovať určité zmeny. V prípade volieb do NR SR boli súčasťou tohto ÚVP viaceré okresy na strednom a západnom Slovensku – Liptovský Mikuláš, Banská Bystrica a Žiar nad Hronom zo stredného Slovenska a Trenčín, Topoľčany a Hlohovec zo západného Slovenska. V prípade volieb do EP tvorili toto územie najmä okresy na východnom Slovensku a taktiež boli jeho súčasťou izolované okresy Revúca, Veľký Krtíš a Skalica.

Mapa 34: Jadrá ÚVP strany SNS (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Jadrá ÚVP strany SNS sa koncentrovali predovšetkým na strednom Slovensku. Na severe zahŕňali okresy Námestovo, Tvrdošín, Kysucké Nové Mesto, Bytču, Považskú Bystricu a Púchov, zatiaľ čo v centrálnej časti išlo o Turčianske Teplice, Žarnovicu, Krupinu, Detvu a Poltár. Na východe bol stabilnou súčasťou jadra len okres Stropkov, kým na západnom Slovensku neexistoval žiadny okres, ktorý by bol jadrom v oboch voľbách. Rovnako ako pri sledovaní ÚVP možno pozorovať presun jadier zo stredného (prípadne západného) Slovenska smerom na východ.

Podpora strany SNS pozitívne korelovala s týmito charakteristikami:

- Podiel obyvateľov pracujúcich v poľnohospodárstve, lesníctve, rybolove, ťažbe
- Podiel obyvateľov pracujúcich v priemyselnej výrobe a stavebníctve
- Podiel obyvateľov Rímskokatolíckej cirkvi

Negatívne korelovala s nasledovnými charakteristikami:

- Podiel obyvateľov v okrese s vysokoškolským vzdelaním
- Podiel obyvateľov pracujúcich v službách
- Miera urbanizácie
- Priemerná mzda v okrese
- Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania
- Podiel obyvateľov maďarskej národnosti

Tabuľka 11: Korelácia podpory strany SNS s ostatnými stranami

Strana		SNS NR SR	SNS EP		SNS NR SR	SNS EP
HLAS	NR SR	0,481	0,528	EP	-	0,517
KDH		-	0,409		-	0,387
OĽaNO		-	-		-	-
PS		-0,453	-0,77		-0,486	-0,785
REPUBLIKA		0,544	0,605		0,702	0,764
SaS		-0,49	-0,783		-0,554	-0,766
SNS		x	0,727		0,727	x
SMER		0,5	0,432		0,473	0,507

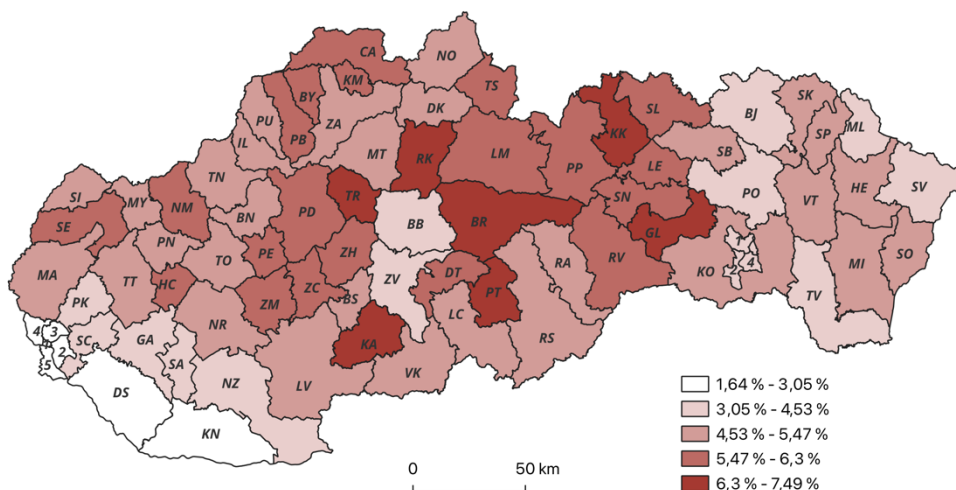
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Podpora strany SNS pozitívne koreluje s podporou strán HLAS-SD (okrem porovnania HLAS-SD EP x SNS NR SR), KDH (len v prípade SNS EP), REPUBLIKA a SMER. Negatívne koreluje so stranami Progresívne Slovensko a SaS. Korelácia medzi podporou SNS v okresoch pri porovnaní volieb do NR SR 2023 a volieb do EP 2024 je 0,727, čo je v porovnaní s ostatnými stranami najnižšou hodnotou. Toto naznačuje, že sa medzi voľbami elektorát obmenil – čo je zjavné aj pri analýze ÚVP.

5.8 Hnutie Republika

Strana REPUBLIKA nezvíťazila v žiadnom z okresov a rovnako nemala v žiadnom okrese najvyššiu plusovú odchýlku.

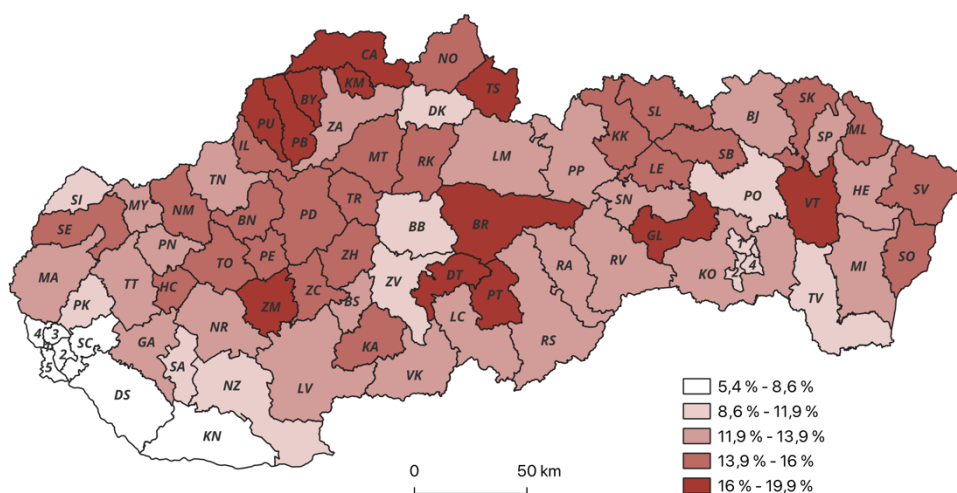
Mapa 35: Podiel hlasov v okresoch pre stranu REPUBLIKA vo voľbách do NR SR v roku 2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Z hľadiska podielu hlasov v okresoch mala strana REPUBLIKA najvyššie zisky v okresoch Brezno (7,49 %), Gelnica (7,39 %), Poltár (7,23 %), Ružomberok (6,99 %) a Kežmarok (6,74 %). Najnižšie zisky zaznamenala v okresoch Dunajská Streda (1,64 %), Bratislava I (1,74 %) a Komárno (2,22 %).

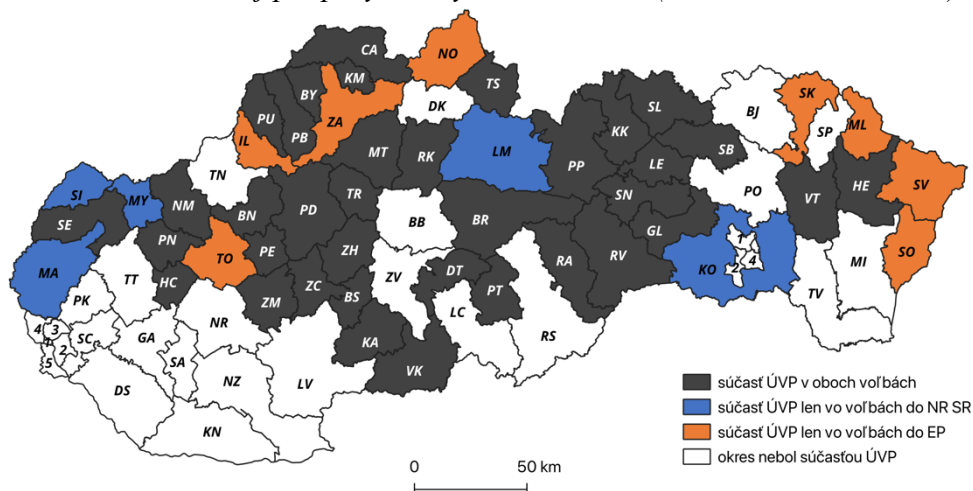
Mapa 36: Podiel hlasov v okresoch pre stranu REPUBLIKA vo voľbách do EP v roku 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

Z výsledkov volieb do EP v jednotlivých okresoch vyplýva, že strana mala najvyššie zisky v okresoch Čadca (19,90 %), Kysucké Nové Mesto (19,76 %), Detva (17,64 %), Tvrdošín (17,29 %) a Poltár (17,29 %). Najnižšie zisky opäť získala v okresoch Bratislava I – V a v okresoch Dunajská Streda a Komárno.

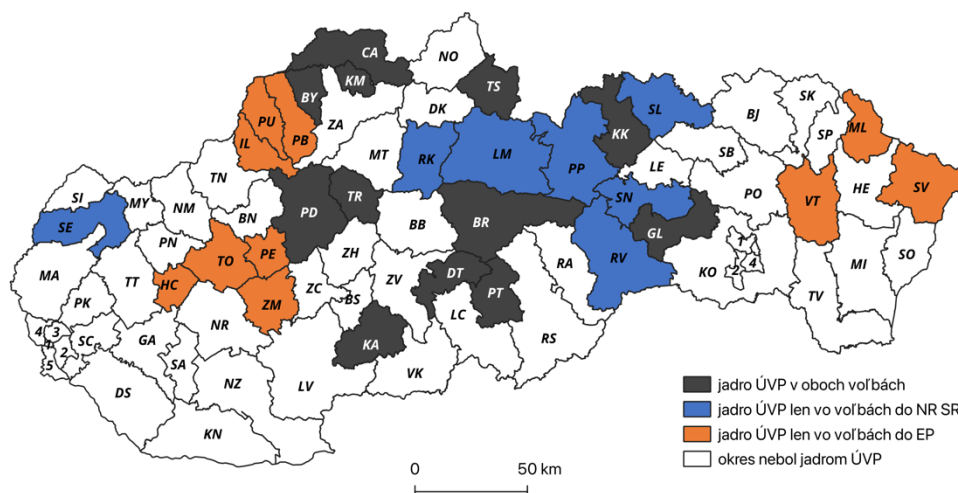
Mapa 37: Územia volebnej podpory strany REPUBLIKA (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Územie volebnej podpory strany REPUBLIKA je pomerne rozsiahle a koncentruje sa na celom území Slovenska. Výnimkou sú okresy na juhu Slovenska ako Dunajská Streda, Komárno, Nové Zámky, Lučenec alebo Rimavská Sobota, ktoré neboli súčasťou ÚVP nikdy. Podobným prípadom sú okresy Bratislava I – V a Košice I – IV.

Mapa 38: Jadrá ÚVP strany REPUBLIKA (NR SR 2023, EP 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Medzi stále jadrá ÚVP tejto strany patrili najmä okresy na strednom Slovensku – Brezno, Detva, Poltár, Krupina a Turčianske Teplice. Ďalej k stálemu jadru patrili okresy na severe Slovenska – okresy Kysúc, Tvrdošín, Bytča a 2 okresy na východnom Slovensku – Gelnica a Kežmarok. Medzi voľbami je možné pozorovať isté zmeny: v prípade volieb do NR SR boli súčasťou jadra okresy tiahnuce sa od Ružomberka cez Poprad po okres Revúca (vrátane samostatne stojaceho okresu Senica). V prípade volieb do EP to ale boli okresy v okolí Topoľčian, Púchova / Považskej Bystrice a okresy na východe Slovenska – Sabinov, Vranov nad Topľou, Medzilaborce. Tieto okresy je podľa predošlej analýzy možné označiť za tradičné oblasti podpory strany SMER-SD.

Odhadujeme, že dôvodom tejto zmeny preferencií je jasná proti-európska kampaň tejto strany, ktorá mohla osloviť časť elektorátu Smeru zdieľajúca podobné názory v kontexte Európskej politiky.³⁴ Podobná problematika už bola diskutovaná aj v podkapitole 5.3 v kontexte neúspechu strany HLAS-SD v Európskych voľbách.

³⁴ Pre porovnanie, SMER-SD sa zamerával na témy ako „mier v Európe“, no v kontraste s Republikou nestavala strana svoju kampaň na otvorenej kritike EÚ (pozri aj Majerčíňová 2024a).

Podpora strany REPUBLIKA pozitívne korelovala s týmito charakteristikami:

- Podiel obyvateľov v okrese so základným vzdelaním
- Podiel obyvateľov zamestnaných v I. a II. sektore
- Podiel ekonomicky neaktívnych obyvateľov v okrese
- Podiel obyvateľov Rímskokatolíckej cirkvi
- Podiel obyvateľov slovenskej národnosti

Negatívne korelovala s nasledovnými charakteristikami:

- Podiel obyvateľov v okrese s vysokoškolským vzdelaním
- Podiel obyvateľov pracujúcich v službách
- Podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v okrese
- Miera urbanizácie
- Priemerná mzda v okrese
- Index regionálneho rozvoja
- Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania

Tabuľka 12: Korelácia podpory strany REPUBLIKA s ostatnými stranami

Strana		REP. NR SR	REP. EP		REP. NR SR	REP. EP
HLAS	NR SR	0,544	0,645	EP	0,452	0,544
KDH		-	-		-	-
OĽaNO		-	-		-	-
PS		-0,688	-0,797		-0,667	-0,814
REPUBLIKA		x	0,835		0,835	x
SaS		-0,748	-0,837		-0,706	-0,842
SNS		0,544	0,702		0,605	0,764
SMER		-	0,706		0,457	0,734

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Podpora strany REPUBLIKA vykazovala pozitívnu koreláciu s preferenciami strán HLAS, SNS a SMER-SD (s výnimkou REPUBLIKA NR SR x SMER-SD NR SR). Naopak, negatívne korelovala s podporou strán Progresívne Slovensko a Sloboda a Solidarita. Korelačný koeficient 0,835 pri porovnaní podpory strany v okresoch medzi voľbami naznačuje čiastočnú obmenu jej elektorátu.

6 ANALÝZA REGIONÁLNEJ DIFERENCIÁCIE PODPORY PREZIDENTSKÝCH KANDIDÁTOV

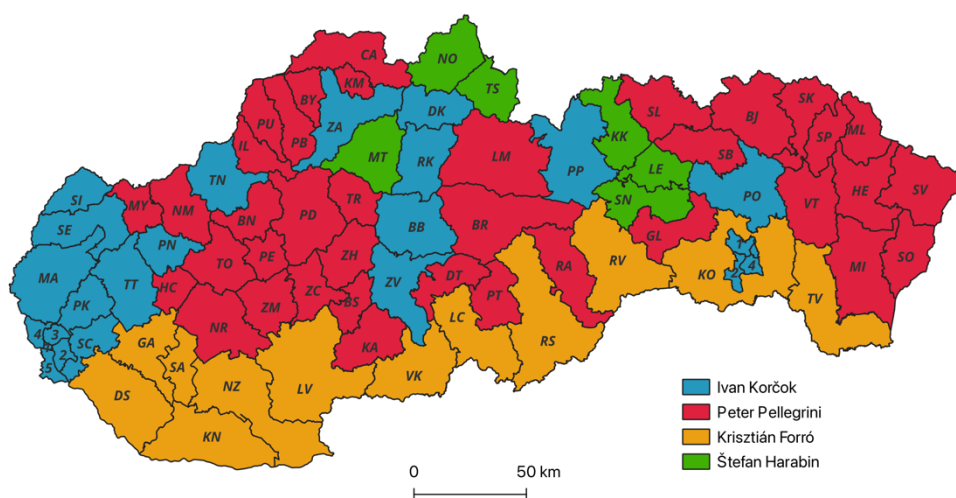
Táto kapitola sa zameriava na identifikáciu a interpretáciu regionálnych vzorcov volebnej podpory prezidentských kandidátov v oboch kolách volieb, ako aj na analýzu priestorových zmien medzi prvým a druhým kolom. Osobitná pozornosť je venovaná vzťahu medzi výsledkami prezidentských a parlamentných volieb.

6.1 Analýza prvého kola prezidentských volieb 2024

Prvé kolo prezidentských volieb malo v okresoch troch víťazov – Ivana Korčoka (37 okresov), Petra Pellegriniho (40 okresov) a Krisztiána Forróa (2 okresy).

Forró vyhral v dvoch okresoch – Dunajská Streda a Komárno. Ivan Korčok vyhral v západoslovenských okresoch – Bratislava I – V a okolité okresy, na Záhorí a aj v okresoch Trenčín, Trnava, Nitra a okolitých okresoch. Ďalej vyhral v okresoch na severe Slovenska a aj na strednom Slovensku v okresoch Banská Bystrica a Zvolen. Na východnom Slovensku vyhral v okresoch Košice I – IV aj Košice-okolie, Prešov, Levoča, Spišská Nová Ves, Kežmarok a Poprad. V zvyšných okresoch vyhral Peter Pellegrini, no menovite išlo o väčšinu okresov na východe Slovenska, juhu Slovenska (vrátane susediacich okresov Poltár, Detva a Brezno) okresy v okolí Topoľčian a na Strednom Považí.

Mapa 39: Špecifická politická preferencia v regiónoch v 1. kole prezidentských volieb 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

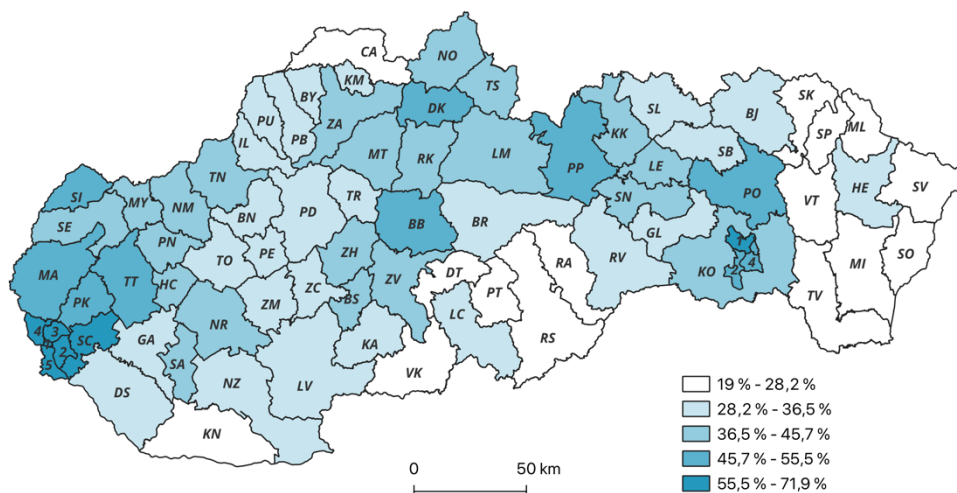
V kontexte najväčšej plusovej odchýlky získal Ivan Korčok najviac hlasov na západe Slovenska v okresoch Bratislava I – V, vrátane okolitých okresov, ďalej na Záhorí a v okresoch Trenčín, Piešťany a Trnava. Na strednom Slovensku patril Ivanovi Korčokovi pás okresov Zvolen – Dolný Kubín a okres Žilina. Na východe to boli okresy Poprad, Prešov a Košice I – IV.

Peter Pellegrini získal najvyššiu plusovú odchýlku v okresoch v okolí Topoľčian, v severnom páse Ilava – Čadca, na strednom Slovensku v okresoch Liptovský Mikuláš, Brezno, Detva, Poltár a Revúca a na východe to boli okresy na Zemplíne a okresy Stará Ľubovňa, Sabinov, Bardejov a Stropkov.

Štefan Harabin mal najvyššiu plusovú odchýlku v šiestich okresoch – Martin, Námestovo, Tvrdošín, Kežmarok, Levoča a Spišská Nová Ves.

Ivan Korčok

Mapa 40: Podiel hlasov v okresoch pre Ivana Korčoka v 1. kole prezidentských volieb 2024

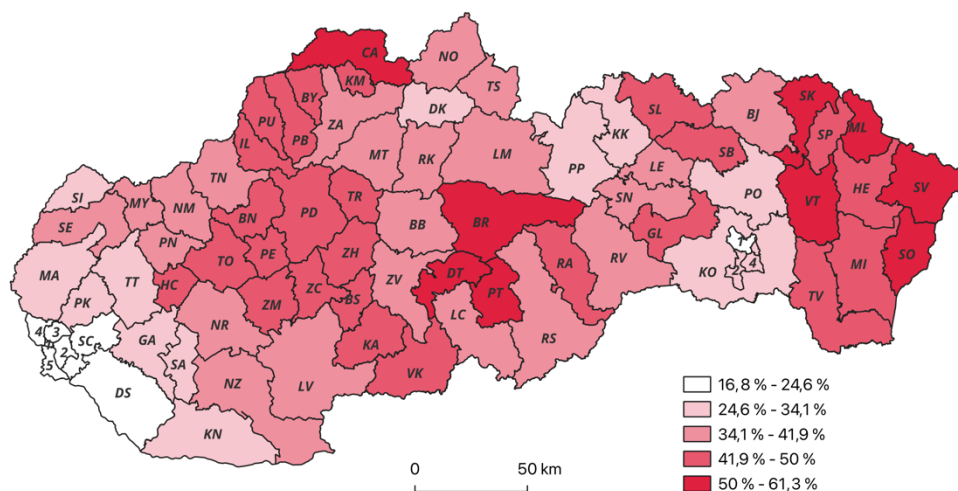

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

Najsilnejšie okresy Ivana Korčoka boli Bratislava I (71,86 %), Bratislava III (67,08 %), Bratislava II (65,21 %), Bratislava IV (64,45 %), Bratislava V (62,49 %) a Senec (60,53 %). Medzi ďalšie silné okresy patrili Pezinok, Skalica a Košice I – IV. Viac ako 50 % hlasov v okrese získal až v trinástich okresoch. Najslabšími okresmi I. Korčoka boli Sobrance (18,99 %), Medzilaborce (19,71 %), Snina (22,09 %), Poltár (22,22 %) a Svidník (23,18 %).

Peter Pellegrini

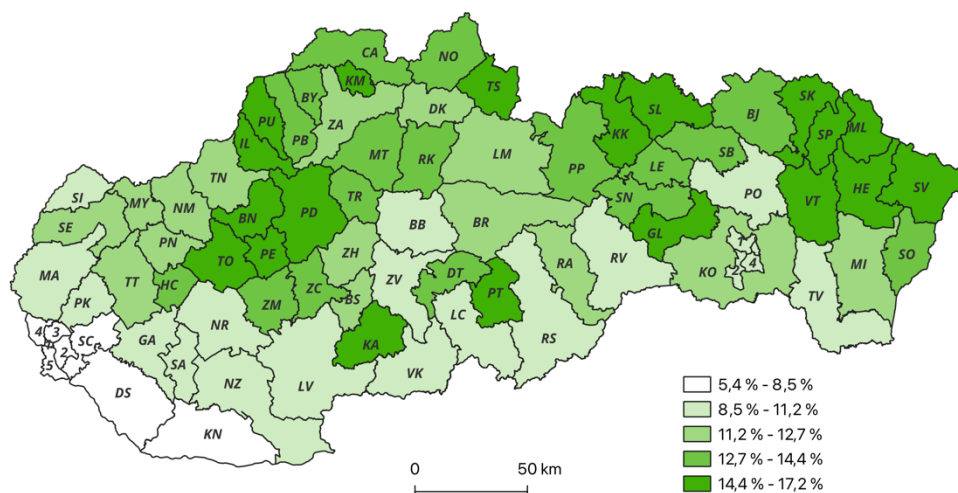
Mapa 41: Podiel hlasov v okresoch pre Petra Pellegriniho v 1. kole prezidentských volieb 2024

Najsilnejšie okresy Petra Pellegriniho boli Sobrance (61,27 %), Medzilaborce (57,27 %), Snina (57,31 %), Poltár (55,05 %) a Svidník (55,04 %). Medzi ďalšie silné okresy patrili Čadca, Detva a Vranov nad Topľou, všetky s podporou nad 53 %. Viac ako 50 % hlasov v okrese získal až v deviatich okresoch. Najslabšími okresmi P. Pellegriniho boli Bratislava I (16,83 %), Bratislava III (20,29 %), Bratislava II (21,01 %), Bratislava IV (21,77 %) a Bratislava V (23,05 %).

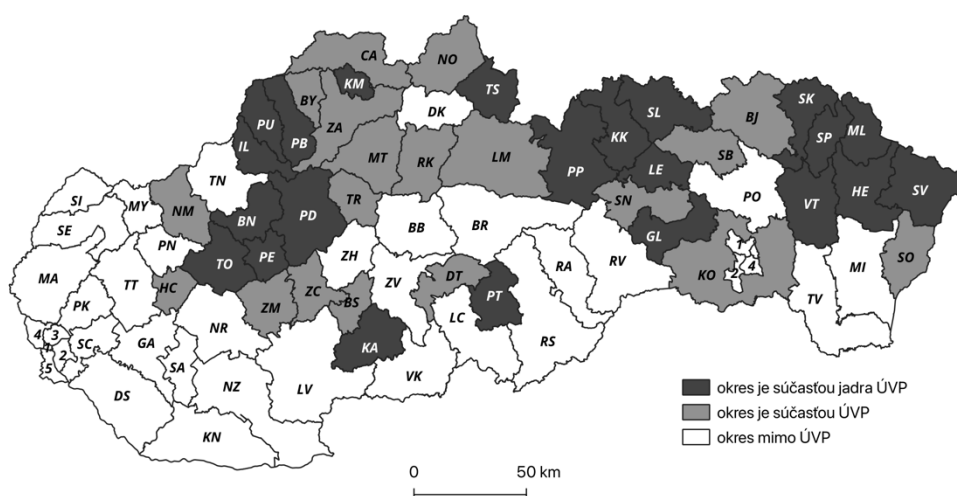
Štefan Harabin

Mapa 42: Podiel hlasov v okresoch pre Štefana Harabina v 1. kole prezidentských volieb 2024

Najsilnejšie okresy Štefana Harabina boli Kežmarok (17,21 %), Poltár (16,09 %), Stropkov (15,82 %), Snina (15,72 %) a Medzilaborce (15,54 %). Medzi ďalšie silné okresy patrili Ilava, Svidník a Kysucké Nové Mesto, všetky s podporou nad 15 %. Viac ako 15 % hlasov v okrese získal v trinástich okresoch. Najslabšími okresmi Š. Harabina boli Bratislava I (5,41 %), Dunajská Streda (6,41 %), Bratislava III (7,18 %), Bratislava II (7,77 %) a Bratislava IV (7,82 %).

Mapa 43: Podiel hlasov v okresoch pre Štefana Harabina v 1. kole prezidentských volieb 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

Z dôvodu účasti Štefana Harabina iba v jednom z kôl volieb je pochopiteľne nemožné analyzovať zmeny územia volebnej podpory tohto kandidáta a z tohto dôvodu je ÚVP analyzované tu.

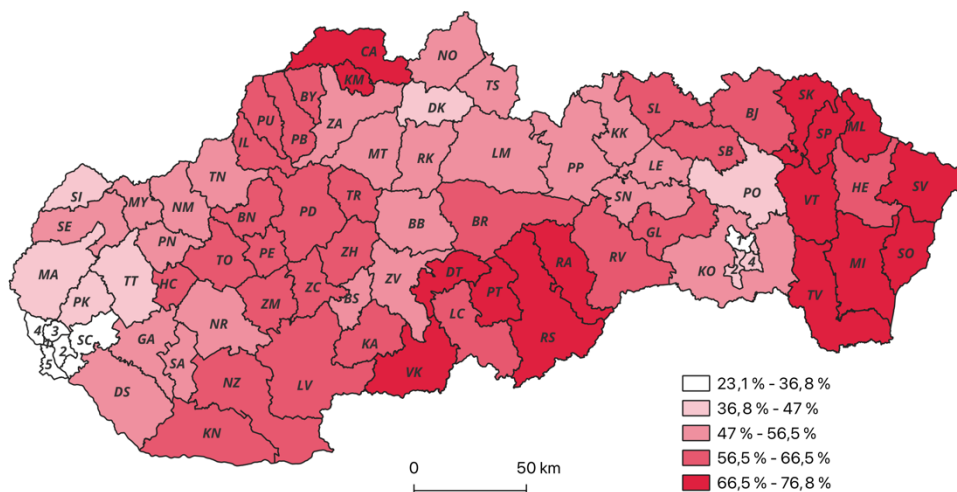
Jadrom územia volebnej podpory boli najmä okresy horného Ponitria, severné okresy Púchov, Ilava a Považská Bystrica, okresy na severovýchode Slovenska (v okolí okresu Kežmarok) a východe Slovenska (najmä Zemplín). Taktiež ide o izolované okresy Krupina, Poltár, Gelnica, Kysucké Nové Mesto a Tvrdošín.

ÚVP okrem jadier tvorili najmä okresy na severe Slovenska (Námestovo, Čadca, Ružomberok alebo Liptovský Mikuláš) a východe Slovenska (Košice-okolie, Bardejov, Sobrance). Ide ale aj o okresy Detva, Banská Štiavnica a ďalšie okresy v okolí Topoľčian.

6.2 Analýza druhého kola prezidentských volieb 2024

Do druhého kola volieb postúpili dvaja kandidáti a víťazom sa stal Peter Pellegrini, ktorý získal 53,12 % hlasov a vyhral v 61 okresoch (v kontraste s Ivanom Korčekom, ktorý vyhral v 13 okresoch). Aj napriek nepomeru v počte víťazných okresov ide o pomerne tesný výsledok – rozdiel je necelých 8 %.

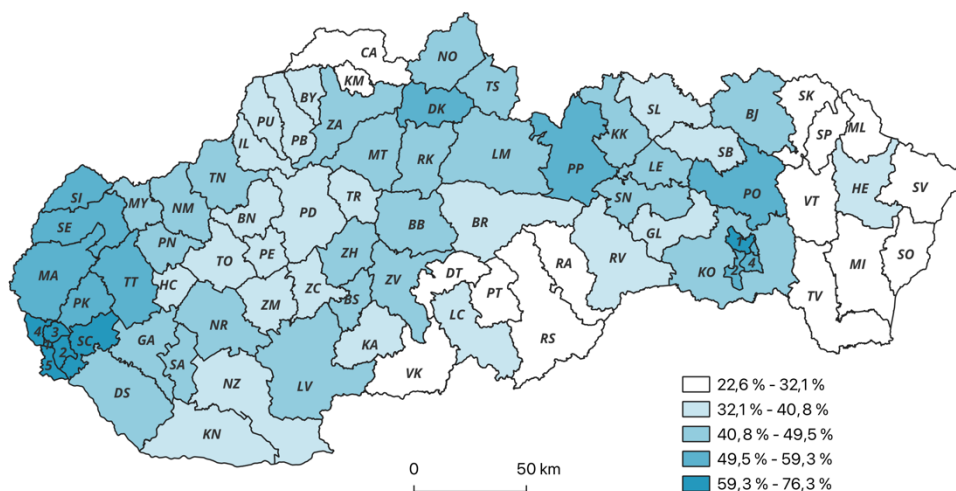
Mapa 44: Podiel hlasov v okresoch pre Petra Pellegriniho v 2. kole prezidentských volieb 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

Najvyššiu podporu dosiahol Peter Pellegrini v okrese Sobrance so ziskom 76,82 % hlasov, nasledovaný okresom Medzilaborce so 76,23 % a okresom Poltár so 74,90 % hlasov. Medzi ďalšie významné okresy jeho podpory patrili Snina (74,21 %) a Svidník (72,36 %). V celkovo trinástich okresoch prekročila podpora kandidáta hranicu 70 %. Na opačnom konci spektra sa nachádzajú okresy Bratislavy, kde Pellegrini zaznamenal najnižšiu podporu. V okrese Bratislava I získal len 23,15 % hlasov, v Bratislave III 30,19 % a v Bratislave II 30,74 % hlasov. Tento výrazný rozdiel medzi hlavným mestom a zvyškom krajiny indikuje značnú urbánno-rurálnu polarizáciu volebnej podpory. Relatívne nízku podporu zaznamenal aj v okrese Senec (34,65 %) a Košice I (36,84 %). Kumulatívne dáta naznačujú, že v prvej tretine okresov zoradených podľa výšky podpory získal Pellegrini viac ako 68 % hlasov, čo dokumentuje silnú koncentráciu jeho voličskej základne v určitých regiónoch.

Mapa 45: Podiel hlasov v okresoch pre Ivana Korčoka v 2. kole prezidentských volieb 2024

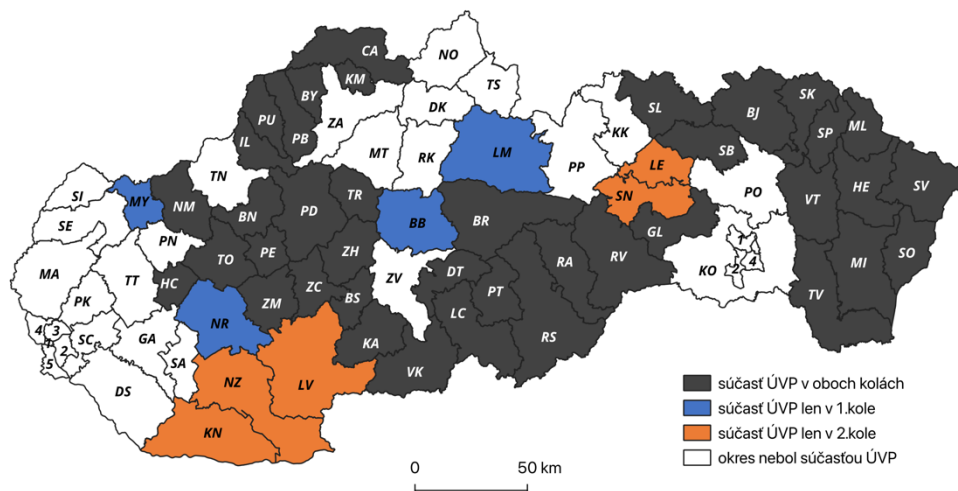
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

Najsilnejšiu pozíciu dosiahol Ivan Korčok opäť v hlavnom meste, kde v okrese Bratislava I získal 76,29 % hlasov. Vysokú podporu si udržal aj v ostatných bratislavských okresoch – Bratislava III (69,27 %), Bratislava II (68,67 %) a Bratislava IV (67,68 %). Nadpriemernú podporu zaznamenal aj v okrese Senec (64,63 %) a v mestských okresoch Košíc – v okrese Košice I dosiahol 62,46 % hlasov. Na opačnom konci spektra sa nachádzajú prevažne okresy východného Slovenska. Najnižšiu podporu získal v okrese Sobrance (22,58 %), nasledovaný okresmi Medzilaborce (23,03 %) a Poltár (24,45 %). Pod hranicou 30 % podpory sa ocitli aj okresy Snina (25,16 %), Svidník (27,08 %) a Revúca (27,76 %). Táto teritoriálna distribúcia hlasov odhaľuje značnú dichotómiu medzi urbánnymi a rurálnymi oblasťami, ako aj medzi západnou a východnou časťou krajiny. V prvej štvrtine okresov zoradených podľa výšky podpory prekročil Korčok hranicu 58 % hlasov, čo dokumentuje silnú koncentráciu jeho voličskej základne v mestských aglomeráciách a ekonomicky rozvinutejších regiónoch.

6.3 Zmeny v regionálnej podpore finálnych kandidátov

Odlišný víťaz prvého a druhého kola prezidentských volieb naznačuje, že medzi kolami došlo k významným presunom voličských preferencií v jednotlivých regiónoch Slovenska. Táto kapitola sa zameriava na analýzu zmien voličského správania na úrovni okresov a krajov, s cieľom identifikovať kľúčové regióny, ktoré prispeli k celkovému výsledku druhého kola.

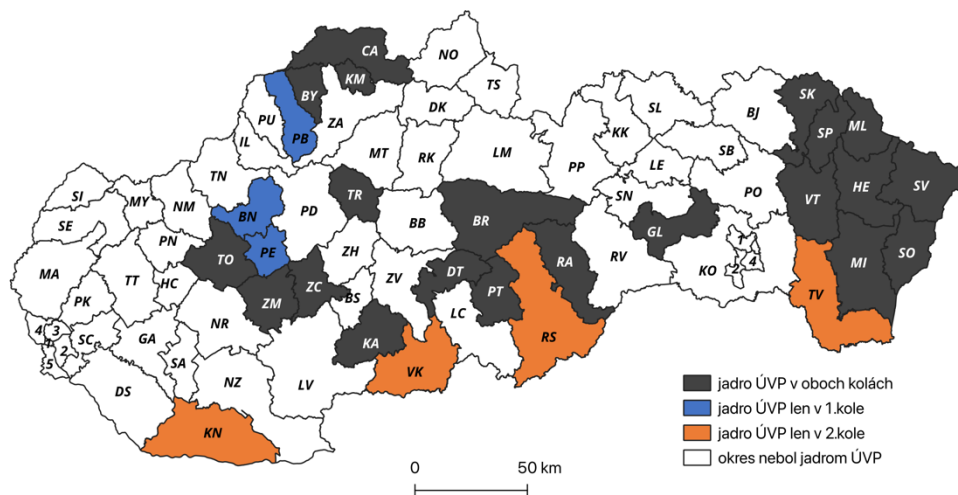
Mapa 46: Územia volebnej podpory Petra Pellegriniho v Prezidentských voľbách 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

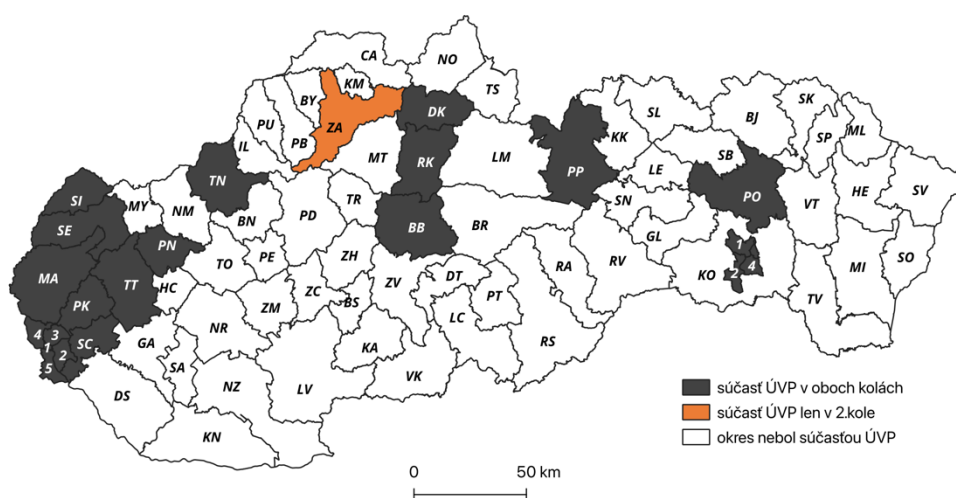
Z analýzy územia volebnej podpory Petra Pellegriniho je viditeľná istá zmena medzi jednotlivými okresmi v 1. a 2. kole volieb. Stálym územím volebnej podpory sú najmä okresy v okolí Topoľčian, východoslovenské okresy položené východne od Vranova nad Topľou vrátane severných okresov (Stará Ľubovňa, Sobrance, Bardejov), okresy na hornom Považí a strednom Slovensku (pás od Banskej Štiavnice po Gelnicu, s výnimkou okresu Zvolen). Pri pohľade na zmeny okresov medzi jednotlivými kolami je vidieť, že 4 okresy boli súčasťou ÚVP len v 1. kole – Myjava, Nitra, Banská Bystrica a Liptovský Mikuláš. K ÚVP pribudli okresy na juhu Slovenska – Komárno, Nové Zámky a Levice a na východe Slovenska – Spišská Nová Ves a Levoča.

Mapa 47: Jadrá ÚVP Petra Pellegriniho v Prezidentských voľbách 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

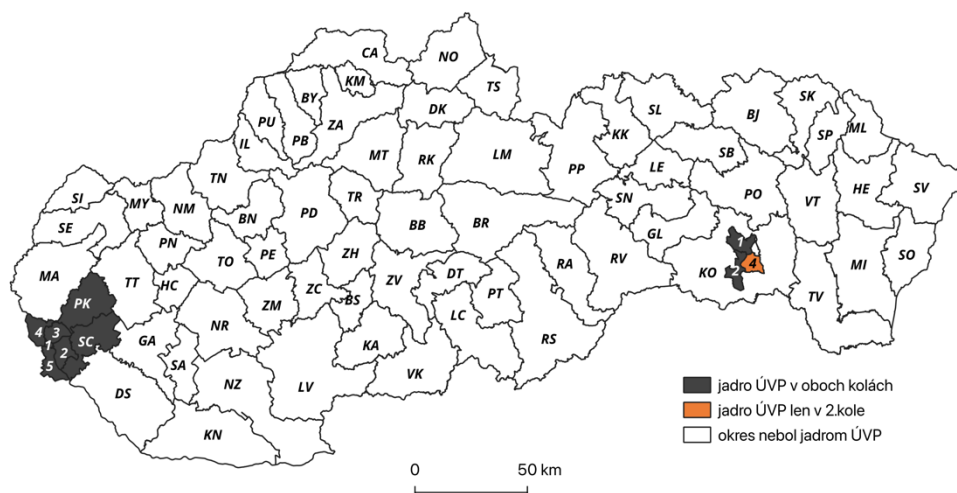
Mapa 48: Územia volebnej podpory Ivana Korčoka v Prezidentských voľbách 2024

Územie volebnej podpory Ivana Korčoka tvorilo v porovnaní s Petrom Pellegrinim menšie množstvo okresov. Ide najmä o okresy na západnom Slovensku – Bratislava I – V a okolité okresy (Senec, Pezinok, Malacky), ďalej okresy Trnava a Piešťany a okresy na Záhorí. Taktiež ho tvorili izolované okresy Trenčín, Poprad a Prešov, okresy Košice I – IV a trojica okresov Banská Bystrica, Ružomberok a Dolný Kubín. Jedinou zmenou v ÚVP I. Korčoka medzi jednotlivými kolami je dodatok okresu Žilina v 2. kole volieb. Okrem tejto zmeny bolo ale územie volebnej podpory Ivana Korčoka nemenné.

99

Mapa 49: Jadrá ÚVP Ivana Korčoka v Prezidentských voľbách 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

Pri pozorovaní území volebnej podpory Petra Pellegriniho je v porovnaní s Ivanom Korčokom možné pozorovať mnohé zmeny (zatiaľ čo ÚVP Ivana Korčoka ostalo takmer bezo zmeny). Odhadujeme, že práve táto skutočnosť mohla byť kľúčovou príčinou výhry P. Pellegriniho – podarilo sa mu mobilizovať voličov, ktorí v prvom kole odovzdali hlas inému kandidátovi, alebo k voľbám neprišli.

Podpora Petra Pellegriniho pozitívne korelovala z nasledujúcimi charakteristikami regiónov:³⁵

- Podiel obyvateľov v okrese so základným a úplným stredným vzdelaním
- Podiel obyvateľov pracujúcich v poľnohospodárstve, lesníctve, rybolove, ťažbe a dobývaní
- Podiel obyvateľov pracujúcich v priemyselnej výrobe a stavebníctve
- Podiel ekonomicky neaktívnych obyvateľov v okrese
- Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese
- Podiel obyvateľov rusínskej národnosti

Podpora Ivana Korčoka pozitívne korelovala z nasledujúcimi charakteristikami regiónov:

- Podiel obyvateľov v okrese s vysokoškolským vzdelaním

³⁵ Vybrané sú charakteristiky, ktoré sa potvrdili v oboch kolách

- Podiel obyvateľov pracujúcich v službách
- Podiel ekonomicky aktívnych obyvateľov v okrese
- Miera urbanizácie
- Priemerná mzda v okrese
- Index regionálneho rozvoja
- Podiel obyvateľov bez náboženského vyznania

Záporné korelácie nie sú v analýze uvedené samostatne, keďže pri binárnej voľbe medzi dvoma kandidátmi platí jednoduchý vzťah: ak existuje pozitívna korelácia určitej premennej s preferenciou jedného kandidáta, automaticky existuje negatívna korelácia rovnakej veľkosti s preferenciou druhého kandidáta. Tento vzťah vyplýva z vlastností Pearsonovho korelačného koeficientu pri komplementárnych premenných.

Tabuľka 13: Korelácie vzájomnej podpory kandidátov

	ŠH P1	IK P1	IK P2	PP P1	PP P2
ŠH P1	—				
IK P1	-0,836	—			
IK P2	-0,822	0,998	—		
PP P1	0,754	-0,979	-0,985	—	
PP P2	0,822	-0,998	-1,000	0,985	—

Pozn. V tabuľke sú kandidáti označení iniciálami a označenia P1 a P2 predstavujú prvé a druhé kolo volieb.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

Pri porovnaní korelácií medzi preferenciami jednotlivých kandidátov je viditeľné, že podpora Štefana Harabina koreluje pozitívne s podporou Petra Pellegriniho a negatívne s podporou Ivana Korčoka. Pozitívna korelácia je vyššia v prípade druhého kola, čo naznačuje, že sa regióny s podporou Štefana Harabina priklonili v druhom kole volieb skôr k podpore Petra Pellegriniho.

6.4 Analýza súvislostí medzi straníckymi a prezidentskými voľbami

Hlavným cieľom tejto kapitoly je porovnať podporu jednotlivých kandidátov v prezidentských voľbách s podporou strán vo voľbách do NR SR a do EP, s cieľom

identifikovať možné prieniky. Odhadujeme, že korelácie kandidátov a strán budú viditeľné najčastejšie v prípade priamej podpory kandidáta stranou.

Tabuľka 14: Korelácia podpory Petra Pellegriniho s politickými stranami

Strana		PP P1	PP P2		PP P1	PP P2
HLAS	NR SR	0,854	0,822	EP	0,836	0,83
KDH		-	-		-	-
OĽaNO		-	-		-	-
PS		-0,839	-0,896		-0,882	-0,929
REPUBLIKA		0,588	0,639		0,812	0,834
SaS		-0,843	-0,896		-0,881	-0,917
SNS		0,526	0,529		0,669	0,717
SMER		0,816	0,765		0,932	0,9

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024b; 2024a)

Podpora Petra Pellegriniho koreluje pozitívne s podporou strán HLAS, Republika, SNS a SMER. Najsilnejšiu koreláciu môžeme vidieť práve pri porovnaní preferencií Petra Pellegriniho a elektorátu strany SMER-SD vo voľbách do Európskeho parlamentu. Časové rozmedzie medzi voľbami je len 3 mesiace, čo je pravdepodobne jedným z dôvodov tejto silnej korelácie – za takýto pomerne krátky čas nedošlo k výraznej zmene preferencií. Zároveň je pochopiteľná silná korelácia so stranou HLAS, keďže Peter Pellegrini je jej zakladateľom a bývalým predsedom. Taktiež je možné pozorovať silnejšie korelácie v 2. kole volieb pri stranách ako SNS a Republika, čoho hlavnou príčinou bude zrejme preferencia Štefana Harabina v 1. kole volieb u voličov zameraných na národné otázky.

Záporné korelácie sú viditeľné pri stranách SaS a PS a analýza nevykazuje žiadne signifikantné korelácie v prípade strán KDH a OĽaNO.

Analýza korelácií podpory Ivana Korčoka a podpory politických strán (Tabuľka 15) pochopiteľne vykazuje opačný výsledok ako predošlá analýza. Podpora tohto kandidáta koreluje pozitívne so stranami PS a SaS. Negatívne koreluje so stranami HLAS, Republika, SNS a SMER. Opäť, podobne ako v prípade P. Pellegriniho, nie sú korelácie preferencií kandidáta so stranami KDH a OĽaNO signifikantné.

Tabuľka 15: Korelácia podpory Ivana Korčoka s politickými stranami

Strana		IK P1	IK P2		IK P1	IK P2
HLAS	NR SR	-0,811	-0,822	EP	-0,823	-0,83
KDH		-	-		-	-
OĽaNO		-	-		-	-
PS		0,916	0,896		0,946	0,929
REPUBLIKA		-0,647	-0,639		-0,84	-0,834
SaS		0,916	0,896		0,932	0,917
SNS		-0,529	-0,529		-0,732	-0,717
SMER		-0,75	-0,765		-0,89	-0,9

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024b; 2024a)

Tabuľka 16: Korelácia podpory Štefana Harabina s politickými stranami

Strana		Štefan Harabin		Štefan Harabin
HLAS	NR SR	0,556	EP	0,643
KDH		-		-
OĽaNO		-		-
PS		-0,873		-0,882
REPUBLIKA		0,73		0,847
SaS		-0,878		-0,842
SNS		0,587		0,79
SMER		0,602		0,68

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024b; 2024a)

Podpora Štefana Harabina pozitívne korelovala so stranami HLAS, Republika, SNS a SMER. Negatívne korelovala so stranami PS a SaS. Najsilnejšie korelácie je opäť možné vidieť pri stranách, ktoré kandidáta priamo podporili. Zároveň je Štefan Harabin rétoricky najbližší stranám, ktoré je možné zaradiť ku krajnej pravici, čo môže vysvetľovať príčinu tejto silnej korelácie.

7 DIFERENCIÁCIA REGIONÁLNYCH VZORCOV VOLEBNÉHO SPRÁVANIA

Táto kapitola sa zameriava na regionálne aspekty volieb, ktoré neboli analyzované v predchádzajúcich častiach. Prvá podkapitola skúma volebnú účasť v jednotlivých regiónoch a porovnáva ich pomocou 5-stupňovej škály. Druhá podkapitola sa venuje komparácii tejto účasti s ostatnými voľbami po jej normalizácii. V tretej podkapitole analyzujeme príslušnosť okresov k územiám volebnej podpory. Záverečná podkapitola sa zaoberá priestorovými aspektmi volebnej podpory jednotlivých mocenských blokov vo voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky (2023).

7.1 Priestorová distribúcia volebnej účasti

Volebná účasť predstavuje popri volebných ziskoch politických strán významný ukazovateľ volebného správania obyvateľov. Podobne ako volebné preferencie, aj účasť vo voľbách vykazuje regionálne rozdiely a určitú dynamiku v čase – kým v niektorých regiónoch zostáva relatívne stabilná, v iných môže výrazne kolísať medzi jednotlivými voľbami. Miera volebnej mobilizácie je ovplyvnená množstvom faktorov a môže mať zásadný vplyv na celkové výsledky volieb. Cieľom tejto podkapitoly je zobrazit' regionálne rozdiely tejto účasti a pripraviť základ pre ich porovnanie (ktoré je predmetom nasledujúcej podkapitoly).

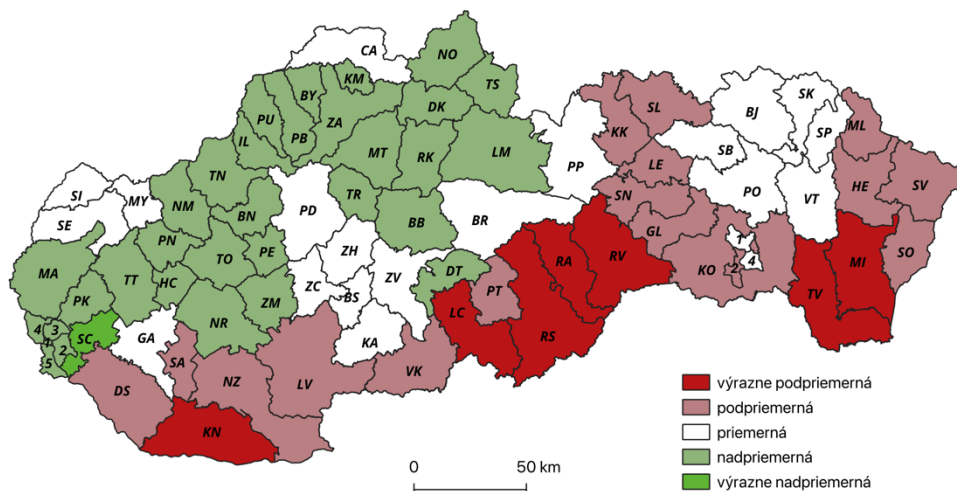
V tejto kapitole je volebná účasť normalizovaná, čo umožňuje jej následné porovnanie v samostatnej kapitole. Na normalizáciu volebnej účasti je použité štandardizované Z-skóre, ktoré dokáže kvantifikovať premennú z určitého súboru relatívne k priemeru (Clark-Carter 2014). Naše analýzy normalizovanej volebnej účasti sú kategorizované na 5-stupňovej škále.

Tabuľka 17: Interpretácia Z-skóre na 5-stupňovej škále

Z-skóre	Interpretácia volebnej účasti
$Z < -1,5$	výrazne podpriemerná účasť
$-1,5 \leq Z < -0,5$	podpriemerná účasť
$-0,5 \leq Z < 0,5$	priemerná účasť
$0,5 \leq Z < 1,5$	nadpriemerná účasť
$Z \geq 1,5$	výrazne nadpriemerná účasť

Zdroj: vlastné spracovanie

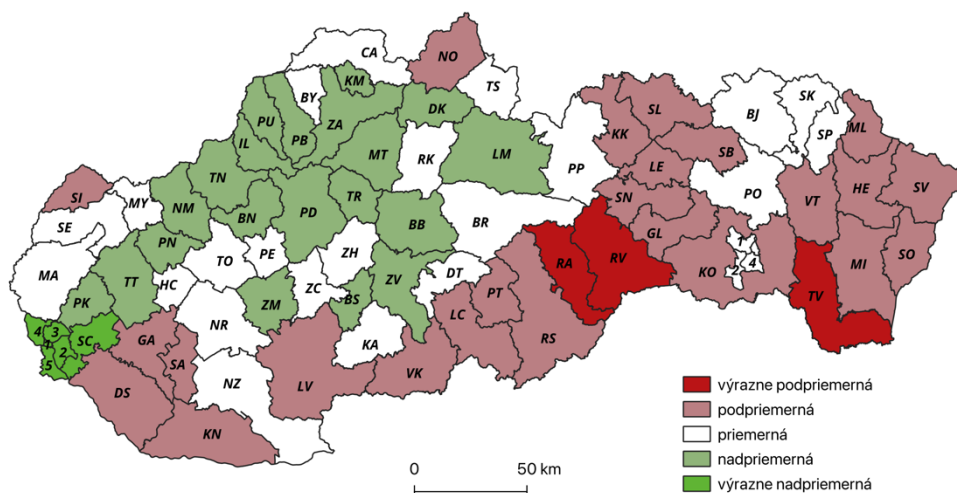
Mapa 50: Volebná účasť v okresoch vo voľbách do NR SR v roku 2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Okresmi, ktoré dosiahli nadpriemernú volebnú účasť vo voľbách do NR SR 2023 boli okresy na západnom a strednom Slovensku. Konkrétne to boli okresy Bratislava I – V a blízke okresy Senec (jediný okres s výrazne nadpriemernou účasťou), Pezinok a Malacky. Nadpriemernú účasť môžeme pozorovať aj v okresoch okolo Trnavy a Topoľčian, na strednom Považí, v okolí Martina, na severnom Slovensku a v okrese Detva. Najnižšiu účasť môžeme zaznamenať v okresoch na juhu Slovenska, kde výrazne podpriemernú účasť dosiahli okresy Komárno, Lučenec, Rimavská Sobota, Revúca, Rožňava, Trebišov a Michalovce. Podpriemerná účasť bola dosiahnutá v zvyšných južných okresoch, ako aj v okresoch na východe Slovenska.

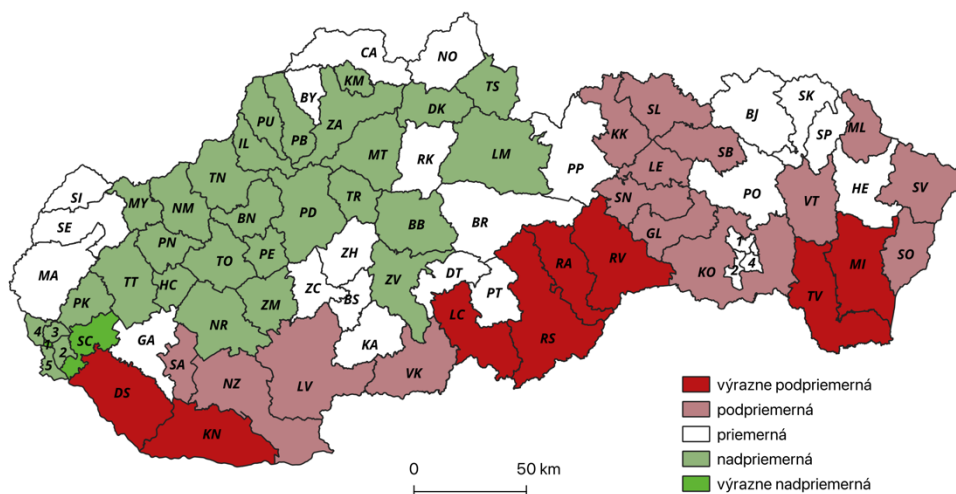
Mapa 51: Volebná účasť v okresoch vo voľbách do Európskeho Parlamentu 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

V európskych voľbách je mapa normalizovanej účasti podobná ako pri Národných voľbách. Hlavnou zmenou je rozšírenie okresov s výrazne nadpriemernou účasťou – tentokrát je to okrem okresu Senec aj všetkých 5 bratislavských okresov. Dodatkom k súčasti zoskupenia okresov nadpriemernej účasti sú niektoré západoslovenské okresy (napr. Topoľčany a Nitra) a zároveň došlo k ďalším miernym zmenám.

Mapa 52: Volebná účasť v okresoch v 1. kole prezidentských volieb 2024

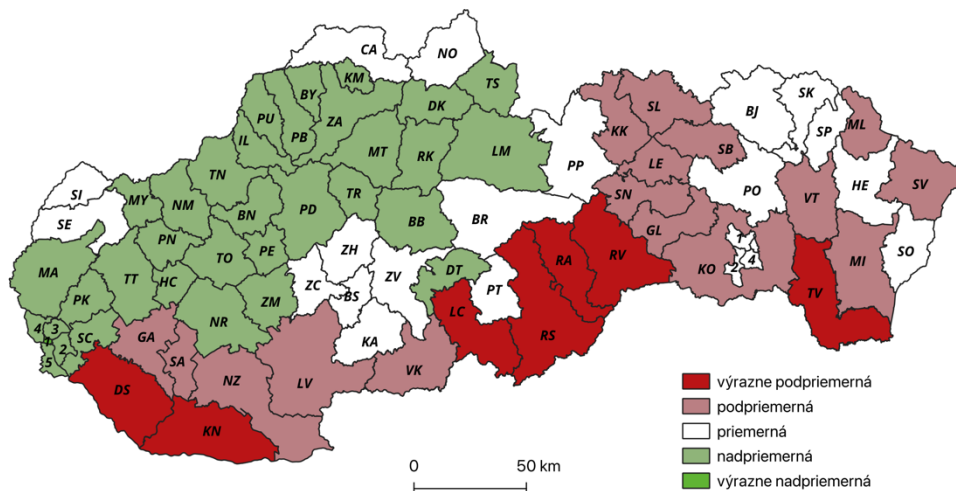

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

Mapa volebnej účasti v prvom kole prezidentských volieb odhaľuje regionálne rozdiely, ktoré kopírujú vzorce z volieb do NR SR a EP. Najslabšiu účasť môžeme opäť pozorovať na juhu Slovenska. Podobne ako pri voľbách do NR SR 2023 je jediným okresom s výrazne nadpriemernou účasťou okres Senec. Zaujímavosťou je, že iba 4 okresy na západnom Slovensku dosahovali priemernú účasť – Malacky, Senica, Skalica a Galanta. Zvyšné okresy majú vo väčšine nadpriemernú účasť a zvyšné, najmä južné okresy, vykazujú podpriemernú volebnú účasť.

V druhom kole volieb sa priestorové rozloženie volebnej účasti výrazne nezmenilo. Južné okresy, predovšetkým Rimavská Sobota, Revúca, Dunajská Streda, Komárno, Trebišov a Michalovce, naďalej vykazujú podpriemernú aktivitu voličov. Naopak, severné a severozápadné oblasti spolu so stredným Slovenskom si zachovávajú nadpriemerný záujem o voľby.

Mapa 53: Volebná účasť v okresoch v 2. kole prezidentských volieb 2024

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

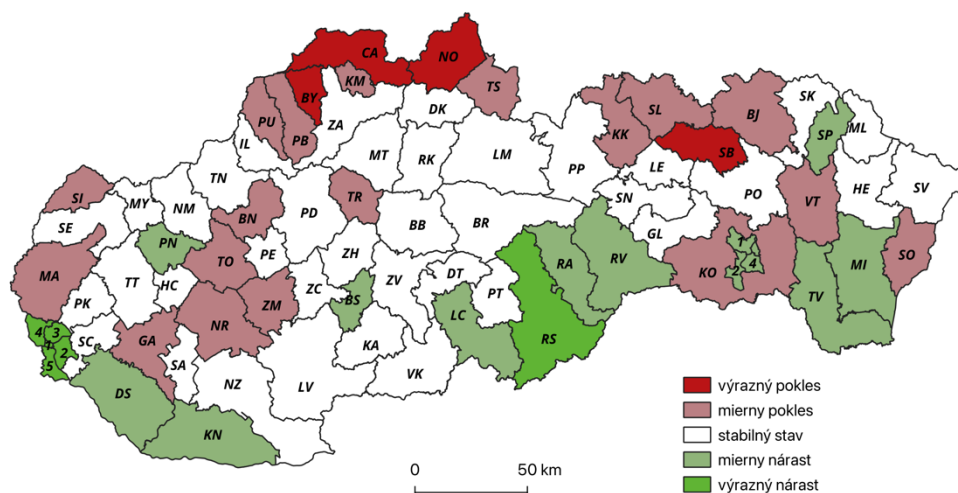
7.2 Komparatívna analýza volebnej účasti

Využívanie normalizovaných vzorcov volebnej podpory umožňuje porovnanie účasti pri jednotlivých volebných udalostiach s cieľom identifikovať jej zmeny. Z predošlých máp je zreteľné, že medzi jednotlivými volebnými udalosťami možno pozorovať iba mierne zmeny a charakter regiónov v kontexte volebnej účasti je pomerne stály. V kontexte historickej slovenskej politickej súťaže sa s najnižšou účasťou vo voľbách počíta pri voľbách do Európskeho parlamentu – čo bolo analyzované aj v zodpovedajúcej kapitole.

Z metodologického hľadiska sú volebné účasti v regiónoch opäť normalizované. Pri porovnávaní volieb (NR SR a EP, ako príklad – pozri Mapa 54), je vypočítaný rozdiel štandardizovaného skóre účasti jednotlivých volieb a z týchto výsledkov je následne vytvorený súbor, ktorý je štandardne rozdelený. Podľa tohto rozdelenia sú následne výsledky interpretované a škálované na nasledovnej škále: Z-skóre menšie ako -1,5 predstavuje výrazný pokles, hodnoty od -1,5 do -0,5 indikujú mierny pokles, interval od -0,5 do 0,5 charakterizuje stabilný stav, hodnoty od 0,5 do 1,5 naznačujú mierny nárast a Z-skóre väčšie alebo rovné 1,5 reprezentuje výrazný nárast v sledovanom ukazovateli.

Pomenovania „pokles“ a „nárast“ sú chápané v kontexte zmien medzi dvomi voľbami, pričom výsledky prvých volieb sa porovnávajú s druhými. Ak by sa však poradie volieb obrátilo, tieto pojmy by sa zamieňali – výber poradia preto zohráva určitú úlohu pri interpretácii. Hlavným cieľom tejto kapitoly je však zdôrazniť okresy, kde nastali najvýraznejšie zmeny, a preto túto poznámku nepovažujeme za kľúčovú.

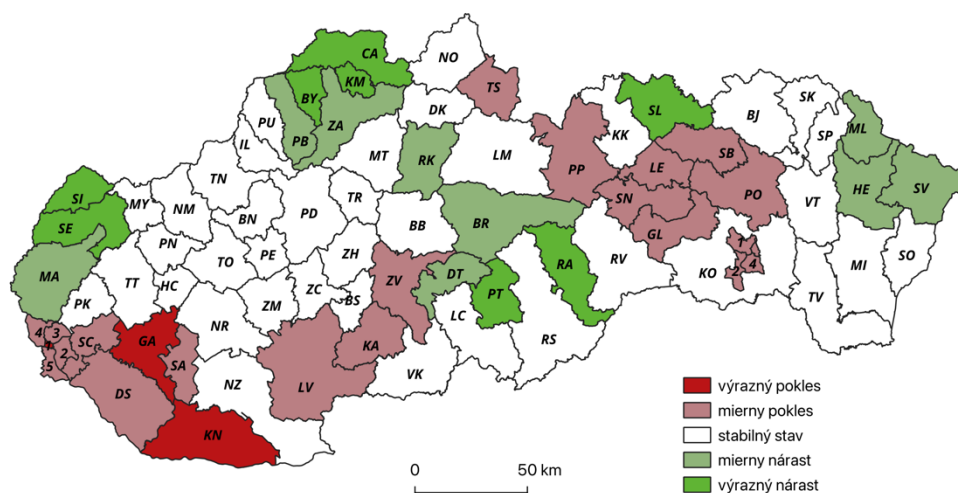
Mapa 54: Porovnanie volebnej účasti v okresoch vo voľbách do NR SR a do EP (2023 a 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024a)

Pri porovnaní volebnej účasti vo voľbách do NR SR a do EP je možné pozorovať výrazný pokles v účasti bol na severe Slovenska – na Kysuciach a Orave. Mierny pokles je možné zaznamenať aj v oblasti horného Ponitria a v okresoch na východe Slovenska – Košice-okolie, Vranov nad Topľou, Sobrance a v severných okresoch Kežmarok, Stará Ľubovňa a Bardejov. Najvyššie nárasty volebnej podpory boli zaznamenané v okresoch Bratislavy (I – V) a v okrese Rimavská Sobota. Mierne nárasty sme zaznamenali prevažne v okresoch na juhu Slovenska a v izolovaných okresoch Banská Štiavnica, Piešťany a Stropkov.

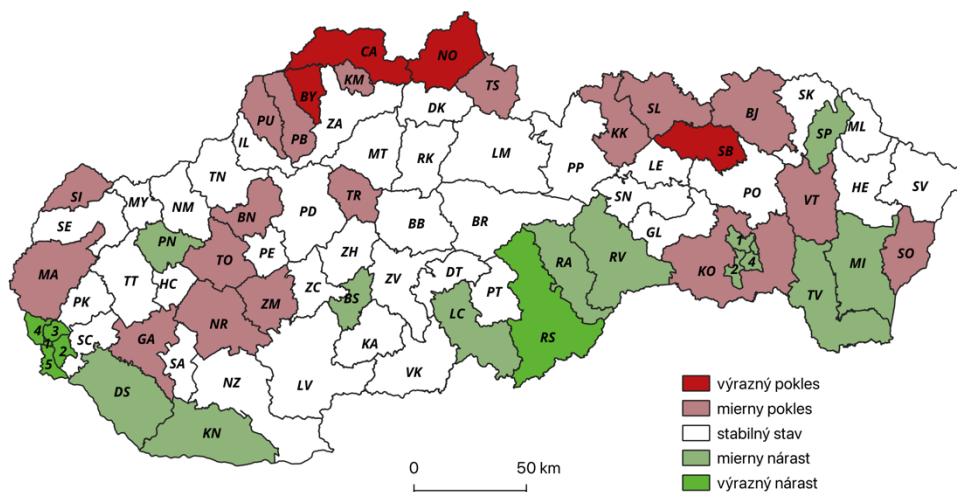
Mapa 55: Porovnanie volebnej účasti v 1. a 2. kole prezidentských volieb (2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024b)

Pri skúmaní rozdielov medzi 1. a 2. kolom prezidentských volieb je možné pozorovať nárast volebnej účasti v okresoch na severe Slovenska – okresy Čadca, Kysucké Nové Mesto, Bytča (výrazný nárast) a Žilina a Považská Bystrica (mierny nárast). Okrem týchto okresov bol zaznamenaný nárast aj na Záhori, na strednom Slovensku v okresoch Brezno, Detva, Poltár a Revúca (posledné 2 uvedené zaznamenali výrazný nárast účasti) a na východnom Slovensku (okres Stará Ľubovňa a trojica okresov Humenné, Medzilaborce a Snina). Pokles účasti bol zaznamenaný v okresoch v okolí Bratislavy – v okresoch Bratislava I, Komárno a Galanta, kde v prípade posledného uvedeného bol zaznamenaný výrazný pokles účasti. Taktiež bol pokles účasti zaznamenaný na východe Slovenska, najmä v okolí Levoče a v okresoch Košice I – IV.

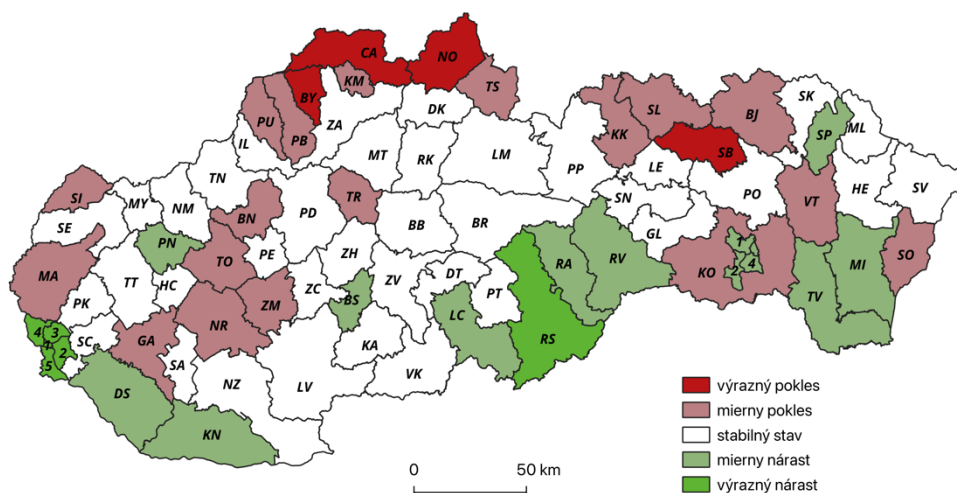
Mapa 56: Porovnanie volebnej účasti v okresoch vo voľbách do NR SR a v 2. kole prezidentských volieb (2023 a 2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023; 2024b)

Porovnaním volebnej účasti v parlamentných voľbách 2023 a druhom kole prezidentských volieb sa ukazuje výrazný pokles participácie v severných regiónoch Slovenska, čo korešponduje s trendom pozorovaným medzi voľbami do NR SR 2023 a EP 2024. Porovnateľný pokles je viditeľný aj v okolí okresu Topoľčany a v ďalších okresoch Ponitria. Klesajúcu tendenciu vykazujú aj okresy na severe východného Slovenska a v okresoch Košice-okolie a Vranov nad Topľou, a taktiež v izolovaných okresoch Malacky, Skalica a Sobrance. Nárast účasti je možné pozorovať v južných okresoch Slovenska a v okresoch Bratislava I – V a Košice I – IV, ako aj v izolovaných okresoch Banská Štiavnica, Piešťany, Stropkov, Trebišov a Michalovce.

Mapa 57: Porovnanie volebnej účasti v okresoch vo voľbách do EP a v 2. kole prezidentských volieb (2024)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a; 2024b)

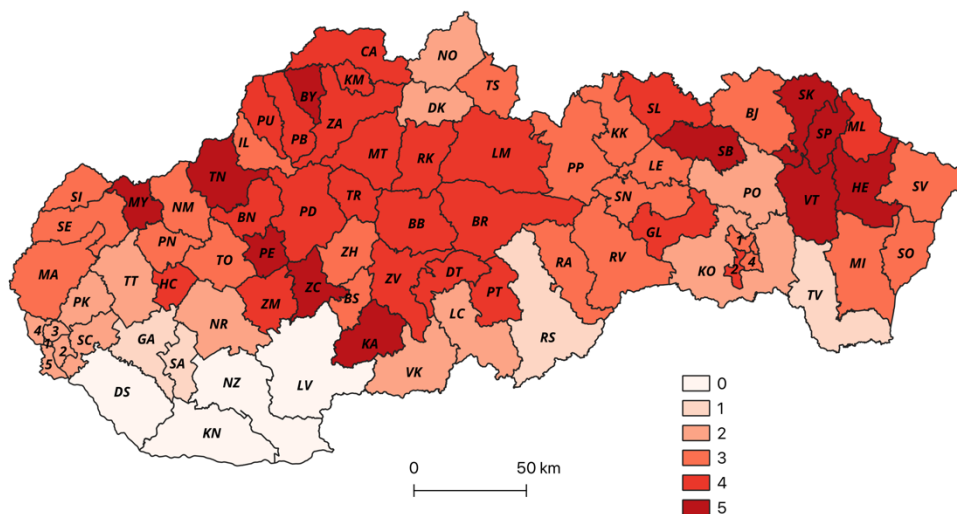
Pri porovnaní účasti vo voľbách do EP s prezidentskými voľbami sú evidentné najvyššie nárasty účasti v okresoch Bratislava I – V a v okrese Rimavská Sobota. Mierne nárasty možno identifikovať v okresoch na juhu Slovenska, v okresoch Košice I – IV a v izolovaných okresoch Stropkov a Piešťany. Výrazný pokles účasti bol zaznamenaný v okresoch na severe Slovenska (Námestovo, Čadca, Tvrdošín, Púchov, Považská Bystrica), na hornom Ponitří a v niektorých okresoch na východnom Slovensku, najmä v jeho severnej časti.

7.3 Klasifikácia okresov podľa príslušnosti k ÚVP

S cieľom analyzovať volebné správanie v okresoch sme kvantifikovali počet území volebnej podpory (zahŕňajúcich len strany skúmané v tejto práci) a následne okresy rozdelili podľa počtu ÚVP, ktorých sú súčasťou.

Vo voľbách do NR SR boli v našej analýze niektoré okresy súčasťou územia volebnej podpory v piatich prípadoch, čo predstavuje maximum pre tieto voľby. Išlo najmä o izolované okresy Myjava, Trenčín, Partizánske, Žarnovica, Krupina, Sobrance, a potom o skupinu okresov na východe Slovenska (Vranov nad Topľou, Humenné, Svidník a Stropkov). Súčasťou štyroch území volebnej podpory boli najmä okresy na strednom Slovensku. Súčasťou troch boli okresy na východnom Slovensku – pásy Revúca-Kežmarok, hraničné okresy ako Snina, Sobrance a Michalovce a okresy Košice I, III a IV.

Mapa 58: Počet ÚVP, ktorých je okres súčasťou vo voľbách do NR SR (2023)

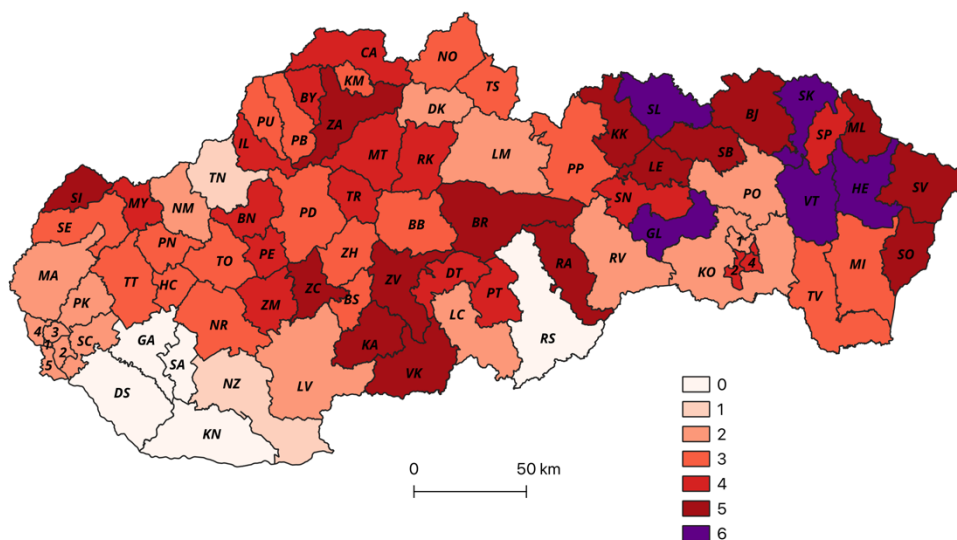

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Zoskupenie okresov patriacich do dvoch ÚVP zahŕňa Bratislavu I – V s príslušnými okresmi, ako aj Trnavu, Nitru, južné okresy Veľký Krtíš a Lučenec, Košice-okolie, Oravu a Prešov.

Do jedného územia volebného podpornosti spadali okresy Galanta a Šaľa, ako aj Rimavská Sobota a Trebišov. Štyri južné okresy, Dunajská Streda, Komárno, Nové Zámky a Levice, sa neobjavili v žiadnom analyzovanom ÚVP. Tento jav možno pripísať exklúzii Maďarskej aliancie z analýzy, keďže práve táto strana má v spomenutých okresoch dominantné postavenie.

Mapa 59: Počet ÚVP, ktorých je okres súčasťou vo voľbách do EP (2024)

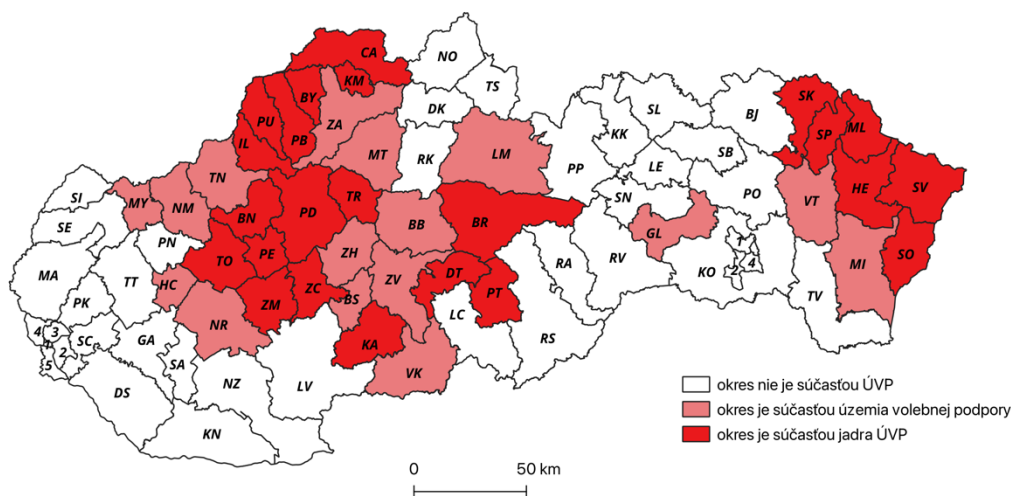
Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

Vo voľbách do EP boli v našej analýze niektoré okresy súčasťou šiestich území volebnej podpory, čo predstavuje maximum pre tieto voľby. Išlo o okresy Gelnica, Humenné, Vranov nad Topľou, Svidník a Stará Ľubovňa. Súčasťou piatich území volebnej podpory boli okresy na strednom Slovensku, ako aj okres Skalica, pás východných okresov Kežmarok-Bardejov a 3 hraničné okresy – Medzilaborce, Snina a Sobrance. Súčasťou štyroch území volebnej podpory boli najmä okresy na severe a západe krajiny (Bánovce nad Bebravou, Bytča, Čadca, Detva, Ilava) a mestské okresy Košice II, III a IV. Tri územia volebnej podpory zahŕňali okresy Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Hlohovec a Kysucké Nové Mesto. Súčasťou dvoch ÚVP boli všetky bratislavské okresy (Bratislava I – V), ako aj okresy Dolný Kubín, Košice I, Levice, Liptovský Mikuláš, Lučenec a Malacky. Žiadne územie volebnej podpory v našej analýze nezahŕňalo južné okresy – Dunajská Streda, Galanta a Komárno, čo môže opäť súvisieť s výraznou podporou strán maďarskej menšiny v týchto regiónoch.

7.4 Priestorová komparácia koaličných a opozičných síl

Voľby do NR SR 2023 rozdelili politické strany do dvoch blokov – koalície, ktorú tvorili strany SMER, HLAS-SD a SNS, a opozície, zastúpenej stranami PS, SaS, OĽaNO a KDH. Na syntézu výsledkov týchto strán sme opäť využili metódu území volebnej podpory, pričom výsledky boli vizualizované v mapách.

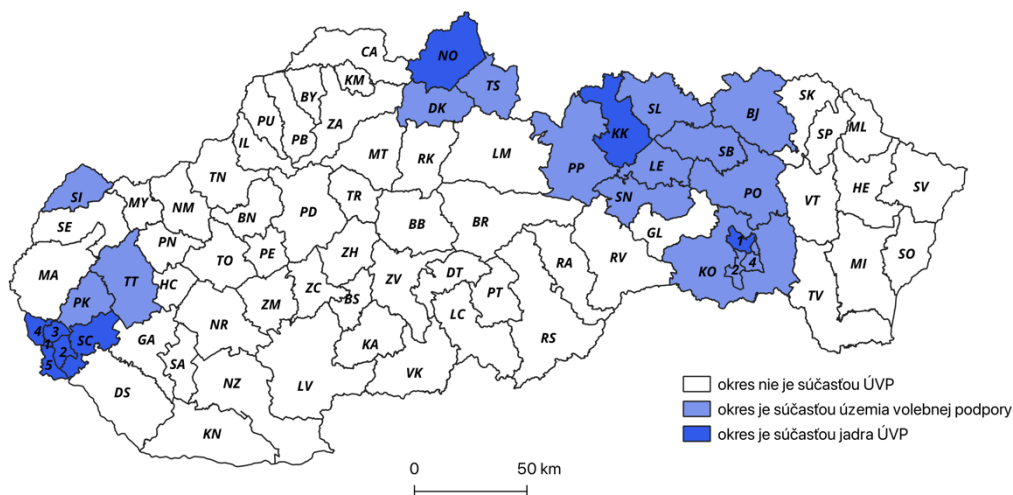
Mapa 60: Podiel hlasov v okresoch pre strany koalície vo voľbách do NR SR v roku 2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Pri pohľade na kartografickú vizualizáciu území volebnej podpory koalície je možné identifikovať niekoľko priestorových vzorov. Najvýraznejšie jadrá volebnej podpory vytvárajú dva hlavné zhľuky – jeden v oblasti západného Slovenska, kde tvoria súvislý pás (Zlaté Moravce – Čadca), a druhý na východnom Slovensku, predovšetkým v pohraničných okresoch. Jadro ÚVP tvorí aj skupina troch okresov na strednom Slovensku – Brezno, Detva, Poltár, a izolovaný okres Krupina. Tieto jadrá sú obklopené okresmi, ktoré patria k územiu volebnej podpory. Jediným izolovaným okresom je v tomto prípade Gelnica.

Mapa 61: Podiel hlasov v okresoch pre strany opozície vo voľbách do NR SR v roku 2023

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

V prípade opozície sa pozeráme na nejednoznačný vzorec volebného správania, čo je spôsobené odlišným elektorátom opozičných strán. V porovnaní s koalíciou sú tieto strany, pochopiteľne, názorovo odlišné a v niektorých prípadoch na opačných extrémoch v prípade teórie konfliktných línií (napríklad PS a KDH).

Jadrom ÚVP opozície je v tomto prípade Bratislava (I – V) a Senec, okres Košice I, Kežmarok a Námestovo. Ide najmä o spojenie najsilnejších okresov jednotlivých strán: Bratislava I – V, Senec a Košice I pre PS a SaS, Námestovo pre KDH a Kežmarok pre OĽaNO. Územia volebnej podpory sú, podobne ako pri analýze koalície, lokalizované v okolí jadier, s jediným izolovaným okresom – Skalica.

Záver

Volebná geografia je dynamická a stále sa rozvíjajúca disciplína s rozsiahlymi implikáciami do budúcnosti. Jej multidisciplinárny rámec umožňuje spoluprácu viacerých vedných odborov, čím poskytuje komplexnejší pohľad na volebné procesy a ich priestorové súvislosti. Naša práca využíva prístup kombinujúci poznatky z geografie, politológie a štatistiky na identifikáciu priestorových vzorcov volebného správania a ich determinantov. Vývoj tejto disciplíny ukazuje, že kombinácia geografických, politických a sociálnych aspektov umožňuje lepšie pochopenie volebných výsledkov a ich dopadu na spoločnosť.

Predložená práca využíva komparatívny postup, ktorý umožňuje zaznamenať krátkodobé zmeny ale aj potvrdiť dlhodobé vzorce volebného správania. Práca sa zameriava na komplexnú analýzu volebného správania v Slovenskej republike počas troch významných volebných udalostí v rokoch 2023-2024: parlamentných volieb (2023), prezidentských volieb (2024) a volieb do Európskeho parlamentu (2024). Metodologicky sa práca opiera o analýzu na úrovni okresov, ktoré predstavujú optimálny kompromis medzi podrobnosťou územného členenia a štatistickou spoľahlivosťou. Kľúčovými analytickými nástrojmi sú Pearsonove korelačné koeficienty, metóda analýzy území volebnej podpory (ÚVP) a normalizované ukazovatele volebnej účasti. Výskum identifikuje jadrá volebnej podpory jednotlivých politických subjektov a analyzuje vzťahy medzi sociálno-demografickými charakteristikami regiónov a volebnými preferenciami.

V úvodných kapitolách bola detailne analyzovaná použitá metodológia, s ktorou práca operovala. Následne boli vysvetlené základy k štúdiu volebnej geografie, s ktorými sa v práci operuje – úvod do volebnej geografie, ako aj jej vývoj, význam a základné pojmy. Ďalej sú rozoberané výsledky volieb, ktorými sa v práci zaoberáme. Ich výsledky sú spracované do máp a tabuliek, ktoré zlepšujú vizualizáciu a prehľadnosť.

Pre hlbšie pochopenie faktorov vplývajúcich na volebné správanie ako aj na porozumenie regionálnym volebným vzorcom je esenciálne analyzovať jednotlivé politické strany a prezidentských kandidátov – znalosť ich pozadia, nosných tém a vývoja preferencií v časovom priestore, umožňuje naše analýzy, ktorými sa v práci zaoberáme.

V kapitole analyzujúcej faktory vplývajúce na volebné preferencie boli vybrané jednotlivé premenné regionálnych charakteristík a následne sú konfrontované literárnymi

základmi. Hoci primárnym cieľom tejto práce nebolo formulovanie a testovanie hypotéz, komparatívna analýza našich výsledkov s existujúcou literatúrou umožňuje hlbšie pochopenie vzorcov volebného správania v kontexte regionálnych charakteristík na Slovensku, ako aj ich zasadenie do širšieho teoretického rámca volebnej geografie a politickej participácie. Pri našej analýze sme dosiahli niekoľko záverov:

- Pri analýze vekovej štruktúry je možné na základe literatúry asociovať mladší vek voličov s preferenciami liberálnych strán. Tento predpoklad sa ale nepotvrdil. Zároveň možno pozorovať istú popularitu strán KDH a hnutia Slovensko v regiónoch s mladšou populáciou, čo sa prejavilo vo všetkých troch analyzovaných premenných.
- V kontexte vzdelanostnej štruktúry sa potvrdila silná pozitívna korelácia medzi podielom vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov a podporou liberálnych strán (v prípade Slovenska PS, SaS), zatiaľ čo podpora národne orientovaných a populistických strán pozitívne korelovala s nižším vzdelaním. Toto je záverom mnohých literárnych východísk analyzujúcich tému vplyvu vzdelania na voličské preferencie.
- V kontexte štruktúry zamestnanosti a jej vplyvu na volebné preferencie boli nájdené isté závislosti, no teoretické východiská, ktoré by bolo možné s výsledkami porovnať v tomto prípade absentovali. V prípade II. sektora sa čiastočne potvrdil odhad, že podiel obyvateľov zamestnaných v priemyselnej výrobe pozitívne koreluje so sociálnodemokratickými stranami, čo sa potvrdilo v prípade strany SMER-SD, no signifikantná korelácia nebola zaznamenaná pri strane HLAS-SD. Ďalej sme identifikovali závislosti medzi zamestnanosťou v I. sektore a podporou strán – pozitívne koreluje so stranami HLAS-SD, Republika, SNS a SMER-SD (len v prípade volieb do EP) a negatívne so stranami SaS a PS. V prípade zamestnanosti v III. sektore môžeme hovoriť o opačnom prípade, kde táto premenná pozitívne koreluje s podporou strán PS a SaS a negatívne koreluje so stranami SMER-SD, HLAS-SD, Republika, SNS, KDH, a SLOVENSKO (iba v prípade volieb do EP). Z dôvodu nedostatku literatúry boli porovnané hodnotenia volebných programov v kontexte jednotlivých odvetví hospodárstva treťou stranou (INESS 2023a; 2023b) a volebné preferencie, no toto porovnanie nepoukázalo na žiadny významný záver – odhadujeme, že úroveň

volebného programu, najmä v ekonomických otázkach, zrejme nie je primárnym aspektom pri rozhodovaní voličov.

- Analýza vzťahu medzi ekonomickou aktivitou obyvateľstva a volebnými preferenciami naznačuje výraznú pozitívnu koreláciu medzi ekonomicky aktívnym obyvateľstvom a podporou strán SaS a PS. Naopak, ekonomicky neaktívne obyvateľstvo vykazuje silnú koreláciu s preferenciami strán HLAS-SD, SMER-SD, Republika a SNS. Tieto vzťahy sú recipročné, pričom strany SaS a PS vykazujú negatívnu koreláciu s ekonomicky neaktívnym obyvateľstvom, zatiaľ čo HLAS-SD, SMER-SD, Republika a SNS majú negatívnu koreláciu s ekonomicky aktívnym obyvateľstvom. V prípade tretej skúmanej premennej, podielu študentov a detí v okrese, pozitívne korelovala s preferenciami KDĽAP a hnutia Slovensko, a negatívna závislosť je viditeľná pri strane SMER-SD.
- Pri skúmaní vplyvu urbanizácie sa prejavila dichotómia medzi urbánnym a rurálnym prostredím – liberálne strany dosahovali vyššiu podporu v mestských oblastiach, zatiaľ čo konzervatívne a národné strany dominovali vo vidieckych regiónoch.
- V oblasti socioekonomických charakteristík sa ukázalo, že regióny s vyššou priemernou mzdou a vyšším indexom regionálneho rozvoja vykazovali silnejšiu podporu pre liberálne strany, zatiaľ čo v ekonomicky slabších regiónoch dominovali sociálne a populisticky orientované strany. Tento vzorec sa prejavil aj v prezidentských voľbách, kde Ivan Korčok získaval vyššiu podporu v ekonomicky rozvinutejších regiónoch, zatiaľ čo Peter Pellegrini dominoval v menej rozvinutých regiónoch alebo regiónoch s vyššou nezamestnanosťou.
- Analýza náboženskej štruktúry odhalila silnú pozitívnu koreláciu medzi podielom obyvateľov bez vyznania a podporou liberálnych strán, zatiaľ čo podpora konzervatívnych strán pozitívne korelovala s podielom katolíckeho obyvateľstva. Táto korelácia je mimoriadne silná pri porovnaní podpory strany KDĽAP a podielu obyvateľov s katolíckym vierovyznaním v okrese, no zároveň bola identifikovaná negatívna korelácia pri porovnaní podielu obyvateľov evanjelickej cirkvi a.v.
- V kontexte národnostnej štruktúry sa potvrdila očakávaná pozitívna korelácia medzi podielom obyvateľov slovenskej národnosti a podporou nacionalistických strán, ako aj negatívna korelácia týchto strán s podielom maďarského obyvateľstva. Zaujímavým zistením je mimoriadne silná korelácia medzi

podporou hnutia Slovensko (vtedajšie OĽaNO) a skupinou obyvateľstva so seba-deklaratórnou Rómskou národnosťou.

V rozsiahlej analýze regionálnej volebnej podpory bolo analyzovaných 8 politických strán. Z hľadiska hlavných výskumných zistení možno konštatovať, že volebná podpora vykazuje značnú priestorovú heterogenitu, pričom sa vytvárajú pomerne stabilné regionálne vzorce. Hlavnými výskumnými závermi sú nasledovné zistenia:

- Strana SMER-SD dominuje najmä v rurálnych oblastiach stredného a východného Slovenska, s výraznou podporou v okolí Topoľčian (domovský región lídra strany), ako aj na Kysuciach či strednom Považí. Silnými okresmi tejto strany sú aj okresy Detva a Poltár, ako aj pohraničné okresy na východnom Slovensku. Územie volebnej podpory tejto strany tvorí pomerne vysoký počet strán a medzi voľbami došlo k viacerým zmenám. V prípade porovnania podpory strán korelujú preferencie strany SMER-SD pozitívne so stranami HLAS-SD, Republika a SNS a negatívne so stranami PS a SaS.
- Progresívne Slovensko nachádza najsilnejšiu podporu v urbánných centrách, najmä v Bratislave a Košiciach, ako aj medzi voličmi v zahraničí (okres Cudzina). Jej územie volebnej podpory tvorí menší počet okresov a zároveň je stabilné – zaznamenané boli iba 2 zmeny medzi voľbami. Jadro tohto územia tvorilo vo voľbách do NR SR iba 5 bratislavských okresov a okres „Cudzina“, čo znamená, že tvorili 25 % celkových hlasov tejto strany. V prípade volieb do EP pribudli okresy Senec a Košice I. Pri porovnaní preferencií strán pomocou Pearsonových korelačných koeficientov je viditeľná silná pozitívna závislosť so stranou SaS a negatívne závislosti so stranami SMER-SD, HLAS-SD, Republika a SNS.
- HLAS-SD získava najvyššiu podporu na Horehroní a v okresoch východného Slovenska (Medzilaborce, Sobrance). Zároveň sa podpora strany pravdepodobne odvíja od pôvodu jej lídra – jediným víťazným okresom vo voľbách do NR SR bola Banská Bystrica, odkiaľ Peter Pellegrini pochádza. V prípade európskych volieb strana zaznamenala horšie výsledky a pri analýze území volebnej podpory je možné pozorovať štruktúrne zmeny. Stály základ týchto území tvorili predovšetkým okresy na strednom Slovensku a na východe Slovenska, najmä

pohraničné okresy. Preferencie strany pozitívne korelujú so stranami SMER-SD, SNS a Republika a negatívne korelujú s podporou strán PS a SaS.

- Hnutie Slovensko (OLaNO) získalo najsilnejšiu podporu v okresoch východného Slovenska, kde v prípade volieb do NR SR zvíťazilo v dvoch okresoch (Kežmarok a Košice-okolie). Územie volebnej podpory tejto strany tvorili predominantne okresy východného Slovenska, kde boli takmer všetky okresy jeho súčasťou a taktiež niekoľko izolovaných okresov na západnom a strednom Slovensku. ÚVP tejto strany bolo relatívne stabilné, aj napriek výrazne horšiemu výsledku vo voľbách do EP. Podpora tejto strany pozitívne koreluje iba so stranou KDH a negatívne koreluje so stranami PS a SaS.
- Strana KDH získava najvyššiu podporu v tradične konzervatívnych regiónoch severného Slovenska, najmä na Orave, ale aj v severných oblastiach východného Slovenska. Zároveň došlo medzi voľbami k viacerým zmenám v ÚVP, no jadro zostalo stabilné a zaznamenaná bola jediná zmena.
- Pravicová strana Sloboda a Solidarita je populárna v podobných regiónoch ako Progresívne Slovensko, čomu naznačujú aj vysoké korelácie s hodnotami 0,928 a 0,978 pri porovnaní preferencií týchto dvoch strán v okresoch. Jadro ÚVP tejto strany tvoria bratislavské okresy a Senec, pričom podporu získava aj na strednom Slovensku a v košických okresoch. Jej podpora koreluje pozitívne jedine so stranou PS a negatívne so všetkými ostatnými skúmanými stranami, s výnimkou KDH.
- Slovenská národná strana je ďalšou stranou, ktorá získava podporu naprieč širším spektrom okresov. Tieto okresy sa koncentrujú najmä v oblastiach Oravy, Považia, Horehronia a na Spiši. Územie volebnej podpory strany bolo medzi voľbami premenlivé, čo naznačuje istú obmenu elektorátu medzi volebnými udalosťami. Podobný záver je možné vyvodiť aj zo skúmania korelácie preferencií strany medzi voľbami: výsledná hodnota je 0,727, čo je v porovnaní s ostatnými skúmanými stranami najnižšou hodnotou. Podpora strany pozitívne koreluje so stranami SMER-SD a REPUBLIKA a negatívne koreluje so stranami Progresívne Slovensko a SaS.
- Hnutie Republika je opäť stranou, ktorá získala podporu vo vyššom počte okresov. Išlo o okresy Kysúc a Považia, ako aj okresy Liptova a Pohronia (s výnimkou Banskej Bystrice a Zvolena). Taktiež došlo k viacerým zmenám medzi územiaми

volebnej podpory tejto strany vo voľbách do NR SR v porovnaní s voľbami do EP. Podpora strany Republika vykazovala pozitívnu koreláciu s preferenciami strán HLAS, SNS a SMER-SD a negatívnu so stranami SaS a PS.

Z hľadiska budúceho vývoja možno predpokladať pretrvávanie základných priestorových vzorcov volebnej podpory, ktoré sú zakorenené v dlhodobých socioekonomických a kultúrnych charakteristikách regiónov. Zároveň však možno očakávať určité zmeny v súvislosti s demografickými trendmi, urbanizáciou a postupnou transformáciou ekonomickej štruktúry regiónov. Premennivý charakter možno pozorovať aj pri jednotlivých stranách, ktoré sa adaptujú aktuálnym svetovým a európskym témam, čo ovplyvňuje ich ďalšie smerovanie. Schopnosť strán adaptovať považujeme za jeden z kľúčových faktorov, ktorý určuje ich volebný úspech alebo neúspech a v kontexte skúmaných volieb sme mohli tento faktor pozorovať na medzivolebných výsledkoch strán HLAS, SNS a REPUBLIKA.

Za významný prínos práce považujeme identifikáciu stability, respektíve zmien vo volebnom správaní medzi jednotlivými typmi volieb. Zatiaľ čo niektoré strany (PS, SaS) vykazovali relatívne stabilnú volebnú podporu naprieč všetkými voľbami, iné strany, napríklad SNS a HLAS, zaznamenali výrazné zmeny v teritoriálnej distribúcii svojej podpory. Tieto zmeny môžu súvisieť s rozdielnou mobilizáciou voličov v rôznych typoch volieb, ako aj s presunmi voličov medzi ideologicky blízkymi stranami.

Podobná analýza bola uplatnená aj na prípad prezidentských volieb, kde bola analyzovaná podpora kandidátov v samostatnom hľadisku ako aj v porovnaní s ostatnými kandidátmi. Hlavnými zisteniami sú:

- Územie volebnej podpory Petra Pellegriniho bolo zložené z vyššieho počtu okresov, čo je charakteristické pre strany ako SMER-SD, HLAS-SD alebo SNS. Medzi 1. a 2. kolom možno pozorovať viaceré zmeny, z ktorých je možné zdôrazniť dodatok okresov južného Slovenska do územia volebnej podpory tohto kandidáta. Tento fakt naznačuje, že sa Petrovi Pellegrinimu podarilo aspoň čiastočne³⁶ zmobilizovať maďarských voličov. Jadro jeho podpory v oboch

³⁶ Je potrebné poznamenať, že pri komparatívnej analýze volebnej účasti pozorujeme jej pokles v predominantne maďarských okresoch účasť medzi 1. kolom, v ktorom kandidoval aj zástupca Maďarskej aliancie, a 2. kolom.

kolách volieb tvorili prevažne okresy horného Ponitria, Kysúc a Považia, ako aj oblasť Pohronia – s výnimkou okresov Zvolen a Banská Bystrica (v prípade 2. kola). Ďalej získaval podporu v pohraničných okresoch východného Slovenska a taktiež v mnohých okresoch na južnej hranici Slovenska.

- V kontexte korelácií podpory Petra Pellegriniho a jednotlivých strán sa potvrdzuje odhad, že bude úzko súvislá so stranami, ktoré kandidáta podporili. Podobný výsledok je viditeľný aj pri zvyšných kandidátoch.
- ÚVP Ivana Korčoka pripomínalo svojim nižším počtom charakteristiku strán SaS a PS. Zároveň nedošlo k výrazným zmenám, v kontraste s prípadom Petra Pellegriniho, čo naznačuje tomu, že kandidát nebol v 2. kole schopný výrazne mobilizovať voličov.
- Výsledky Štefana Harabina museli byť analyzované špecificky bez komparatívnej analýzy medzi kolami z pochopiteľného dôvodu jeho neúspechu. Jadrom územia volebnej podpory kandidáta boli najmä okresy horného Ponitria, Kysúc, Považia a Oravy. Taktiež zaznamenal výraznú podporu v okresoch na severovýchode Slovenska (v okolí okresu Kežmarok) a na východe Slovenska (najmä oblasť Zemplína), ako aj v izolovaných okresoch Krupina, Poltár a Gelnica.

Siedma kapitola práce je zameraná na analýzu geografickú distribúciu volebnej účasti. Táto časť prichádza z niekoľkými závermi, ktoré sa v odlišných voľbách líšia. Vo voľbách do NR SR 2023 dosahovali nadpriemernú účasť na západe Slovenska, konkrétne okresy v okolí Bratislavy, horného Ponitria, Považia, Kysúc, Liptova, Turca, Oravy, ako aj v okrese Banská Bystrica a Detva. Podpriemernú účasť dosahovali okresy na juhu Slovenska, ako aj okresy v okolí Levoče a pohraničné okresy na východnom Slovensku.

V európskych voľbách sú výsledky podobné ako pri Národných voľbách. Hlavnou zmenou je rozšírenie okresov s výrazne nadpriemernou účasťou – tentokrát je to okrem okresu Senec aj všetkých 5 bratislavských okresov. Dodatkom k súčasťi zoskupenia okresov nadpriemernej účasti sú niektoré západoslovenské okresy (napr. Topoľčany a Nitra) a zároveň došlo k niekoľkým miernym zmenám.

Vzorce volebnej účasti v prezidentských voľbách kopírujú vzorce z volieb do NR SR a EP. V prípade 1. kola je najslabšiu účasť možné opäť pozorovať na juhu Slovenska a podobne ako pri voľbách do NR SR 2023 je jediným okresom s výrazne

nadpriemernou účasťou okres Senec. Priestorové rozloženie volebnej účasti sa výrazne nezmenilo ani v 2. kole týchto volieb.

Pri komparatívnej analýze účasti je možné pozorovať viaceré zmeny. Porovnanie volebnej účasti vo voľbách do NR SR a EP vykazuje nasledovný záver: v druhých spomenutých voľbách v porovnaní s prvými je pozorovateľný významný nárast v prípade okresov Bratislavy, ako aj juhoslovenských okresov. Výrazný pokles, prípadne mierny pokles, je možné pozorovať prevažne v okresoch horného Ponitria, Oravy, Kysúc a stredného Považia, ako aj v severných oblastiach východného Slovenska.

Pomocou komparácie 1. a 2. kola prezidentských volieb je možné pozorovať pokles účasti v okresoch Bratislava I – V, Košice I – IV, ďalej v okresoch okolo Levoče, v pásme okresov Senec – Komárno a tiež v trojici okresov Levice, Krupina, Zvolen. Nárasty je možné pozorovať najmä na Horehroní, v severných okresoch položených v okolí Bytče, v trojici hraničných okresov na západe Slovenska (Malacky, Senica, Skalica) a východe Slovenska (Medzilaborce, Humenné, Snina).

Pri porovnaní volieb do NR SR 2023 a prezidentských volieb (konkrétne 2. kola), je možné pozorovať podobné poklesy ako pri porovnaní NR SR 2023 x EP 2024.

Z analýzy účasti eurovolieb a prezidentských volieb sa najvyššie nárasty prejavili v bratislavských okresoch a Rimavskej Sobote, mierne nárasty v južných a košických okresoch. Výrazný pokles zaznamenali severné okresy a časť východného Slovenska.

Metodologicky je tu potrebné zdôrazniť, že fluktuácie v relatívnych hodnotách volebnej participácie nemožno automaticky interpretovať ako absolútny nárast či pokles volebnej účasti. V kontexte použitej štatistickej metódy môže dôjsť k zníženiu relatívneho významu okresu s pôvodne nadpriemernou účasťou v dôsledku zvýšenia agregovanej volebnej participácie v ostatných okresoch.

S cieľom analyzovať volebné správanie v okresoch boli kvantifikované počty území volebnej podpory a následne sme okresy rozdelili podľa počtu ÚVP, ktorých sú súčasťou. V prípade volieb do NR SR bolo maximom 5 ÚVP, čo bol prípad predovšetkým izolovaných okresov – Myjava, Trenčín, Partizánske, Žarnovica, Krupina a Sobrance, a taktiež skupiny východoslovenských okresov – Vranov nad Topľou, Humenné, Svidník, Stropkov. Minimum dosiahli štyri južné okresy, Dunajská Streda, Komárno, Nové Zámky a Levice, ktoré sa neobjavili v žiadnom analyzovanom ÚVP. Tento jav možno pripísať exklúzii Maďarskej aliancie z analýzy, keďže práve táto strana má v spomenutých okresoch dominantné postavenie.

V prípade druhých analyzovaných volieb, ktoré boli voľbami do EP 2024, predstavovalo maximum 6 ÚVP. Išlo o okresy Gelnica, Humenné, Vranov nad Topľou, Svidník a Stará Ľubovňa. Žiadne územie volebnej podpory v tejto analýze nezahŕňalo južné okresy – Dunajská Streda, Galanta a Komárno, čo môže opäť súvisieť s výraznou podporou strán maďarskej menšiny v týchto regiónoch.

Práca taktiež prináša zistenia volebnej podpore blokov politických strán. Zatiaľ čo vládna koalícia (SMER, HLAS, SNS) vykazovala relatívne koherentné územia volebnej podpory, opozičné strany mali vzhľadom na svoju ideologickú heterogenitu fragmentovanejšie územia podpory.

Náš výskum poskytuje komplexný obraz o priestorových aspektoch volebného správania na Slovensku a identifikuje kľúčové faktory ovplyvňujúce volebné preferencie v rôznych typoch volieb. Tieto poznatky môžu slúžiť ako východisko pre ďalší výskum v oblasti volebnej geografie a politológie, prípadne aj pre praktické politické stratégie a volebné kampane.

Zoznam použitej literatúry

ADAMOVIÁ, Hana a Ábel RAVASZ, 2024. *Volebný monitoring IMB. Ako volili menšinoví voliči v eurovoľbách?* 12. máj 2024. B.m.: Inštitút Mateja Bela.

AHEARN, Caitlin E., Jennie E. BRAND a Xiang ZHOU, 2023. How, and For Whom, Does Higher Education Increase Voting? *Research in Higher Education* [online]. 2023, roč. 64, č. 4, s. 574–597. ISSN 1573-188X. Dostupné na: doi:10.1007/s11162-022-09717-4

ALGAN, Yann, Sergei GURIEV, Elias PAPAIOANNOU a Evgenia PASSARI, 2017. The European trust crisis and the rise of populism. *Brookings papers on economic activity*. 2017, roč. 2017, č. 2, s. 309–400. ISSN 1533-4465.

AP, 2023. Pro-Russian party wins Slovakia's election, but not outright. *euronews* [online] [cit. 23.1.2025]. Dostupné na: <https://www.euronews.com/2023/10/01/pro-russian-party-wins-slovakias-election-but-not-outright>

AUERS, Daunis, 2005. European elections in eight new EU member states. *Electoral Studies*. 2005, roč. 24, č. 4, s. 747–754. ISSN 0261-3794.

BABOŠ, Pavol a Darina MALOVÁ, 2013. Prelietaví voliči: Volebná volatilita v parlamentných voľbách medzi 2010 a 2012. *European Electoral Studies*. 2013, roč. 8, č. 2, s. 133–145.

BARBORÁK, Jaroslav, 2024. *O prezidentovi rozhodnú voliči Harabina, Pellegrini ich vôbec nemá istých, kľúčová bude kampaň* [online]. 25. marec 2024. Aktuality.sk. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/D4FgvDw/o-prezidentovi-rozhodnu-volici-harabina-pellegrini-ich-vobec-nema-istych-klucova-bude-kampan-tvrdi-sociolog-pudmarcik-podcast/>

BÉBER, Matúš, 2024. *Analýza volebného správania maďarskej menšiny v slovenských parlamentných voľbách 2023*. Praha. Bakalárska práca. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.

BEHUL, Martin, 2024. Eurovoľby 2024: 5 dôvodov, prečo Hlas prepadol a Republika vystrelila. *Aktuality.sk* [online] [cit. 13.1.2025]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/6XzOMN2/eurovolby-2024-5-dovodov-preco-hlas-prepadol-a-republika-vystrelila/>

BERNARD, Josef, 2015. Teorie třídně podmíněného hlasování a její souvislosti s prostorovými vzorci volebního chování. V: *Geografie výsledků parlamentních voleb: prostorové vzorce volebního chování v Česku 1992-2013*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, s. 94–116.

BERNARD, Josef a Tomáš KOSTELECKÝ, 2014. Prostorový kontext volebního chování–jak působí lokální a regionální prostředí na rozhodování voličů. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*. 2014, roč. 50, č. 1, s. 3–28. ISSN 0038-0288.

BERNARD, Josef, Tomáš KOSTELECKÝ a Martin ŠIMON, 2014. Existují prostorové kontextové vlivy na volební chování iv relativně nacionalizovaném stranickém systému? Příklad Česka. *Geografie*. 2014, roč. 119, č. 3, s. 240–258.

BIRÓ, Marek, 2024. Peter Pellegrini nasadil novú kampaň. Voličov oslovuje s vojakmi a Ukrajinou. *Aktuality.sk* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/ze7u7Ke/peter-pellegrini-nasadil-novu-kampan-volicov-oslovuje-s-vojakmi-a-ukrajinou/>

BOOKS, John W. a Charles L. PRYSBY, 1991. *Political behavior and the local context*. 1. publ. New York, NY: Praeger. ISBN 978-0-275-93629-7.

BOWLER, Shaun, Todd DONOVAN a Joseph SNIPP, 1993. Local Sources of Information and Voter Choice in State Elections: Microlevel Foundations of the “Friends and Neighbors” Effect. *American Politics Quarterly* [online]. 1993, roč. 21, č. 4, s. 473–489. ISSN 0044-7803. Dostupné na: doi:10.1177/1532673X9302100405

BUČEK, Ján, 2006. Hlavné smery a problémy výskumu súčasnej politickej geografie. *Geografický časopis*. 2006, roč. 58, č. 4, s. 353–371.

BUČEK, Ján, Martin PLEŠIVČÁK a Vojtěch PRZYBYLA, 2017. *Politická geografia – politické ideológie, demokracia a voľby (Political geography – political ideologies, democracy and elections)*. ISBN 978-80-223-4408-1.

CAMERON, Rob a Ece GOKSEDEF, 2023. Slovakia elections: Populist party wins vote but needs allies for coalition. *BBC News* [online]. 2023 [cit. 23.1.2025]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-66972984>

CLARK-CARTER, David, 2014. z Scores. V: Ron S. KENETT, Nicholas T. LONGFORD, Walter W. PIEGORSCH a Fabrizio RUGGERI, ed. *Wiley StatsRef: Statistics Reference Online* [online]. 1. vyd. B.m.: Wiley [cit. 28.1.2025]. ISBN 978-1-118-44511-2. Dostupné na: doi:10.1002/9781118445112.stat06236

COX, Kevin, 1969. The Voting Decision in a Spatial Context. *Progress in Geography*. 1969, s. 81–117.

CSÁNYI, Peter, 2023a. Slovakia political briefing: The 2023 Parliamentary Election in Slovakia. 2023, roč. 66, č. 1. ISSN 2939-5933.

CSÁNYI, Peter, 2023b. The 2023 snap elections in Slovakia. *Medzinárodné vzťahy 2023: Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. 2023, s. 62.

DALTON, Russell J., 2017. *The participation gap: social status and political inequality*. First edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-873360-7.

DE SMITH, Michael J., Michael F. GOODCHILD a Paul A. LONGLEY, 2018. *Geospatial analysis: a comprehensive guide to principles, techniques and software tools*. Sixth edition. London: Drumlin Security. ISBN 978-1-912556-03-8.

DE VREESE, Claes H, 2009. Second-rate election campaigning? An analysis of campaign styles in European parliamentary elections. *Journal of Political Marketing*. 2009, roč. 8, č. 1, s. 7–19. ISSN 1537-7857.

DE VREESE, Claes H, Susan A BANDUCCI, Holli A SEMETKO a Hajo G BOOMGAARDEN, 2006. The news coverage of the 2004 European Parliamentary election campaign in 25 countries. *European Union Politics*. 2006, roč. 7, č. 4, s. 477–504. ISSN 1465-1165.

DEDINSKÝ, Matej, 2024. Krisztián Forró podporil Petra Pellegriniho. Ivan Korčok vyslal slovenským Maďarom odkaz. *Aktuality.sk* [online] [cit. 22.12.2024]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/9liEnKk/krisztian-forro-podporil-petra-pellegriniho-ivan-korcok-vyslal-slovenskym-madarom-odkaz/>

DOWNS, Anthony, 1957. An economic theory of political action in a democracy. *Journal of political economy*. 1957, roč. 65, č. 2, s. 135–150. ISSN 0022-3808.

EUROPA, 2020. Redistribution of seats in the European Parliament after Brexit. *European Parliament* [online] [cit. 23.12.2024]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200130IPR71407/redistribution-of-seats-in-the-european-parliament-after-brexit>

EUROPA, 2023. 2024 European elections: 15 additional seats divided between 12 countries. *European Parliament* [online] [cit. 23.12.2024]. Dostupné na: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20230911IPR04910/2024-european-elections-15-additional-seats-divided-between-12-countries>

EVANS, Geoffrey, 2000. The continued significance of class voting. *Annual review of political science*. 2000, roč. 3, č. 1, s. 401–417. ISSN 1094-2939.

EVANS, Geoffrey a R ANDERSON, 2004. *The political conditioning of economic perception: Evidence from the 1992-97 British electoral cycle*. Oxford: Nuffield College Politics Working Paper.

EVANS, Geoffrey a Stephen WHITEFIELD, 1995. Social and ideological cleavage formation in post-communist hungary. *Europe-Asia Studies*. 1995, roč. 47, č. 7, s. 1177–1204. ISSN 0966-8136.

EVANS, Geoffrey a Stephen WHITEFIELD, 1998. The structuring of political cleavages in post-communist societies: The case of the Czech Republic and Slovakia. *Political Studies*. 1998, roč. 46, č. 1, s. 115–139. ISSN 0032-3217.

FŇUKAL, Miloš, 2013. *Politická geografie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

FOCUS, 2023a. Aktuálny volebný potenciál vybraných osobností pre voľbu v prezidentských voľbách: jún 2023. *Focus* [online]. [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://www.focus-research.sk/archiv/aktualny-volebny-potencial-vybranych-osobnosti-pre-volbu-v-prezidentskych-volbach-jun-2023/>

FOCUS, 2023b. Volebné preferencie politických strán: august 2023. *Focus* [online]. [cit. 26.1.2025]. Dostupné na: <https://www.focus-research.sk/archiv/volebne-preferencie-politickych-stran-august-2023/>

FOCUS, 2023c. Volebné preferencie politických strán: jún 2023. *Focus* [online]. [cit. 26.1.2025]. Dostupné na: <https://www.focus-research.sk/archiv/volebne-preferencie-politickych-stran-jun-2023/>

FOCUS, 2023d. Volebné preferencie politických strán: September 2023 II. *Focus* [online]. [cit. 26.1.2025]. Dostupné na: <https://www.focus-research.sk/archiv/volebne-preferencie-politickych-stran-september-2023-ii/>

FOCUS, 2024. Volebné preferencie možných prezidentských kandidátov – I. 2024. *Focus* [online]. [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://www.focus-research.sk/archiv/volebne-preferencie-moznych-prezidentskych-kandidatov-1-2024/>

GBÚROVÁ, Marcela, 2012. Smer-SD – šanca na politickú dlhovekosť. *Voľby 2012: Kam kráčaš demokracia*. 2012, s. 47.

GEHREROVÁ, Ria a Daniel KEREKES, 2022. Koľko je na Slovensku Rómov? Medzi atlasom a sčítaním je stále veľká priepasť (+ mapy a grafy). *Denník N* [online] [cit. 26.2.2024]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/2704842/kolko-je-na-slovensku-romov-medzi-atlasom-a-scitanim-je-stale-velka-priepasť-mapy-a-grafy/>

GIMPEL, James G., Kimberly A. KARNES, John MCTAGUE a Shanna PEARSON-MERKOWITZ, 2008. Distance-decay in the political geography of friends-and-neighbors voting. *Political Geography* [online]. 2008, roč. 27, č. 2, s. 231–252. ISSN 0962-6298. Dostupné na: doi:10.1016/j.polgeo.2007.10.005

GORECKI, Maciej a Michael MARSH, 2009. Not just friends and neighbours: the effects of canvassing on vote choice in Ireland. *panel 'Citizens And Their Representatives: Renewed Ties*. 2009.

GREGORY, Derek a Ron JOHNSTON, ed., 2010. *The dictionary of human geography*. 5. ed., [Nachdr.]. Malden, Mass.: Wiley-Blackwell. ISBN 978-1-4051-3287-9.

HACKETT, Conrad, Marcin STONAWSKI, Michaela POTANČOKOVÁ, Vegard SKIRBEKK, Phillip CONNOR, David MCCLENDON a Stephanie KRAMER, 2017. *The Changing Global Religious Landscape*.

HAJČÁKOVÁ, Daniela, 2019. Vlast' si objednala billboardy s Harabinom, strana bola roky stratová. *domov.sme.sk* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/22241600/kto-je-vo-vedeni-harabinovej-strany-a-kto-plati-billboardy-nejasnosti-je-vela.html>

HANKOVSKÝ, Jakub, 2024. Voľby môžu v 2. kole rozhodnúť Harabinovi voliči. *Youtube: Denník N* [online] [cit. 22.12.2024]. Dostupné na: https://www.youtube.com/watch?v=om1bE5sL_Ck

HANULA, Matej, 2011. *Za roľníka, pôdu a republiku*. Bratislava: Historický ústav SAV. ISBN 978-80-89396-17-7.

HENDL, Jan, 2006. *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-123-9.

HLOUŠEK, Vít a Lubomír KOPEČEK, 2004. *Konfliktní demokracie: moderní masová politika ve střední Evropě*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav. ISBN 80-210-3449-1.

HOBOLT, Sara B a Jae-Jae SPOON, 2012. Motivating the European voter: Parties, issues and campaigns in European Parliament elections. *European Journal of Political Research*. 2012, roč. 51, č. 6, s. 701–727. ISSN 0304-4130.

HOEKSTRA, Arjen Y., 2015. The water footprint of industry. V: *Assessing and Measuring Environmental Impact and Sustainability* [online]. B.m.: Elsevier, s. 221–254 [cit. 21.1.2025]. ISBN 978-0-12-799968-5. Dostupné na: doi:10.1016/B978-0-12-799968-5.00007-5

HOLIČKOVÁ, Nina, 2023. *Ako sa žije v regiónoch? Dátový prístup k hodnoteniu regionálneho rozvoja na Slovensku*. Bratislava: Inštitút digitálnych a regionálnych politík MIRRI SR.

HOOGHE, Liesbet a Gary MARKS, 2018. Cleavage theory meets Europe's crises: Lipset, Rokkan, and the transnational cleavage. *Journal of European Public Policy* [online]. 2018, roč. 25, č. 1, s. 109–135. ISSN 1350-1763, 1466-4429. Dostupné na: doi:10.1080/13501763.2017.1310279

HOPKOVÁ, Denisa, 2024. *Rozhodnú voľby priaznivci Harabina a Forróa? Bližšie majú k Pellegrinimu. Matovičovci sa vracajú ku Korčokovi* [online]. 20. marec 2024. Aktuality Nahlas. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/i0vOvU5/rozhodnu-volby-priaznivci-harabina-a-forroa-blizsie-maju-k-pellegrinimu-matovicovci-sa-vracaju-ku-korcokovi-podcast/>

INESS, 2023a. Hodnotenie volebných programov: Pôdohospodárstvo. *INESS – Institute of Economic and Social Studies* [online] [cit. 8.2.2025]. Dostupné na: <https://www.iness.sk/sk/iness-hodnotenie-volebnych-programov-podohospodarstvo>

INESS, 2023b. Podnikateľské prostredie vo volebných programoch. *INESS – Institute of Economic and Social Studies* [online] [cit. 8.2.2025]. Dostupné na: <https://iness.sk/sk/hodnotenie-iness-podnikatelske-prostredie-vo-volebnych-programoch>

INGLEHART, Ronald, 1977. *The silent revolution: changing values and political styles among western publics*. Princeton, NJ: Princeton Univ. Press. ISBN 978-0-691-07585-3.

INGLEHART, Ronald, 2020. *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies*. Princeton: Princeton University Press. ISBN 978-0-691-21442-9.

INGLEHART, Ronald a Pippa NORRIS, 2016. Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash. *SSRN Electronic Journal* [online]. 2016 [cit. 7.1.2025]. ISSN 1556-5068. Dostupné na: doi:10.2139/ssrn.2818659

IVARSFLATEN, Elisabeth, 2008. What Unites Right-Wing Populists in Western Europe?: Re-Examining Grievance Mobilization Models in Seven Successful Cases. *Comparative Political Studies* [online]. 2008, roč. 41, č. 1, s. 3–23. ISSN 0010-4140, 1552-3829. Dostupné na: doi:10.1177/0010414006294168

JENKS, George F a Fred C CASPALL, 1971. Error on choroplethic maps: definition, measurement, reduction. *Annals of the Association of American Geographers*. 1971, roč. 61, č. 2, s. 217–244. ISSN 0004-5608.

JOHNSTON, Ronald John, 1974. Local effects in voting at a local election. *Annals of the Association of American Geographers* [online]. 1974, roč. 64, č. 3, s. 418–429. ISSN 0004-5608. Dostupné na: doi:10.1111/j.1467-8306.1974.tb00990.x

JOHNSTON, Ronald John a Charles PATTIE, 2006. *Putting voters in their place: geography and elections in Great Britain*. Oxford: Oxford university press. Oxford geographical and environmental studies series. ISBN 978-0-19-926804-7.

JOJ, 2020. *Harabin prezidentské voľby NE-VY-HRAL. Ústavný súd nevidí dôvody na prepočítanie hlasov* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://www.noviny.sk/politika/522717-harabin-prezidentske-volby-ne-vy-hral-ustavny-sud-nevidi-dovody-na-prepocitanie-hlasov>

KEREKEŠ, Daniel, 2020. *Ako skúmať priestorové vzorce volebného správania v mestskom prostredí? Prípady Prahy* [online]. Brno. Dizertačná práca. Masarykova univerzita, Fakulta sociálnych štúdií. Dostupné na: <https://is.muni.cz/th/vplvs/>

KERN, Anna, Sofie MARIEN a Marc HOOGHE, 2015. Economic Crisis and Levels of Political Participation in Europe (2002–2010): The Role of Resources and Grievances. *West European Politics* [online]. 2015, roč. 38, č. 3, s. 465–490. ISSN 0140-2382, 1743-9655. Dostupné na: doi:10.1080/01402382.2014.993152

KERN, Miro, 2015. Prečo má v názve hnutie a nie stranu? 25 rokov od vzniku KDH. *Denník N* [online] [cit. 24.1.2025]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/51550/kdh-vzniklo-s-revoluciou-pred-25-rokmi/>

KEVICKÝ, Dominik, 2020. Volebná účasť na Slovensku v roku 2020 z pohľadu geografie – zmena alebo stabilita? *Acta Geographica*. 2020, roč. 64, s. 161–178.

KEVICKÝ, Dominik, 2021. Prečo ľudia volia populistickú radikálnu pravicu? Geografická analýza volebnej podpory populistickej radikálnej pravice v Česku a na Slovensku. *Sociológia-Slovak Sociological Review*. 2021, roč. 53, č. 6, s. 577–598. ISSN 0049-1225.

KEY, V. O., 1949. *Southern Politics in State and Nation*. New York: A. A. Knopf.

KITSCHOLT, Herbert, 1995. Formation of Party Cleavages in Post-Communist Democracies: Theoretical Propositions. *Party Politics* [online]. 1995, roč. 1, č. 4, s. 447–472. ISSN 1354-0688, 1460-3683. Dostupné na: doi:10.1177/1354068895001004002

KLUKNAVSKÁ, Alena, 2012. Krajne pravicové strany v parlamentných voľbách 2012 na Slovensku (The far right parties in 2012 Slovak parliamentary elections). *Rexter*. 2012.

KOLK, Martin a Jan SAARELA, 2024. Religion and Fertility: A Longitudinal Register Study Examining Differences by Sex, Parity, Partner's Religion, and Religious Conversion in Finland. *European Journal of Population* [online]. 2024, roč. 40, č. 1, s. 9. ISSN 0168-6577, 1572-9885. Dostupné na: doi:10.1007/s10680-023-09693-0

KOPEČEK, Lubomír, 2007. *Politické strany na Slovensku*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-113-0.

KOREŇ, Marián, 2023. Plány strán pre pôdohospodárstvo: Zrušenie dotácií, koniec klieťok či štátny potravinový reťazec. *euractiv.sk* [online] [cit. 8.2.2025]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/ekonomika-a-euro/news/plany-stran-pre-podohospodarstvo-zrusenie-dotacii-koniec-klietok-ci-statny-potravinovy-retazec/>

KOREŇ, Marián, 2024. Predvolebná analýza: Politické strany sa ani po protestoch farmárov o poľnohospodárstvo nezaujímajú. *euractiv.sk* [online] [cit. 8.2.2025]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/ekonomika-a-euro/news/predvolebna-analyza-politicke-strany-sa-ani-po-protestoch-o-polnohospodarstvo-nezaujimaju/>

KOSTELECKÝ, Tomáš, 1993. Volby očima geografa. *Teoretické prístupy a vybrané problémy v súčasnej geografii*. Praha: Přírodovědecká fakulta UK. 1993, s. 167–186.

KOSTELECKÝ, Tomáš a Vladimír KRIVÝ, 2015. Urbančno-rurálne rozdiely voličského správania v Česku a na Slovensku. *Sociológia*. 2015, roč. 47, č. 4. ISSN 0049-1225.

KOSTELECKÝ, Tomáš, Renáta MIKEŠOVÁ, Markéta POLÁKOVÁ, Daniel ČERMÁK, Josef BERNARD a Martin ŠIMON, 2015. *Geografie výsledků parlamentních voleb: vzorce volebního chování v Česku 1992-2013*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 80-7330-284-5.

KOŠČ, Ján, 2021. Ľavicová politika na Slovensku pred, počas a po parlamentných voľbách 2020. V: . s. 281–301. ISBN 978-80-574-0050-9.

KOVÁŘ, Jan, 2010. Second-rate coverage of second-order elections: Czech and Slovak elections to the EP in the media. *Středoevropské politické studie*. 2010, roč. 12, č. 4, s. 225–254. ISSN 1212-7817.

KOVÁŘ, Jan, 2014. Europeizace volebních programů pro volby do EP. *Political Sciences*. 2014, roč. 17, s. 32–67.

KRIVÝ, Vladimír, 2003. Volebné výsledky a trendy. V: Grigorij MESEŽNIKOV, Oľga GYÁRFÁŠOVÁ a Miroslav KOLLÁR, ed. *Slovenské voľby '02: Výsledky, dôsledky, súvislosti*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky, s. 61–105.

KRIVÝ, Vladimír, 2005. Politické orientácie obyvateľov a hlavné deliace línie. *Spoločnosť a politika na Slovensku: Cesty k stabilite*. 2005, s. 84–107.

KRIVÝ, Vladimír, Viera FEGLOVÁ a Daniel BALKO, 1996. *Slovensko a jeho regióny: sociokultúrne súvislosti volebného správania*. B.m.: Nadácia Médiá. ISBN 80-967525-1-0.

KRNO, Svetozár, 2012. Štiepne línie na Slovensku a parlamentné voľby v roku 2012. *Voľby 2012: Kam kráčaš demokracia*. 2012, s. 61.

KYLOUŠEK, Jakub a Michal PINK, 2009. Voličská základna sociálnodemokratických stran v bývalom Československu a její prostorové proměny. *Evropská volební studia*. 2009, roč. 4, č. 1. ISSN 1801-6545.

KYSEL, Tomáš, 2021. Uhrík poslal rozlúčkový mail plný obvinení. V ĽSNS sa robili ťažké intrigy a kšefty s peniazmi strany. *Aktuality.sk* [online] [cit. 26.1.2025]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/864166/uhrik-poslal-rozluckovy-mail-plny-obvineni-v-lsns-sa-robili-tazke-intrigy-a-ksefty-s-peniazmi-strany/>

KYSEL, Tomáš, 2024. Šéf Harabinovho tímu šíri informácie, že vraj podporil Pellegriniho. Je to podvod, odkazuje sám Harabin. *Aktuality.sk* [online] [cit. 22.12.2024]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/28vYZfd/sef-harabinovho-timu-siri-informacie-ze-vraj-podporil-pellegriniho-je-to-podvod-odkazuje-sam-harabin/>

LAZARSFELD, Paul F, Bernard BERELSON a Hazel GAUDET, 1968. *The people's choice: How the voter makes up his mind in a presidential campaign*. New York: Columbia University Press. ISBN 0-231-89614-X.

LIJPHART, Arend, 1981. Political parties: ideologies and programs. *Democracy at the polls: A comparative study of competitive national elections*. 1981, roč. 297, s. 26. ISSN 0844734055.

LIPSET, Seymour Martin, 1959. Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy. *American political science review*. 1959, roč. 53, č. 1, s. 69–105. ISSN 1537-5943.

LIPSET, Seymour Martin a Stein ROKKAN, 1967. *Party systems and voter alignments: cross-national perspectives*.

LISÁ, Anežka, 2024. Hlas-SD v eurovoľbách neuspel. Môže za to katastrofálna kampan aj únava z prezidentských volieb, zhodnotil politológ. *Správy RTVS* [online] [cit. 13.1.2025]. Dostupné na: <https://spravy.rtv.sk/2024/06/hlas-sd-v-eurovolbach-neuspel-moze-za-to-katastrofalna-kampan-aj-unava-z-prezidentskych-volieb-zhodnotil-politolog/>

MADLEŇÁK, T., 2012. *Regionálna diferenciácia volebného správania na Slovensku (1998-2010)*. Bratislava: Veda. ISBN 978-80-224-1231-5.

MAIR, Peter, 2000. The limited impact of Europe on national party systems. *West European Politics*. 2000, roč. 23, č. 4, s. 27–51. ISSN 0140-2382.

MAJERČÍNOVÁ, Adriána, 2023. Hity kampane 2023: Odbornosť voľby nevyhráva, strach áno. Matovič riskuje, Kollár tápe a Fico oprášil migrantov. *Pravda.sk* [online] [cit. 12.2.2025]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/parlamentne-volby-2023/clanok/680507-hity-kampane-2023-odbornosť-volby-nevyhrava-strach-ano-matovic-riskuje-kollar-tapa-a-fico-oprasil-migrantov/>

MAJERČÍNOVÁ, Adriána, 2024a. Eurovoľby v tieni atentátu: Smer sa nechce zabávať, PS varuje pred nenávisťou a Hlas kritizuje „volavky“. *Pravda.sk* [online] [cit. 23.1.2025]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/712184-eurovolby-v-tieni-atentatu-smer-sa-nechce-zabavat-ps-varuje-pred-nenavistou-a-hlas-kritizuje-volavky/>

MAJERČÍNOVÁ, Adriána, 2024b. Končí sa kampaň bez kampane: Pellegrini obchádzal pravidlá, Korčok nestíhal. Čo bude kľúčové v druhom kole? *Pravda.sk* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/prezidentske-volby-2024/clanok/703682-konci-sa-kampan-bez-kampane-pellegrini-obchadzal-pravidla-korcok-nestihal-co-bude-klucove-v-druhom-kole/>

MARCIŠIAK, Marcel, 2024. Mierny favorit je známy. Prekvapiť môže aj účasť (analýza bookmakerov). *TVNOVINY.sk* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://tvnoviny.sk/domace/clanok/887296-mierny-favorit-je-znamy-prekvapit-moze-aj-ucast-analyza-bookmakerov>

MARSHALL, John, 2016. Education and Voting Conservative: Evidence from a Major Schooling Reform in Great Britain. *The Journal of Politics* [online]. 2016, roč. 78, č. 2, s. 382–395. ISSN 0022-3816. Dostupné na: doi:10.1086/683848

MATOVÍČ, Igor, 2010. Ako Procházka svine cudzou kukuricou choval. *blog.sme.sk* [online] [cit. 3.1.2025]. Dostupné na: <https://blog.sme.sk/matovic/politika/ako-prochazka-svine-cudzou-kukuricou-choval>

MCLEAN, Iain, ed., 2009. *The concise Oxford dictionary of politics* [online]. 3. ed. Oxford: Oxford Univ. Press. Oxford reference online premium. ISBN 978-0-19-920780-0. Dostupné na: doi:10.1093/acref/9780199207800.001.0001

MEDIAN SK, 2023. *Volebný model máj / jún 2023* [online]. 27. jún 2023. Dostupné na: https://www.median.sk/pdf/OSTATNE/4523500_PAT05_Volebny_model_v04.pdf

MIHALKOVÁ, Henrieta, 2024. Najslabší článok s veľkým vplyvom. SNS sa podarilo to, čo žiadnej strane. Politológ: Fico by za Danku náhradu nenašiel. *Pravda.sk* [online] [cit. 8.2.2025]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/725291-sns-andrej-danko-anketa-rok-od-volieb-politolog-jozef-lenc/>

MIKUŠOVIČ, Dušan, 2016. Štefunko zakladá Progresívne Slovensko, think-tank, čo sa môže zmeniť na stranu. *Denník N* [online] [cit. 2.1.2025]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/557303/stefunko-zaklada-progresivne-slovensko-think-tank-co-sa-moze-zmenit-na-stranu/>

MIKUŠOVIČ, Dušan, 2019. Focus: Koalícia PS/Spolu stratila od jari tretinu podpory, Kiska rastie, Harabin zatiaľ nenadchol. *Denník N* [online] [cit. 3.1.2025]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/1631389/focus-koalicia-ps-spolu-stratila-od-jari-tretinu-podpory-kiska-rastie-harabin-zatial-nenadchol/>

MIKUŠOVIČ, Dušan, 2024. Bude z Korčoka spoločný kandidát opozície? SaS vyčkávala, ale za prezidenta ho podporí, nevylučujú ho ani v KDĽH. *Denník N* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/3766950/bude-z-korcoka-spolocny-kandidat-opozicie-sas-vyckavala-ale-za-prezidenta-ho-podpori-nevylucuju-ho-ani-v-kdh/>

MRVOVÁ, Iva, 2018. Aká je ľavica na Slovensku? Od exkomunistov po Fica a Progresívne Slovensko. *Aktuality.sk* [online] [cit. 23.1.2025]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/594313/aka-je-lavica-na-slovensku-od-exkomunistov-po-fica-a-progresivne-slovensko/>

NICHOLSON, Tom, 2023. Coalition jockeying revs up in Slovakia after Fico's victory. *Politico* [online] [cit. 23.12.2024]. Dostupné na: <https://www.politico.eu/article/slovakia-election-prime-minister-robert-fico-smer-hlas-patience-coalition/>

NR SR, 2003. *Zákon z 5. novembra 2003 o krajských úradoch a obvodných úradoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov* [online]. 11. december 2003. B.m.: Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Dostupné na: https://static.slovlex.sk/pdf/SK/ZZ/2003/515/ZZ_2003_515_20040101.pdf

ONDREJOVIČOVÁ, Katarína, 2019. Prieskum: Voľby v auguste by vyhral Smer, za ním koalícia PS/Spolu. *Pravda.sk* [online] [cit. 3.1.2025]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/volby-2020/clanok/522008-volby-v-auguste-by-vyhral-smer-za-nim-ps-spolu/>

OSVALDOVÁ, Lucia, 2023a. Odborník na extrémizmus Mareš: Slovenské voľby sú pre Rusko veľmi dôležité. *Denník N* [online] [cit. 26.1.2025]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/3404909/odbornik-na-extremizmus-mares-slovenske-volby-su-pre-rusko-velmi-dolezite/>

OSVALDOVÁ, Lucia, 2023b. Politológ Nociar: Typický liberálny fašista je Milan Mazurek. *Denník N* [online] [cit. 26.1.2025]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/3249649/politolog-nociar-typicky-liberalny-fasista-je-milan-mazurek/>

OSVALDOVÁ, Lucia, Tomáš BENEDIKOVIČ a Martina KONÍK, 2023. Na oslavách SNP, ktoré zorganizoval Smer, vítali aj Suju z Republiky. Publikum rozhnevala ukrajinská vlajka (+ video). *Denník N* [online] [cit. 26.1.2025]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/3541939/na-oslavach-snp-ktore-zorganizoval-smer-vitali-aj-suju-z-republiky-publikum-rozhnevala-ukrajinska-vlajka/>

PES, 2023. PES Presidency sends message of support to Israel. *The Party of European Socialists* [online] [cit. 2.1.2025]. Dostupné na: <https://pes.eu/pes/pes-presidency-sends-message-of-support-to-israel/>

PETERSON, John a Michael SHACKLETON, ed., 2012. *The institutions of the European Union*. 3. ed. Oxford: Oxford Univ. Press. The new European Union series. ISBN 978-0-19-957498-8.

PLEŠIVČÁK, Martin, 2011. Postavenie regiónov Slovenska z hľadiska území volebnej podpory politických strán v parlamentných voľbách v rokoch 2002-2010. *Geografický časopis*. 2011, roč. 63, č. 3, s. 227–251.

PLEŠIVČÁK, Martin, 2012. Charakteristika regiónov východného Slovenska z hľadiska socio-politického konfliktu medzi mestským a vidieckym priestorom. *Geographia Cassoviensis*. 2012, roč. 6, č. 1, s. 37–47.

POPLUHÁR, Dominik, 2024. George Soros ako “pojmový Žid” v naratívne slovenského politického spektra. *Sacra*. 2024, roč. 22, č. 2, s. 7–26. ISSN 2336-4483.

PRAVDA, 2020. Pellegrini vyzval Fica na odchod z čela Smeru. *Pravda.sk* [online] [cit. 2.1.2025]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/552613-nazivo-brifing-predsedu-smeru-roberta-fica/>

PS, 2023a. Náboženská sloboda. *Progresívne Slovensko* [online] [cit. 12.1.2025]. Dostupné na: <https://progresivne.sk/program/nabozenska-sloboda/>

PS, 2023b. PS: Voľba zo zahraničia. *Facebook* [online] [cit. 12.1.2025]. Dostupné na: <https://www.facebook.com/watch/?v=1038808620450338>

PS, 2023c. Zahraniční Slováci a Slovenky, zúčastnite sa 30. septembra volieb. *Facebook* [online] [cit. 12.1.2025]. Dostupné na: https://www.facebook.com/photo.php?fbid=800352514795557&id=100044624460368&set=a.394270775403735&locale=sk_SK

PS, 2025. O nás. *Progresívne Slovensko* [online] [cit. 2.1.2025]. Dostupné na: <https://progresivne.sk/o-nas/>

RÁCZ, Zoltán, 2024. Prečo vyhral Pellegrini a čo to znamená pre koalíciu a voľby do europarlamentu? Analýza výsledkov šéfa IPSOSu Hankovského. *Pravda.sk* [online] [cit. 23.12.2024]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/prezidentske-volby-2024/clanok/705684-prva-analyza-volieb-sefa-ipsosu-hankovskeho-strach-z-vojny-a-dalsie-tri-klucove-faktory-pre-ktore-sa-stal-prezidentom-peter-pell/>

RAMET, Sabrina P., ed., 2010. *Central and southeast European politics since 1989*. Cambridge, UK ; New York: Cambridge University Press. ISBN 978-0-521-88810-3.

REIF, Karlheinz a Hermann SCHMITT, 1980. Nine second-order national elections—a conceptual framework for the analysis of European Election results. *European journal of political research*. 1980, roč. 8, č. 1, s. 3–44. ISSN 0304-4130.

REPUBLIKA, 2023. Program pre zahraničnú politiku. *hnutie-republika.sk* [online]. [cit. 26.1.2025]. Dostupné na: <https://www.hnutie-republika.sk/zahranicna-politika/>

REUTERS, 2023. Slovakian kingmaker backs Fico coalition, vows foreign policy continuity. *Reuters* [online]. 2023 [cit. 23.12.2024]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/europe/slovakias-hlas-party-prefers-forming-government-with-ex-pm-fico-2023-10-10/>

REUTERS, 2024. Slovak theatres, galleries threaten strike over government “intimidation”. *Reuters* [online]. 2024 [cit. 8.2.2025]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/world/europe/slovak-theatres-galleries-threaten-strike-over-government-intimidation-2024-09-05/>

RONČÁKOVÁ, Terézia a Marián SEKERÁK, 2017. The changing (political) reality of Catholic identity in Slovakia. *Analele Universitatii din Bucuresti, Seria Stiinte Politice*. 2017, roč. 19, s. 3–30.

ROSE, Richard a Ian MCALLISTER, 1990. *The loyalties of voters: a lifetime learning model*. London u.a: Sage. ISBN 978-0-8039-8275-8.

ROSKIN, Michael G, 1992. The emerging party systems of Central and Eastern Europe. *East European Quarterly*. 1992, roč. 27, č. 1, s. 47. ISSN 0012-8449.

RTVS, 2024. Predsedníctvo Smeru rozhodlo, že v prezidentských voľbách strana podporí P. Pellegriniho, vyhlásil R. Fico. *Správy RTVS* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://spravy.stvr.sk/2024/01/predsednictvo-smeru-rozhodlo-ze-v-prezidentskych-volbach-strana-podpori-p-pellegriniho-vyhlasil-r-fico/>

RYBÁŘ, Marek, 2011. *Medzi štátom a spoločnosťou: Politické strany na Slovensku po roku 1989*. Bratislava: Devín Print. ISBN 978-80-89493-06-7.

SAS, 2011. Chceme slobodné a sebavedomé Slovensko v silnej Európskej únii. *sas.sk* [online] [cit. 24.1.2025]. Dostupné na: <https://www.sas.sk/clanok/117/sas-chceme-slobodne-a-sebavedome-slovensko-v-silnej-europskej-unii>

SAS, 2020. *Návod na lepšie Slovensko. 1144 konkrétnych riešení aby sa tu oplátilo pracovať, podnikat' a žiť* [online]. Dostupné na: <https://www.sas.sk/clanok/5496/nr-sr-2020>

SEKERÁK, Marián, 2019. Towards conservatism? Party politics in Slovakia at the end of the 2010s. *European View* [online]. 2019, roč. 18, č. 2, s. 233–241. ISSN 1781-6858. Dostupné na: doi:10.1177/1781685819883965

SCHEDLER, Andreas, 1996. Anti-political-establishment parties. *Party politics*. 1996, roč. 2, č. 3, s. 291–312. ISSN 1354-0688.

SIAROFF, Alan, 2001. Elections to the European Parliament: Testing alternative models of what they indicate in the member nations. *Journal of European Integration*. 2001, roč. 23, č. 3, s. 237–255. ISSN 0703-6337.

SITA, 2024. Harabin poprel podporu Pellegriniho v prezidentských voľbách a prepustil šéfa svojho volebného štábu. *Správy RTVS* [online] [cit. 22.12.2024]. Dostupné na: <https://spravy.rtvsk.sk/2024/03/harabin-podporu-pellegriniho-v-prezidentskych-volbach-poprel-sefa-svojho-volebneho-stabu-prepustil/>

SME, 2023. Volebné programy kandidujúcich strán v parlamentných voľbách 2023. *volby.sme.sk* [online] [cit. 12.2.2025]. Dostupné na: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/i/volebne-programy>

SNS, 2024. Spájanie národných síl pokračuje. *Facebook* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://www.facebook.com/watch/?v=394651893174156>

SODB, 2021. *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov* [online] [cit. 22.12.2024]. Dostupné na: <https://www.scitanie.sk/>

SPAC, Peter a Vlastimil HAVLÍK, 2015. *Overcoming the Danger of Incumbency: The Case of Smer Party in Slovakia*.

STEVEN, Martin, 2025. The European Conservatives and Reformists (ECR): 'Eurorealism' in the ninth European Parliament. *The Journal of Legislative Studies* [online]. 2025, s. 1–15. ISSN 1357-2334, 1743-9337. Dostupné na: doi:10.1080/13572334.2024.2448933

STRADIOTOVÁ, Eva, 2023. Nová tvár Republiky? Krajná pravica v parlamentných voľbách 2023. *Fakulta aplikovaných jazykov, Ekonomická univerzita v Bratislave*. 2023.

SULÍK, Richard, 2008. Zakladám stranu Sloboda a Solidarita (SaS). *Sulik.sk* [online] [cit. 24.1.2025]. Dostupné na: <https://sulik.sk/zakladam-stranu-sloboda-a-solidarita/>

SULÍK, Richard, 2024. Sulík pre TASR: SaS podporí Ivana Korčoka. *Sulik.sk* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://sulik.sk/sulik-pre-tasr-sas-podpori-ivana-korcoka/>

SVITÁK, Matěj, 2020. Kto je kto. Průvodce slovenskými politickými stranami. *ČT24* [online] [cit. 23.1.2025]. Dostupné na: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/kto-je-kto-pruvodce-slovenskymi-politickymi-stranami-52225>

SZÖLLÖS, J, 2000. Stabilita volebnej podpory vybraných politických strán a ich zoskupení na Slovensku v rokoch 1990-1998. *Geografický časopis*. 2000, roč. 52, č. 3, s. 243–267.

ŠEVČÍKOVÁ, Petronela, 2024. Odborník na komunikáciu: Pellegrini vyzerá ako šarpei, Korčok pôsobí ako žalobaba. *domov.sme.sk* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/23297487/ako-je-prezidentska-kampan-ocami-odbornika.html>

ŠMÁL, Tomáš, 2017. *Sousedský efekt v krajských voľbách 2013 na Slovensku*. Brno. Diplomová práca. Fakulta sociálných štúdií, Masarykova univerzita.

ŠNÍDL, Vladimír, 2019. Stretnutie sa skončilo groteskou: Kotleba odišiel z tlačovky, Harabin konšpiroval, že má nabúranú schránku. *Denník N* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/1651660/stretnutie-skoncilo-groteskou-kotleba-odisiel-z-tlacovky-harabin-konspiroval-ze-ma-naburanu-schranku/>

ŠODOR, František, 2023. V predvolebnej kampani dominuje osočovanie vojna – Správy RTVS. *Rozhlas a televízia Slovenska* [online] [cit. 21.12.2024]. Dostupné na: <https://spravy.rtvsk.sk/2023/08/median-sk-pre-rtvs-v-predvolebnej-kampani-dominuje-osocovanie-a-tema-vojny-na-ukrajine/>

ŠTEFANČÍK, Radoslav, 2012. *Uvažovanie o politike (nielen) v nemecky hovoriacom prostredí*. Trnava: SSRP. ISBN 978-80-969043-4-1.

ŠTEFANČÍK, Radoslav, 2013. Teoretické východiská výskumu politického extrémizmu. V: *Pravicový extrémizmus a mládež na Slovensku*. Brno: Tribun EU, s. 12–36. ISBN 978-80-263-0516-3.

ŠTEFANČÍK, Radoslav, 2022. *Radikálny populizmus v ére pandémie COVID-19 a vojny na Ukrajine*. B.m.: Ekonóm. ISBN 80-225-4955-X.

ŠÚ SR, 2019. Voľby prezidenta Slovenskej republiky 2019. *Štatistický úrad SR* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://volby.statistics.sk/prez/prez2019/sk/data01.html>

ŠÚ SR, 2020. Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky 2020. *Štatistický úrad SR* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2020/sk/>

ŠÚ SR, 2023. *Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky 2023* [online] [cit. 21.12.2024]. Dostupné na: <https://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2023>

ŠÚ SR, 2024a. *Voľby do Európskeho parlamentu 2024 – Voľby do Európskeho parlamentu 2024* [online] [cit. 23.12.2024]. Dostupné na: <https://volby.statistics.sk/ep/ep2024>

ŠÚ SR, 2024b. *Voľby prezidenta Slovenskej republiky 2024* [online] [cit. 23.12.2024]. Dostupné na: <https://volby.statistics.sk/prez/prez2024>

ŠUŠKA, Pavel, Martin ŠVEDA a Vladimír KRIVÝ, 2018. Hodnotová zmena v zázemí Bratislavy ako dôsledok suburbánneho rozvoja: analýza volebného správania. *Sociológia*. 2018, roč. 50, č. 5. ISSN 0049-1225.

TA3, 2023. Republika sa do parlamentu nedostala. Jej priaznivci podporili konkurenciu, hovorí Uhrík. *T43* [online] [cit. 26.1.2025]. Dostupné na: <https://www.ta3.com/clanok/903761/republika-sa-do-parlamentu-nedostala-jej-priaznivci-podporili-konkurenciu-hovori-uhrik>

TA3, 2024. Prieskum SANEP pre ta3: Pellegrini je jasný favorit. V druhom kole by naskok nad Korčokom ešte zvýšil. *ta3* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://www.ta3.com/clanok/929875/prieskum-sanep-pre-ta3-pellegrini-je-jasny-favorit-v-druhom-kole-by-naskok-nad-korcokom-este-zvysil>

TASR, 2006. Prvý snem Smeru-SD ako vládnej strany. *sme.sk* [online] [cit. 2.1.2025]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/2920672/prvy-snem-smeru-sd-ako-vladnej-strany.html>

TASR, 2020. Pellegrini pripúšťa kandidatúru za predsedu Smeru. *sme.sk* [online] [cit. 2.1.2025]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/22391573/pellegrini-smer-predseda-zmena.html>

TASR, 2021. Odídenci z ĽSNS predstavili názov hnutia. Pomohol im ten istý muž, ktorý Kollárovi so Sme rodina. *HNonline.sk* [online] [cit. 26.1.2025]. Dostupné na: <https://hnonline.sk/slovensko/2313230-odidenci-z-lsns-predstavili-nazov-hnutia-pomohol-im-ten-isty-muz-ktory-kollarovi-so-sme-rodina>

TASR, 2023a. Bývalá koalícia sa dohodla. Predčasné voľby budú 30. septembra. *Pravda.sk* [online] [cit. 21.12.2024]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/654505-byvala-koalicia-sa-dohodla-na-zmene-ustavy-a-termine-volieb-budu-30-septembra/>

TASR, 2023b. *ĽSNS: Zoštatníme strategické podniky, cenotvorbu energií má riadiť štát* [online] [cit. 21.12.2024]. Dostupné na: <https://www.teraz.sk/ekonomika/lSNSzoostatnime-strategicke-podniky/733023-clanok.html>

TASR, 2023c. PS podporí zvolenie Ivana Korčoka za prezidenta, nebude nominovať vlastného kandidáta. *Aktuality.sk* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na:

<https://www.aktuality.sk/clanok/4kqHwEK/ps-podpori-zvolenie-ivana-korcoka-za-prezidenta-nebude-nominovat-vlastneho-kandidata/>

TASR, 2023d. Štát musí mať pod kontrolou energetické podniky, tvrdí Pellegrini – Správa. *Aktuality.sk* [online] [cit. 21.12.2024]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/ryOHNly/stat-musi-mat-pod-kontrolou-energeticke-podniky-tvrdi-pellegrini/>

TASR, 2023e. Uhrík: Chceme zefektívniť štátnu správu a zreformovať daňový systém. *HNonline.sk* [online] [cit. 21.12.2024]. Dostupné na: <https://hnonline.sk/parlamentne-volby-2023/96105595-uhrik-chceme-zefektivnit-statnu-spravu-a-zreformovat-danovy-system>

TASR, 2024a. Ján Kubiš vyjadril v druhom kole podporu Petrovi Pellegrinimu. *TVNOVINY.sk* [online] [cit. 22.12.2024]. Dostupné na: <https://tvnoviny.sk/domace/clanok/888273-neuspesny-kandidat-jan-kubis-vyjadril-v-druhom-kole-podporu-petrovi-pellegrinimu>

TASR, 2024b. Koaliční partneri vyjadrili v prezidentských voľbách podporu Pellegrinimu. *domov.sme.sk* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/23307935/koalicionni-partneri-vyjadrili-v-prezidentskych-volbach-podporu-pellegrinimu.html>

TASR, 2024c. Prezidentské voľby 2024: Peter Pellegrini oficiálne oznámil, že bude kandidovať na prezidenta. *Aktuality.sk* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/YBV8qPg/prezidentske-volby-2024-peter-pellegrini-oficialne-oznamil-ze-bude-kandidovat-na-prezidenta/>

TASR, 2024d. *Šesť mimoparlamentných strán vyzvalo na podporu Ivana Korčoka* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/sest-mimoparlamentnych-stran-vyzvalo-podporu-ivana-korcoka>

TASR, 2024e. Za ľudí a P. Dubovský podporujú v druhom kole volieb I. Korčoka. *TVNOVINY.sk* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://tvnoviny.sk/domace/clanok/888254-neuspesny-kandidat-na-prezidenta-patrik-dubovsky-podporil-ivana-korcoka>

TASR a SITA, 2024. Matovič a hnutie Slovensko podporili Korčoka v prezidentských voľbách. *sme.sk* [online] [cit. 22.12.2024]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/23308027/matovicovo-hnutie-bude-volit-korcoka.html>

TAYLOR, Peter J., 1989. *Political geography: world-economy, nation-state and locality*. 2. ed. Harlow: Longman u.a. ISBN 978-0-470-21473-2.

TAYLOR, Peter J. a R. J. JOHNSTON, 1979. *Geography of elections*. New York: Holmes & Meier Publishers. ISBN 978-0-8419-0495-8.

TENSCHER, Jens a Michaela MAIER, 2009. European Parliamentary elections 2004: Studies on political campaigning and media framing of a second-order event. *Journal of Political Marketing*. 2009, roč. 8, č. 1, s. 1–6. ISSN 1537-7857.

TOMŠIK, Robert, 2017. *Kvantitatívny výskum v pedagogických vedách. Úvod do metodológie a štatistického spracovania*. Nitra: PF UKF. ISBN 978-80-558-1206-9.

UHRÍK, Milan, 2024. Danko a Kotleba – vzdajte sa už v prospech Harabina. Netrieštite sily, lebo zase vyhrá slniečkar. *Facebook* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://www.facebook.com/ing.milan.uhrik/videos/1397688254472287>

VAN DER BRUG, Wouter, Mark FRANKLIN a Gábor TÓKA, 2008. One electorate or many? Differences in party preference formation between new and established European democracies. *Electoral Studies*. 2008, roč. 27, č. 4, s. 589–600. ISSN 0261-3794.

VANČO, Martin, 2023. A Smer government is not the only option. There are two other plausible variants – The Slovak Spectator. *www.sme.sk* [online] [cit. 22.12.2024]. Dostupné na: <https://spectator.sme.sk/politics-and-society/c/a-smer-government-is-not-the-only-option-there-are-two-other-plausible-variants>

VANČO, Martin a Katarína KOZINKOVÁ, 2023. Bez Rómov by OĽaNO nebolo v parlamente. Ako Matovič získal desaťtisíce rómskych hlasov? *domov.sme.sk* [online] [cit. 7.1.2025]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/23226885/romovia-olano-matovic-pollak-hlasy-volby-2023.html>

VARGA, Zoltán, 2020. *Volební podpora kandidátů ve slovenských prezidentských volbách 2019* [online]. Brno. Diplomová práca. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Dostupné na: <https://is.muni.cz/th/y49qs/>

VAŠEČKA, Michal, 2002. *Čačipen pal o Roma. Súhrnná správa o Rómoch na Slovensku*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky. ISBN 80-88935-41-5.

VELŠIC, Marián a Grigorij MESEŽNIKOV, 2017. *Mladí ľudia a riziká extrémizmu*. 2017. B.m.: Inštitút pre verejné otázky.

VRAŽDA, Daniel, 2024. KDH podporí Korčoka už v prvom kole aj napriek výhradám niektorých krajských rád. *Denník N* [online] [cit. 27.1.2025]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/3834750/kdh-podpori-korcoka-uz-v-prvom-kole-aj-napriek-vyhradam-niektorych-krajskych-rad/>

WESTERN, Bruce, 1997. The Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis. *Contemporary Sociology*. 1997, roč. 26, č. 1, s. 29. ISSN 0094-3061.

Prílohy

Tabuľka 18: Volebná podpora strany OĽaNO v okresoch vo voľbách do NR SR 2023

Názov okresu	Počet hlasov	% hlasov z celkového	% hlasov	Kumulované %
Kežmarok	9 036	3,42 %	26,81 %	3,42 %
Vranov nad Topľou	7 643	2,89 %	19,52 %	6,31 %
Sabinov	5 581	2,11 %	18,79 %	8,43 %
Košice – okolie	11 685	4,42 %	18,77 %	12,85 %
Revúca	2 809	1,06 %	18,24 %	13,91 %
Gelnica	2 368	0,90 %	17,34 %	14,81 %
Spišská Nová Ves	7 196	2,72 %	16,30 %	17,54 %
Stará Ľubovňa	3 869	1,46 %	15,39 %	19,00 %
Levoča	2 475	0,94 %	15,26 %	19,94 %
Rožňava	3 810	1,44 %	14,91 %	21,38 %
Bardejov	5 548	2,10 %	14,15 %	23,48 %
Michalovce	6 545	2,48 %	13,73 %	25,96 %
Svidník	2 178	0,82 %	13,50 %	26,78 %
Trebišov	5 575	2,11 %	12,82 %	28,89 %
Prešov	11 396	4,31 %	12,75 %	33,21 %
Poprad	6 830	2,59 %	12,28 %	35,79 %
Skalica	2 930	1,11 %	11,72 %	36,90 %
Medzilaborce	604	0,23 %	11,32 %	37,13 %
Trnava	8 729	3,30 %	11,25 %	40,44 %
Stropkov	1 098	0,42 %	10,91 %	40,85 %
Košice II	4 027	1,52 %	10,55 %	42,38 %
Lučenec	3 157	1,20 %	10,31 %	43,57 %
Galanta	5 225	1,98 %	10,30 %	45,55 %
Sobrance	1 118	0,42 %	10,16 %	45,97 %
Rimavská Sobota	3 189	1,21 %	9,82 %	47,18 %
Šaľa	2 405	0,91 %	9,31 %	48,09 %
Senica	3 048	1,15 %	9,31 %	49,24 %

Ružomberok	3 044	1,15 %	9,26 %	50,40 %
Levice	5 189	1,96 %	9,25 %	52,36 %
Košice IV	2 781	1,05 %	9,15 %	53,41 %
Dolný Kubín	1 986	0,75 %	9,01 %	54,17 %
Humenné	2 719	1,03 %	8,98 %	55,20 %
Veľký Krtíš	1 737	0,66 %	8,68 %	55,85 %
Košice III	1 194	0,45 %	8,59 %	56,31 %
Malacky	3 690	1,40 %	8,38 %	57,70 %
Košice I	2 679	1,01 %	8,02 %	58,72 %
Nové Zámky	5 686	2,15 %	8,01 %	60,87 %
Tvrdošín	1 650	0,62 %	8,01 %	61,49 %
Senec	4 530	1,72 %	7,72 %	63,21 %
Dunajská Streda	4 756	1,80 %	7,63 %	65,01 %
Komárno	3 421	1,30 %	7,50 %	66,30 %
Námestovo	2 494	0,94 %	7,45 %	67,25 %
Piešťany	2 661	1,01 %	7,35 %	68,26 %
Nové Mesto nad Váhom	2 604	0,99 %	7,34 %	69,24 %
Brezno	2 278	0,86 %	7,30 %	70,10 %
Snina	1 218	0,46 %	7,06 %	70,57 %
Hlohovec	1 787	0,68 %	7,05 %	71,24 %
Pezinok	2 876	1,09 %	6,98 %	72,33 %
Žilina	6 557	2,48 %	6,93 %	74,81 %
Liptovský Mikuláš	2 876	1,09 %	6,77 %	75,90 %
Nitra	6 378	2,41 %	6,73 %	78,32 %
Poltár	690	0,26 %	6,62 %	78,58 %
Trenčín	4 312	1,63 %	6,37 %	80,21 %
Martin	3 442	1,30 %	6,33 %	81,51 %
Bytča	1 161	0,44 %	6,33 %	81,95 %
Žarnovica	900	0,34 %	6,30 %	82,29 %
Myjava	944	0,36 %	6,29 %	82,65 %
Zlaté Moravce	1 519	0,58 %	6,25 %	83,23 %
Krupina	740	0,28 %	6,18 %	83,51 %

Bánovce nad Bebravou	1 287	0,49 %	6,16 %	83,99 %
Zvolen	2 276	0,86 %	6,15 %	84,86 %
Bratislava V	4 288	1,62 %	6,11 %	86,48 %
Turčianske Teplice	576	0,22 %	5,95 %	86,70 %
Prievidza	4 406	1,67 %	5,92 %	88,37 %
Bratislava II	4 152	1,57 %	5,72 %	89,94 %
Kysucké Nové Mesto	1 099	0,42 %	5,67 %	90,35 %
Partizánske	1 416	0,54 %	5,63 %	90,89 %
Púchov	1 464	0,55 %	5,55 %	91,44 %
Topoľčany	2 252	0,85 %	5,43 %	92,30 %
Žiar nad Hronom	1 347	0,51 %	5,42 %	92,81 %
Ilava	1 742	0,66 %	5,16 %	93,47 %
Čadca	2 553	0,97 %	5,15 %	94,43 %
Bratislava III	2 189	0,83 %	5,00 %	95,26 %
Banská Štiavnica	449	0,17 %	5,00 %	95,43 %
Banská Bystrica	3 077	1,16 %	4,93 %	96,60 %
Bratislava IV	3 033	1,15 %	4,93 %	97,74 %
Detva	884	0,33 %	4,92 %	98,08 %
Považská Bystrica	1 694	0,64 %	4,70 %	98,72 %
Bratislava I	1 172	0,44 %	4,13 %	99,16 %
Cudzina	2 208	0,84 %	3,82 %	100,00 %
Spolu	264137			100,00 %

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Tabuľka 19: Zobrazenie strán s najväčšou kladnou odchýlkou v jednotlivých okresoch vo voľbách do NR SR 2023

Okres	Názov strany	Odchýlka (%)
Bánovce nad Bebravou	SMER – sociálna demokracia	+9,30
Banská Bystrica	HLAS – sociálna demokracia	+7,39
Banská Štiavnica	HLAS – sociálna demokracia	+5,07
Bardejov	Kresťanskodemokratické hnutie	+10,34
Bratislava I	Progresívne Slovensko	+23,63

Bratislava II	Progresívne Slovensko	+15,82
Bratislava III	Progresívne Slovensko	+17,37
Bratislava IV	Progresívne Slovensko	+15,41
Bratislava V	Progresívne Slovensko	+12,72
Brezno	HLAS – sociálna demokracia	+7,43
Bytča	SMER – sociálna demokracia	+9,34
Čadca	SMER – sociálna demokracia	+15,27
Cudzina	Progresívne Slovensko	+43,74
Detva	SMER – sociálna demokracia	+7,08
Dolný Kubín	Kresťanskodemokratické hnutie	+7,54
Dunajská Streda	SZÖVETSÉG ALIANCIA	+41,99
Galanta	SZÖVETSÉG ALIANCIA	+15,98
Gelnica	OLANO A PRIATELIA	+8,45
Hlohovec	SMER – sociálna demokracia	+6,61
Humenné	SMER – sociálna demokracia	+6,37
Ilava	SMER – sociálna demokracia	+9,13
Kežmarok	OLANO A PRIATELIA	+17,91
Komárno	SZÖVETSÉG ALIANCIA	+44,40
Košice – okolie	OLANO A PRIATELIA	+9,87
Košice I	Progresívne Slovensko	+9,13
Košice II	Progresívne Slovensko	+4,76
Košice III	Progresívne Slovensko	+2,79
Košice IV	Progresívne Slovensko	+5,41
Krupina	HLAS – sociálna demokracia	+5,62
Kysucké Nové Mesto	SMER – sociálna demokracia	+11,99
Levice	SZÖVETSÉG ALIANCIA	+9,10
Levoča	Kresťanskodemokratické hnutie	+13,70
Liptovský Mikuláš	HLAS – sociálna demokracia	+4,60
Lučenec	SZÖVETSÉG ALIANCIA	+6,31
Malacky	Progresívne Slovensko	+3,69
Martin	Slovenská národná strana	+2,89
Medzilaborce	HLAS – sociálna demokracia	+9,47

Michalovce	SMER – sociálna demokracia	+5,28
Myjava	HLAS – sociálna demokracia	+4,24
Námestovo	Kresťanskodemokratické hnutie	+23,53
Nitra	SMER – sociálna demokracia	+4,73
Nové Mesto nad Váhom	SMER – sociálna demokracia	+3,89
Nové Zámky	SZÖVETSÉG ALIANCIA	+14,83
Partizánske	SMER – sociálna demokracia	+9,59
Pezinok	Progresívne Slovensko	+8,16
Piešťany	SMER – sociálna demokracia	+3,59
Poltár	HLAS – sociálna demokracia	+8,83
Poprad	Kresťanskodemokratické hnutie	+5,23
Považská Bystrica	SMER – sociálna demokracia	+10,74
Prešov	Kresťanskodemokratické hnutie	+8,61
Prievidza	SMER – sociálna demokracia	+7,25
Púchov	SMER – sociálna demokracia	+9,92
Revúca	OLANO A PRIATELIA	+9,35
Rimavská Sobota	SZÖVETSÉG ALIANCIA	+20,58
Rožňava	SZÖVETSÉG ALIANCIA	+12,35
Ružomberok	Kresťanskodemokratické hnutie	+4,38
Sabinov	OLANO A PRIATELIA	+9,89
Šaľa	SZÖVETSÉG ALIANCIA	+13,90
Senec	Progresívne Slovensko	+9,61
Senica	SMER – sociálna demokracia	+2,33
Skalica	OLANO A PRIATELIA	+2,83
Snina	SMER – sociálna demokracia	+13,60
Sobrance	SMER – sociálna demokracia	+12,34
Spišská Nová Ves	OLANO A PRIATELIA	+7,41
Stará Ľubovňa	Kresťanskodemokratické hnutie	+10,71
Stropkov	Kresťanskodemokratické hnutie	+5,78
Svidník	SMER – sociálna demokracia	+6,52
Topoľčany	SMER – sociálna demokracia	+15,98

Trebišov	SZÖVETSÉG ALIANCIA	+13,06
Trenčín	Progresívne Slovensko	+2,65
Trnava	OLANO A PRIATELIA	+2,36
Turčianske Teplice	HLAS – sociálna demokracia	+5,64
Tvrdošín	Kresťanskodemokratické hnutie	+13,98
Veľký Krtíš	SZÖVETSÉG ALIANCIA	+10,86
Vranov nad Topľou	OLANO A PRIATELIA	+10,63
Žarnovica	SMER – sociálna demokracia	+4,79
Žiar nad Hronom	HLAS – sociálna demokracia	+6,24
Žilina	SMER – sociálna demokracia	+3,03
Zlaté Moravce	SMER – sociálna demokracia	+8,61
Zvolen	HLAS – sociálna demokracia	+3,75

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2023)

Tabuľka 20: Zobrazenie strán s najväčšou kladnou odchýlkou v jednotlivých okresoch vo voľbách do EP 2024

Okres	Názov strany	Odchýlka (%)
Bratislava I	Progresívne Slovensko	+25,98
Bratislava II	Progresívne Slovensko	+19,64
Bratislava III	Progresívne Slovensko	+21,43
Bratislava IV	Progresívne Slovensko	+18,38
Bratislava V	Progresívne Slovensko	+16,30
Malacky	Progresívne Slovensko	+7,40
Pezinok	Progresívne Slovensko	+11,39
Senec	Progresívne Slovensko	+14,25
Dunajská Streda	Maďarská aliancia	+39,88
Galanta	Maďarská aliancia	+14,46
Piešťany	Progresívne Slovensko	+2,76
Senica	REPUBLIKA	+2,31
Skalica	Progresívne Slovensko	+4,66
Hlohovec	SMER – sociálna demokracia	+6,30
Trnava	Progresívne Slovensko	+3,05

Bánovce nad Bebravou	SMER – sociálna demokracia	+9,83
Myjava	Progresívne Slovensko	+4,11
Nové Mesto nad Váhom	SMER – sociálna demokracia	+4,07
Považská Bystrica	SMER – sociálna demokracia	+8,24
Púchov	SMER – sociálna demokracia	+6,83
Partizánske	SMER – sociálna demokracia	+9,78
Prievidza	SMER – sociálna demokracia	+8,73
Ilava	SMER – sociálna demokracia	+6,21
Trenčín	Progresívne Slovensko	+3,06
Komárno	Maďarská aliancia	+37,13
Levice	Maďarská aliancia	+9,13
Nitra	SMER – sociálna demokracia	+2,34
Zlaté Moravce	SMER – sociálna demokracia	+8,23
Nové Zámky	Maďarská aliancia	+12,75
Šaľa	Maďarská aliancia	+10,75
Topoľčany	SMER – sociálna demokracia	+12,50
Čadca	SMER – sociálna demokracia	+10,66
Dolný Kubín	Kresťanskodemokratické hnutie	+7,65
Liptovský Mikuláš	HLAS – sociálna demokracia	+6,72
Martin	SMER – sociálna demokracia	+2,97
Turčianske Teplice	SMER – sociálna demokracia	+5,40
Námestovo	Kresťanskodemokratické hnutie	+19,22
Tvrdošín	Kresťanskodemokratické hnutie	+12,86
Ružomberok	Kresťanskodemokratické hnutie	+6,37
Bytča	SMER – sociálna demokracia	+7,54
Kysucké Nové Mesto	SMER – sociálna demokracia	+9,14
Žilina	SMER – sociálna demokracia	+1,85
Banská Bystrica	Progresívne Slovensko	+5,72
Brezno	REPUBLIKA	+4,59
Lučenec	Maďarská aliancia	+8,73
Poltár	SMER – sociálna demokracia	+10,80

Revúca	Maďarská aliancia	+10,63
Rimavská Sobota	Maďarská aliancia	+21,11
Veľký Krtíš	Maďarská aliancia	+13,08
Detva	SMER – sociálna demokracia	+7,77
Krupina	REPUBLIKA	+3,49
Zvolen	Progresívne Slovensko	+2,81
Banská Štiavnica	Demokrati	+1,41
Žarnovica	SMER – sociálna demokracia	+5,54
Žiar nad Hronom	HLAS – sociálna demokracia	+2,94
Bardejov	Kresťanskodemokratické hnutie	+8,69
Humenné	SMER – sociálna demokracia	+6,45
Medzilaborce	SMER – sociálna demokracia	+13,17
Snina	SMER – sociálna demokracia	+12,88
Kežmarok	Kresťanskodemokratické hnutie	+9,71
Levoča	Kresťanskodemokratické hnutie	+14,59
Poprad	Kresťanskodemokratické hnutie	+3,38
Prešov	Kresťanskodemokratické hnutie	+10,33
Sabinov	Kresťanskodemokratické hnutie	+10,61
Stará Ľubovňa	Kresťanskodemokratické hnutie	+9,11
Stropkov	HLAS – sociálna demokracia	+5,73
Svidník	SMER – sociálna demokracia	+9,65
Vranov nad Topľou	SMER – sociálna demokracia	+6,68
Košice I	Progresívne Slovensko	+13,18
Košice II	Progresívne Slovensko	+7,85
Košice III	Progresívne Slovensko	+4,53
Košice IV	Progresívne Slovensko	+6,49
Košice – okolie	Maďarská aliancia	+2,47
Michalovce	SMER – sociálna demokracia	+8,56
Sobrance	SMER – sociálna demokracia	+15,64
Rožňava	Maďarská aliancia	+12,64
Gelnica	SMER – sociálna demokracia	+5,38
Spišská Nová Ves	Kresťanskodemokratické hnutie	+4,36

Trebišov	Maďarská aliancia	+16,28
----------	-------------------	--------

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ŠÚ SR (2024a)

Tabuľka 21: Členenie okresov podľa prirodzených názvov regiónov

Región	Okres	Región	Okres
Záhorie	Malacky	Stredné Považie	Nové Mesto nad Váhom
	Senica		Trenčín
	Skalica		Ilava
Orava	Dolný Kubín		Púchov
	Tvrdošín		Považská Bystrica
	Námestovo		Bytča
Spiš	Stará Ľubovňa		Žilina
	Kežmarok	Horné Ponitrie	Topoľčany
	Poprad		Partizánske
	Levoča		Bánovce nad Bebravou
	Spišská Nová Ves		Prievidza
	Gelnica	Stredné a horné Pohronie	Žarnovica
Šariš	Prešov		Žiar nad Hronom
	Sabinov		Banská Štiavnica
	Bardejov		Zvolen
Zemplín	Trebišov		Banská Bystrica
	Michalovce	Liptov	Brezno
	Sobrance		Ružomberok
	Vranov nad Topľou		Liptovský Mikuláš
	Snina	Kysuce	Čadca
	Humenné		Kysucké Nové Mesto
	Medzilaborce	Turiec	Martin
	Stropkov		Turčianske Teplice
	Svidník		

Zdroj: vlastné spracovanie podľa (Madleňák 2012)

Zoznam skratiek

Tabuľka 22: Zoznam okresov na Slovensku a ich skratiek

Okres	Skratka	Okres	Skratka
Bánovce nad Bebravou	BN	Nové Mesto nad Váhom	NM
Banská Bystrica	BB	Nové Zámky	NZ
Banská Štiavnica	BS	Partizánske	PE
Bardejov	BJ	Pezinok	PK
Bratislava I	BA 1	Piešťany	PN
Bratislava II	BA 2	Poltár	PT
Bratislava III	BA 3	Poprad	PP
Bratislava IV	BA 4	Považská Bystrica	PB
Bratislava V	BA 5	Prešov	PO
Brezno	BR	Prievidza	PD
Bytča	BY	Púchov	PU
Čadca	CA	Revúca	RA
Detva	DT	Rimavská Sobota	RS
Dolný Kubín	DK	Rožňava	RV
Dunajská Streda	DS	Ružomberok	RK
Galanta	GA	Sabinov	SB
Gelnica	GL	Senec	SC
Hlohovec	HC	Senica	SE
Humenné	HE	Skalica	SI
Ilava	IL	Snina	SV
Kežmarok	KK	Sobrance	SO
Komárno	KN	Spišská Nová Ves	SN
Košice I	KE 1	Stará Ľubovňa	SL
Košice II	KE 2	Stropkov	SP
Košice III	KE 3	Svidník	SK
Košice IV	KE 4	Šaľa	SA
Košice – okolie	KO	Topoľčany	TO
Krupina	KA	Trebišov	TV

Kysucké Nové Mesto	KM	Trenčín	TN
Levice	LV	Trnava	TT
Levoča	LE	Turčianske Teplice	TR
Liptovský Mikuláš	LM	Tvrdošín	TS
Lučenec	LC	Veľký Krtíš	VK
Malacky	MA	Vranov nad Topľou	VT
Martin	MT	Zlaté Moravce	ZM
Medzilaborce	ML	Zvolen	ZV
Michalovce	MI	Žarnovica	ZC
Myjava	MY	Žiar nad Hronom	ZH
Námestovo	NO	Žilina	ZA
Nitra	NR		

ANO – Aliancia nového občana

DS – Demokratická strana

DÚ – Demokratická únia

ECR – Európski konzervatívci a reformisti

EP – Európsky parlament

EPP – Európska ľudová strana

HZDS – Hnutie za demokratické Slovensko

KDH – Kresťanskodemokratické hnutie

KSČ – Komunistická strana Česko-Slovenska

KSS – Komunistická strana Slovenska

KÚ – Kresťanská únia

ĽSNS – Ľudová strana Naše Slovensko

MKM-EGY – Maďarská koalícia – Együttélés (Spoluzítie)

NDS – Národno-demokratická strana

NR SR – Národná rada Slovenskej republiky

OLANO – Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti

PS – Progresívne Slovensko

S&D – Skupina progresívnej aliancie socialistov a demokratov v Európskom parlamente

SaS – Sloboda a Solidarita

SDKÚ-DS – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

SDĽ – Strana demokratickej ľavice

SMK – Strana maďarskej komunity

SNS – Slovenská národná strana

SOP – Strana občianskeho porozumenia

ŠÚ SR – Štatistický úrad Slovenskej republiky

VPN – Verejnosť proti násiliu

Zoznam máp

- Mapa 1: Víťazi volieb do NR SR 2023 v jednotlivých okresoch
- Mapa 2: Víťazi 1. kola volieb prezidenta 2024 v jednotlivých okresoch
- Mapa 3: Víťazi 1. kola volieb prezidenta 2024 v jednotlivých okresoch
- Mapa 4: Víťazi volieb do Európskeho parlamentu 2024 v jednotlivých okresoch
- Mapa 5: Špecifická politická preferencia v regiónoch vo voľbách do NR SR v roku 2023
- Mapa 6: Špecifická politická preferencia v regiónoch vo voľbách do EP v roku 2024
- Mapa 7: Podiel hlasov v okresoch pre stranu SMER-SD vo voľbách do NR SR v roku 2023
- Mapa 8: Podiel hlasov v okresoch pre stranu SMER-SD vo voľbách do EP v roku 2024
- Mapa 9: Územia volebnej podpory strany SMER-SD (NR SR 2023, EP 2024)
- Mapa 10: Jadrá ÚVP strany SMER-SD (NR SR 2023, EP 2024)
- Mapa 11: Podiel hlasov v okresoch pre stranu Progresívne Slovensko vo voľbách do NR SR v roku 2023
- Mapa 12: Podiel hlasov v okresoch pre stranu Progresívne Slovensko vo voľbách do EP v roku 2024
- Mapa 13: Územia volebnej podpory strany Progresívne Slovensko (NR SR 2023, EP 2024)
- Mapa 15: Podiel hlasov v okresoch pre stranu HLAS-SD vo voľbách do NR SR v roku 2023
- Mapa 16: Podiel hlasov v okresoch pre stranu HLAS-SD vo voľbách do EP v roku 2024
- Mapa 17: Územia volebnej podpory strany HLAS-SD (NR SR 2023, EP 2024)
- Mapa 18: Jadrá ÚVP strany HLAS-SD (NR SR 2023, EP 2024)
- Mapa 19: Podiel hlasov v okresoch pre stranu OĽaNO vo voľbách do NR SR v roku 2023
- Mapa 20: Podiel hlasov v okresoch pre stranu OĽaNO vo voľbách do EP v roku 2024
- Mapa 21: Územia volebnej podpory strany OĽaNO (NR SR 2023, EP 2024)
- Mapa 22: Jadrá ÚVP strany OĽaNO (NR SR 2023, EP 2024)
- Mapa 23: Podiel hlasov v okresoch pre stranu KDĽH vo voľbách do NR SR v roku 2023
- Mapa 24: Podiel hlasov v okresoch pre stranu KDĽH vo voľbách do EP v roku 2024
- Mapa 25: Územia volebnej podpory strany KDĽH (NR SR 2023, EP 2024)
- Mapa 26: Jadrá ÚVP strany KDĽH (NR SR 2023, EP 2024)
- Mapa 27: Podiel hlasov v okresoch pre stranu SaS vo voľbách do NR SR v roku 2023
- Mapa 28: Podiel hlasov v okresoch pre stranu SaS vo voľbách do EP v roku 2024
- Mapa 29: Územia volebnej podpory strany SaS (NR SR 2023, EP 2024)
- Mapa 30: Jadrá ÚVP strany SaS (NR SR 2023, EP 2024)
- Mapa 31: Podiel hlasov v okresoch pre stranu SNS vo voľbách do NR SR v roku 2023
- Mapa 32: Podiel hlasov v okresoch pre stranu SNS vo voľbách do EP v roku 2024
- Mapa 33: Územia volebnej podpory strany SNS (NR SR 2023, EP 2024)

Mapa 34: Jadrá ÚVP strany SNS (NR SR 2023, EP 2024)

Mapa 35: Podiel hlasov v okresoch pre stranu REPUBLIKA vo voľbách do NR SR v roku 2023

Mapa 36: Podiel hlasov v okresoch pre stranu REPUBLIKA vo voľbách do EP v roku 2024

Mapa 37: Územia volebnej podpory strany REPUBLIKA (NR SR 2023, EP 2024)

Mapa 38: Jadrá ÚVP strany REPUBLIKA (NR SR 2023, EP 2024)

Mapa 39: Špecifická politická preferencia v regiónoch v 1. kole prezidentských volieb 2024

Mapa 40: Podiel hlasov v okresoch pre Ivana Korčoka v 1. kole prezidentských volieb 2024

Mapa 41: Podiel hlasov v okresoch pre Petra Pellegriniho v 1. kole prezidentských volieb 2024

Mapa 42: Podiel hlasov v okresoch pre Štefana Harabina v 1. kole prezidentských volieb 2024

Mapa 43: Podiel hlasov v okresoch pre Štefana Harabina v 1. kole prezidentských volieb 2024

Mapa 44: Podiel hlasov v okresoch pre Petra Pellegriniho v 2. kole prezidentských volieb 2024

Mapa 45: Podiel hlasov v okresoch pre Ivana Korčoka v 2. kole prezidentských volieb 2024

Mapa 46: Územia volebnej podpory Petra Pellegriniho v Prezidentských voľbách 2024

Mapa 47: Jadrá ÚVP Petra Pellegriniho v Prezidentských voľbách 2024

Mapa 48: Územia volebnej podpory Ivana Korčoka v Prezidentských voľbách 2024

Mapa 49: Jadrá ÚVP Ivana Korčoka v Prezidentských voľbách 2024

Mapa 50: Volebná účasť v okresoch vo voľbách do NR SR v roku 2023

Mapa 51: Volebná účasť v okresoch vo voľbách do Európskeho Parlamentu 2024

Mapa 52: Volebná účasť v okresoch v 1. kole prezidentských volieb 2024

Mapa 53: Volebná účasť v okresoch v 2. kole prezidentských volieb 2024

Mapa 54: Porovnanie volebnej účasti v okresoch vo voľbách do NR SR a do EP (2023 a 2024)

Mapa 55: Porovnanie volebnej účasti v 1. a 2. kole prezidentských volieb (2024)

Mapa 56: Porovnanie volebnej účasti v okresoch vo voľbách do NR SR a v 2. kole prezidentských volieb (2023 a 2024)

Mapa 57: Porovnanie volebnej účasti v okresoch vo voľbách do EP a v 2. kole prezidentských volieb (2024)

Mapa 58: Počet ÚVP, ktorých je okres súčasťou vo voľbách do NR SR (2023)

Mapa 59: Počet ÚVP, ktorých je okres súčasťou vo voľbách do EP (2024)

Mapa 60: Podiel hlasov v okresoch pre strany koalície vo voľbách do NR SR v roku 2023

Mapa 61: Podiel hlasov v okresoch pre strany opozície vo voľbách do NR SR v roku 2023

Zoznam tabuliek a grafov

Tabuľka 1: Výsledky volieb do NR SR 2023

Tabuľka 2: Výsledky 1. kola prezidentských volieb 2024

Tabuľka 3: Výsledky volieb do EP 2024

Tabuľka 4: Závislosť ziskov strán a kandidátov s vybranými charakteristikami regiónov vo voľbách do NR SR, EP a prezidentských voľbách (2023, 2024)

Tabuľka 5: Korelácia podpory strany SMER-SD s ostatnými stranami

Tabuľka 6: Korelácia podpory strany Progresívne Slovensko s ostatnými stranami

Tabuľka 7: Korelácia podpory strany HLAS-SD s ostatnými stranami

Tabuľka 8: Korelácia podpory strany OĽaNO s ostatnými stranami

Tabuľka 9: Korelácia podpory strany KDĽ s ostatnými stranami

Tabuľka 10: Korelácia podpory strany SaS s ostatnými stranami

Tabuľka 11: Korelácia podpory strany SNS s ostatnými stranami

Tabuľka 12: Korelácia podpory strany REPUBLIKA s ostatnými stranami

Tabuľka 13: Korelácie vzájomnej podpory kandidátov

Tabuľka 14: Korelácia podpory Petra Pellegriniho s politickými stranami

Tabuľka 15: Korelácia podpory Ivana Korčoka s politickými stranami

Tabuľka 16: Korelácia podpory Štefana Harabina s politickými stranami

Tabuľka 17: Interpretácia Z-skóre na 5-stupňovej škále

Tabuľka 18: Volebná podpora strany OĽaNO v okresoch vo voľbách do NR SR 2023

Tabuľka 19: Zobrazenie strán s najväčšou kladnou odchýlkou v jednotlivých okresoch vo voľbách do NR SR 2023

Tabuľka 20: Zobrazenie strán s najväčšou kladnou odchýlkou v jednotlivých okresoch vo voľbách do EP 2024

Tabuľka 21: Členenie okresov podľa prirodzených názvov regiónov

Tabuľka 22: Zoznam okresov na Slovensku a ich skratiek

Graf 1: Súhrn výsledkov strany SMER-SD vo voľbách do NR SR a do EP (2002 – 2024)

Graf 1: Súhrn výsledkov strany OĽaNO vo voľbách do NR SR a do EP (2012 – 2024)

Graf 3: Súhrn výsledkov strany KDĽ vo voľbách do NR SR a do EP (1990 – 2024)

Graf 4: Súhrn výsledkov strany SaS vo voľbách do NR SR a do EP (2009 – 2024)

Graf 5: Súhrn výsledkov strany SNS vo voľbách do NR SR a do EP (1990 – 2024)